

כי מציון יצא חזרה ודבר ה' מירושלים

ס פ ר

בר"תא דשמואל הקטן

תנאי הקדוש דרזלמודא

הנמצא בכת"י בארץ ישראל

עם ציחור נפלא ומאמרים נפלאים בשם שבילי המקראות מנחם עפ"י
כרמז"ס ה' קדוש בחודש וגלוב לזה מאמרים נפלאים בדברי חז"ל
ועפ"י חכמת הכוכב,

מכרז הגאון מוכר"ר ארי לייב ליפקין זכרז ר' ידידיה ליפמאן ז"ל
עם ציוני המקראות

ורצוף לזה גם ספר

תפארת צבי

(מתחיל מדף ל"א ע"ב)

מאת כרמזי המופלג השלם

מכור"ר צבי הירש מטאמאשאב ז"ל

כל זה יצא לאור פעם שנית ע"י

הר"ר אליעזר ימיני הי"ו

ירושלים

שנת תרצ"ב

דפוס כי"ר חיים י' זכר"ש כלוי ז"ל צוקרמן

מכתבי רחל"ה מהגאונים המפורסמים *

ב"ה האירו מול עיני מכתבי גאוני דורנו נחנו עידיהן וילדקו

ויכללו את הרצני המופלג המשכל מכיו צבי נ"י בהרצני המופלג מכור"ר אברהם יוד"ל ז"ל מילידי עיר פראגא וצין שורותיכם ילכונו דעתם שודפים היצורו תפארת צבי נתיבות משפט בליכות מאורי אור שמש וירח ושאר כוכבי לכת ומעגלי נדק יפלט ביסודי המזלות, וחשבון מולדות ותקופות. ולמען דעת חכמה וצניח ותפארת, ואת פועל כי יציטו ישיחו עינם בהיצור נעים הזה, אשר על אדני כלק בוטצטו. לזאת גם חכמי מסכים שיודפס לנצח פרי מעלליו ולכפיץ עין אור מדעו בחור עדת ישראל: באתי עכ"ח יום א' י"ג סיון.

דחבמה בינה ודעת לפ"ק. ישעיה מושקאט חופ"ק פראגא יע"א.

ב"ה ה"ה כבוד החכם השלם הנכבד מכיו צבי מטאמאשאז שלח

לדי את מחברתו על חשבון תקופות ומולדות אשר עמל ויגע לכליג בלשון לח וקל למען יהא נקל לפני תלמידים להבין החשבון אשר אנו סומכין צוה"ז. וראיתי בספרו ובוטצ צעיתי מלאכתו מלאכת קודש וכבר סמך עליו כבוד הרב הגאון המפורסם דק"ק ווארשא, וגם חכמי באתי להיות סניף לדברי כבוד הגאון הנ"ל: וכאשר יצא החכם השלם הנ"ל את היצורו בני לקבל מאתו במחור אשר יושח עלי: יום ה' ג' סיון עשר"ה לפ"ק.

ישראל ידושה חופ"ק פולטיסק

מלאכ ידי דרך חכמה נתיבות עולם, אשר מחלבי גרמי השמיים כמה נעלמים ורציו הגדול כנשר צעל כנפים רציו משה צר מיימון ז"ל חיצר בספרו יד החזקה על קדוש החדש, אכן רוצם קשה עליכם לרוות למאונס דדבריו הנאמרים בחוכה, ואף כי קם הרב המחבר צעל פרי חדש צטפרו על שולחן כערוך אורח חיים וסידר בחשבון המולדות ותקופות, אך גם דבריו נאמרים בקולור עד כי נלאו תלמידים המשכילים אשר רצונם לכוון ולטייל בחכמה זו למלאות מאוים, וידידי הרצני המופלג מכיו צבי ד"ר נ"י, ורד אל חגנים ללקוט שושנים אמרים יקרים ויגע ועמל לערוך ולסדר בהיצור לזכות הרציו ויחי בקל לכמעין למלא חכמת חשבון המולדות ויכודותיהם ושרשים הכל על נכון. עלינו להחזיק לבחי גברא יקרא טיבותא ופועל ידיו תכלה: דבריו הצע"ח ז' וארא כ"ח טבת בר"ר לפ"ק, חופ"ק טאמאשאז. יעקב ארי' בהגא וויעליצקער (*). בהסכמות על שצילי במאורות לא בדפסנו כי הוא מפורסם די.

ב"ה ה"ה הרצני המופלג השלם מכור"ר צבי ד"ר נ"י

מטאמאשאז, נדבכ רוחו אוחו לכיות יגע ועמל בחשבון המולדות ובתקופות, וחיבר ע"ז היצור אשר קרא אוחו צסם חפארת צבי, למען יחי וקל על המעינים למלא חכמת חשבון המולדות ובקציעות על נכון, וציקס ממנו להסכים עמו להצילו לדפוס ולהפילו בישראל ואחרי רוחי שבמחבר הנ"ל איש ישר כולך, אמרתי גם ידי תיכון עמו להסכים לבקשתו, למען ימלא בהרץ דעה לחשוב תקופות ומולדות, ויחשב לו לזכות וכאמנם ז"ל (שבת פ' כלל גדול) ע"פ ואת פועל ה' לא יציטו זה היודע לחשוב תקופות כו' וממילא מוצן שבראוי לגעת לידועה הנכבדכ הזאת. ובני לקבל ממנו בל"י היצור ה' כפילא מצוה"ד:

ולראי צע"ח יום ג' ר"ח סיון

בר"ר לפ"ק ווארשא יל"י

דובערש מייזלש חופ"ק ווארשא יע"א.

ב"ה ידידי הרצני המופלג ירא ה' המפואר והשלם מכיו צבי

הירש מפכ טאמאשאז כרחי אוחי פצורו תפארת צבי, אשר סידר חשבון מחלבי המולדות וחשבון מולד הירח ותקופות השנים, ופ"י דבריו חשבון כמה מאמרים הנמלאים צע"ח צעמיני קדוש החדש ומולדות הירח אשר כמה סתומים ולריכים פ"י, ואף כי מעט מלאכ ידי בחכמה זו ואף כי לשקול דבריו כי מי הוא אשר יאמר זכותי לבני וכביר

הסכמות נאוני הארץ ת"ו

כאשר הרה"ח ומופלג בחו"ר מו"ר אל"עזר ימיני נ"י בא לפני והראה לי את פעולתו להוציא לאור עולם ספרים מועילים בחכמת העיבור שהם בעת יקרי המציאות, וראשון תחלה נאמר ברייתא דשמואל הקטן, שזה כמה שנים שפירשה הנאון הצדיק המנוח מו"ר רי"ל ליפקין ז"ל האבד"ק בדאטינגען, ועוד ספר אחד על חכמה זו, שנדפס זה מכבר בשם תפארת צבי מחכם מומחה במקצוע זה ששבתוהו נאוני דור העבר בשבתוהו דרבנן ז"ל, והרה"ח המו"ל מהזיק את הספרים הנ"ל בעת כנבסי רמושין שאין הבעלים מקפידין עליהם וניחא להו שיחודש אורם לזכות אלה הרבים, ועצם הספרים לא מיבע ברייתא דשמואל הקטן, שהם דברי אלקים חיים וגם דהפירוש היקר הנ"ל אין צריך לשום הסכמה וגם הספר תפארת צבי הוא כבר מוסכם ועומד מנאוני קשישא ז"ל, על כן הדברים מגיעים רק לחזק את ידי המו"ל אם לא הי' ערעור על זכות ההדפסה, מיורשי המחברים הנ"ל, מאחר שכבר הוציא ע"ז הוצאות והאיש הוא בר אוריין ושואף לזכות את הרבים ידיו מכירו ברוכים. כנה"י, ונפש החותרם בברכה מקודש, כק' אברהם יצחק הכהן קוק.

ב"ה לסניף למצוה באתי ג"כ עה"ח בברכה לכל המסייעי
ונזבה לישועה קרובה יוסף דז"ים זאננפעלד

אמר המו"ל: בדפסתי את כספרים צרייתא דשמואל הקטן עם כפירוש "שצילי במלכות", יען שכול יקר במלילות ונחון לכזמן כזה, וכן לרפתי לזה ספר שני "תפארת צבי" שגם הוא צאור רחב צענין חכמת העיבור וכו', וכנני לצקס מהקבל כרחב לתמכני ולכצא כספרים אל צותם, פי אינו עשיר וכוונתי לשם שמים, ונרכת כי עליכם תחול, אל"עזר ימיני.

הקדמה

(לספר תפארת צבי ממחבר)

באוֹרֵם לפני כדביר, יערוך איש סדרים מערכות לצבו. איך לדבר לפני גדולים, כן הוא
- כהקדמה כשער ומבוא לכל ספר, יקדים צעיר הסיבה אשר הביאו לזאת, תכלית
כהקדמה תכיל דבר התועלת היוולדת מחיך המחברת אשר אליה ירכי המחבר לצון פניה.
ותאמן להעמיד כסיכך צעדו לצלי יפגעו צו חילי מקנאים, לכן חזו מפעלות כי אשר שם
שמות צארץ, למען דעת לדקת כי אשר שם משטרי ארץ הניטה לפון על תוכו, ועל אדני
צבה ומאין ליש כמליאבה ומי יורכ כמוכו מלעדי כמזרות על אופק כרואה, הליכותם
וגליזותם, הוא אחד שצרהני, סיבות כל כסיבות, צלי עיפה וצלי לאות, לסיים שצחות
וכודלות, לנורא תכלות, שתיקתי יפה, ושחתי ידי למו פי, ויפה שיחחן
של עזר כמוני, נראה לכל המוני אשר קטנם עבה ממחני, מה שבערוני, וכלום
הביאוני, לעלות צגרמי כשמימם, להגיד גדולתו של וולר צרהשית, אשר כפליא לעשות,
הדור אחס ראו דבר ד', ראו דבר חדש אשר כבר היה לעולמים מימים ראשונים מן היום
אשר צרא חלבים אדם על הארץ מלאנו אדם כרהשון עמד וקיים מליה ראשונה לה, זו היא
מליה קדוש החדש ומכר לצניו אחריו, וקיימו כל אחד ואחד דדורו, ומלאנו כספרינו בקדושים
שאברהם אבינו ע"ה כהחכם צחכמה זה שכן בעידו עליו חז"ל חכמי התלמוד שאלטגנין
גדול היה אברהם סוף פרק צהרא דשבת שאמר אברהם לפני פקצ"ה רצש"ע נכחלתי
צאלטגנין שלי ואינו ראוי להוליד בן אמר לו לא מאלטגנין שלך וגו' עד צוא עת דצרו
אמרת כי לרפחכו, שולטנו כל ישראל ע"י משכ רצינו צארץ מלרים צלשון קצרה,
כלכות סגיואין כחלון צעורה נתן צרמו וצסוד וצחשאי, משום שאמר כי היה חמחכם
וצינחכם לעיני כעמים, ומלינו רמו גדול ששאל כמלך ע"ה וצ"ד היו צקיאין צחשבון כזמנים,
דכחיב צמעש יונתן ודוד ויחי כחדש וישב כמלך על כלחם לאכול ויפקד מקיס דוד וגו'
וכחיב ויחי ממחרת כחדש כשני וגו' מלמד שכיו צי ימים ר"ה ומסתמא היה כחדש שלפניו
מעובר כפי חשבון ציד חכמים כיודעים להשר ולעבר גם מלינו רמו צדוד כמלך ע"ה וצ"ד
היו צקיאין צחשבון כזמנים וצקציות כמועדים אשר זה לא יתכן אה לא שידעו חכמת
תכלית הכיובצים כמו שכחריכו צזה רצינו צחיי ודון יחאק אצרבנאל צפי כחדש, אחר דוד
כמלך ע"ה מלאחי ששלמה כמלך ע"ה היה מופלג צחכמה זו צולת מה שכתוב עליו צמלכים אי
סימן ג' שאמר לו כש"י כנכ נתתי לך לצ חכם אשר כמוך, לא היה לפניך ואחריו, לא יקום
כמוך גם שם צסימן ז' נאמר ויחכם מכל אדם וגו' וראה ומלא עליו שהיה מופלג על פרטות
חכמה זו כמו שציא כרמצי"ן כהקדמתו לפירוש התורה וז"ל שם וראיתי הספר מתורגם
הקרא חוכמתא רבא דשלמה כו' עד ואמר שהאלהים הוא כותב דעת שאין צו שקר לידע
איך קם בעולם ומעשה כמזלות הראש וסוף ואמלעות כזמנים ואלכסוניות כזנבות ואיך יעשה
כזמנים מרולת כשמים וקציעות הכוכבים עכ"ל ובספר חכמת שלמה צס"ז' ז' כחיב וז"ל
צקשתי כחכמה ונתן לי ויקרה הוא צעיני, וכל כעושר כאין נגדו וכל אצני יקרות אפס
לערכה, כזכר נגדו כסוגים וככסף כאפר יחשצ, כי כאור כנחלל ממנה לא יכבה כו' עד
שאמר

הקדמה

שאמר שם עוד וז"ו האל נתן לי ידיעה וראיתי שאני יודע חכונת העולם וטבע היסודות ומדת בזמנים ראש חמלע וסיף מדת אריות בימים וקולרם תקופות השנה ועמידת הכוכבים עד כאן : אשר שני הניסחאות עולים צקנה אחד וכוללת כל חכמת החכונות ואף שספר חכמת שלמה חנינו נקובל לנו משאר כתבי הקודש מ"מ עין צעין תראה שהרמזין ז"ל בעיד על ענין הקדמתו וראוי הוא לסמך עליו, ונסתייע לזה מדברי הכתוב באמרו על שלמה המלך ע"ה מלכ"ה ד' ותרב חכמת שלמה מחכמי כל בני קדם ומכל חכ' מלכ' ופירש"י שם שכיו יודעים חכמת המזלות, אך ספריו וספרי שאר החכמים הקדמונים צענינו החכונות לא ראינו וכן כהצ רמזים ז"ל צפרק ו"ז מכלכות קדוש החדש שהספרים צענינו החכונות שחצרו ע"י שלמה המלך ע"ה או ע"י חכמי ישראל שכיו מצני ישכר לא בגיע אלינו עכ"ל. באופן שחדע שמים שגליו מארצנו ואנחנו מפזר ומפזר בארצנו כנפית הארץ צסיונות הרבות אשר כיו לצני ישראל קדם נחמטט ונהדלדל מהם חכמות הרמות עד שבמטט אחד זכרם המה ולא נמלאו רק לפעמים אחד מעיר ושנים ממדינה שידעו מהחכמה זו, גם מלינו צחזקים מלך יכודם דכתוב ויוטץ המלך וכשרים לעשות הפסח צחדש השני ואין לומר שפסח שני כיה, שפסח שני לא הוקצט בצבור כי אם ליחידים שנאמר איש איש כי וכיה טמא לנפש אדם איש נדחה לפסח שני ואין לצור נדחין לפסח שני ועוד שברי פסח שני אין עושין אלא יום אחד שאין הוא תשלום אלא לציבות הפסח בארצנו עשר ולאכילתו צליל ט"ו שנאמר על מזות ומרורים ואכלוכו ואין הוא תשלום לחג המזות וכוא עשאו עם כל הקהל ושצעה ימים צשצעה גדולה ע"ה מלינו למדין שעיברו השנה וזה לא יתכן אם לא שהיה צקיאין צחצבון צזמנים, ואחרי כן מלינו צד"ה א' סימן ו"צ צפסיק ומצני ישכר יודעי צינה לעתים וגו', וצחלמוד שלנו מלינו לר"ה כגדול צן בורקנס שהיה אלטגנין גדול וחכם גדול צענינו החכונות כנראה צספר הנקרא על שמו פרקי ר"ה אף שדבריו נפלאים תמוכים חתומים ומלאים גם מלינו צפרק קמא דר"ה דמות לורה כיה לו לר"ה על טבלא צכותל צעליתו שצכס כיה מראה את הדיוטים, גם מלינו צתוספתא דר"ה שאמר כך מקובלני מצית אצני אצא שאין חדושה של לצנה פחות מכ"ט יום ו"צ שעות תשליג חלקים, וכן הוא שאמר ר"ה שפצצים צא בארובה ופצצים צא צקלרה, וצסוף ימיו של רבינו הקדוש כיה שמואל ורחינאח אשר הוא עלמו כיה מתפאר ואמר נכירין לי צצלין דרקיע צצצילי דנצדעא כדאית' צפרק הרואה, וכן צר"ה דף כ"א הא דשלח ליה ר' הונא צר אצין כדחזית דמשכא תקיפת טבת עד שיתסר צניסן עברי לשחא ולא תיהא ליה, וכראיה בגמרה שחז"ל כיו צקיאין צחכמת החכונות יעיד לנו מדת שנת החמה ותקופותיה לדעת רב אדא ומדת חודש כלצנה ותיקון הנחזור של י"ט שנים ושאר חציונות העצור אין אחד מהם נחחלק ונשתנה דצר מימיכם עד היום הזה באופן שאין לנו לריכין לחקן שנותינו ולשנות חצבון לוחותינו, ומעשה אגלה אצני בקורא מה שמלינו צשאר ספרים משלשלת ביחוס חכמה זו מאדם הראשון עד יעקב אציו וצניו, ודע שכתוב צספר יוסף צן גוריון אשר כתב שאדם הראשון כיה חכם מופלג ואלטגנין גדול צחכמת החכונות וצפליג שם צחריצתו וכן הוא התיחס זאת החכמה לנו וכמו כן כתב כיוספין על אצרכס אציו ע"ה שצאשר יוד' למלרים מפני הרעצ צימים אצדום אשר כיה יושב עמכם ולמד את החכמים ואת החרטומים אשר שם את חכמת המספר ואת חכמת החכונות וצפליג צהשצח שנחנו לו המלריים על גדול הפלגת שכלו צאלו שחי החכמות, ואצרכס אציו ע"ה מסר זאת החכמה לבניו ונצדו כס ילחק ויעקב, המלריים קצלו חכמת המספר צלירוף חכמת החכונות מיעקב וצניו כאשר ירדו למלרים יוסף על מה שכבר קצלו מאצרכס אציו ע"ה ולמדו מהם מה שקצלו מאצבותיהם אצרכס וילחק, וצרכו כגלות אשר

הקדמה

שם נשתכחה אז זאת החכמה מצני ישראל ולא נשאר כי אם אלל יהודי סגולה, וגם נשאר
שם ציד חרטומי מזרים אשר הפליגו וכגדילו זה מזה, וכחצו במחקרים שבמלרים קדמו
בחכמות כאלו קודם כל גויי ארצות וכפליגו זה יותר מכל שאר ארצות עם ולשון תחת
השמים, וכחצו עוד שאריות היה צימים הכם שגם הוא הפליג בזה החכמה וגם זה דבר
קרוב להאמין כי בספרו זכר כמה דברים וענינים מעניני חכמת הכוכבים ומזלות כמו
עושה עם כסיל וכימה וגוי איוצ סימן ט', וכן החקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל
תפתח החוליא מזרות בעתו ועיש על ציה תנחם כולם בסימן ל"ח ואף שדברי אלו
הפסוקים הם מאמר האל יתצרך מ"מ לא דבר אל איוצ דברים אשר לא יבינו, וצרו
סימנים בעלו חכמי המשנה ובגמרא אחז דברים במשנה וצרייהות וברשיצו אותן קלת בדבריהם
אעפ"כ בדברים עמוקים ולריך פרוש וכבר נתחצו בכן כמה גאונים ומם שלא נמלא בקבלה
זו צש"ס כל דבר שורם כמו שאר כלכות, יש לומר מאחר שחיו החכמים יודעים אותן ולא
היו מוסרין אותו אלא לשמוכים ויחידים וחסידים שצדור כגון הכנזאים וגדולי סככדרין
ולא לשאר המון ישראל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל צפרק י"א מהלכות קדוש החדש, ובאחרון
שבהם הכניד הפליא לעשות כ"ה הנשר הגדול ארך ככנף שר התורה, כבוד אדונינו מורינו
ורצינו הרב הגאון הגדול רצינו משה צ"ר מיימון ז"ל אשר צהצורו הגדול ספר ה"ד קצע
הלכה אחת למלך זו וקראש כלכות קדוש החדש, בן אמת בדבר עלינו לשבח לאדון הכל
אשר העיר את לבו להנחיל לאוכציו יש כי לולי משה צחורו נשתכחה חכמה זאת מישראל
מכל וכל מאין מצוא צחוכו, ובכל זאת לא ילא ידי חוצתו כי רוב דבריו כמעט כולם כמה
סתומים וסתומים ואף רוב דברי מפרשי דבריו לריך פירוש לפירושם בעת צדורי חום הזה
כי כמה פירשו בלשונם בלחות אשר השתמשו דורות הראשונים שחיו לצם כפתחו של אולם
וכדור היה דור דעה ויהי די למצין, וכנה בעת הזאת בעו"ה נתמעטו בלצנות אצדה
עלה ממנו נטדכ חכמתו זה ימים רבים לא השתמשו זה ויהי חכמה זו ציניו מונחת
צקן זוית כמו פניה הרולים עלו עליה קמשונים נשכחות כמה מלצ, אין דורש ואין מצקש
אותה צחוכיו לזר יחשב לב ואין מחזיק צידה להנערה מעפרה צחוכיו קרני כודה
ובדרכ תוך אשפות הבית ירכ יירכ חולה ויתרה עם יאכלנה :

ע"כ אנוכי באמוני שלומי, כול והשפל באנשים צער אני מאדם ולא למדתי צינת קדושים
דעת וחכמת ישישים, אף שמנעורי נתגדלתי צין צרכי ת"ח לא בעליתי מהם כי
אם כמסיק תעלה מצי כרצא ונעפה מן הים, ומכ"ש בחכמת המפוארש כזו לא היה לי
שום רצ וחצר כי אם אשר צינותי מעלמי צספרים אשר זכני ה' אחר כיגישות וכטרפות
יחרות עד אשר מלאתי, שאכצכ נפשי עמדתי ת"ל על סוף דעתו ותכליתו, מקום בניחו לי
להתגדר צו אשר לא עלה על דעת שום מפרש שיבאר כיטב בלשון קלילה כדי שיצין כל
קורא צו באשר עשיתי אני ת"ל וכוא תועלת גדול למתחיל בחכמה זו ללמוד, ואף למצין
שמתי אחיז חידושים ציחורים כשייכים לענין זה, אבל עתה צזמן הזה נמלאו ציניו שתי
כחות המדברים עתק ודברי סרב על חכמה זו ולומדיה, ככת האחת הם חכמים צעיונים
אך לא חנן ה' אותם לתת להם לב לדעת להצין ולהשכיל ללמוד חכמה זו או לדרוש אחרים
ועליהם כיון שלמה במלך ע"ה צאמרו ראמות לאויל חכמות, וכמה כמה שלא השיגו ולא
האמינו בצלימות או בפלגת עומק חכמה זו ע"כ חצו אותה קלחת לדברי שקר וקלחת
לעניני כחול ומעשה תעושים אשר מפני זה מצין את החכמה הזאת ואת לומדיה ע"כ
ללני כדור יקראוכו, וען שמקטטרין אותם בלעגי שפתם לאמור הכיית צמוסדי בארץ
הצאת עד נכני ים, התצוננת רוחצי ארץ הידעת חוקות השמים כמה שליבות צסולם שבה
עלית

הקדמה

עלית למרום דפקת בשערי שמים נחת שוחד לשוערים ולשומרי שער להכניסך, הכיית צלל שדי הודיענו מה פעל אל, הנגלה לך מעשיו כגד אם ידעת כולו וכדברי האלה רבים והכת השנים הם הכמים באמת ויאמינו באמינות חכמה זו ומודים שכל דרכי בניו על אדני השכל מ"מ דברו סרה על זו החכמה ועל לומדיה פלו עליכם פיהם ואמרו שאין ראוי לאדם לאבד ולבטל זמנו בזו החכמה באמרם מה תועלת יש בחכמה זו וכי מקבלין עליה שכר בעוה"ז או בעוה"ב, וכי ילדק ממנה דיני איסור ודיתר או דיני גיטין או קדושין ע"כ אמרתי לידע ולחודיע ולחודע שחכמה טעו מדרך השכל כי רבו וגם רבו תועלת של חכמה זו, ראיתי להעלות מקלחם על ספרי זה :

התועלת הראשונה כבר ידוע שצ"י חכמה זו יודע לנו עולם גבורות מי שאמר וזהו העולם כמו שכתבו המפרשים ורד"ק וזולתו על פסוק השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו וגו' וכמו שבפליג זה החכם צלל העיקרים במאמר ג' פרק ג' :

שנית כבר כתבו החכמים שברוחותיו במאורות שתי תנועות הפניות נחפרם היות מניע ראשון וכבר רמזו רז"ל שאברהם אבינו ע"ה ע"י חכמתו בחכמות השמים השיג לידעת צוראו כענין שאמר ראה צורח דולקת ואמר כלום צורח זו בלי אדון, ואשפ"י שיעקר אמונתו להאמין בה' ובחורתו בלתי מופתים גם להחזיק ולהאמין קבלתו שסדרו לנו קדמוניו וז"ל מ"מ כבר הזכירו לנו חז"ל ואמרו הוי שקיד ללמוד תורה כדי שחזק מה שחשיב לאפיקורוס ומה נעימים ומחוקים דברי רבי אליעזר אשכנזי בספרו מעשה אבות צמה שדקדק מפסוק וידעת את ה' אלהיך וכן אמר הכתוב לדעת את ה' מלמד שגלה הקב"ה לאחר שהאמונה תקוע בלבו ישתדל גם צידעמו אשר על זה אמר הכנזיא ירמיה' ע"י השכל וידוע אחי כי באלה חפצתי נאם ה' ואדון הנביאים אמר ואדעך בשם למען אמלא חן בציניך :

שלישית כבר ידוע שזאת החכמה היא יסודי עיקר לחכמה העיונית כאשר כבר בעיד ע"י הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מכללות קדוש החדש וז"ל אל יהיו דרכים אלו קלה צעיניך מפני שאין אנו לריבין להם בזמן הזה שאלו דרכים מחוקים ועמוקים הן וכו' עוד העיונות שכיח בחכמים הגדולים יודעין אותו עכ"ל, וכן כתב החכם ר"י הישראלי תלמוד של הרא"ש ז"ל בספרו יסוד עולם וקידוש החדש לאו מלתא זוטרתא היא כי אין לך מלות עשה בכל התורה כולם גדולה ממנו כי זו חולק כל קציעות מועדים. וחמץ צפסם וכן איסור אכילת יום הכיפורים, ע"כ לריבין אנו לחפש ולדקדק אחרים בכל מאמלי כוחינו כפי האפשר, ואל יעלה על לבך לאמר די לנו בקבלת חז"ל שיחרון החודש ה' י"ב תשע"ג ויתרון השנה יו"ד כ"א ר"ד, וסימני העיונות גו"ח אדז"ט ושאר סימני העיונות למה לנו מופתים וענינים החוכמים אל נחשוב כן שכשם שרולה הקב"ה צידעמו כנ"ל כך רולא צידעת תורתו ומלותיו כי כבר כתבאר מן השכל מן הכתוב ומן הקבלה שאלו חייבים להשתדל בכל אומץ כוחינו לעיין ולדרוש בכל מה שאפשר לנו שנוכל להשיג בשכלנו טעמי הדברים וסיבתם כמו שכתב צלל חובת הלצות בבקדמתו גם בפרק ג' משער היסוד :

רביעית כבר אמרו רז"ל בשבת בפרק גדול אמר רבי שמואל בר נחמני אר"י מניין שמלך על אדם לחשוב תקופות ומזלות שנאמר ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם וצונתכם לעיני העמים איזה חכמה וצניח שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חשב תקופות ומזלות, עוד אמר רבי שמעון בן פאי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשוב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יציטו ומעשה ידיו לא ראו, עוד שם אמר רבי אבא בר טובי אמר רב היודע לחשוב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר סימניו, כרי לך צפירות שחז"ל לוו עלינו לחשוב ולדעת :

שנחנך בבית צאחרונה מולאי שציעות ביתה : ומי שנים לבנין בית שני מחו חגי זכריה ומלאכי ופסקה נבואה מישאל וכו' אלף שנים ליליאת מלרים. ואז החילו להזכיר זמן צטורות מן אלכסנדר מוקדון. וגם חנוכה היו צטות ג' אלפים תרכ"א : צימו כלל ושמאי חיבר ר' נחמיה בן הקנז ספר הכזיר על הקבלה ונתפרסם צימו ר' יוחנן בן זכאי וצימו יוחנן בן עוזיאל חרגס את הנביאים. ור' עקיבא וכל כרוגי חמונה היו צטות תת"פ ותלמידיו היו כ"ד אלפים ומתו צין פכה לעלית. אונקלוס הכר חרגס את התורה צימו ר' עקיבא ור' שמעון בן יוחאי החילו לחבר ספר הזכר ותלמידיו סיימו ונתגלה אחרי כרמז"ן. ותלמידיו של ר' עקיבא חיברו ספרא וספרי ותורה פהנים ותוספתא אליביה. בן עזאי חיבר ג"כ מילתא צטמו, רבינו הקדוש חיבר המשניות. ור' הושעיה ור' חייא תלמידיו חיברו צבריות ור' הושעיה חיבר נ"כ ציאור ספר צראשית. ור' ישמעאל פירש מן ואלה שמות עד סוף התורה ונקרא מילתין. רב חיבר ספרא וסיפרי לצאר עיקר המשנה. ור' יוחנן חיבר תלמוד ירושלמי צארץ ישראל אחר חורבן בבית צקרוצ שלש מאות שנים. ורבינו ארצ אשי היו סוף תכמי הגמרא. ורב אשי הוא שחיבר הגמרא צצלות צארץ שגער כמו מאכ שנה אחר שחיבר ר' יוחנן הגמרא ירושלמית. כל האמיראים והגאונים וצעלי בתוס' היו צאלף החמישי זולת מאיזה צעלי התוספות האחרונים שחיו צתולת אלף בשש. וכל מחברי הפיוטים ובסליחות היו צסוף אלף החמישי :

בחדש יוכן צכל כ"ח שנים חל תקופת ניסן כמו שחיו צצעה ראשונה של צבריה. ע"כ צכל תחילת מחזור גדול מיד צבהן צחמה מצרכין עושב מעשה צראשית וזמנו עד ג' שעות על היום שהוא עיקר הצריחה :

בו היו תולת דבורו של הקצ"ה עם משה רבינו ע"ה. ט"ו צו צאו במלאכים לצבריהם צציו ע"כ לסעוד הפת לחם :

דודש חייב צט"ו צו ליליאת מלרים ירד כמון ושלו, כ"א צו ניתן הצאר צצות סיה :

חודש סיון ציום כזכ צאו למדבר סיני. ציום השני עלה משה צצשכמה. ג' ד' כ' צו בגבלה. צטות ת"ח ות"ט צאלף החמישי נכרצו כמה אלפים מישאל וקצבו יום צ' צו להצטנות :

חודש תמוז ט' צו הוצקע בעיר צצית ראשון. י"ז צו שייצ משה כלומות. וצטל צחמוד צצית ראשון. והוצקע בעיר פעמים. אחת צימו לצקידו. ושניה צימו הורקנוס. ושקף אפוסטמוס את התורה. ובעמוד אלס צציוכל. לכן מתענין צו :

חודש אב צו מת אהרן הכהן. ט' צו צכו ישראל צצורת המרגלים ונצר עליהם שלא יכנסו לארץ. וצו חרצ צית ראשון ושני. ונגדע כל קרן ישראל. ט"ו צו כלו מתי מדבר. וצו ניתנו כרוגי ביתר לקצור :

בחדש תשרי צ' צו נכרג גדלי' שהפקיד אותו נצוכדגלר מלך צצל צארץ וכו' על פליטת בעס אשר נשאר צצית ראשון חרצה ושמה. וקצבו תעניתו אחר ראש השנה : **חודש** כסליו כ"ד צו נצא חגי וכו'ס כציוכל וצו החילו לצנות. כ"ה צו חנוכה שחנו צצית שני צכ"ה צו :

חודש כצת ח' צו נכתב התורה צלשון לע"ז וכיה ג' ימים חושך צעולם. יו"ד צו נר מלך צצל על ירושלים. והוצקע בעיר ולכן מתענין צו :

חודש אדר ראשון. ז' צו מת משה רבינו ע"ה. ויראים מתענין צו. וצטות בעיצור מתענין צאדר שני :

הרקיע עשוי כקובה. רחבה כאהל ארכה כמשכן שנאמר (ישעיה מ כב) הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת. מרוח צפון אינה מסוככת וצריבעת כאכסדרה. שנאמר (איוב כו) נוטה צפון על תהו. ומדרום סתומה כחדר צגולה כבבשן שנאמר (איוב כ ט) עושה עש כסיל וכימה וחדרי תימן. מזרח ומערב מיומדין כבנין על הארץ שנאמר (עמוס ט ו) הבונה שמים מעלותיו ואגודתו

על

הרקיע עשוי כקובה. שכוף עגול מלמעלה. ועי' מנחות ל"ב ע"א שלא יעשה כקובץ כו' ופירש"י כאוכל רחב מלמעלה וקצר מלמעלה עכ"ל: רחב כאהל. זה לשון הפרקי דרבי אליעזר פרק שלישי. כאוכל פרושה קלוהיה למטה ותוכה למעלה וכל צ"ח יושבים תחתיה כך בן השמים קלחם למטה ותוכה למעלה כאוכל שנה' וימתחם כאוכל לשבת עכ"ל: ארכה כמשכן. יתכן שס"ל שהרקיע ארכו יותר על רחבו ולכן אמ' כמשכן שהיה ארכו יותר על רחבו עשרים קרשים צלורך ושמונה קרשים צרוח (פ' תרומה). וכן כתבו האחרונים שלצד השמים מהלכס אינו צעיוגול מכיוון רק כעיוגול בצילה ארכה יותר על רחבם. וכן כתבו על כדור הארץ שארכו ממזרח למערב הוא יותר מרחבו שמלפון לדרום: שנאמר הנוטה כדוק שמים כו'. (ישעיה מ) ועי' גמ' דמגיגה (י"ב ע"ב) שהצוה קרא זה על רקיע בתחתון שנקרא וילון: מרום לפון אינה מסוככת כו' שנאמר נוטה כו'. (איוב כו פסוק ז) ועל דרך זה אמרו ג"כ במדרש הוצא צילקוט איוב שם בזה הלשון. רוח פיוח הלפון צררו ולא גמרו לפי שאמר כל מי שיאמר אני אלוה יצוא ויגמור כפיוח הוצא שפנתה. ושם הוא מדורן של מזיקים ורוחות ושרים ומשם יולאים לעולם שנאמר מלפון תפתח הרעב עכ"ל. ועי' צ"צ (דף כב ע"ב) ויש לפרש מכ שאמר שמלפון אינה מסוככת. כי נראה צרקיע בין הכוכבים כמו חגורה לבנה נקרא מסילת החלב. ונראה בכלי מחזה שהם קצוות כוכבים ריבוע רצות תקופים זה אלל זה. וראיתי צספר ח' צסס החולונים האחרונים על כלל הכוכבים שצרקיע כי מקרוב למסילת החלב הם עומדים דחוקים יותר מכפי מלצ הכוכבים הרחוקים משם. צלפון שכל מה שיתרחקו הכוכבים ממסילת החלב מזה ומזה לפון ולדרום יעמדו צמלצם יותר ופרדים זה מזה עד שמקרוב אל שני הצדדים של מסילת החלב נמצא הרקיע כמעט ריק ופנוי מכל כוכב ע"כ דבריו. ועי' זוהר צרחשים (דמ"ד ע"א ודף קכ"ב ע"א) ונראה שכיוון למסילת החלב כנ"ל ודבריו בצרויתא הזאת וכן במדרש כנ"ל המה על אופק שלהם ח"י או צבל, וירושלם היא נוטה לפון של קו השוכ צערך ל"ב מעלות כמ"ס הרמב"ם צב' קידוש בהודש סוף פרק י"א, וח"כ קו השוכ של הרקיע נוטה מכנגד הנקודה שעל ראשם לדרום צכדי ל"ב מעלות ג"כ, וליר הצפוני הוא גצוק להם מן האופק הצפוני שלהם ג"כ ל"ב מעלות וליר הדרומי הוא למטה מן אופק הדרומי שלהם היינו תחת הקרקע לפי אופק שלהם צכדי ל"ב מעלות ג"כ, ומסתמא גם מסילת החלב הוא ע"ד כנ"ל נוטה מעל ראשם לדרום וגם ליר הצפוני של מסילת החלב הוא למעלה מאופק הצפוני שלהם ונראה הוא ללד לפון למעלה מאופק הצפוני שלהם ח"כ גם מקום הריק מן הכוכבים הוא כן וזהו שאמר באן רוח לפון אינו מסוכך פירש שפיוח הצפון צשולי האופק הצפוני הוא ריק מן הכוכבים שאין הכוכבים קצועים שם ונקרא שאינו מסוכך היינו האויר אינו מסוכך שם וזהו ריק כנ"ל: ומרובעת כאכסדרה. פיי מקום הריק הוא מרובע, וכמו אכסדרה שיש לה שלשה רוחות מחילות וגג ולד ח' צלא מהילה ורק אויר: ומדרום סתומה. כנ"ל שלאופק שלהם ליר הדרומי של מסילת החלב מקום הריק של הכוכבים צדרום הוא תחת האופק שלהם מה שהוא אינו נראה להם לעין כלל ולמעלה מן האופק יש שם כוכבים וכל הלא דרום הנראה להם סתום כי יש שם כוכבים וח"ש מדרום סתומה כחדר: עגולא כבבשן. עי' לשון הגמ' סוכה (ד"ז ע"ב): שנאמר עושה כו'. (איוב ט פסוק ט) וכוונתו על מ"ש וחדרי תימן: מזרח ומערב מיוסדין כבנין. פיי ששם הם הכוכבים של המזלות ששם כוכבים הרבה קצועים צרקיע כמו לורות המזלות, ושם ג"כ מסילת החלב שהוא ריבוע רצות

עיגול כלפי צפון, ובצפון עגלה חוזרת ומשרתת את התלי, והתלי למולות והמולות לגלגל והגלגל חוזר כגלגל דלי המים, המולות כסדינים, התלי כמלך, ועגלה המנהיג, וכולם ברוח שנאמר (חיוז כו יג) ברוחו שמים שפרה וזוללה ידו נחש בריח, נחש בריח זה התלי חוזרים וזורחים

עד חלות היום, ומחלות היום עד השקיעה השמש הולכת באלכסון מדרום למערב וז"ש זורה עיגול פי' בעלייתו כלפי דרום, ושוקע עיגול כלפי צפון וכמ"ש (קבלת א) הולך אל דרום וכוכב אל צפון, וכמו שפירש הגאון מלוצ'ים ז"ל את דברי הגמ' (דב"ז כה ע"ג) על קרא זה ע"ש בספרו חלומות החיים סימן א' בארץ יהודה חות ג' בבה"כ ע"ש: וצלפון עגלה חוזרת, שהעגלה המוכה לליר וכנ"ל ובאופק שלהם שכליר בלפניו הוא למעלה מן אופק שלהם ל"ב מעלות וכמ"ש למעלה מסתמא אין העגלה שוקעת באופק שלהם לעולם, וחוזר תמיד סמוך לאופק בלפניו, ונראה תמיד: ומשרתת את התלי, התלי שיש בהכוכבים מוזכר בספר ילירי פרק ששי משנה א' ומשנה ב' שם ע"ש בציאור הגר"א ז"ל משנה א' ד"ה תלי, ומוזכר בזהר צראשית דף נד ע"א ע"ש בציאור הגר"א ז"ל בזהר אור, ובזהר חיי שר דף קכב ע"א ע"ש, וע"ש בציאור אורות וע"ש בציאור הגר"א טל ספרא דלניעותא פרק א' (דף י"א) ד"ה כחיו דחוו"א כו' ולכאורכ משמע ממקומות כנ"ל שהוא מסילת החלב שהזכרתי למעלה, ויתכן שיש איזה ענין שהעגלה גורם עני התלי ולכן אמר שמשרת את התלי וע"י צב' חכמוני על ספר ילירי פרק ששי כתב צב' כמה דברים: והתלי למולות, כמ"ש הגר"א ז"ל בספר ילירי שם שהתלי גורם פעולות הרבה על המולות ע"ש: והגלגל חוזר כגלגל דלי המים, ע"י פרש"י בהכדרי' (דף לט ע"א) ד"ה אבות וכלמד מדבריו שכן כי נעשה בימיהם גלגל דלי המים, שמשני לדיו תלוים שני דליות ונעשה באופן שהשמגלגלן לכוריד זה עולה דלי השני כנגדו וכשמגלגלן להעלות זה יורד דלי השני שנגדו (וכתובתם זה למען לא יכבד העלאת הדלי עם המים כי כובד דלי שנגדו כיורד מסייע להעלאת זה, וכן לא ירד דלי כיורד במהרה ויפצר כי עליות שנגדו מטכזו מעט) וכן אמר כאן על גלגל המולות שהוא כן שהשיורד המול במערב עולה כנגדו מול אחר במזרח וכן כשעולה זה במזרח יורד מול כנגדו במערב וכן כתב לקמן פרק שני וע"ש פירש"י ראש השנה (דף יא ע"ג): המולות כסדינים, ל"ל כסדינים לשון סרי פלשתים שמואל א ה ח ובשמואל א כט וצטויים סריים, והוא כמ"ש בספר ילירי פי' מ"ב תלי בעולם כמלך על כסאו, ע"ש בציאור הגר"א ז"ל שהוא חיו נראה ונדע והוא נעלם כמו לב, אך מ"מ עושה פעולות הרבה, וז"ש כאן התלי כמלך, והמולות נראים יתח כמו סריים ושרים שנראים יותר שפעולתם ניכר יותר אך מ"מ שוקעין ג"כ, והעגלה כמו המנהיג שגורם תמיד לפי שאינו שוקע וכנ"ל, וגם יש לומר לפי שהספנים צימים הקדמונים היו מתנהגים ע"פ העגלה לדעת על ידו הכוחות שתלך הספינה ישר והעגלה ללפון סמוך לליר ועפ"י פי' בספר א' מ"ש ר' יחנניאל (בהוריות יוד) כוכב א' עולה לשבעים שנה שמתעבה את הספנים כי הכוכב שהוא עולה בלפון סמוך להעגלה וטועין על ידו בהירות בלד לפון ונוטה הספינה שלא כראוי: וכולם ברוח, יש לפרש כמ"ש בפסחים (לד ע"ג) גלגל קצוץ ומול חוזר, וז"ש שאינו מתגלגל ע"י הגלגל ורק ברוח ע"י צראשית רבה פרשה ששי רש"י אומר כו' ע"י ציאור הגאון מלוצ'ים ז"ל צראשית על פסוק וכו' רקיע כו' וכל אלה כו' וע"י ספר אמונת חכמים פרק ראשון: שנאמר ברוחו כו', (חיוז כו פסוק יג): נחש צרית זה התלי, שמקוף על הכקיע וז"ל הגר"א ז"ל צפי ספרא דלניעותא פ"א ד"ה כחיו כו' וכן הוא צתנין השמים ששוכב באמצע המולות כצריח וחוזר ומתעגל וזב צראש כמ"ש הקדמונים עכ"ל: וזורחים, פי' עולים: וגאספים, פי' שוקעים כמ"ש (פ' ויחי) אני גאסף אל עמי וצפ' בהעלותך ויאסוף משה אל המחנה ופירש"י שם לשון כניסה אל הבית כמו ואספתו אל תוך ביתך: מאורות, כמלכים וכוכבים.

וזורחים ונאספים מאורות כמלכים. וכוכבים כשרי החיילות. וסדורים המזלות במחנה הגדוד שנאמר (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם וגו'. התלי מגוף האמורות ונטוי מקצה אל קצה כנחש עקלתון. וראש וזנב שנאמר (שם ע יג) ויכרת ה' מישראל ראש וזנב מגוד החמה הוא ראש התלי. מגוד הלבנה הוא זנב התלי. מגוד החמה מקצה זה ומגוד התלי מקצה זה. שנאמר

ובוכבים כשרי החיילות, המזלות וכז' של כימה וכו' של ככיל הנ"ל קראם מאורות חט"א שם קבולת כוכבים מ"מ לפי שם קבולת יחד שאינם מתרחקים לעולם נקראו כאל כהכרייתא בשם מאורות. ובוכבים הם כוכבי לכת שכל כוכב הולך בפני עצמו. ואמרו (גדרים דף כד ע"ה) לאו מלכא חנא דמכניא לך ואתח לא מהניא לי. ובמאורות המזלות הנ"ל אורם מעלים ולכן אמר עליהם במלכים. אבל הכוכבי לכת כולם אורם מן השמש כידוע ולכן הם רק כשרי החיילות שמקבלים ממשלתם מן המלך : וסדורים המזלות במחנה הגדוד. כל"ל פי' שאינם משתנים ומתרחקים הכוכבים זה מזה רק קיבוצם הם תמיד בשוכ וביחד : שנאמר כמוליא במספר לצבא. (ישעיה מ פסוק כו) ודרש לצבא כמו מחנות כמו ועל לזא מטב צוי ראובן (פי' במדבר) : התלי מגוף המאורות. פי' שהוא ג"כ קבולת כוכבים יחד לרצוא רבבות כמו שגראח תכילת החלצ בכלי המחזק : ונטוי מקלח אל קלח. לשון הכתוב מצריח מן הקלח אל הקלח (פי' תרומה) : כנחש עקלתון. ראש וזנב. פי' באמצעו יש צו כמו עיקום ונטיה מעט לכלי. ומחזק שלפניו עד מקום הנטיה נקרא ראש ומחזק השני מן הנטיה עד סופו נקרא זנב. ועי' בספר חכמוני על ספר ולידה פרק ששי : שנאמר ויכרת כו'. וישעיה ט פסוק יג. ואציל הקרא לזכר בעלמא. ונ"ל פירש רש"י שם ובכרייתא דשמואל מלינו שיש מזלות ברכיע ממונים ואלה שמוחם ובאן אמר הנביא שכל חכמים המחנאים להם וחוזים בכוכבים את הצאות עליהם יכרת ה' מהם עכ"ל פירש"י שם. והמפרשים שם לא פירשו כן. ובאן יש לומר שהביא הקרא רק לסימן וכמו שנכתוב בע"ה למטה : מגוד החמה כו'. ז"ל ברמז"ם כל קידוש החדש פי' ע"ז ה"א בעגולה שסובבת זה הירח תמיד הוא נוטה מעל העגולה שסובבת זה השמש הליך נוטה ללפון וחליך נוטה לגדרום ושני נקודות יש זה זה כנגד זו שזכר פוגעת שני העגולות זה זה כו'. הנקודה שממנה יתחיל הירח לנטות ללפון השמש היא הנקראת ראש ובנקודה שממנה יתחיל הירח לנטות לגדרום השמש היא הנקראת זנב כו' עכ"ל. וכל זה אינו מדבר במהלך היומי שהוא ממזרח למערב רק במהלך השנתי של השמש, ובמהלך החדשי של הירח שם ממערב למזרח כידוע. ובמקום והדרך שסובבת זה השמש או הירח וכנ"ל נקרא מגוד לשון נע וכד תבי' בחרץ (פי' צראשית) וכמו שמשפט הלשון לומר מן עוז מעוז ומן אור מאור כן יאמר מן נוד מגוד ויש לומר שלפי ששיטתו שאינו קבוע בגלגל וכמ"ש למעלה וכמ"ש בפסחים (לד ע"ב) דמזל חוזר לכן לא קראו גלגל רק מגוד. ואמר שמשך הראש של התלי הוא דומה כמשך ומקום של מגוד החמה ומשך הזנב של התלי היינו ממקום שמתעקס ונקרא משם זנב ובנ"ל דומה משך שלו צנטייתו למגוד כלבנה. לענין לפון ודרום ובנ"ל. ואולי מטעם זה נקראו הנקודות הנ"ל שבחמה ולבנה ראש וזנב ובנ"ל בלשון ברמז"ם לפי שם דומים זה להתחלת הראש של התלי וזה להתחלת הזנב של התלי : שנאמר ויהיו כו'. (פי' תרומה) הביא הקרא רק לסימן שראש התלי שוכ למגוד החמה ובנ"ל וגם מ"ש אל בטבעת הוא לסימן. וז"ל. ספר חכמוני שעל ספר ולידה מהרב הקדמון ר' שצתי ז"ל שדפס אלל ספר ולידה שבווארשע. ובתב על התלי ראש וזנב כו' וצנטייתו בטבעת עגולה עכ"ל ע"ש בחרץ. ובתב שם שהתלי אינו נראה לעין כי אם ממסורת וב" ע"ש. ועל זה כתב באן לסימן ראשו אל בטבעת האחת כו'. והנה בהארכעם פרקים הראשונים שבכרייתא הזאת הביא פסוקים הרבה והם רק לסימן לבד על דרך שאמרו בגמ' דע"ז (דף ט ע"ה) וניטפו עליה עשרין שלין כו' וסימנך זה לי עשרים שנה צניחך ועוד שם וניטפו

שנא' (שמות כו כד) ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת. ובאמצע מנוד זה על גבי זה. ומן הטבעות ולמעלה הן הן המנוד המאורות משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים. כראשי תנינים על המים. מן הטבעת ולמטה הן הן בגלגל כיצור המנהיג את האבנים. כתנים במים דולח מים ברגליו. חמה במנוד שלה כאור האבוקה. לבנה במנוד שלה כנר בראש המנורה. כוכב

וניטפו עליוכו ארבעין ותמני כו' וסימנך ארבעים ושמונה עיר כו' ועוד שם ושקל ממאח תרי כו' וסימנך כי זה שנתיים כרעב כו' ועל דרך זה הם הפסוקים שהציו הרצה בארבעה פרקים האלה (ועי' מ"ט בהקדמה). ועוד לפי שהם דברים של חול אע"ג שיש בהם לורך ג"כ מ"מ כל מה דאפשר להזכיר בה' המקרא מן התורה הקדושה הזכיר בה והלמוד בה יזכיר אגב אורחים ג"כ פסוקי תורה (ועי' מה שכתבתי בהקדמה): וצאמלע מנוד זה על גבי זה. נראה דקאי על מנוד החמה ומנוד הלבנה שהזכיר למעלה. וכנ"ל בשם הרמב"ם שכתב בזה הלשון ושני נקודות יש בה זו כנגד זו שבהן פוגעת שני העגולות זה בזה כו' עכ"ל: ומן הטבעות. כתבתי למעלה ש"כ המזלות וחמשה של כסיל ושבעה של כימה קורא כאן בצרייתא מאורות: והתלוי וטבעת שלו. כנ"ל הוא תחת המזלות ולכן קאמר שמן טבעת ולמעלה כיוון מן טבעת של התלוי. ולמעלה הן הן מנוד המאורות וכנ"ל: משגיח כו'. (עיר השירים ז) מציו קרא לסימן שהטבעת הוא כמו חלון. וגם יש לומר על פי מה שכתב הגר"א ז"ל בספר יצירה שם פ"ו מ"א ד"כ תלוי שדברי חז"ל בחלונות רקיע יתורץ ע"י התנין שבמזלות שהיו תלוי כנ"ל יעו"ש ולכן הציו לסימן על התלוי משגיח מן החלונות כו': כראשי תנינים כו'. לסימן לשון הקרא (תהלים עד) לפי שהתלוי נקרא תנין הרקיע כמ"ש בזוהר שם ובהגר"א שם, ונקרא ראש כנ"ל ולפי שהתלוי גורם למים וכמ"ש בספר חכמוני שם בזה"ל והוא מאש ומים וכחו כמים עכ"ל וכדמשמע לקמן פרק ד' לכן הציו ע"ז הסימן ראשי תנינים על המים. ואולי ס"ל שלמעלה מן התלוי הם מים עליונים המוזכר בקרא ועי' למטה: מן הטבעת ולמטה. פי' מן הטבעת שבתלוי ולמטה שם הם כוכבי לכת שכל אחד מהם סובב על קוטרו ועל יוריו (וגם השמש מסבבת על קוטרו כמו שכתבו החכמים האחרונים שכן ניכר בכלי המחזה מן הכתמים אשר עליהם) וכמ"ש בהאון מלוצים ז"ל פ' בראשית על פסוק יחי מאורות ע"ש. והוא כמו מי שרואה להנביא אבן גדול ועגול שקשה למושכו מחמת כובדו הוא מגלגלו על הארץ ועי"ז ניתק ונמשך בגלגלולו הלאה כן הוא ענין הכוכבי לכת שמתגלגלים על ירם ועי"ז כולכים הלאה וזהו שאמר הן הן בגלגל כיוצא במנביא את האבנים, אבל הסיבוב על קוטרה אינם צאלה שהם למעלה מן התלוי שהוא ארוך ואינם מתגלגלים על ירם ולכן אמר שרק מן טבעת ולמטה כו': כתנים צמים. לי הפסוק (צחוקאל לב ז) ואתה כתנין צמים ותדלח מים ברגליך, ונותן לסימן שהתלוי כנ"ל שהוא תנין השמים כנ"ל הוא גורם ליחות ומים וכמ"ש למעלה וכמ"ש לקמן פ"ד על התלוי הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ואולי מרמז ג"כ על המים העליונים שכתב בחכמוני שהם למעלה מן כוכב שבת ע"ש פרק רביעי: חמה במנוד שלה כאור האבוקה. שהוא מאיר כולה ומכל לך הוא מלאה אור: לבנה במנוד שלה כנר בראש המנורה. שהיא מקבלת אור רק מן השמש שזורה עליה ומאירה כמו מראה מלוטש, ולכן אינה מאירה רק צלד שנגד השמש, והוא כנר בראש המנורה שאין צקפה שלה אור רק צלד שהפחילה מונח בה ובה נאחזה האור: כוכב חמה. הוא דבר אחד שאחד מן כוכבים נקרא כוכב (ונקודת הפסוק שצין תיבת כוכב וצין תיבת חמה ט"ס) ובצרייתא זאת קירא אותו כוכב חמה וכן אמרו בשבת (קטו ע"א) שהכוכב הוא ספרא דחמה ע"ש. לפי שהוא קרוב אליו יותר ע"ש פירש"י. וכוכב הזה וכן מאדום שהוא ג"כ מכוכבי לכת כמנוד החמה שיש להם אור מכל לדודיהם. ויש להם קלת אור מעלמם. והכוכב יש לומר לפי שהוא קרוב לחמה וקטן ולכן מתפשט אור החמה עליו גם ללדדיו, ומאדים

כוכב. חמה. ומאדים. כמונד החמה. נוגה וצדק כמונד לבנה כנרות בקנים. שבתי בזה ובזה כעשית בשלשלת. ראש התלי בראש הששה. כזנב התלי בראש הששה. הראש מהלך אושר והזנב מהלך הופך [היפך?] מאורות וכוכבים מהלכין נוכח. פגשו מאורות ותלי אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם (איוב מא ה) הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו (עמוס ג ג) פגוש דוב שכול באיש ואל כסיל באולתו (משלי יו יב). אחד בראשו ואחד בזנבו או שניהם בראשו

שניהם

יש לומר לפי שיש עליו טבעת וע"י הטבעת פולש אור השמש על כולו מעט: נוגה ולדק [כס כוכבי לכת] כמונד לבנה כנרות בקנים. שאינם מאירים רק מן השמש וצד שכנגד השמש וכנ"ל: שצחי [כוח ג"כ כוכב לכת] צה וצח. כמ"ש הכוכבים עליו שהוא ניכר וצדל מכל הכוכבים ע"י טבעת לכן הסובב כדורו ולד שכנגד השמש מאיר צטוב ולד השני מאיר קלח ע"י החזרת האור מן השמש שזה על הטבעת מלדדיו ומאיר מעט עליו לכן הוא צח וצח פ"י כעשית שהוא בתוך טבעת כנ"ל: ראש התלי בראש הששה. פ"י שכל התלי מסבב על כל ה"צ מזלות והראש כנגד שש מזלות וזנב התלי כנגד הששה הנותרים: הראש מהלך אושר. פ"י ישר: והזנב מהלך היפך. פ"י כן הוא תמיד כשש מזלות כולכים צדק למשל ממערב למזרח למעלה כולכים שש הנותרים למטה ממזרח למערב וכן הוא תמיד. והיפך. פירושו היפך כלל שכולך צו הראש: מאורות וכוכבים מהלכין נוכח. פ"י שלפי מה שנראה לעין כולכים הכל ממזרח למערב אבל כל מאור וכוכב של כוכבי לכת צמחלו כפרטי הוא כולך נוכח הנראה היינו ממערב למזרח: פגשו מאורות ותלי אחד באחד יגשו. לשון הפסוק (איוב מא פסוק ה) לסימן. פ"י שבתלי עם המזלות הם אדוקים יחד וסמוכים כמ"ש צם' חכמוני על ספר וירח שם פ"ו: הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו. זה קאי על השמש והלבנה וכמ"ש למעלה צם הרמז"ס ה' קידוש החודש פ"ט שלפעמים הם מהלכים צנקות הפגישת שם יחדיו וזה אינו תמיד רק לעת ידוע ומיועד לזה לפי השבון וכמבואר ברמז"ס שם וז"ש לסימן בלתי אם נועדו היינו לעת המיועד לזה וזה לשון הקרא (עמוס ג ג): פגוש כו'. לשון הקרא לסימן (משלי יז) וכאן מפרש עניני ליקוי חמה וליקוי לבנה ופרטי השצוותיהם איך לעת מקודם מתי ראוי להיות ליקוי ומתי לא, וכמו שמסיים על זה שמש וירח קדרו כו' אספו נגבם. שהוא לשון הפסוק (יואל ד פסוק טו) וכה ענין ליקוי חמה הוא שצעת המולד אז הירח תחת השמש ממש. וזהו הלכנה תחת השמש ומפסיק אור השמש מעליו כאילו דבר עב עובר תחת השמש. ואם כו' מהלך הירח תחת מהלך עגולת השמש תמיד אז כו' ליקוי בכל מולד. אך לפי שמהלכה לפעמים לאפון או לדרום וכנ"ל צהרמז"ס ולא צאה הירח תחת השמש רק צנקות הפגישת הראש או בזנב וכנ"ל צם הרמז"ס. ח"כ לא יתכן ליקוי חמה רק אם צאותו רגע של המולד וכו' השמש והירח צמקום הראש או הזנב שכלבנה תחת השמש ממש שלא מן הצדדים וכו' ליקוי חמה, וליקוי לבנה הוא רק צאמלע כחודש. לפי שכלבנה אינה מאירה רק כשהשמש מאיר עליה. וצאמלע כחודש שכלבנה ממש נוכח לד השני של השמש והארץ היא צנתיים אז מפסיק הארץ אה אור השמש מן כלבנה ונעשה כלבנה הושך עד שחצור מן המקום הכוא. וגם צזה הוא על דרך כנ"ל לפי שלפעמים כלבנה מן הצדדים לא נמלא ליקוי תמיד רק צעת שיכוי השמש והירח שנוכס צאמלע והארץ ג"כ צאמלע וכנ"ל והיינו כשיכוי אחד מהם צראשו וא' מהם צזנבו כי מן הראש עד הזנב חלי כדור וכן צעת חלי חודש אז צין השמש והירח חלי כדור ואם השמש צראשו אז הירח צזנבו ואז יש ליקוי: וכאן נתן סימן ורמז על הליקוי שהוא כשפגשו השמש והירח כו' היינו שכולם צנקות הפגישת כנ"ל וכו' מזה לעת המיועד לזה לפי השבון וכנ"ל אז פגוש דוב שכול יכוי הפגישת הזאת צדרך מליכה לדוב שכול שיכוי אחד ליקוי והוא לשון פסוק (משלי יז): אחד צראשו ואחד צזנבו. היינו חלי חודש לליקוי לבנה וכנ"ל

הם קרובים ב"י א"ך חיל לחמה ב"י א"ך ללבנה. וכמה מתחיל או מסיים התלי באותו מזל ב' ל"ג סד"ל רה"ט לחמה א"ם לה"ט ללבנה. וכמה שיעור הליקות מתחיל או מסיים

נראשו או צנצנו. פי' אם מקום השמש וכירח כנ"ל הם קרובים לתלי או נראשו או צנצנו שהוא ג"כ מקום הראש או כנצ של נקודת הפגישה בצרמז"ס פט"ז. אז יוכל להיות הליקוי כנ"ל. ומכלך התלי הוא שוב עם מכלך נקודת הפגישה כנ"ל (ואולי ע"י כח המושך כמ"ש לקמן הם כוללים יחד): וכמתחיל מתחיל ומסיים. פי' בן אם קרובים לראש מעט אחר התחלת הראש שזה נקרא מתחיל. או שקרובים להתלי כמה שהם צביוס הזנב שהוא קודם התחלת הראש וסמך לו וכנ"ל: וכמה יכ"י קרובים. השמש וכירח כמה יכ"י קרובים צרמז"ס ויכ"י ליקוי: צ"י א"ך חיל לחמה. חיל פי' חלק ממעלה. אם הם לא פחות מן ל"ג חלקים רוחב או לפעמים מן כ"א חלקים. צי א"ך. הם כ"א עם י"ב. ביינו ל"ג סה"כ. ולפעמים כ"א לצד לכן חלקם לשנים צי א"ך. פי' לפעמים שניהם צי א"ך פי' ל"ג. ולפעמים רק א"ך פי' כ"א. וכן הוא השבון. כי אם רחוקים צרמז"ס שיעור רוחב השמש. אז אין שם ליקוי שערביר הירח רק מלדו של השמש ולא תחתיו. וכתבו בתוכנים שבשמש קרובים היא רחב ל"ג חלקים וכו' מכוון מאוד כנ"ל. א"ך לפעמים כשיהא רחוק מן הארץ אז השמש רחב בגלגל רק בשטח כ"ט חלקים ולפעמים יש ג"כ שינוי מרחב ירח (ע"י צרמז"ס פט"ז מה"ק"ה הלכה ו') ולפעמים השמש נמוכה לדרום ועוד סיבות אשר אם יכ"י רחוקים צרמז"ס ויתר מכ"א אז כ"ג לא יכ"י ליקוי: צ"י א"ך ללבנה. פי' גם לליקוי לבנה הוא שיעור הנ"ל: וכמה מתחיל או מסיים התלי באותו מזל. שיעור מכלך הראש. כנ"ל שבו תלוי השבונות הליקויים שהוא אינו תמיד במקום אחד כנ"ל מצוהר הוא צרמז"ס פט"ז שם. וכן מזכיר כאן שיעור מכלכו צבמז"ס ידועים. שאם חדע מקומו צומן אחד נוכל לחשוב ממנו תמיד לפי מספר הימים שכן אז. והלאה לפי שיעור מכלכו שצב"ס. וצרמז"ס שם סימני האותיות הם על המעלות וחלקים. ונראה שכן הוא כאן. ומזכיר השבונות של החמה ביינו משך שנת החמה שס"ב יום ורביעי. וגם משך שלש שנות החמה ומשך עשרה שנות החמה וזכו שאמר כ. ל"ג. פי' כי מעלות ל"ג חלקים הוא לשנת החמה אחת: סד"ל ל"ל סא"ל. פי' ס"א מעלות עם למד חלקים וכו' לשלש שנים: רה"ט. פי' ר"ה מעלות ט' חלקים וכו' לעשרה שנים (ולפעמים צמספר מרוב מהמעט קלת מחמת השבונות החלשים שנחשבי צמספר מועט לשלמי): לחמה. פי' כ"ז לשנת החמה: ח"ס. פי' מעלה א' עם ט' חלקים פי' זכו לזמן חודש לבנה אחת: לה"ט. ל"ל לה"ט. פי' ל"ג מעלות עם ט' חלקים פי' לעשרים חדשי לבנה: ללבנה. פי' לחדשי לבנה: וכל כנ"ל הוא בקירוב למה שכתב צרמז"ס פט"ז מה"קידוש החודש שם ע"ש (וגם באם אינו מדקדק על דבר מועט יתכן שפירשתי לא דקדק או אולי גם קלת ט"ס) (אולי משתנה מעט במשך הזמן): וכמה שיעור הליקות מתחיל או מסיים. פי' כמה יכ"י בקרוב בגלגל מקום השמש וכירח ממקום הראש וכנצ מתחיל או מסיים פי' לפניו או לאחריו כמו שפירשנו למעלה כמה יכ"י במרחק בגלגל ממזרח למערב שיעור זה יכ"י אז ליקוי: שעות נשפות. כתב צמספר יסוד עולם נאמר שלישי פרק שבע עשר שאם יכ"י מרכז הירח רחוק ממקום הראש או כנצ פחות י"א מעלות אז יכ"י ליקוי בכל אופן. וכאן חושב מהתחלת כדור הירח ולכן עולה עשרה מעלות ומשער כאן שיעור לפי שבון כל בגלגל והביקף כולו שהוא ש"ס מעלות. ואמר שעות נשפות. פי' שעות מש"ס הוא ששים מעלות ועוד שעות ממנו הוא עשרה מעלות הוא שיעור במרחק שבזה יכ"י ליקוי: שלש משלש. ונתן עוד סימן לשיעור זה על משך זמן התקופה שלש משלש. פי' מהתקופה להתקופה. הוא רביעית השנה חשעיס מעלות כידוע. רביעית זמן ש"ס. וע"י אמר שלש ממנו הוא שלשים. שלש משלשים הוא עשרה (ונתן סימן להתקופה לפי שכתב למעלה ששבונות מקום

מסיים שחיות משתות שליש משליש. שלישיים מפליג במזל והבאתי (את) השמש בצהרים והחשכתי

השמש הוא על פי התקופה כנ"ל: שלישיים מפליג במזל. פי' בשנים שני שלישים שחור יותר מכנ"ל. אז נחשב שחור רחוק במזל. פי' ולא יחי' ליקוי. מפליג פי' שמתרחק כלשון הגמ' בחגיגה (דף כ"ט) אעפ"י שהפליג מבין יותר ממזל. פי' ששלים אז הוא ודאי ליקוי. שני שלישים צוודאי לא כוח ליקוי. ומן שלים עד שני שלישים תלוי בחשבוניות לפי שיש עוד שינויים בין מהלך האמיתי ובין מהלך האמלטי ועוד דברים: והבאתי כו'. עד כאן פי' כללי הליקויים ומביא ע"ז המקרה (עמוד ה פסוק ט) לסי'. והבאתי את השמש בצהרים והחשכתי לארץ לסימן על ליקוי החמה: מוצאנו מכל הכ"ל שדרך השבון הליקויים הוא באופן זה. ליקוי חמה אינו רק ברגע המולד. ובאחרי מולד שהרבה לדעת אם יחי' אז ליקוי או לא. תחשוב את מקום השמש בגלגל המזלות ברגע המולד. אם שניהם הזדמנו במקום ה' היינו מקום השמש עם מקום הראש או הזנב. יחי' ליקוי. ואם רחוקים המה ע"ד הכ"ל לא יחי' ליקוי. וכן בליקוי לבנה רק ברגע הלי' בחודש היינו ארבעה עשר יום ושמונה עשר שעות עם כ"ב מינוט אחר המולד (שחור מהלך כ"ט ו"ג תשל"ג חלקים) תחשוב אז מקום השמש או את מקום היורה ומקום הראש או הזנב אם שניהם הזדמנו במקום אחד הוי ליקוי ואם לא לא, וע"ד הכ"ל. מבראש עד הזנב הוא החלי גלגל ק"פ מעלות. אם תדע מקום הראש תדע ממולא מקום הזנב. שהוא ק"פ מעלות אחריו כנ"ל: לדעת מקום השמש תדע את יום התקופה. ותקופת ניסן הוא בכתחלת הגלגל המזלות (כתחלת טלה). ותקופת תשרי תשעים מעלות ותקופת תשרי ק"פ מעלות. ותקופת טבת שני מאות ושבעים מעלות. ותחשוב כמה ימים ושעות מרגע התקופה עד רגע המולד. שתראה לדעת. ותוסיף לפי השבון מהלך השמש ביום ולפי מספר הימים על מקום התקופה כנ"ל ולפי מהלך השמש שברמז"ס פו"ב ותדע מקום השמש צעת המולד: מהלך השמש ליום תדע לפי השבון השמים מהלך לכל התקופה שהיה ל"א יום ושבע שעות ומהלך עולה מהלך השמש ליום כ"ט חלקים ושמונה שניות ומצאנו יותר צפרות ברמז"ס צפרק יב מה' קידוש החודש: זמן התקופה לענין זה הוא התקופה האמלטיה שברמז"ס פו"ב שס. שהיה כעת תקופת תשרי שנת תר"ם מוקדם להתקופות שצלוסות חמשה עשר ימים וחמש שעות בערך. ואח"כ בכל שנה יוקדם עוד אחד עשר מינוט לשנה. עי' מ"ש לקמן בסוף פרק ג' על מ"ש שם השבון ישן ע"ש: זמן המולד שלנו הוא על זמן של אופק א"י. ולריך להקדים בחשבון על מקומות שבהם יותר למערב צדדי ארבעה מינוט לכל מעלה: ולודע מקום הראש או הזנב. הוצרך למעלה ומצאנו צפרות צדדי היטב ברמז"ס פי' טז מה' ק"ה ובאשר מזמן העיקר של הרמז"ס שם עברו שנים רבות ע"כ אכתוב לך עת עיקר צפנת תר"ס כתחלת ליל ד' שהיה ליל א' דר"ח חשון שהוא ער"ח חשון ששה שעות אחר חלוף היום. אור ליום ד' א' דר"ח חשון כנ"ל. ובאופק ווילנא בקירוב. ואז עולה מקום הראש לפי השבון קמ"ב מעלות. עם ל"ב חלקים ועם ל"ז שניות. ומאז תחשוב על יתר הימים לפי דרך הרמז"ס שם: ובענין המולדות יש לפעמים שינוי בין האמלטי והאמיתי תמללנו ברמז"ס פו"ד ופס"ו ופ"ב ופ"ג. ואם לא תוכל להרבות בחשבוניות תוסיף או תגרע השינוי שיוכל להיות לפעמים ע"י שינוי המולדות כנ"ל עד ארבעה עשר שעות ומספק תגרע או תוסיף שבעה מעלות שכן עולה מרחק היורה מן השמש בארבעה עשר שעות בקירוב: מצאנו מכל הכ"ל כי הו"ל חשבו ג"כ השבונות הליקויים בכלליהם וצפרותיהם ע"פ דרכי התוכנים לדעת מראש מתי יחי' ושכח ע"פ טבעו של עולם. ומה שאמרו בגמ' דסוכה (דף כט) בשביל ארבעה דברים החמה לוקה כו' פשיטא שהכוונה אם יקרה ליקוי צעת שעל פי השבון א"ל להיות ואז נדע שהוא לאות. ויש לומר שלכן ג"כ שני צבריות כללי החשבוניות הליקויים בכל פרטיהם למען כשיקרה ליקוי ידעו לחשוב אם הוא ע"פ טבעו של העולם או אינו

המשולש אהה כי קרא ה' לשלשת המלכים האלה (מ"ב נ"י) נפתרים ונפתלים בקושי כסאו ויתחזקו. נכנסים כאחד החוזר קדל. ונכנסה חמה ולבנה בחיל א' וחפרה הלבנה (ישעיה כד כג) ואור החמה יהיה שבעתים (שם ל כו). מרחיק שבעה חיל מלפניו או מלאחוריו נראה מציץ על המצנפת. חמשה עשר מכאן או ט"ז מכאן כרביד על הצואר שלשים מפה ומפה. שחור

צעת המולד שצעת ששנים במקום א' הוא עת המולד: נפתרים ונפתלים בקושי. מהלך הראש וכוונת ה"ל שהוא להתקרב או להתרחק כ"ל הוא הולך במתינות גדול בערך מהלך השמש וכורה וכמ"ש למעלה שמהלך שנה שס"ה ימים ורציע שהלכנו הולכת אז י"ג פעמים בגלגל וכשמש ג"כ כל הש"ס מעלות. ומהלך הראש ה"ל הולך רק בערך מעשרים מעלות וכמבואר ברמב"ם פט"ז. וז"ש בקושי פ' במתינות: כסאו ויתחזקו. ל"ל נסעו ויתחזקו. שמהלך הראש של התלי. ומקום הפגישה של השמש וכורה שם הולכים זה כנגד זה. ואינם מתפרדים אע"ג שהמה שני דברים. והגלגל עלמו מתנווד ומ"מ השמש וכורה הולכים לפי הגלגל וז"ש אע"ג שנסעו מ"מ ויתחזקו. ולא משתנה מאומה מסדר מהלכם: נכנסים כאחד החוזר קדל. פ"י שמהלך הראש ה"ל הוא הולך אחורנית. וכמ"ש ברמב"ם פט"ז מהלכות קידוש החודש הלכה א' וז"ל ומהלך שור יש לזה הראש כו' וכו' הולך במזלות אחורנית מטלה לדגים ומדגים לטלה וכן הוא סוד צמיר. עכ"ל ברמב"ם. פ"י שכל צד השמים כולם הולכים ממערב למזרח כסדר המזלות טלה שור תאומים כו' (ורק כללית בגלגל היומי ממזרח למערב) וזה הולך תחת המזלות אחורנית משור לטלה כו'. ואחרונות נקרא צלשון תרגום מחזרי קדל פסוק ונחתי את אויבך לפניך עורף תרגומו קדמך מחזרי קדל (פי משפטים כג כז). וצ"פ ויחי ודיך צעורף אויבך תרגומו יבא מחזירין קדל קדמך פ"י אחורנית וז"ש כאן על מהלך הראש ה"ל נכנסים כא' החוזר קדל: ונכנסה חמה כו'. ל"ל נכנסה. וז"ל התחלת ענין. ומתחיל לפרש איך לפי מה שמתרחקת כורה מן השמש כן מתחלת להתרחק ומתגדלת יותר. ונציא על כל דבר ל' קרא לסומן. וכל הגלגל הוא ש"ס מעלות. ועד ק"פ מעלות שהוא חצי הגלגל הוא בתכלית גדולה: נכנסה חמה ולבנה בחיל א'. פ"י שהוא תחת השמש צמעה אחת אז הוא המולד והלבנה אינה נראית כלל. ואז וחפרה הלבנה (ישעיה כד כג): ואור החמה כו' (שם ל) פ"י והחמה מאירה (כשחין שם ליקוי): מרחיק שבעה חיל מלפניו או מלאחוריו. פ"י כשמתרחקת הלבנה מהשמש מן השמש שצעת מעלות. וכן הישנה קודם המולד כשהיא שצעת מעלות מן השמש וזהו מלפניו על הישנה ומלאחוריו על החדשה. אז נראית בקוטן מעט: נראה כמליץ על המלנפת. נראה בקוטן רק כנקודה כמליץ. ונראה לפרש דס"ל שהלבנה מוקפת אור עז כמו שהארץ מוקפת. וכמ"ש ברמב"ם פ"י משנה ראשונה דברכות שצעת שאור השמש עוד לא הגיעה לבאיר על גוף הארץ הוא מאירה ויש אור צעולם ע"י שמוגעת אורה על הקיטורים שמסבבים את הארץ וזהו אור עמוד השחר. וכן שהלבנה אז אחר שצעת מעלות לבד אז השמש מאירה רק על אור דק הסובב את הלבנה וקורא לה ע"ד מלכה מלנפת וזהו כמליץ על המלנפת ועוד לפי שצעת המולד אור השמש על הלבנה מלד עליון ולכן אינה נראה כלל ומתחיל להתרחק ג"כ מתחלה על גובהו וזהו ג"כ וכלל צמ"ש כמליץ על המלנפת. ולפי מה שכתבנו למעלה שצמין שעה מתרחקת כורה מן השמש בערך חצי מעלה א"כ שצעת מעלות הם י"ד שעות בערך אחר מולד האמיתי. ולשיטת הרמב"ם (ע' יז מה' ק"ה) אינה נראית אז לענין דין עדות לפי שאינה רק מליץ וקטן ואור מועט שאין להעיד עליו וע' מ"ש בספר אמונת הכהנים פ"ה: המשה עשר מכאן או ט"ז מכאן. ל"ל או ט"ז מכאן. פ"י מלפניו או מלאחוריו. כיוון מן הישנה או החדשה אם רחוקה מהשמש ט"ז מעלות: כרביד על הצואר. אז נראה כמו חצי עיגול ודק. ובגובהו כ"ל שהוא כרביד על הצואר.

שמות מן השלשים (הכי) [בדה"א יא הנו] נכבד (שס כנ כנ). מדי' כצורה על גבי טבלא.
ששים שליש ואל השלשה לא בא (שס). שבעים וחמשה. ולו שם בשלשה (שס כנ כנ). תשעים
חצי. מאה וה' מן השלשה הכי נכבד (שס כנ יט). ה"ך שלשים קליה מן השלשה בשנים
(דרכי) נכבד (דח"א יא כה). מאה ושלשים לאורו הלך השך (איוכ כט ג ע"ס) עד עלות
השחר

ומעט יורד מן כמלין על המגפת כ"ל. (וכוא בערך שלשים שעה אחר המולד) : שלשים
מפה ומפכ. אם רחוקים שלשים מעלות מן השמש מלפניו או מלאחריו הישנה או החדשה
כ"ל : שעות. פ"י אז נראת שעות הלכנס כי כשמתרחקת כל ק"פ מעלות אז היא
בתכלית שלימותה. ושלשים מעלות הוא שעות מן ק"פ ולכן נראת אז שעות גדלה : מן
השלשים הנו נכבד. כ"ל לשון פסוק (דצרי הימים א יא כה לסיומן). פ"י כשמתרחקת
שלשים מעלות יש לה אור נכון : מה'. ז"ל מ"ה. פ"י כשרחוקה מ"ה מעלות : כלורע על
גבי טבלא. פ"י שהוא רצונית רוחז מן כל העיגול ומסתמא כן ה' דרכס ללייר על הטבלא
ארכה כולל ורחבה רצונית : ששים. כשהוא רחוקה ששים מעלות : שלים. אז היא צלש
גודלה כי ששים הוא שלים מן ק"פ שהוא שיעור כולל כ"ל : ואל בשלשה לא צא. (דצרי
הימים שס) כי כל מזל הוא שלשים מעלות וששים הם שני מזלות מרחק צין השמש וכירח
ואל בשלשה אל שיעור מרחק שלשה מזלות עוד לא צא (פ"י שלא נכנס עוד למרחק שיעור
מזל שלישי) : שצעים וחמש. אם רחוקה מהשמש ע"ה מעלות : ולו שס בשלשה. (דצרי
הימים א יב פסוק כ"ד). פ"י שמתרחק בשיעור שני מזלות ומחלה של השלישי ונאמר עליו
שלו חלק במזל שלישי ולו שס בשלשה לסיומן : תשעים. אם רחוקה תשעים מעלות : חלי.
פ"י אז היא במחצית גדלה של כל הירח. שהוא חלי מן ק"פ כ"ל : מאה וכו'. אם רחוקה
מאה וחמשה מעלות : מן השלשה הכי נכבד. (דצרי הימים שס כג יט) שהוא מרחק שלשה
מזלות ועוד חלי יותר ח"כ מן השלשה הוא יותר כנ"ז וכתב זה לסיומן : ק"כ. אם רחוקה
ק"כ מעלות : שלשים. ז"ל שלשים. פ"י הוא שני שלישים של כל גדלה. כי שלים מן ק"פ ששים.
וק"כ הם שני שלישים : קל"ה. אם רחוקה קל"ה מעלות : מן השלשה בשנים נכבד. כ"ל
ותיצת הכי מיותר. (וכוא דצרי הימים א יא כה). שס ארבעה וחלי מזלות. ובאחד וחלי
הוא יותר מן השלשה. כי מקודם הזכיר על ק"ה שהוא נכבד יותר משלשה מזלות וכאן
הזכיר עוד שהוא נכבד בשנים יותר משלשה : מאה וג'. ז"ל מאה וכו'. פ"י כשרחוקה מאה
וששים מעלות. או של"ל מאה וכו'. פ"י כשרחוקה מאה וששים מעלות : לאורו כלך השך.
ל' הכתוב (איוכ כט ג) וכתוב חלך ושניה שלא לומר על עלמו : עד עלות השחר. פ"י אז
הירח זורחת צלילה וצביל אורח כלך החושך מן העולם או שצני אדם כוללים לאורה גם
בחושך (ע"ס פירש"י : עד עמוד השחר ואחר ע"ה היא שוקעת. וכנה במהלך היומי השמש
מסבצת כל הדיקף שהוא ש"ס מעלות ממזרח למערב במשך מטל"ע כ"ד שעות. עולה לכל
שעה ט"ו מעלות. ולכל מטל"ע ד' מינוט. ואם הירח רחוקה מן השמש ק"ס מעלות. היא
שוקעת אחר השמש (לפי השבון ד' מינוט למעלה) עשרה שעות עם ארבעים מינוט שהוא
שעה ועשרים מינוט קודם הכן החמה. כי הכל משוער צימוס הצינונים תקופת ניסן וחשרי
(כמ"ס הגר"א ז"ל סי' רס"ה ס"ק יב באו"ח) שאז משקיעה עד הכריחה י"ב שעות. ולפי
הגירסא קס"ג מעלות הוא שעה עם שמונה מינוט קודם הכן החמה ועיין (פסחים נד
ע"א) דעמוד השער הוא ד' מילין קודם הכן ופ"י הגר"א ז"ל צ"ל צ"ה רס"ה שהוא שעה ומחלה
חך הרמז"ס צ"ה המסנה ראשונה דרכות כתב שהוא שעה וחומש קודם הכן והגר"א ז"ל
צ"ה חמ"ה סק"ה פ"י את הסוגי דפסחים שס להרמז"ס שס ע"ס וכ"כ - בשנות חלי' ר"ה
דרכות. ח"כ המוסח מאה וכו"ג מכיון ומדוקדק מאוד לפי שיעור שעה וחומש כ"ל. והגירסא
מאה וכו' מוצא לפי השיעור שעה ומחלה בקיבוץ. והגר"א צ"ה רס"ה הוציא בשס האנן
עורא

השחר. מאה ושמונים והיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל כו). ובושה החמד (זס כד כג) שמש מבדיל בין היום ובין הלילה. הירח מודיע מועדים. וכוכבים אותות. ומושלים ביום ובלילה מזלות ימים ותקופות ושנים וחזורים וזרחים ונאספים בין ביום ובין בלילה. והתלי מצאו בגלגל כתורין בראש החבל. וחזור ומתגלגל בין ביום ובין בלילה. מוליך ומביא מעלה ומוריד משובב ומוציא מזריח ומעריב. הולך אל דרום ביום וסובב את הצפון בלילה בתקופת תמוז. וחירוףיהן בתקופת סבת. סובב הולך הרוח ביום ועל סביבותיו שב הרוח בלילה בתקופת

בתקופת

עזרא (על פסוק צין בערבים פי' צא) שעה ושליש וכו' מדוקדק ג"כ לפי הגירסא מאה וששים כנ"ל מכון : מאה ופי' פי' כשכיה רחוקה מכשמש ק"פ מעלות אז היא בתכלית גדלה וכנ"ל וכו' חלי חודש ממש וכנ"ל : וכו' אור כלצנה כאור החמה. (ישעיה ל פסוק כו) שאז הוא מלאה וגדולה למרחית עין אז כמו השמש : ובושה החמה. (ישעיה כד פסוק יג). פי' כשמשמש צופה פי' כשחמה שוקעת ובושה אז כלצנה מאירכ שצמחלה החודש אז כלצנה עולה כשמשמש שוקעת : שמש מבדיל צין ויום וצין לילה. שצלילה השמש תחת הארץ וציוס על הארץ : הירח מודיע מועדים. שכוועדים תלויים מתי ראש חודש. וראש חודש נתקדש ע"פ ראיה הירח צומן בגמ'. וגם לדידן הוא ע"פ חשבון מולד כלצנה עי' רמב"ם ה' ק"כ פי' שציעי ופי"ח : וכוכבים אותות. אע"ג שהכוכבים צמחלים יש להם סדר קצווע תמיד. אבל כהאירס הם צבירות אז כהם מעט ועוד סימנים יש בהם שידעו מהם אלטגנינים דברים וזכו לאותות : ומושלים ציוס וצלילה שלפעמים הם אינם שוקעים ציוס ולפעמים אינם שוקעים צלילה : מזלות ימים. כל מעל"ע מקיפים כל י"צ המזלות את הכדור כולו : ותקופות. פי' כדל התקופות הוא ג"כ לפי המזלות כנכנס השמש בראש טלה אז תקופת ניסן. ובראש סרטן אז תקופת תמוז ובראש מאזנים אז תקופת תשרי ובראש גדי אז תקופת טבת : ושנים. פי' כשחמה עוברת כל ה"צ מזלות אז הוא שנה שצמשך שס"כ ימים ורביע (פחות י"א מיוט) השמש צאכ שנית לאותו מקום צמזלות שהיתה שם אשחקד : וחזורים. פי' שמקיפים סביב תמיד אל המהלך שכלכו מקודם : זרחים. פי' עולים (כמו שמשמש זורחת צצק) : ונאספים. פי' שוקעים. כמו שפירשנו למעלה פי"ח : צין ציוס וצין צלילה. פעמים ציוס פעמים צלילה : וכתלי כו'. שהוא גבוה יותר מגלגל השמש : בראש החבל. עי' מה שכתבנו למעלה כשני משיחי החבל : מוליך ומביא כו'. עי' ביאור הגר"א ז"ל על ספר יצירה פרק ששי משנה א' שעי' התלי נעשו שינויים הרבה צבוכבים ע"ש צאורך (ואולי ע"י כח המושך כמ"ש למעלה) : כולך אל דרום ציוס. צאופק א"י או צבל וכן צאופק שלנו שנוטה המדינה לצפון. א"כ בתקופת תמוז עלות השמש צבוקר מלך מזרחית נוטה לצפון וכולך ממזרח למערב צנטיה מצפון לדרום עד חלות היום. ומאז כולכת ממזרח למערב צדרך גע"י מדרום לצפון עד השקיעה שהוא צמערצית נוטה לצפון. וצלילה גופה היא כולכת רק לך לפון מן מערבית לפונית עד מזרחית לפונית. וז"ש כולך אל דרום ציוס פי' צהלי יום הראשון כנ"ל : וסובב את לפון. לא אמר אל לפון כלי בפסוק רק אמר את לפון פי' שצלילה כולך לך לפון וכנ"ל. וכ"ז בתקופת תמוז : וחילופיהן בתקופת טבת. פי' אז ציוס כולכת רק לך א' שהוא דרום מן מזרחית דרומית עד מערבית דרומית. וצלילה כולכת שלשה רוחות. שוקעת צדרומית מערבית וכולכת עד חלות הלילה תחת הארץ ממערב למזרח נטיה לצפון ואחר חלות הלילה כולכת ממערב למזרח צנטיה מצפון לדרום שהוא היפך מהלך תקופת תמוז כנ"ל. ועי' ארלות החיים סוף א' ככליור שס : סובב כו'. פי' כי התחלות המזלות הוא מן טלה וכלאכ וכתקופת ניסן השמש צטלה וטלה עולה צבוקר וכולך וסובב עד השקיעה ממזרח למערב. וצלילה כולך על סביבותיו צמזרח ממערב למזרח וכו' בתקופת ניסן : וחילופיהן בתקופת תשרי. שאז השמש

בתקופת ניסן. וחילופיהן בתקופת תשרי. חמה מדלג בראש הסרטן בתקופת תמוז. והגלגל מקרן מזרחית צפונית בקרן מערבית דרומית. ששה בראש הקובה מגדי לסרטן. וששה בקרקע הקובה מסרטן לגדי וחוזר הגלגל. מזרחו נוטה בדרום. מערבו נוטה לצפון. נשתרבה הגדי בראש הסרטן. ורחם השמש נחגלגל מזל א' וצלח מזל אחד. שקע מזל אחד נחגלגל ששה

במאזנים. ובעת עלות השמש אז מאזנים עולם ועולם שוקע ובעת השקיעה טלח עולם כו' וא"כ בתשרי הוא להיפך ממנו שכי' בניסן שמקום שכלכו המזלות בניסן ציוס הם כולכים בתשרי צלילה ומקום שכלכו צלילה הם כולכים בתשרי ציוס : חמה מדלג בראש הסרטן בתקופת תמוז. מזליי סדר הגלגל ומקום השמש וסדר סיבוצו בהתחלת תקופת תמוז. שאז השמש נגד התחלת מזל סרטן היינו למערצו של מזל סרטן וממילא התחלת הסרטן במקום (נגד) השמש וכשהשמש מתחיל בצוקר לעלות אז הסרטן במזרח תחת בקרקע רק התחלתו מתחיל לעלות כמו השמש : והגלגל כו'. כתב הרמב"ם פ"ט מה' קידוש החודש כ"ז בזכ"ל העגולה שהוא עוצרת במחלות המזלות שבה מהלך השמש. [פי' שנגדו הוא מהלך השמש] אינה עוצרת באמלע העולם מהלי המזרח לחלי המערב אלא נוטה הוא מעל קו השוק המסבב באמלע העולם כנגד לפון ודרום חליה נוטה לצפון וחליה נוטה לדרום עכ"ל ומבואר שם ששם מזלות נוטות לצפון מתחלת טלח עד סוף צהולם [טלח שור האומנים סרטן ארי צהולם] ושם נוטות לדרום מתחלת מזל מאזנים עד סוף מזל דגים [מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים] ומבואר שם שסרטן הוא היותר נוטה לצפון מכולם וכגדי הוא יותר נוטה לדרום מכולם יעו"ש באריכות : אמנם קו גלגל היומי מהגלגל כל היום הוא הולך הגלגל ממזרח למערב ישר והוא מגלגל בכל כאשר הכח ממזרח למערב ישר ממש : ומה שהוא בצוקר לצד מזרח הוא צא בערב גם כן באותו אופן למערב. וכאן שמדבר בצוקר צעת זרח השמש. וכשהשמש בסרטן. וסרטן אז הוא התחלת המזרח. וסרטן הוא נוטה לצפון כ"ל. וא"כ גדי שהוא קצת השני של הגלגל הוא אז לצד מערב וגדי נוטה לדרום כ"ל. וזהו שאמר כאן שאז גלגל המזלות הוא מסודר אז מקרן מזרחית לפנות ששם סרטן כ"ל לקרן מערבית דרומית ששם גדי וכ"ל : ששם בראש הקובה. פי' בלד העליון שהוא חלי גלגל העליון של הרקיע שנקרא קובה כמו שכתב בהתחלת הברייתא זו הרקיע עשוי בקובה : והם מגדי לסרטן. היינו גדי דלי דגים טלח שור האומנים. כי סרטן עדיין לא עלה כי השמש בהתחלתו כ"ל ורק מתחיל לעלות : ושם בקרקע הקובה. פי' בחלי הרקיע שחת הארץ : והם מסרטן לגדי. והם סרטן ארי צהולם מאזנים עקרב קשת. וכ"ל שסרטן עדיין למטה ^(*) פי' לזר א' וחוזר הגלגל. פי' אחר בצוקר והגלגל היומי מהגלגל ממזרח למערב עד הערב והגלגל היומי הוא הולך ישר ממזרח למערב ומה שהוא צלפון הוא תמיד צלפון. ומה שהוא צדום הוא תמיד צדום ורק מצוקר עד הערב נעשה השינוי שמה שכי' בצוקר במזרח הוא בערב במערב ומה שכי' במערב הוא במזרח. וא"כ בערב אז סרטן שכי' בצוקר במזרחית לפנות הוא בערב במערבית לפנות. וגדי שכי' בצוקר במערבית דרומית הוא בערב במזרחית דרומית. ולפי"ן אז בערב במזרח אין שם מן המזלות רק גדי בדרום. וצלפון אין שם מזל. ובמערב אז צלפון מזל סרטן וצדום אין שם במערב מזל. וז"ש שכלל הגלגל בשחזור הגלגל שטור מצוקר עד ערב אז : מזרחו נוטה לדרום. מערבו נוטה לצפון. וכ"ל : נשתרבה הגדי בראש הסרטן. פי' שצוקר הי' הגדי עדיין למעלה מן הכדור למד מערב. והסרטן הי' עדיין לא נראה כי צעת עלות השמש הי' רק התחלתו במקום השמש וכ"ל. וכשהתחיל הגלגל לחזור אחר הצוקר כ"ל. ולהלך ממזרח למערב עוד. נשתרבה הגדי ויחד תחת האופק. והסרטן התחיל וגם עלה ונראה על האופק כ"ל : וזהו השמש כו'. מפרש כסדר איך הוא מצוקר ועד ערב כשזרחה השמש צי' אחר עלות השמש בצוקר והשמש עברה מן המזרח מעט : נחגלגל מזל

אחד ובמבוי אחד. עביה של חלון עלה השחר. (בראשית לב כז). מושכו של מבוי ועלמיה
היה (שפ טו י). מסרסן לגדי מהלך בגלגל חיל אחד ביום. ויורד לדרום חלון אחד ומבוי
אחד. מקצר לסגיו ומאריך לאחריו. שוחת מן היום ומוסיף על הלילה. מגדי לסרסן מהלך
בגלגל

הי"ל נחשב ג"כ לו חלון א' ומבוי א' שגם הוא צרוצ ולקמן יתבאר זאת יותר : והגלגל חוזר
בכולם ביום. פי' גלגל המזלות שמתגלגל ע"פ מהלך היומי ממזרח למערב ושר כנ"ל חוזר
בכל ק"פ הלוחות ומזלות בכל יום ששוקעים בו שש מזלות בתוך ק"פ חלונות ומזלות
הי"ל ושוקע בהם כליל שש מזלות הנשארם שמתגלגלים כליל ג"כ ק"פ מעלות בק"פ
החלונות ומזלות הי"ל. לפי שכל מעליע סוככות כל הש"ס מעלות אחת כל הכדור וכנ"ל :
וכחמכ כו'. השמש אעפ"י שמתגלגלת בכל יום כל הכדור ממזרח למערב ע"פ גלגל היומי.
מ"ע הוא בעולם הולכת במהלכה השנתי כל יום מעלה בקירוב תחת גלגל המזלות ולכן
מקומה משתנה מעט מדרום לפון מן יום הקלר עד יום הארוך שהיא אז מן גדי עד סרטן.
וכן מקומה משתנה מנפון לדרום מן יום הארוך עד יום הקלר היינו מן סרטן לגדי. ולכן
בכל יום מקום עלייתה ושקיעתה הוא ג"כ נגד חלון אחר ומבוי אחר מהי"ל. כי כל יום
מהלכה בערך מעלה א' ושוקעת נגד מבוי של המעלה השני' בקירוב וז"ש וכחמכ כל יום
בחלון א' ובמבוי א' : עביה של חלון עלה השחר. בעלות השמש אינה נראית אור גוף
השמש ברגע אחד רק מתחיל מתחלה להאיר במזרח שזכו עמוד השחר ונחוסף האור מעט
מעט עד קן גוף החמה. וטעם הדבר כתב הרמב"ם צפי' משנה באשונה דברכות לפי שקודם
שמאיר גוף השמש על הארץ הוא מאיר אור השמש על הקיטורים העצים העולים מן הארץ
חמור ומגיע האור מעט עליהם מקודם וזהו עמוד השחר ע"ש. וכאור הזה המגיע לנו מהם
נקרא דרך חלון כמ"ש שנה (לה ע"א) וסימנך בוחב פי' חלון ע"ש פירש"י כיטב. ולכן יש
לו איזה משך חלון שאלו קורין זאת עוצי החלון וזהו העמוד השחר שכולך ומאיר מעט
מעט וז"ש כאן עוצי של חלון עלה השחר. ועפ"ז יש לפרש מה שקורא בגמ' דפסחים (לד
ע"א) הזמן שמן עמוד השחר עד הכן עוצי הרקיע ע"ש שבקיטורים הי"ל נקרא ג"כ רקיע
והלון וכו' ש' בהחלת הברייתא כן וטען מ"ש בגאון מלצ"ס ז"ל בשם הרמב"ם צפי'
בראשית ע"פ ויבי רקיע שהוא קורא הזמן שמתחיל לעצור האור שבקיטורים הי"ל שהוא
החלת עמוד השחר עד שיעצר האור כל הקיטורים עד הארץ ומתראה השמש גם על
הארץ לפיכך שהוא קן החמה קורא לכל זה עוצי הרקיע ואכ"מ להאריך בזה וזהו שאמר
כאן עביה של חלון עלה השחר : מושכו של מבוי ועלמיה הי"ל. פי' כן הוא שבשקיעה שנמשך
סילוק האור וצ"ל השמש מעט מעט עד שנעשה חושך לגמרי וזהו ג"כ מטעם הי"ל דכן
הוא בערב כמו בצקר וזהו לשון הכתוב פ' לך ויבי השמש באה ועלמיה הי"ל ועלמיה פי'
חושך לגמרי : מסרסן לגדי. פי' מתקופת תמוז הוא יום הארוך שאלו השמש צסרסן קלס
מזלות הלאוניה עד גדי תקופת טבת. יום הקלר שאלו השמש צגדי קלס מזלות דרומי : מהלך.
השמש : בגלגל. תחת גלגל המזלות : חיל א' ביום. פי' מעלה אחת בקירוב פחות י"ב
שניות בכל מעליע : ויורד לדרום. לפי שמדבר באופק שלהם שהוא נוטה לפון של קו השוק
ל"ב מעלות או ל"ב מעלות כדלקמן. ולפי נטיות לד לפון הוא גבוה יותר להם מלד
דרום. כי ל"ב או ל"ב מעלות לפון קו השוק הוא להם נגד נקודת הראש אם כן כשהשמש
צסרסן הוא להם בתכלית גובהה. ומאז וכלאח מתרחק השמש בכל יום מלפון לדרום
ומגבוה לנמוך וז"ש ויורד לדרום : חלון א' ומבוי א'. כנ"ל כל יום עולה בצוקר אחר
וזהו בחלון א' ושוקע במקום שנגדו וזהו מבוי א' והיינו היותר מתקרב לדרום וכנ"ל :
מקלר לפניו. אורך גלגל המזלות ראוי להשוו ממזרח למערב מסרסן עד גדי. מזרחית לפניו
סרטן. מערבית לדרומית גדי. והשמש בהלכה בגלגל היומי ממזרח למערב. ולפי שהמזלות

בגלגל היל אחד ביום ועולה לצפון. חלון אחד ומבוי אחד מהלך לפניו ומקצר מלאחריו. פוחת מן הלילה ומוסיף על היום. נמצא זורח בחלון אחד פעמים בכל שנה בקיץ. ושונה בהם בחורף. בין הקרנות זה אחר זה. סוף התקופה היום תחלת התקופה מחוץ. ואמצעית ביום נשק. סוף התקופה ותחלת התקופה באים כא' עלייתן אינן שוה. סלה כ' מאזנים וקנה

המכ באלכסון וכנ"ל וא"כ בכל יום יורדה ג"כ יותר למערב במשך אורך הגלגל כנ"ל. ולפניו נקרא מערב שכולכת לשם. ואחריו נקרא מזרח שכולכת משם. וז"ש בכל יום מקצר לפניו שטח מקומה עד סוף מערב של המזלות הוא מתקצר בכל יום. ומאריך לאחריו מקומו עד מקום מזרח של גלגל המזלות שהוא אחריו של השמש הוא מתארך בכל יום : פוחת מן היום ומוסיף על הלילה. מיום הארוך וכלאח בכל יום התחיל היום להתקצר משלפניו והלילה מתחלת להתארך ממנו שהי' ביום אצטול : מגדי לסרטן. אח"כ מתקופת טבת יום הקצר שאז השמש בגדי קלס מזלות הדורמי. עד סרטן עד יום הארוך תקופת תמוז שאז השמש בסרטן כנ"ל : מתארך. השמש : בגלגל. פי' תחת גלגל המזלות : חיל א' ציוס. פי' מעלה אחת בקירוב כנ"ל במעל"ע. ועולה ללפון פי' שהולך עדרום ללפון ועולה כנ"ל שהלפון הוא יותר גבוה כנ"ל : חלון א' ומבוי א'. מקום הזריחה ומקום השקיעה כנ"ל : מהלך לפניו ומקצר לאחריו. להיפך ממנו שבתוב למעלה בכל יום הוא מתקרב יותר למזרח וכנ"ל : פוחת מן הלילה כו'. שצכל יום הולך ומתארך ממנו שלפניו והלילה הולכת ומתקצרת ממנו שלפניו : נמצא זורח בחלון א' פעמים בכל שנה בקיץ. פי' שצסרטן אר"י בתולה שהם תמוז אב חלול אז עולה השמש ושוקע כנגד מקומות של תאומים שור טלה שהם סיון אייר ניסן כמ"ש למעלה. וא"כ בקיץ עולה ושוקע שני פעמים בחלון א' כנ"ל : ושונה בהם בחורף. כן צימות החורף החדשים האחרונים שנה צמקומות שבתחלת החורף. שבגדי ולי דגים והם טבת שצט אדר עולה השמש ושוקע כנגד אותם מקומות של קשת עקרב מאזנים שהם כסלו חשוון תשרי וכמו שכתבנו למעלה. ומכ שכתב בהם חין הכוונה על מקומות של קין רק הכוונה על אותם מקומות שבתחלת החורף וכנ"ל : צין הקרנות. מכ שאמר ששינה על מקום אחד זה לא יתכן בשני ימים זה אחר זה רק אם התקופת תמוז כלילה וציוס אצמול היתה השמש במעלה האחרונה של תאומים וכלילה מעת התקופה מתחיל לנטות צהרם וצאה למחרת במעלה ראשונה של סרטן במקום שהיתה אצמול וא"כ הוא במקום אחד בשני ימים זה אחר זה. מעלה האחרונה של תאומים הוא על קרן הלאפני של המזלות וכן מעלה ראשונה של סרטן הוא על הקרן הלאפני של המזלות ולכן נקרא רגע התקופה כלילה צין הקרנות. וכן עד"ז אם תקופת טבת כלילה ואצמול כי במעלה האחרונה של קשת שנקרא קרן דרומי של מזלות ולמחרתו הוא מעלה ראשונה של גדי שנקרא ג"כ קרן דרומי של המזלות והתקופה צין הקרנות ומקום השמש אחד בשני ימים אלו זה אחר זה כנ"ל, וצוה מצוהר מכ שכתב כאן צין הקרנות זה אחר זה : סוף התקופה היום, הוא מעלה האחרונה של תאומים או של קשת כנ"ל : בתחלת תקופה מהר. הוא מעלה ראשונה של סרטן או של גדי כנ"ל : ואמצעית ביום נשק. צעת שיכ"ה התקופת תמוז או של טבת צהלות היום או ישי' מקום השמש על הקרן ממש ומקום אמצעי צין-התקופות. ונקרא יום נשק לשון מבוקות אשה אל אחותה (פי' הרומה). פי' ציוס הכוה מתחברים שני התקופות : סוף התקופה ותחלת התקופה צאים כאחד. פי' צאים ציוס א' וכנ"ל : עלייתן אינן שוה. משך זמן שמתארך זמן עליית כל מזל אינו שוה אחד להציר. וכן לשלש טעמים. הא' לפי שקצושים באלכסון כנ"ל לכן אינו שוה משך זמן עלייתן גם על קו השווה. והב' בקראו התוכנים מלעדי המזלות. והצ' באשר צאופק א"י או צבל נוטל ללפון העולם לכן משתנה עוד יותר מלעדי המזלות התוכנים עשו לוחות על זה ויקראוהו מלעדי המזלות ומצא ג"כ צרמז"ס ה' קידוש החודש

וקנה מ' מסלדא לקנה מוסיף כל מזל ומזל ד' נמצא בתולה. מקנה לסלדא גורע כל מזל ומזל ד' נמצא דגים. קרע בראש הסלה ובא לראש הקנה ק"פ ימים ק"פ לילה. ס"ו חיל לשעה ביום וכמו כן בלילה. בראש הסרטן ובא ל"ו לראש הגזי ישוב (נ"א חשוב) יובש קודם לילה י"ח חיל לשעה ביום. וי"ב חיל לשעה בלילה. בראש הסלה ובא ל"ו לראש הקנה

פ"י י"ח הלכה יב ונכצילור שם בארוכה צפרטיות ט"ס. וזאת יתבאר עוד לקמן בפרק זה ועוד לעתם שלישי לפי שאורך המזלות ג"כ אינו שוה וכמו שצוואר עוד ולכן תתן עליהם אינו שוה: טלס כ'. כל עיגול נחלק על ש"ס מעלות וכן עיגול צדקיע. ולשנים עשר מזלות עולם לכל מזל שלשים מעלות וכן יחשבו הסוכנים וסרמב"ס בה' ק"ה. וכמו שהסוכנים שזכו רק צדק הסכמי כדי להקל החשבונות חלל בעלם אינו שוה אורך כל מזל צדקיע לחצירו. ונראה שזוהי מדבר כאן. ואמר טלס הוא הקלד ורק ארבו ממזרח למערב עשרים מעלות: מאזנים וקנה מ'. לורת המאזנים הוא קנה למעלה שעליו חולק וקנה וכפות מאזנים חוליה מן הכדורים. ואמר שורות המאזנים עם הקנה שלו הוא ארוך בכדי ארבעים מעלות: מטלס לקנק כו'. פ"י יתר המזלות הולכים ומתגדלים כל אחד ד' נוסף מטלס עד מאזנים והיונו טלס כו' כנ"ל שור כ"ד. תאומים כ"ה. בדמן ל"ב. ארי ל"ג. בתולס ג"כ מ' כמו מאזנים: נמלא בתולס. פ"י בתולס במילואה כמו מאזנים כנ"ל ארבעים מעלות: מקנה לטלס גורע כו'. היונו קנה עם מאזנים. מ' כנ"ל. עקרב ל"ו. קשת ל"ב. גדי כ"ח. דלי כ"ד. דגים כ' כמו טלס. ועי"פ כנ"ל כלל כל המזלות הם ש"ס כחשפ"ר מעלות בגלגל: נמלא דגים. פ"י דגים הוא בתכלית גירועו כמו טלס וכנ"ל. ועי"פ לקמן מ"ש בזה: קרע בראש הסלה. ל"ל כחשפ"ר הוא טלס פ"י כחשפ"ר בל"ה בראש הסלה שהוא תקופת ניסן: וזה לראש הקנה. פ"י כחשפ"ר הוא בטלס צהחלתו שמתחיל ללכת הלאה לראש הקנה ומאזנים חלל עדיון הוא במקום ראש הטלס: ק"פ ימים. ל"ל ק"פ יום. פ"י בתקופת ניסן אז היום והלילה שווין וי"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה וכל הגלגל כל ש"ס מעלות מתגלגלות במעל"ע. א"כ ק"פ מעלות ביום ק"פ מעלות בלילה: ט"ו חיל לשעה: ק"פ מעלות ל"ב שעות עולם לכל שעה ט"ו מעלות שנקראו חיל כנ"ל: ביום וכן בלילה כנ"ל. שגם הלילה י"ב שעות: בראש בסרטן וזה לו לראש בגדי. פ"י כחשפ"ר בראש סרטן ומתחיל לפנות ללכת לראש בגדי חלל עדיון הוא בראש בסרטן שהוא בתקופת תמוז וציוס הארוך: חס"ב יום קודם ליל י"ח חיל לשעה ביום. דבר זה עולם מכון על אופק צל אם שם הוא בערך שלשים וחמשה מעלות. לפון קו השוק. ועי"פ החשבון. וכן מפורש בם' עתים לבינה (מאמר יט לוח 2) שבמעלות ל"ה לפון אורך היום שם ציוס הארוך ארבעה עשר שעה עם עשרים וארבעה מינוט מן הזריחה כחמה עד השקיעה. ונשאר ללילה חמשה שעות עם ל"ו מינוט. ובהז' סרמב"ס צפ"י כחשפ"ר צרכות פ"א דשעות חז"ל נחשב זמניות היינו שעה חלק יב מן היום לפי ארבו. וכן יחשבו הפוסקים. א"כ עולם לשעה ציוס הארוך כנ"ל שעה עם י"ב מינוט. ולפי חשבון ש"ס מעלות של כל הגלגל מקיף במעל"ע כ"ד שעות. עולם לכל מעלה ארבעה מינוט. וא"כ לפי חשבון כנ"ל עולם מכון לכל שעה ציוס הארוך שהוא שעה וי"ב מינוט שמונה עשר מעלות שם נקרא חיל וזכו שאמר על יום הארוך י"ח חיל לשעה ציוס ומקומו של שמואל הוא נכרדעי כח"ס צרכות (נח ע"ב) נכירין לו כו' כנצילי דנכרדעא ואם שם ל"ד מעלות עולם ארוך היום י"ד שעות עם עשרים מינוט וזהו בקירוב כנ"ל: וי"ב חיל לשעה בלילה. כנ"ל שאורך הלילה הוא ט' שעות עם ל"ו מינוט. ואם נחלקה ל"ב שעות עולם כל שעה מ"ח מינוט. ועולם לכל שעה לחשבון כנ"ל שהוא מעלה לארבעה מינוט א"כ עולם י"ב חיל פ"י י"ב מעלות לשעה בלילה. ואמנם בא"י שהוא ל"ב מעלות עולם ארוך היום ארבעה עשר שעות עם עשרה מינוט. ואם ל"ב מעלות עולם ארוך היום י"ד שעות עם י"ד מינוט. וכח"ס בם' עתים

הקנה מאזנים שוים בראש הגדי ובא לראש הסרטן חילופיהן ג' חומשין בלילה וב' חומשין ביום. כיצא בדבר צל המעלות י"ב מעלות שעה י"ב. צל הדרומי ע"ב. כיצד סרטן גדי י"ב

עתים לציונה שם וגלטרך לומר שכאן לא אמר רק בקירוב. אך אם הוא נשנית על אופק צבל הוא מכון ומדוקדק יותר : צראש הטלה. פי' כשהשמש בתקופת ניסן : וצא לו לראש הקנה. פי' שמתחיל משם לצוא ללכת לראש הקנה של מאזנים ועדיין היא צראש הטלה : מאזנים. פי' וכן כשהשמש במאזנים : שוין. פי' אז היום וכלילה שוין. אז פירושו צראש הטלה שהוא תקופת ניסן וצראש מאזנים שהוא תקופת תשרי שוין שצניכס היום וכלילה שוין : צראש הגדי. פי' כשהשמש בתקופת טבת שהוא יום הקלר : וצא לו לראש הסרטן. פי' שמתחיל ללכת הלאה לסרטן אבל עדיין הוא צראש הגדי (ובלשון זה אמר ג"כ למעלה וצא לו כו') : חילופכן. פי' היום וכלילה הוא חילוף ממ"ש למעלה ציוס הארוך. שאורך היום ציוס הקלר כמו אורך הלילה ציוס הארוך בקירוב ואורך הלילה הקלר הוא כאורך היום ציוס הארוך בקירוב. ואע"ג שיש הפרש מועט ציוכס אינו נחשב זאת שהוא דבר מועט ורוב בקירוב. ולכן לא אמר בצרפות כ"כ כמו למעלה רק אמר בדרך כלל : ג' חומשין. של המעלי"ע. כי המעלי"ע הוא כ"ד שעות ושלש חומשין הם ארבעה עשר שעות עם כ"ד מינוט : צלילה. היא אורך הלילה ציוס הקלר הג"ל וכנ"ג : ושני חומשין. של המעלי"ע שהוא חשבה שעות עם שלשים וששה מינוט : ציוס. הוא אז משך היום ציוס הקלר. והוא בקירוב הג"ל לכן אמר רק בדרך כלל וכנ"ל. וצאופק צבל וכנ"ל ויש לפרש כל הג"ל ג"כ על אופק א"י שיש בה באותה מקומות ל"ג מעלות ג"כ ולפי שעות ציוס הארוך י"ז עם יותר ממחלה אמר לעיל י"ח היל שהוא בקירוב וכן כאן אמר שני חומשים בקירוב : כיולא צדבר. פי' כמו שהזכיר חשבונות אורך היום וקילויו ועליית השמש וירידתו כן הוא צענין : כל המעלות יב. לשון הכתיב (צישע"י לה ח) הכני משיב את כל המעלות כו' והוא כלי מתוקן לדעת ע"פ כלל את הזמן וכאן הוא לדעת גובה השמש והשפלתו. ולפי שמקומם נוטה לאפון ולד לפון הוא יותר גבוה לאופק שלהם ממה שהוא לד. דרום לכן ציוס הארוך סרטן אז השמש בתכלית גצבו. ובגדי ציוס הקלר הוא בתכלית שפלותו. וכל מה שהשמש גצוב יותר הכל יותר קלר. וכל מה שהשמש יותר ארוך לכן חלות היום הכל יותר קלר. וא"כ לפי אורך הכל יש לדעת את גובה השמש והשפלתו ונחלק את כל שיעור ההפרש מתכלית גצבו עד תכלית השפלתו לשנים עשר מעלות. וחלק את הכל על שנים עשר מעלות. וז"ש כל המעלות י"ז וכמו שמפרש לקמן : מעלות שעה י"ב. פי'. השעה נחלקת עוד לשנים עשר מעלות (כדי למדוד ע"ז את שעות היום וכלקמן) : כל הדרומי ע"ב. פי' יש עוד כלי לדעת את שעות היום. והוא נקרא כל הדרומי שהוא נלך מתחלה לדעת את הכל של חלות היום ממש. שאז השמש צאמלע דרום ממש. והכל כולך אז מדרום לאפון ממש (ולכן כדי לדעת את רוחות העולם תראה צל של חלות היום ממש ואז הכל הוא מדרום לאפון מכון) ולכן קראו כל הדרום. ולריך לבוסיף עליו חלקי הכל על כל שעה שעות היום מן הצוקר עד חלות היום שהוא ששה שעות. וצאופן זה ג"כ על ששה שעות שיש מן חלות היום עד הערב. וכל שעה נחלק לשנים עשר מעלות כנ"ל א"כ לריך לבוסיף על כל הדרומי ע"ב מעלות ששה פעמים י"ב. וגם קורא אותו כל הדרומי לפי שדרך להעמידו נוכח לד דרום מכון. ולדעת שעות היום יודע ע"י הכל שמהלך מחלות היום כל מה שהשמש נמוכה הכל מהלך. (ויש עוד דרך לעשות צלל הדרומי ע"ב נקצים עד למטה או ע"ב חילוף גדולים וקלס הכל יכ"י תמיד מקום אחד ונקודה אחת רק כשהשמש חדר אז יכ"י הכל שנגד הנקודה של סוף הכל כנ"ל יכ"י דרך נקצ או חרין קוואר נמוך וזאת יוכל להבחין אם יניח אלצט על מקום הנקצ לדעת נגד מי הוא הכל וצא ידעו שעות היום ונראה שעד"ז

י"ב מסרטן לגדי מוסיף כל מו"ל ומ"ל ב' נמצאת קשת עשויה מגדי לסרטן גורע כל מ"ל ומ"ל שמים: נמצא תאומים ב' הצריך לידע מביא קצב של כנה בן י"ב אצבעות וזוקפו במקום שזה ומודד צלו ומוסיף עליו צל המעלות י"ב. ופוחת ממנו צל הדרומית.

כוא לל המעלות שציעי' שם לכן אמר שם כלל אשר ירדו כו'. וכיוון שיתן אלצנו וירגיש נגד חיות עוקם כוא כלל. מקום שיכ"י סוף כלל נגד אלצנו שם כוא אז מקום בשמש). ולכל זה קורא לל הדרומי ע"צ. ונראה שחלקי הע"צ כ"ל לריכוס להיות מחולקים על פי כחשזון ולא כולם שוים: כי"ד סרטן גדי י"ב. פי' שיעור כל הגובה מסרטן הגובה עד גדי הנמוך מחולק על י"ב חלקים שנקראו כאן מעלות. והם שלא כשיעור מעלה כמוזכר במקום אחר ולפי שכללי של כלל נחלק ל"ב כ"ל: מסרטן לגדי מוסיף כו'. פי' מסרטן לגדי הם ששה מעלות עולה לכל מ"ל שני מעלות: נמצאת קשת עשויה. סוף קשת כוא כלל בשלימותו צסקלית ארכו. שכל מה שבשמש יורד הכל מתארך ומתוסיף ולכן אמר מוסיף כל מ"ל שניס וקשת אז כלל עשוי פי' נגמר בשיעור ארכו: מגדי לסרטן. מן יום הקלר עד יום הארוך השמש עולה כל חודש שני מעלות. לששה חדשים י"ב מעלות. והכל מתקלר וגורע וז"ש גורע כל מ"ל ומ"ל שמים. פי' שכלל מתמעט כ"ל: נמצא תאומים ב'. פי' התחלת תאומים י"ב זו מן הכוספה רק שני מעלות מן מעלות כ"ל: הכלים לידע. מי שצריך לדעת שעות של יום לדעת בכל רגע כמה שעות כוא ציוס הכוא: מביא קצב של קנה. חתיכת קנה שהוא חלי עגול למען יכ"י כלל גם להלדדים שבצוקר ובערב הכל למזרח או למערב. וקצב כוא חתיכת שהוא נמדד בקצב: בין י"ב אלצעות. נראה ש"ל בן י"ב אלצעות. פי' שיכ"י אורך הקנה י"ב אלצעות (שנקל לחלקו למחצית ולשליש ולרביע וכו'): וזוקפו. פי' מעמידו עומד ללז ישר מאוד שאם יעמוד קצת צעקמומיות לא יכ"י הכל מכוון. במקום שזה שיעמוד על דף או דבר שהוא שוב מאוד שעליו נראה הכל שאם לא יכ"י מונח ישר יוכל להיות כלל חיוני מכוון: ומודד ללו. בצוקר (דרך משל התחלת שעה ראשונה בחמוץ (שכן החמה קודם) מודד אורך לל שלו ושושם שם סימן שער כאן הגיע כלל בהתחלת שעה ראשונה בדרך משל): ומוסיף כו'. פי' כי באם הי' בשמש בחצי היום למעלה בחצי הרקיע נגד נקודת הראש ממש אז לא הי' בחלות היום שום לל כלל. וא"כ הי' הכל כ"ל מתבטל אחר ששה שעות שהוא בחלות היום לגמרי. וכ"י ע"כ קצרה לחלק הכל לששה חלקים נגד הששה שעות שמן התחלת שעה ראשונה בחמוץ עד חלות היום. ולראות כל רגע כמה נגרע מן הכל ומה ידע כל רגע כמה שעות כוא ציוס. אבל באמת כיון שהמדינה נוטה ללפון וא"כ גם בחלות היום השמש כוא נוטה לדרום מעט וא"כ גם בחלות היום יש לל. ולכן כדי לעשות ע"כ כ"ל צריך מקודם לפחות ולגרוע מן שיעור אורך הכל שבצוקר כשיעור אורך הכל שיכ"י בחלות היום. והנשאר מן אורך הכל אחר נכיון שיעור של חלות היום אותו הנשאר לחלק על ששה חלקים נגד הששה שעות וכ"ל. ואם מהתחלת שעה ראשונה ומדוד כלל אז יהולק על ששה חלקים נגד ששה שעות וכל שעה נחלק ל"ב כ"ל ח"כ נחלק הכל הנשאר על ע"ב חלקים וכ"ל. ובכל רגע נמדד הכל הנשאר ונחשוב לפ"ז כמה כוא שעות ציוס ודלקמן. ולדעת שיעור אורך כלל של חלות היום (כדי לידע כמה לפחות כ"ל). כוא זה הכלל. במקום ח"י שהוא ל"ג מעלות ע"ד כ"ל יכ"י בראש סרטן יום הארוך לל חלות היום ערך שמינית מן גובה העמוד שממנו הכל ח"כ יכ"י בגובה י"ב אלצעות כ"ל הכל אלצנו והלי צקירוב: וציוס ראש גדי יום הקלר שהשמש נמוך כ"ל יכ"י כשיעור גובה העמוד ועוד שני שלישים צקירוב ויכ"י כמו עשרים אלצעות לל חלות היום. וידע לגרוע זה מהכל של צוקר כ"ל ורק על ימים שבנותיים בין סרטן לגדי כ"ל. צריך לעשות באופן זה. שמתחלה יוסיף על שיעור לל של חלות היום לפי חשזון לל המעלות י"ב כ"ל בדרך משל אם תרצה למדוד ציוס התחלת מאזנים

ע"ב לפי חדש וכמה בחדש. והשאר חלק אורך לשעה שבאותם הע"ב. וכמה פעמים הן השעה. והנותר חלק השעה עד חצי היום הנמצא יצא והשאר נותרו מחצי היום עד היום הנמצא

שכחם התחלת תקופת תשרי לריק אחת להוסיף אל המעלות של בגוצה כנ"ל צעד ג' מזלות סרטן אר"י בתולה שכחם שלשה מזלות ועולה ששה מעלות לריק אחת להוסיף על שיעור אורך הכל של סרטן שכחם אלצע וחצי כנ"ל. כמה הוא החשבון מסרטן שכלל הוא אלצע וחצי עד גדי שכלל הוא עשרים אלצעות. עולה החשבון שמונה עשר אלצעות וחצי כנ"ל תחלק זאת על י"ג מעלות כנ"ל של אל המעלות יעלה כל מעלה אלצע וחצי בקירוב ואחת לריק להוסיף ששה מעלות כנ"ל על אלצע וחצי עבור הזמן שמן סרטן עד מאזניים שכם סכ"כ חשבה אלצעות. ועם האלצע וחצי של אל סרטן הוא עשר אלצעות וחצי. שהוא אל חצי היום בתשרי. חגרת עשר אלצעות וחצי מן אורך הכל שהי' צבוקר ובשאר מן הכל תחלק אותו על הזמן שמן הצוקר עד חלות היום ע"ד כנ"ל וזה תדע כל רגע. כמה נחסר מן הכל וכמה נשאר עוד ותדע הזמן בכל שעה על דקדוקו. וזה מצוה יפה מה שכתב כאן: ומוסיף עליו אל המעלות י"ג. פי' מתחלה יוסיף על שיעור של גוצה הכל בחלות היום כנ"ל כפי מה שעולה לפי חשבון אל המעלות י"ג: ופוחת ממנו אל הדרומית ע"ג. פי' אח"כ תפחת מן הכל שיעור הכל של חלות היום לפי מה שהוא צליכוף ההושפה של אל המעלות שהוא צס"כ נקרא אל הדרומית ע"ג כנ"ל: לפי חדש וכמה בחדש. פי' לפי שחשבון אל המעלות כנ"ל הוא משונה לפי חדש ולפי כמה בחדש וכנ"ל וכפי מה שעולה אחר הגירסון או בהספס כן יפחת ממנו כנ"ל: וכשאר. פי' הנשאר מן הכל אחר שלקח ממנו. חלק אורך. פי' תחלק אורך הכל הנשאר. (שהוא אל מן צוקר עד חלות היום כנ"ל): לשעה שצאותם הע"ג. פי' נתבאר למעלה שנתחלק הזמן מצוקר עד חלות היום שש שעות כל שעה על י"ג חלקים וא"כ הם ע"ג. הכל להקל החשבון. וחלק מתחלה לשעות שלמות פי' כמה פעמים י"ג נמצא כן כמספר הזה כמה שעות: וכמה פעמים כן השעה. פי' תראה כמה פעמים כן י"ג שתדע כך וכך שעות: והנותר חלק השעה. פי' הנשאר שאינו עולה לשעה שלמה תחלק את השעה לחלקים והכל לחלקים ותראה כמה חלקי שעה עולה. בדרך משל. הנה צבוקר בהתחלה שעה שני' שהוא חמשה שעות קודם חלות היום מדד את הכל ומלאו שבעים אלצעות וחצי. חגרת אל חלות היום שהוא ציום תקופת תשרי כנ"ל עשר אלצעות וחצי נשאר הכל שער חלות היום ששים אלצעות. תחלק ששים להחמשה שעות כנ"ל ועולה י"ג לשעה וכנ"ל. ואח"כ אחר איזה שעות תראה לדעת כמה שעות ציום עכשיו תצו אל הכל ותראה שהוא אורך שלשים אלצעות. אחר נכיון שיעור חלות היום כנ"ל. והנה ידעת שלכל שעה הוא י"ג אלצעות החשוב מקודם כמה פעמים י"ג כאן בהשלשים כנ"ל. תמלא שני פעמים י"ג שלמים (הם כ"ד). הרי יש לך שני שעות שלמים. ואך נשאר לך מן השלשים עוד ששה. תחלק הי"ג של השעה לי"ג חלקים ויעלה חמשה מינוט לכל חלק תחלק הי"ג אלצעות לי"ג חלקים יעלה אלצע ח' לחלק ועולה לפ"ז אלצע לחמשה מינוט. ואחת יש לך ששה אלצעות נותרים שלא נכנסו בחור. השעות השלימות א"כ יש לך צהמון עוד ששה פעמים חמשה מינוט שהוא שלשים מינוט כפי דרגה הזאת עולה כלל סכ"כ שני שעות עם שלשים מינוט ועד"ז תחשוב תמיד: עד חצי היום כו'. פי' על פי חשבון הכל כנ"ל. תוכל לדעת ששה שעות שקודם חלות היום. וכן תוכל לדעת צו גס ששה שעות שאחר חלות היום רק שהסימן הוא להיפך. כי מן הצוקר עד חלות הכל הולך וחסר. וכשיעור זמן שער מצוקר כשיעור כן חסר. וכשיעור הזמן שערין לא עבר כשיעור זה ישנו מהכל עוד. ומן חלות היום ולאחריו הוא להיפך. שהולך ונתוסף ובשאר לראות הכל ימלא שנגד הזמן שער נתוסף וכנגד הזמן לעתיד עדיין חסר. הכל שנתסר קורא כאן שולא ואינו. והכל שעוד ישנו קורא אותו נותר

הנמ' נותרו והשאר יצאו. הכוכב שעה והמזל עת השעה. והעת בפפ"צ שוים. והבינוני שעתים וחצי. והגדול ג' שעות ושלישיים. והקטן שעה ושלישיים. היוצא במזל קדמה הוא מזל העת וכל הסדר כולו זה אחר זה מורחו למזרח השמש. ומה שנותר במזל החדש הבא בשלישית הוא כוכב השעה

מכלל. וכזמן שעבר קורא אותו נמלא בד"מ אם הוא ג' שעות על היום אומר שנמלא ג' שעות. ובזה דבריו מבוארים: עד חלי היום. פי' מן הצוקר עד חלות היום: הנמלא. פי' הזמן שעבר מהיום: ולא. פי' ולא כנגדו מכלל: וכשאר. פי' הזמן שנשאר עוד עד חלות היום: נותרו פי' נשאר בנגדו מן הכלל: מחלי היום עד היום. פי' מאחר חלות היום עד סוף היום: הנמלא. מהזמן שמהלכות היום עד שעה שרואה לל: נותרו. פי' כנגדו נותר מן הכלל וכשאר. הזמן שנשאר עוד עד סוף היום: ולא. פי' לא נמלא מן הכלל כנגדו (ולפי שבצוקר כי לכן נקרא ילאו). ובמשל כ"ל. אם צעת שמצוט בכלל קודם חלות נמלא בכלל עוד י"ב אלצעות. קודם חלות היום הוא לסימן שיש עוד שעה עד חלות היום. ואחר חלות היום אם נמלא י"ב אלצעות הוא לסימן שעבר שעה מהחלות היום וע"ד כ"ל: ומכ שאלמר למעלה לל במעלות י"ב נראה שאין כ"ב מעלות שוות רק נעשו ע"פ חשבון. ולדעת נטיות השמש בפרטות שהוא ג"כ גוצה בשמש ובשפלתו כ"ל ע' דרמז"ס כי ק"כ פי' י"ט בפרטות. ובמעלות שבכאן כי מסודר בכליו לפי חשבון העולה לפי הנטיות. (ויתכן שגם בחלוקת ע"ב חלקים כ"ל לריק להיות לפי חשבון) (ואינם שוים): הכוכב שעה. נמלא בגמ' שאמוראים היו קוראים בשעות על שם כוכבי לכת שצתאי לרק מאדים חמה נוגה כוכב לכת ע' זרכות (נט ע"ב) שצתאי כו' וככוונת צעת ראשונה ע"ס. וע"ע שבת (קנו ע"א) וע' ספר חכמוני פ"ד חלל לפי מהלך הכוכב וחמו אין לו שיוכות להשעה הכיח שנקראת על שמו רק יש בזה ענין אחר: והמזל עת השעה. חלל. המזלות כ"ב שמשצבים בכל המעליע הם שייכים ג"כ להשעות שכל שעה עולה חלי מזל: והעת פעם צפעס שוים. פי' שהמזלות נקראו כוכבי שבת שאין בהם שינוי מרוב רק צעוך מעלה לשצעים שוב ע' דרמז"ס כ' וסודי התורה פ' שלישי בלכת ז'. ולכן מהלכס שוב חמיד. ומ"ש למעלה עלייתן חינו שוב וכנ"ש כאן כינוי שאינו שוב מזל לחצירו חלל אותו מזל אין בו שינוי ורק בעת פעם צפעס שוים: וכציונו כי. פי' שמעך עליית המזלות חינו שוב מזל למזל וכמו שבזכרנו למעלה. ונראה שהיבת וחלי הוא מיוחד. וכן מה שאמר והגדול ג' שעות ושליש. ובזה הוא מכון ומדויקדק מאוד לפי חשבון מלעדי המזלות שכתבו החוכמים ומוצא דרמז"ס פ' יז מהי ק"כ כי י"ב ע"ס צביאור על דרמז"ס ושם מדבר במקום שנוטח ללפון רק שלשים מעלות. וכנה כי"ב מזלות סוצבים כל כ"ד שעות וחס ש"ס מעלות עולה ט"ו מעלות לשעה ודי מיוט לכל מעלה. וז"ש: וכציונו שפתיים. פי' שני שעות. כינוי משך עלותו שני שעות שהוא כשלשים מעלות: והגדול צ' שעות ושליש. כל"ל פי' מן שעתאחר הוא ל"ב מעלות מלעדי המזלות שלו: ובקטן שעה ושלישיים. פי' שעה ושני שלישים. שהוא כ"ב מעלות מלעדי המזלות והוא מכון כפי לוחית החוכמים בכלל. ויש בזה שינוי בין הזריחה להשקיעה וצביאור לדרמז"ס שם פ"ז חירו שם צפקיעה ע"ס: היולא במזל קדמה הוא מזל בעת. פי' מכ שאומרים צניסן מזל טלה כו' חע"ג שהמזלות מסצבים בכל יום את הכלל רק מזל בעת נחשב על המזל שציוס הכוא הוא עולה בצוקר במזרח ושמש מלפניו והמזל במזרחו של השמש: וכל הסדר כלו זה אחר זה. פי' המזלות הם בסדר קציעתן זה אח"ז טלה שור תאומים סרטן חרי' בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים: מזרחו למזרח השמש. פי' כשהמזל מזרחו למזרח השמש סמוך לו אז נקרא בעת על שם מזל הכוא: ומכ שותר כו'. פי' חודש הלכתה הוא כ"ט יום י"ב שעות ותשל"ג חלקים. עולה לשלשה חדשים פ"ח יום י"ד שעות י"ב מיוט ושלשה חלקים. חלל שנת החמה שס"ב יום ורציע

השעה זה אחר זה מן הל"ה כצנ"ש בקר. כצנ"ש חל"ם ערב. מאחד לאחד בשבת
כיוצא בו ז' מושלים בתקופה י"ג יום שעה א' וע"ז לקים לכל אחד ואחד לפי חצבן משן
אמר

ורביע בקירוב עולם תקופה שהוא שלשה חדשים ל"ה יום ושבעה שעות, ומחלה והמזלות
נחשב לפי החמה ולכל תקופה מתחילים. ח"כ. יש מותרות בכל תקופה שני ימים י"ז שעות
י"ח מינוט בקירוב ובשבתקופה והמולד ניסן יחד מתחיל מזל חויר שהוא שור מתחלת
חויר של הלצנה ורק המותרות נחשב להשלישי בסופו ויחי' נמשך בשלישי עד התחלת
התקופה. וזכו שאלמר ומה שיותר במזל החודש הבא. פי' המותרות של חודש החמה שהוא
יותר מן הלצנה חפ"י של חודש הבא נחשב בשלישי וע"ל פרק חמישי: כוכב השעה זה אחר
זה. השעות שנקראו על שם כוכבי לכת הם כסדר זה אחר זה שבתאי לדק מאדים חמה
נוגה כוכב לבנה: מן הל"ם כלנ"ש בוקר. בימי שבוע עולם החשבון שעות ראשונות של
בוקר הל"ם כלנ"ש. יום א' בוקר חמה. יום שני לבנה יום שלישי מאדים יום רביעי כוכב
יום חמישי לדק יום ששי נוגה יום שבת שבתאי: כלנ"ש הל"ם ערב. שעות ראשונות של כל
ליל עולם החשבון כסדר הזה כוכב לדק נגה שבתאי חמה לבנה מאדים. ואח"כ עולם החשבון
על דרך כנ"ל מבורר בארבעות צפרטות צפירש"י ברכות (דף נ"ט ע"ב ע"ש) בארבעה וע"ש
צנ"ש יעירובין (נ"ו ע"ה) ד"ה ואין תקופה: מאלה לאחד בשבת. פי' סדר כנ"ל הל"ם
כלנ"ש מתחיל מיום א' בשבת עד יום א' בשבת השני וכן כלנ"ש הל"ם
כנ"ל: כיוצא בו פי' צום א' של שבוע זו הוא צלותו. אופן שחי' צום א' שבוע שלפניו:
ז' מושלים בתקופה. פי' ז' כוכבי לכת של"ם חנ"ל כנ"ל הם מושלים בכל תקופה ונחלק
זמן התקופה לשבעה חלקים. וכל תקופה רביעית של שס"ה יום ורביע וכו' ל"ח יום
ושבעה שעות ומחלה ע"י גמ' דעירובין (נ"ו ע"ה) ונחלק זמן זה לשבעה חלקים יעלה
נגד כל כוכב שביעית התקופה כנ"ל י"ג ימים ששה אחת עם ע"ז חלקים של שעה ששה חת"ר"ף:
לכל אחד ואחד. פי' לכל כוכב וכוכב שביעית כנ"ל: לפי חצבן משן. ל"ל לפי חשבון ישן
פי' שיש כמה השבועות של תקופה כה'. מ"ש שמואל עירובין (נ"ו ע"ה) שעולם משך זמן
השנה שס"ה יום ורביע יום (שהוא ששה שעות מכון. והב' תקופה ר' אדא שמואל דרמז"ס
פרק עשירי מה' קידוש החודש שהוא פחות מכנ"ל בכדי ארבעה וחלי מינוטין בקירוב. והג'
חשבון דרמז"ס שם פ"ב ותוכנים האחרונים שהוא פחות מכנ"ל בכדי אחד עשר מינוטין בקירוב
וכל השבועות לודקים לפי הזמן. שמשך השנה הולך ומתקצר צמטע. ומתחלה היו שס"ה יום
ורביע יום מכון. ובמשך הזמן שנתקצר במיעוט שיעור מסויים התחילו לחסור בתקופה רב אדא
לפי זמנם שהוא פחות מהמוקדם. ונקרא אז חשבון המוקדם שס"ה יום ורביעי מכון חשבון ישן
ובאחרונה הוא כפי שחושבים התוכנים האחרונים לפי הצחתם. צמטע. ואע"כ שנחתה
במשך הזמן אך לענין המושלים בתקופה שנתחלקו לפי הזמן כמו שחי' משך ממשלות כ"ה
כן נשאר זמנו ולא שינו את תפקידם. לכן נשאר החשבון כישן שס"ה יום ורביע יום מכון
במוקדם. ובאן בזמן הברייתא היו חושבין פחות משס"ה יום ורביע יום לענין עיצור השנה
ובדומה. ואך באן שמדבר בענין מושלים בתקופה ואמר על זה שבעה מושלים בתקופה
י"ג יום שעה א' ע"ז חלקים לכל אחד ואחד וחשבון זה הוא מכון אם נחשוב זמן התקופה
לפי חשבון שס"ה ימים ורביע מכון שהוא נקרא חשבון כישן כנ"ל לכן אמר ע"ז לפני חשבון
ישן. ולפ"ז יש לומר שגם מ"ש שמואל דעירובין (נ"ו ע"ה) זמני התקופה העולה שס"ה יום
ורביע מכון ג"כ כוונתו רק לענין התחלקות המושלים בתקופות ולענין המזלות וכו' דבר
בלמד מעינו שתיקף אחר זה הוצא הגמ' דברי שמואל אין לך תקופה ניסן שנופלת בלדק
שחונה משצרת את החדשים כו' ע"ש. ולא הזכיר שמואל ג"כ חשבון אחר ללורך דברים אחרים
שלא בלורך ע"ז. כי עיצור השנה חי' רק הקציעות לעשותו בא"י ושמואל ותלמידיו שהיו

(אמר המגין חצבן משן לא ידעתי פירושם) ומהחל התקופה ספירת התקופה בכוכב חמה :

פרק רביעי

התקופה בכוכב חום. בחמה שמש זרחת ונודד (נחום ג יז) ובצינה שמש צדקה ומרפא בכנפיה (מלאכי ג כ) כוכב צנים. בחמה (כצונן) [כצנת] שלג ביום קציר (משלי כה יג) ובצינה לפני קרתו מי יעמוד (תהלים קמז יז) מצעתים. בחמה כחום צח עלי בור (ישעיה יח ד). ובצינה כעב טל (ביום) [בחום] קציר (סס). כוכב חורב. (וחמה) [בחמה] כחורב בציון (ישעיה כה ה) והצינה ציה גם חום (לויז כד יט). כוכב אש. בחמה גפרית אש (גראסית יט כד). ובצינה אש וברד שלג וקטור (תהלים קמ"ח ה). כוכב מסר. בחמה ימסר על רשעים פחים (סס יא ו). ובצינה יזקוק

צבול לא היו יושבין בעיבור שנה ועי' היטב ר"ח (כ ע"א). וכן לענין טל ומטר שאמרו צמחיה יוד סימן על זמן התקופה הכה שמואל צעלמו אחר שש סימן אחר ממי עיילו לזכי כו' ועי' היטב צגמ'. ויש בזה עוד דרכים לזכר סיכוי' מחוון גם לפי השמות הכוכבים האחרונים ועי' היטב בדברי שמואל שלא הזכיר רק הזמן שיש בין תקופה לתקופה אלא מחי נחשב התקופה הראשונה אשר נדע ממנה זמני התקופה האחרים לא הזכיר זאת. ועי' הרמב"ם פרק השועי איך לחשב זכ אינו מדברי שמואל רק ממקום אחר ועי' היטב בתוס' ר"ח (דף ח) ואכ"מ להאריך. ולענין עיבור השנה קציעות שלנו ע"פ תקופת רצ אדא שביא קרוב לפי מה שביא המלאכים וכמ"ס הרמב"ם פרק עשירי הלכה ו סס. ולענין טל ומטר אלו חופסין זמן התקופה לספק וכ"ז שיש ספק אם הגיע זמנו לומר או לא יותר טוב שלא לומר כי שז ואל תעשה עדיף ויותר יש למנוע מלומר דבר שלא הגיע זמנו ממנו שחידול לומר כאשר הגיע זמנו ועי' תר' תענית (ג עב) בשם הירושלמי לכן אלו מתחילין טל ומטר לפי זמן התקופה. שביא בזמן מאוחרת לכולם שביא תקופת שמואל כנ"ל. ועי' חסם סופר א"ח (סו נז) ואכ"מ : ומהחל התקופה ספירת התקופה. פי' השבון המושלים בתקופה נחשב מהתחלה ולא מאחריה : בכוכב חמה. אלו שני תיבות הם כחוצים גם כן בהתחלת פרק שאחר זכ ושיוכים כמה לפרק שאחר זה : ואלו השלשה תיבות. התקופה בכוכב חמה. שיוכים לפרק שאחר זה : סליק פרק שלישי

פרק רביעי

התקופה כו'. פי' החמה נקרא כוכב הם לפי שהוא הם צמחו. שצחאי נקרא כוכב לזנים לפי שיש בו קרירות וגורם קרירות באויר. הלכנה נקרא מלעתיים. שביא ממוולע בין הקור והחום. כוכב שנקרא כוכב נקרא כוכב חורב שיש בו יובש. מאדים נקרא כוכב אש לפי שהוא אדום כמו אש. וכן גורם חמימות באויר (ולפי שהוא רחוק וקטן מן השמש אינו נרגש לנו חמימותו כ"כ). נוגה נקרא כוכב מטר. לזק נקרא כוכב רוח. ומפרש כן אם התקופה בכל אי' מהם איך גורם מה באויר. ומפרש אם התקופה בכל אי' מהם צעת החום איך הוא. ואם הוא צעת הקור איך הוא ואומר עליהם לשון המקרא כדרכו בהרבה מקומות בצרייתא זאת וכמ"ס לעיל פ"א. וז"ש אם התקופה בכוכב חום. פי' בכוכב שמש : בחמה. אם צעת החום : שמש זרחה ונודד. (נחום ג פסוק יז). פי' אז השמש זורחת בתקופה עד שיעצרים וסכים נודדים עי"ז : וצלינה. כשהתקופה צעת הקור ובכוכב השמש. אז : שמש לזק ומרפא בגופיה. אז פעולת השמש לטובת חום טוב ולא בחוזק (מלאכי ג כ) כוכב לזנים. שצחאי כנ"ל. בחמה. צעת חום : צלון. ל"ל כליות : שלג ביום קציר. (משלי כה יג). פי' יהי' הקור של שצחאי לטובה : וצלינה. צעת הקור : לפני קרתו מי יעמוד. (תהלים קמז). יהי' הקור חזק : מלעתים. הלכנה כנ"ל : כחום לא עלי אור. (ישעיה יח פסוק ד) : כעב טל ביום קציר (סס) : כוכב חורב. פי' כוכב הנקרא כוכב כנ"ל : וחמה. ל"ל בחמה. פי' צעת החום : כחורב בציון. (ישעיה כה פסוק ה) : לזכ גם חום. (לויז כד יט) : כוכב אש. מאדים כנ"ל : גפרית

יזקין מטר לאדו (איוז ל"ו כו). כוכב הרוח. בחמה רוח סערה עושה דברו (תהלים קמח ח) בצינה רוח גדולה וחזק (מ"א יט יא). (במסיל) [בנפול] התקופה בין מולד הלבנה. שניהבה בדרך אחד. הוה על הוה תבוא. (יחזקאל ז כו). ובשני דרכים. ושמועה אל שמועה תהיה (ס). כמושרלים בתקופה כן מושרלים בחדש. כסימן ל"מטר כן סימן לסל. מזל שעה שהלבנה ממסיר בו ס"ה בן ח"ד ח"ל ש"מ אב"י בקצף ענ"ש בנחת דר"מ ב"ל חמה. אור. שבתאי חשך. לבנה בין האור וכין החשך. התלי והופך לבקר צלמות (עמוס ה ח) כוכב.

אש. (פ' וירא). גורם שילא גפרית אש מן האור צרעמים וצרכים: אש וצד שלג וקטורה (תהלים קמח). כוכב מטר. הוא נוגה: ימטר על רשעים פחים. (תהלים יא). לסימן שיבה. מטר חס. ימטיר מטר פחים חמימות כמו לנים פחים בדרך עקש (משלי כב ב). שפירשו חמימות: יזקין מטר לאדו. (איוז לו פסוק כו): כוכב הרוח. הוא לדק: רוח סערה עושה דברו. (תהלים קמח). פי' שאינו כל הכזק ש"כ רק עושה דברו: רוח גדולה וחזק. (תהלים א יט): צמפיל התקופה. נראה שרגע התקופה חושבו לעת קשה ח"ו. וכן עת קודם המולד ואם יפלו שניכם צרגע אחד התקופה והמולד. אז: שניכם בדרך אחד. כגון שהתקופה עת המראה קור כגון טבת וגם הלבנה מורה על קור אז הם שניכם בדרך אחד ונתן ע"י סימן כוכב על הוכ תבוא. (יחזקאל ז כו): ובשני דרכים. פי' שכל א' מורה בדרך אחד התקופה המולד וע"י נתן סימן. ושמועה אל שמועה תהיה. (יחזקאל ז כו). (פ' ה) הוכ על הוכ שניכם שווים. כוכ. ושמועה על שמועה יתכן שאינם שווים ששמועה זו שמע דבר אחר: כמושלים בתקופה. כמו שאמר סוף פרק המוקדם שכל התקופה נחלקת לשבעה מושלים ז' כוכבי לכת: כן מושלים צהרש. נחלק החרוש ג"כ לשבעה חלקים ולשבעה מושלים כנ"ל ע"ד כנ"ל. או שקאי על י"ב מזלות וכדלקמן פרק ה': כסימן למטר. כמו שני' למעלה בכוכב מטר. נוגה: כן סימן לטל. הוא סימן על טל ג"כ. פי' כי כשהסימן למטר הוא לפי שאז שולט טבע הליחות וא"כ נעשה ע"י ג"כ טל: מזל שעה שהלבנה ממטיר צו. פי' איזהו משל השעה שצאם יזדמן הוא צעת של הלבנה יכ"ו צו מטר ולכאורה פירשו אם יזדמן אותו מזל צעת של מולד של הלבנה. או אולי כוונתו אם יזדמן אותו מזל שעה צעת שהלבנה תהי' צמילואה ממש בתכלית מילואה. ומפני שהם אלו: ס"ה כו'. הם ר"ת של מזל של הי"ב מזלות טלה שור כו' אם יזדמנו יחד צעת הלבנה. ולכאור' הם ר"ת כזב. ס"ה סרטן. חמה. וע"י לקמן פרק ו' שאמר שסרטן הוא נייס. אע"ג שהמה הוא חום מ"מ הלבנה וסרטן מכריע להיות צו מטר ולכן כשיזדמנו שלשתן יחד יכ"ו צו מטר. וע"ד זה הוא כל מה שחזכיר אה"כ: צ"ן. ר"ת צחולכ. נוגה. שנוגה נקי כוכב מטר כנ"ל. וצחולכ הוא עפר כמ"ש לקמן פ"י לכן בלידוף הלבנה הוא ממטיר. פ"ך. תלומים. כוכב. לקמן פ"י אמר שתלומים רוח ורוח מציא עננים וגשם: ק"ל. קשת לבנה. נראה שסובר שלבנה גורם גשמים וא"כ אם מזל ל' וגם מולד לבנה הם מכריעים למטר: ש"מ. ר"ת שבתאי תלומים. פי' שבתאי קור וחושך. ומאזני' רוח כדלק' לכן נוטה לגשמים: אמ"ן. אר"י מאדו' לדק. או שהוא ר"ת אר"י מאז' לדק: בקף. פי' כי מאז' רוח כמ"ש פ"י וגם לדק רוח כדלקמן לכן יצא צרות חזק בקף: ענ"ש בנחת. פי' לד נוגה שבתאי. שערבב הוא מים כמ"ש פ"י. וגם נוגה מים כמ"ש לקמן ושבתאי קור לכן יצא מים בנחת בלא רוח חזק: דר"ע. לכאורה ל"ל דר"ע ר"ת דלי דגים טלה. דלי דגים רוח מים טלה אש. ויכ"י ממולע: צכ"ל. צחולכ כוכב לבנה. וע"ד כנ"ל: חמה אור טבעו לכאור: שבתאי חשך. שבתאי קר וכו' אינו מאיר כ"כ. וכמו שכתבו החוכמים שאור השמש עליו רחוק הרבה וגם כתבו החוכמים שהעננים סובבים אותו: לבנה צין האור וצין החשך. שמהיר פחות וכנ"ל שהוא מלפנים ממולע: התלי והופך לבקר צלמות. (עמוס ה ח) פסוק ה). יש לו אור קלת שהללמות מאירו צמקלת והופכו שיכ"י כמו אור צוקר אור ע"כ שמהיר מעט: כוכב חמה. הוא כוכב הנקרא כוכב ובספר הזה נקרא כוכב חמה כמס פעמים.

חמה מסלול ודרך (ישעיה לה ט). נוגה, ונוגה כאור תהיה (חזקוני ג ד). צדק, והיה צדק אזור מחניו (ישעיה יא ה). מאדים, דם ואש ותמרית עשן (יואל ג ג). חמה מושגלת ביום, לבנה מושגלת בלילה, שבתאי ביום ובלילה יום ולילה לא ישובתו (נחמיה ח כב). התלי (היום, ולילה) [יום לילה כנ"ל] החשיך (עמוס ה ה). כוכב בערב יום, יחשכו כוכבי נשפו (איוב ג). נוגה קדמתי הליל בן שחר (ישעיה יד יב). מאדים בבוא דשמש, חשך השמש (בבואו) [בצאתו] (ספרי י י). צדק בזרח השמש מי העיר ממזרח צדק (ספרי ז ב). חמה כוכב חום, וחם השמש ונמס (שמות טז כא). שבתאי צונן, שבתה מדהבה (ישעיה יד ד). לבנה מצעתים, אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו (ספרי א י). והתלי, הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ (עמוס ה ח טו). כוכב חורב, דרך כוכב מיעקב (נחמיה כד יז). הנותן בים דרך (ישעיה מג טו). נוגה מטר, מנוגה ממטר ש"ב

וכמ"ש עליו בשנה קנו שכוה ספרא דחמכ, וכוה הסמוך יותר לכהמכ בודע : מסלול ודרך וכן אמר עליו לקמן כמותן בים דרך : ונוגה כאור תהיה (חזקוני ג) : פי' שנוגה מאיר יותר מכוכבי לכת (מלבד כחמכ והלכוכ) : לך וכיך לך אזור מחניו (ישעיה יא ה). שפועלתו לעשות כאור טוב וממולט ושכוה טובה ולדקא ועי' שנת (קנו ע"א) מאן דלדקא כו' : דם ואש ותמרית עשן. (יואל ג ג) שכוה אדום כאש ויש לו המימות רק לפי שכוה רחוק מאתנו יותר מהשמש וגם הוא קטן מהשמש אינו נרגש לנו כאש שלו כ"כ : חמה מושגלת ביום, שבלילה היא חמה כארץ ואינו עושה פעולתה לנו לכאיר : לבנה מושגלת בלילה, וזיום אפי' בעת שגראת אינה מאירה : שבתאי ציוס ולילה, כל זמן שכוה למעלה מן הכדור כארץ עושה פעולתו לגרום מעט לוכ כעולם : יום ולילה לא ישובתו (פ' נח). ומזכיר זאת לסימן כנ"ל : התלי היום ולילה החשיך. (נקודת הכפסס שאחר תיבת היום הוא טעות) שכוה מאיר רק מעט ואינו נראה לעין עמ"ש בגר"א ז"ל צפ"י ספר ילירי פרק ששי משנה א'. ועי' מה שכתבנו עליו בפרק א' וכוה חושך הן ביום והן בלילה : כוכב צערב, כוכב הוא קטן מכל כוכבי לכת ואינו נראה רק בלילה ממש. אבל לא ביום : יום יחשכו כוכבי נשפו (איוב ג פסוק ט) שאינו נראה ביום כלל אפי' אחר ע"ה שנקרא אז יום אינו נראה כלל : נוגה קדמתי כילל בן שחר. (ישעיה יד יב). שנוגה עולה קודם עמוד השחר ונראה אחר עמוד השחר ג"כ, וכתב בגר"א ז"ל צפ"י ספר ילירי סוף פרק א' עי"ד שכוכב נוגה נקרא כוכב פשחר וכוכב הערב ע"ה. פי' שכוה סובב השמש וקרוב אליו ולפעמים הוא למרחקו של השמש ועולה לפני השמש בצוקר ואז נקרא כוכב השחר, וכשכוה למערבה של השמש וכוה לאחר השמש וכששמש שוקעת עדיין לא שקע הוא ונראה ונקרא אז כוכב הערב ובאמלע הלילה אינו לעולם לפי שכוה סמוך להשמש : מאדים צבא השמש, אינו נראה רק כששקעה השמש : השך השמש בבואו. צבא כוכב מאדים פי' כשמאדים נראה הוא עת שכבר שקע השמש ונחשך כיון שקודם לו לא הי' נראה (ועי' ישעיה יג יוד) : לך צזרח השמש. (פי' נראה אז גם צזרח השמש עי' מהכ"ה על רמב"ם פ"ג מה' ק"ה ד"ה וליושב כו' שיש כוכבים שגראים קודם השקיעה) : מי העיר ממזרח לך. (ישעיה מא ב) לסימן שלדק גם כששמש זורח : חמה כוכב חום, כנ"ל : וחם השמש ונמס. (פי' בשלח) : שבתה מדהבה. (ישעיה יד ד) ששבתה הזכר והמיימות : לבנה מלעתים, שכוה ממולט כנ"ל : אם יכוה, (ישעיה א). להסימן שהאדום שמורה חמימות ושלג שמורה קור שניהם בלכנה (ולבינו) כל זה לסימן, וכדרכו בכל הספר להביא פסוקים לסימן ע"ד שאמרו בגמ' (ע"ז ט) וכו"ה למעלה פ"א : הקורא למי הים כו' נראה שחלי גורם מים (עמוס ה). ועי' מה שכתבתי למעלה פ"א, על ראשי תיבות על המים כוכב חורב : הכוכב שנקרא כוכב גורם יוצא ונקרא כוכב חורב כנ"ל, דרך כוכב מיעקב, סימן על דרך כמותן בים דרך (ישעיה מג טז). שגורם יוצא כנ"ל, ועי' דה כתב למעלה ג"כ על כוכב דרך כוכב חמה מסלול ודרך : נוגה מטר, שנוגה גורם מטר : מנוגה ממטר. (שמואל

(ט"ז כג ד). צדק. הרוח. רוח צדקה ומשפט [אין נוסח כזה בכל התנ"ך]. מאדים אש מאודם באשת לפידות (עי' נחום ב). המזלות צנים ופחים, וקור וחום. וקיץ וחורף. צנים שנים ופחים שנים. והשאר שנים שנים. סימן ג ל א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת ה כקין לפחים (בקין) לכן קין לצנים. כחורף לפחים כן חורף לצנים. והמלך יושב בבית החורף בחדש התשיעי (ימיה לו). ו' מזלור ו' אדרחות ו' דרכיב בקובה. מעלה שבמעלות פני צפון. נמוך שבמעלות

ב כג פסוק ד: לזק כרות. פי' לזק גורם רוח. רוח לזק ומשפט לסימן. וזכר מזלור מ"ש שמואל בגמ' עירובין (כו ע"א). חין לך תקופת ניסן שנופלת בלזק שאינה משצרת את האולנות. לפי בלזק גורם רוח. ואמר שם עוד חין לך תקופת טבת שנופלת בלזק שאינה מייצבת את הזרעים. לפי שהרוח הגדול הוא מייצב ג"כ יותר מן השמש כידוע. ואמר שם וכו' דאחילול לזכר או בלזכר או בלזק חיינו שכלזכר הוא ממוצע. ואינה דבר המתנגד להי"ל וע"ש: מאדים אש. כנ"ל: מאדס באשת לפידות. ל"ל מאדס באש פלדות. וכו' לשון המקרא (נחום ב פסוק ד) מגן בצריכו מאדס (פי' אדומים) חנני חיל מתולעים באש פלדות וכו' זאת לסימן שמהדים אש: המזלות לנים ופחים כו'. פי' י"צ מזלות שנים מהם לנים. שנים מהם פחים. ושנים מהם קור ושנים מהם חום ושנים קיץ. ושנים חורף. וז"ש לנים שנים. פי' שני מזלות: פחים שנים. פי' שני מזלות: וכשאר. פי' קור וחום קיץ וחורף: שנים שנים. כל אחד שני מזלות כנ"ל. (ועי' פ' נח): סימן ג. פי' הוא ר"ת של שמות המזלות. גדי. דלי. סרטן. ארי'. מאזנים. עקרב. טלה שור בחולה. דגים תאומים קשת. ואות ל' היא סימן לדלי. שהיא אות השני מהתיבם ולפי שם עוד מוזל במתחיל דר' שהיא דגים לכן נתן סימן על דלי באות ל'. וכדר המזלות הוא כמו שמפרש הח"כ טעם לסדר כנ"ל: כקין לפחים כו'. עי' גמ' צבא מליעא (דף קו ע"ב) ואליבא דר' יכודס עולם שם באופן זה. תשרי חשון. זרע: כסלו טבת. חורף: שבט אדר. קור: ניסן אייר. קליר: סיון תמוז. קיץ: אב חלול. חום: ע"ש. אבל כאן יש לו שיטה אחרת. כי שני חדשים של קיץ הם חודש אחד צימות החמה נקרא קיץ. והחודש ה' צימות הגשמים נקרא קיץ. וז"ש כקין לפחים כן קיץ ללנים פי' שצימי הקור ג"כ יש קיץ. כי קיץ פירושו קץ. חיינו או סוף ימות החמה או סוף ימות הגשמים. וא"כ בחולה (חלול) קיץ של ימות החמה. ודגים (אדר הוא חושב לקיץ של ימות הגשמים): כחורף לפחים כן חורף ללנים. פי' ששני חדשים של חורף הם אחד צימות החמה ואחד צימות הגשמים כי חורף פירושו חוץ. עי' (איוב כט ד) כאשר הייתי צימי חורפי חיינו צימי חוץ ימי וצקדמותי. לכן חודש אחד שהוא צחקו של החום כקין נקרא חורף הוא תאומים (סיון). וחודש אחד חוקפו של ימות הגשמים נקרא חורף וכו' קשת וכו' כסלו: וכמלך יושב כו'. מקרא הוא (צירמים לו פסוק כב). ומציא ראי' צורה לדבריו מן המקרא כנ"ל שחודש התשיעי הוא חורף. שכתוב שצ והמלך יושב צבית החורף שחודש התשיעי ואת האה לפניו מצערת הרי שחודש התשיעי נקרא חורף וע"פ כנ"ל מזלור יפס סדר לוי המזלות שליון למעלה. לפי סדר הפסוק בפסוק (פ' נח) זרע וקליר. קור וחום קיץ וחורף. כזה גדי דלי. קור: סרטן ארי'. חום: מאזנים עקרב. זרע: טלה שור קליר: בחולה דגים. קיץ: תאומים קשת. חורף: וכו' מזלור יפס וכו' ע"ד דבריו י' יכודס בגמרא שם דק קיץ וחורף הוא באופן כנ"ל: ו' מזלות כו'. פי' כששם מזלות יש להם ששה אחרות וששה דרכים כל אחד מהם אורה ודרך צפ"ע. בקובה פי' בקיץ שנקרא קובה כמ"ש בהתחלת הכריתתה בקיץ עשוי בקובה. ודבר זה נתפרש בארוכה למעלה בהתחלת פ"ג. וכל מוזל יורד או עולה יותר מהשני וכמו שנתפרש שם ואמר דק ששם שששה הם באותם דרכים שכלכו שששה הכותדים וכמ"ש שם: מעלה שבמעלות פי' המעלה הגבוה והעולה הוא לפון. כי באופן שלכם שנוטה לקו כלפון לד. כלפון הוא

שבמעלות פני דרום. ארוכה פני צפון וקצרה פני דרום. לפני צפון לפני דרום דרך עקש. פני צפון לפנים לפני דרום לצנים זרה בקרן מזרחים ובא לו לקרן דרומית מערבית. מעלה שבמעלות ארוכה שבארוחות. פתלתל ועקש ואין נסתר מחמתו. באדם באכסדרה ומדרוה על פניה. וצפונית מנשבת ומדרוה מקדיר. חצי מזרח וחצי מערב דרך ישר. צפונית מן הצד ודרומה מן הצד. מדרוה מפרדת

הגבוה יותר ונחפרש ג"כ שם: נמוך שבמעלות פני דרום. שלד דרום הוא נמוך יותר כמו שנתבאר שם: ארוכה פני צפון. שלד צפון הוא גבוה ועולה חלק יותר מן הגלגל למענה מן הארץ וכולו מזרח עד שקיעה הוא מתארך יותר ולכן השמש בקיץ כשחיה בצפון אז היום מתארך: וקלרה פני דרום. בדרום הוא נמוך וחלק קטן יש למעלה מן הקרקע ומן הזריחה עד השקיעה הוא שטח קלר. ולכן בחורף כששמש בדרום היום קלר: לפני צפון לפני דרום דרך עקש. כי ניסן ותשרי אז השמש עולה באמצע מזרח ושוקע באמצע מערב ואז היום והלילה שוין בכל הישוב כמ"ש הרמב"ם פ"ט מה' ק"ה ה"ה. אך פני צפון לפני דרום הוא דרך עקש שם מן הלדדים. וגם השקיעה ובזריחה של ניסן ותשרי אז השקיעה ובזריחה ישר בגלגל. אבל בצפון ודרום יום הארוך ויום הקלר אז השקיעה ובזריחה הוא יותר בעקמומיות לפי שהוא אז גבוה בעיגול או בתחתית העיגול שמחגלגל יותר וא"כ לבאר זאת. ולכן משך זמן העמוד השחר ולילת הכוכבים מתארך יותר בימים הארוכים ממה שהוא בימים הבינונים וכן בימים הקלרים הוא יותר מתארך שיעור לה"כ וע"כ במדינותינו ממה שהיה בימים הבינונים ניסן ותשרי כמ"ש במ"א ובכל מטעם אחד ואכ"מ לבאר זאת וז"ש עליהם בדרך עקש שבזריחה ובשקיעה אז בדרך עיקוס יותר כנ"ל: פני צפון לפנים. בקיץ כששמש בצפון אז הוא ימי החום. פחים פי' חום כלשון הכתוב ליום פחים בדרך עקש (משלי כ"ב): לפני דרום לליונים. בחורף כששמש בדרום ואז הם ימות בחורף (וכן המזלות הדרומים והלפונים) אלה לחם ואלה לא יגרמו כ"כ חום ע' מ"ש למעלה פ"א וגמרא דזרכות (נא פ"ב נ"ט ע"א): זרה בקרן מזרחית כו'. מבאר ג' אופנים של הולך השמש. ביום הארוך. וביום צינוני ניסן ותשרי. וביום הקלר. זרה בקרן מזרחית. זכו ביום הארוך כששמש נוטה יותר לצפון ועולה בצוקר בקרן מזרחית. פי' קרן לפנים מזרחית. וזו לו לקרן דרומית מערבית. פי' מן הצוקר עד אחר חלות היום הוא הולך וזו אל דרומית מערבית ואח"כ הולך עוד ונוטה לצפון עד ששוקע במערבית דרומית (ויתכן יותר שטי"ס ונ"ל וזו לו לקרן מערבית לפנים). וכל זה הוא מהלך השמש ביום הארוך תקופת תמוז: מעלה שבמעלות. אז השמש יותר בגובה כנ"ל: ארוכה שבארוחות. כנ"ל שאז הוא בארוכה הקשת היום. שםמחלה של הגלגל היותר ארוך הוא למעלה מן האופק ולכן אז היום יותר ארוך. אז: פתלתל ועקש. כנ"ל שאז הוא בסיבוב ולא ציטר לפי שמפקת שמש קרוב לשלשה רוחות וכנ"ל וגם השקיע' ובזריחה הוא אז בעיקום בגלגל ולא במקום שיועד ישר וכמ"ש למעלה: ואין נסתר מחמתו. שאז החום גדול גם במקום הכל ולא יוכל האדם להסתיר עלמו במקום שלא יבוא עליו החום שגורם השמש: האדם באכסדרה ומדורכ על פניה. כתב למעלה בהתחלת בברייחא שבעולם באכסדרה. ומדורכ קורא את השמש בגבורתה. ולפון קורא פנים בהענין הזה וגם מזרח נקרא פנים כמ"ש (תהלים קלט) אחור וקדם לרתי וקדם נקרא מזרח. כמ"ש בעי מקדם (פי' לך). ולכן כששמש עולה מזרחית ולפנים אומר ומדורכ על פניה: ולפנים מנשבת. פי' מלד לפני צו רוח קר. אבל לא כפור וקרה: ומדורכ מקדיר. פי' וכששמש מקדיר והם גם מלפון. וכמ"ש גיטין (לא ע"ב). ורוח לפני מנשבת עם כולם ע"ש: חלי מזרח וחלי מערב. מתחיל לבאר עלות השמש ביום צינוני ניסן ותשרי אז עולה בחלי מזרח ושוקע חלי מערב: דרך ישר. כנ"ל ששקיעה ובזריחה באמצע בגלגל שם יורד ישר. וגם לפי שהולך באמצע העולם על קו השווה נקרא דרך ישר: ולפנים

מפרדת וצפוני מוצק זורח בקרן מזרחית דרומית. ובא לו לקרן מערבית דרומית. מדורה מאחרי וצפוני מלפניו. שנאמר (יואל ז כ). ואת הצפוני ארחיק מעליכם [וגו'] כי הגדיל לעשות. חלילה. כסיר על גבי כירה. האור לפני הסיר. שפות הסיר בצדי הסיר. וגם יצק בו מים (יחזקאל כד ג) בירכתי הסיר. סיר נפוח אני רואה לפני מפני צפונה (ירמיה א יג) :

פרה חמישי

בשנת ארבעה אלפים וחמש מאות ושלשים ושש שנה. שזו חמה ולבנה שמיטות ותקופות. ולא נשתייר לחמה אלא שעה אחת גדולה בלבד. מן ארבעה אלפים ותקל"ו

שנה

מן כלד ומדורח מן כלד. שאז השמש עולה באמצע מזרח וכולך עד חלי היום לדרום שכוא כלד ימין. ואמרו בצרכות (כז ע"ה) חיות השמש הם וכלל לון בארבע שעות מן ארבע שעות נקרא שמש מדורח ולא קודם ואז הוא מן כלד דרום וז"ש. מדורח מן כלד. ויותר נראה שט"ס וז"ל לפניות מלפניו ומדורח מן כלד וחושב לפון פנים ומזרח וכשמש מן כלד. וכן מוכח חס"כ: מדורח מפרדת ולפניו מולך. לפון העולם שם הוא ים הקרה. וכקרה שנעשה כחסיכה אהת כדבר מולך. אבל במקום ששם השמש טבע השמש וכחוס להפריד את המים ולהמם את המים וזכו ומדורח מפרדת: זורח בקרן מזרחית דרומית וזא לו לקרן מערבית דרומית. מתחיל לבאר ציוס הקרן שאז השמש עולה מזד דרומית מזרחית ושוקע כלד מערבית דרומית: מדורח מאחוריו. אז חין להשמש תוקף רק בחלות היום כשכוא צדדים ולפון הוא לפניו כז"ל. ומדורח מלאחריו שדרום נקרא אחריו יען לפון נקרא לפניו: שנאמר ואת כלפוני כו'. הגדיל לעשות (יואל ז פסוק כ). וכוא לסיומן שלד לפון הוא הגדול והאריכה וכשמשם כלפון אז היום יותר גדול וכז"ל: הלילה פי' כלילה אז השמש תחת הארץ. ובאמצע כלילה הוא כלד לפון של קו השוכ כיון לפי אופק שלהם שהמדינה נוטה כלפון וציוס כקו השוכ הוא נוטה מהם לדרום כלד שלמעלה. אי"כ כלילה כקו השוכ תחת הארץ נוטה כלפון: כסוד על גבי הכירה. המשיל המוצא העולם כלילה כמו סיר על הכירה שכירה שלהם הוא כמו קדרה גדולה ע' ר"פ ג' דשבת. והסיר שבתוכו הכשר הוא על פיו. ותחתיו בכירה ריק ואויר: האור לפני הסיר. כן השמש כלילה תחת הארץ כמו תחת הסיר. וללד לפון שנקרא פניו שם מדורח הוא השמש כז"ל: שפות הסיר. (ולפון פסוק יחזקאל כד פסוק ג שפות הסיר וגם ולק צו מים) הוא הכשר שיוור לשולי הסיר וכמים עולה להלדדים. והכשר הוא כנגד היבשה של הארץ ותחתיו אויר כז"ל שגם לתחת הארץ יש יבשה וחז"ל ידעו הכל מקודם (וכמבואר בזוהר ויקרא יוד ע"ה): צלילי הסיר כז"ל. וגם ולק צו מים צירכתי הסיר. פי' ירכתי הוא הלדדים כמ"ש (פי' תרומה). ולירכתי המשכן ימכ. כיוון שים אוקיינוס הוא מלדי הארץ: סיר נפוח אני רואה לפניו מפני לפונה. (ירמיה א יג) הוא לסיומן. ומפרש ששפנים נקרא לפון וכז"ל. ומכ שקורא לו לפון פניו יש לומר לפי שש"ל ששם האויר מעט כמו פתוח ועי' מה שכתבנו בהתחלת הברייתא ומקום הפתוח נקרא פניו כמ"ש אלל המשכן החוים לפני המשכן קדמה לפני אוכל מועד מזרח כו' (פי' צמוד) אע"ג שעיקר קדושתו במערב רק לפי שמזרה לז הפתוח קורא אותו לפני ועי' צרכות (דף י) רש"י ומוס' ד"ה אחריו: סליק פרק רביעי התורה והשבח לה' ית"ש :

פרק חמישי

בשנת כו' שזו חמה ולבנה כו'. לפי המבואר לקמן פי' שהמולד הוא צכתחלת ליל רצוני וגם התקופה: ולא נשתייר לחמה אלא שעה אחת גדולה כלד. פי' שאין הפרש בין המולד להתקופה של חמה אלא שני שעות שלנו שכוא נקרא כאן שעה אחת גדולה. פי' ששעות שלנו נחלק היום לז"כ אבל שעות גדולות פי' שנהלק כל המעלי"ע לז"כ והשעה גדולה הוא שני שעות שלנו. וגם לפי שכל שעה גדולה עולה מזל אחד שכל כו"כ מזלות עולים במשך מעלי"ע ולפון נקרא שעה גדולה ששם שני שעות שלנו.

בחדשון במזל של תקופה מתחיל עם תקופת ניסן מטלה. ועם תקופת תמוז מסרטן. ועם תקופת תשרי ממאזניים. ועם תקופת טבת מגדי:

הרוצה לידע איזה מזל משמש בתקופה מן ה'ג'ל' שצ"ם. יחשב: כוכב התקופה שצומד בה כסידור שצ"ם צה"ן. ואם רוצה לידע כוכב היום וכוכב השעה. יחשוב בשנצ' חלים לילה. חלים בשנצ' ימים (וסימן אם כל חי כלומר בשנצ' חלים לילה חלים ובשנצ' יום דו"ק) ה'ג'ל' שצ"ם שעות יום. בל"ש צמח"ן שעות לילה. (אמר המג"ן

יחי עולם לכל מזל שני ימים ומחלף ושעה וחלי שלנו וכו' בקירוב כ"ל: וכשכחא מתחיל כו'. פו'. כשמתלק החדש ל"ז מזלות ע"ד ה'ג'ל. מחלף מזל מתחיל זכו לפי התקופה כי צניסן חייב שכל תקופת ניסן יתחיל מן טלה. צמח"ן אב שכל תקופת תמוז יתחיל מסרטן כו' וצמח"ן של תקופת תשרי יתחילו מאזניים שכו' התחלת תקופת תשרי. וצמח"ן של תקופת טבת יתחילו מגדי שכו' התחלת תקופת טבת. וע"י לעיל פרק שלישי ד"ה ומכ שעות כו' שלכאורה סותר למ"ש כאן. אבל נראה שכל חיינו כשהתחלת התקופה אינו מוקדם לכמולד ע"ש. ולפיכך לחשוב כימרון לסוף. התקופה חיינו החדש השלישי ע"ש. אבל יותר נראה שכלן פירושו לאופן אחר ולא ידעתי: כדלכא כו' בתקופה מן ה'ג'ל' שצ"ם. הכה לעיל פ"י נזלות ה"צ טלה שור כו'. ובאן מפרש מזל של כוכבי לכת שצ"ם חכ"ל ע"י (צרכות נט) צפירש"י מפורש יפה. כי השעות הולכים בסדר שצ"ם חכ"ל. התחלת ליל ד' צמח"ן הצמח"ן ה' שעה ראשונה שצמח"ן. שעה צ' לדק. ג' מאדים. ד' חמה. ה' נוגה. ו' כוכב. שעה ז' לבנה וכן חוזר חל"ל שניות שצ"ם חכ"ל וכן הולכים השעות לעולם. ובאן מחלק השנה של חמה שכו' שצ"ם יום ורציע מחלק אותה ל"ז חלקים וקורא אותה חודש חמה וכמ"ש צפירש"א פרק שמי צמח"ל וינעות חודש החמה שלשים יום עשר שעות ומחלף עכ"ל שכן עולם אם נחלק שצ"ם ורציע על י"ז חלקים ויעלה לפ"י השעות של התחלת חדשי החמה כ"ל צמח"ן שצמח"ל לח"ן. שצמח"ן מאדים חמה לבנה לדק חמה נוגה כמו שיתבאר. ח"ש: יתשוב כוכב התקופה שצומד זה. צמח"ן שעה שיתפלה התחלת התקופה מן שצ"ם חכ"ל ה'ג'ל. וכפי המצואר צפירש"י (צרכות נט שם): כסידור שצמח"ל לח"ן. וחדשי החמה שצמח"ן יחי' התחלתם כסידור זה. בדרך משל צמח"ן ראשונה של מחזור החמה שבתקופה הוא התחלת ליל ד' שכו' שצמח"ן ח"כ יעלה התחלת חודש חמה בשני כ"ל חלי מאדים. (ובימין אות מ'). כי כ"ה ימים הם ד' שבועות שלמות נשאר לחודש החמה ה'ג'ל עוד ג"ח שעות ומחלף. השלך ז' ז' נשאר שני שעות וחלי. וכל לסדר שצ"ם חכ"ל. שצמח"ן לדק חלי מאדים ואז הוא התחלת חודש החמה בשני. (סי' מ' כ"ל) ותוסוף עוד שני שעות וחלי יעלה. כוכב שכו' התחלת חודש החמה כרציעי חלי שצמח"ן אבל לא תוכל לחשוב שצמח"ן פעם שני למזל טרם עברו כל השבוע מזלות להתחלת החודש ח"כ לריך אתה לחשוב התחלת חודש כרציעי לשעה שאחרי עומד זה לפני שצמח"ן חיינו לבנה וא"כ התחלת חודש כרציעי לבנה (סימן ל') ועולם התחלת חודש החמישי (חלי) לדק. (סימן ל'). ובתחלת חודש הששי חמה שצמח"ן לא יחי' עוד שני כוכבים לפני החדשים ובתחלת חודש השביעי עולם כוכב. וכוכב לא נוכל לחשוב שכבר נמשך לכן תחשוב התחלת חודש לנוגה שלפניו. וא"כ עולם סימן חדשי החמה לחושבם למזלות שצמח"ל לח"ן: ואם רוצה כו'. כל"ש חלים לילה. פ"י התחלת לילי השבוע הם כסדר הזה ליל ח' כוכב. ליל צ' לדק. ליל ג' התחלת נוגה. ליל ד' שצמח"ן. ליל ה' חמה. ליל ו' לבנה. ליל ז' מאדים. ומצואר יפה צפירש"י צרכות (נט ע"ב): חל"ס כל"ש ימים. פ"י הם שעות ראשונות של הימים יום א' חמה. יום צ' לבנה. יום ג' מאדים. יום ד' כוכב. יום ה' לדק. יום ו' נוגה. יום שצמח"ן שצמח"ן ומצואר

המגין כאן שיין הסימן של אם כ"ל ח"י ודו"ק) שמכיל צח"ן בקייטא. צח"ן שמכיל
בסיתוא. שנים עשר מזלות ברא הקביה הסדירין ברקיע הן וצבאותיהן וגדותיהן) וחיליהן
ואלו הם מלה שור תאזנים טרמן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת
גדי דלי דגים משמשים בעולם יום ולילה ובשנה י"ב חדש. ושבעה שמשים בו עליהם
שיהיו רצים ובאים ב"ב מזלות האלה. ואלו הם המשמשים שבת צדק מאדים
חמה נוגה כוכב לבנה. כל אחד ואחד מהם טובב והולך וחוזר בגלגלו וכולם אדוקין
בהלי ובגלגל. שבעה שמשים אלו שני המאורות. וה' כוכבים. לא באורו של זה. ואורו של
זה. ולא ביתו של זה. ולא ביתו של זה. ולא הילוכו של זה. ולא הילוכו של זה. ולא מעונו של זה
מעונו של זה. ולא גבולו של זה. ולא גבולו של זה. ולא גבהו של זה. ולא גבהו של זה. ולא מקום
שפלותו של זה. ולא מקום שפלותו של זה. ולא אור. החמה כאור הלבנה. ולא כאור הלבנה אורן של
חמשה כוכבים. אור הלבנה פעמים נכסה פעמים נגלה. ואור החמה וחמשה כוכבים אינו
נכסה לעולם. לא כהילוכו של זה. ולא הילוכו של זה. חמה מהלך את המול לשלשים יום. וה'
(- צ"ל וגדותיהן. שעות

ומבואר יפה צפירש"י פס': הנכ"ל של"ס שעות יום. שעות ראשונות של יום של כל שבוע.
סיינו שעות ראשונות של יום ראשון הם הנכ"ל של"ס. כי שעה ראשונה הוא חמ"ב כ"ל.
וסדר השעות הם של"ס הנכ"ל. ח"כ אחר חמ"ב חמ"ב נוגה. כוכב לבנה שבתאי לך מאלדים.
כל"ש למח"ן שעות לילה. פי' שעות ראשונות של לילה של שבוע. הוא כל"ש למח"ן שעות
ראשונה של ליל ה' הוא כוכב וכ"ל. ח"כ תהיה"ס הם לפי סדר של"ס הנכ"ל הם אחר.
כוכב. לבנה. ואח"כ מתחיל מראש של"ס הנכ"ל. והם שבתאי לך מאלדים חמ"ב נוגה: הסימן
כל הו. פי' כל. כי ר"ת כל"ש למח"ן ל' ר"ת לילה: הו. ח' ר"ת הל"ש כל"ש. ויד ר"ת
יום. שמכ"ל למח"ן בקייטא. פי' בחורף. וסינו תחלת ימי חדשי החמה של בקיץ של שנה
ראשונה למחזור שתקופת ניסן שבתאי וכו' כסדר שתפרש למעלה: למח"ן שמכ"ל צמחא.
פי' צימות בגשמים. כי הם תקופת ניסן שבתאי עולה תקופת חשבי לך. וח"כ תחלת
חדשי צימות בגשמים תקופת חשבי וטבת הם למח"ן שמכ"ל ראשי תחלת חדשי החמה שם
שלשים יום עם עשר שעות ומחלכ ופמו שתפרש למעלה: שנים עשר מזלות כו'. מתחיל
לפרש הכל יותר בפרטות. הן ולבאותיהן כו' פי' ברכות (לכ ע"צ) שנים עשר מזלות בראתו
ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתו לו שלשים חול כו' ע"ש ריבוי הכוכבים. וכן בכלי המחזק
המגדלות רוחין כוכבים שם ברקיע עד לאין פיעור ולאין ערך: יום ולילה. שם מתגלגלים
כל הכדור ציוס ולילה אחד: וצמח י"צ חדש. ששמש עוברת תחתיהם שנה וי"צ חודש:
ושבעה שמשים כו'. הם ז' כוכבי לכת שם קרובים יותר לנו ויש פעולות וטבעיות שבה
מן כו"צ מזלות ואל כו' כוכבים ומכ"ל זה למטה ולכן נחשבו כו' כוכבים כאילו הם שמשים
לכו"צ. ואע"ג שיש עוד כוכבי לכת וכן חמ"ב רחוקים יותר אין פעולתם חשובה כ"כ לעשות
פעולה על הארץ או מחמת קוטנם. לכן לא נחשבו בהשבון: וכולם הדוקין. הם כו"צ מזלות
הדוקים כו' (אולי ע"י כח המושך נחשב כאילו הדוקים זהם): אלו שני המאורות וכו' כוכבים.
חמה ולבנה נקראו במקרא ויעש חלקים הם שני המאורות הגדולים (פ' בראשית). ועוד ה'
כוכבים שבתאי לך מאלדים נוגה כוכב: ולא צימו של זה. ולא צימו של זה. המקום של תחלת
קביעותם ברקיע צמח שצמחו תחת המזלות זה קורא צימו וכמו שמפרש בעלמו ח"כ בפרק
שני: ולא הילוכו כו'. כל זה מפרש בעלמו לקמן: ולא מעונו כו'. הוא מקום ריחוקו מן
הארץ וכמו שמפרש באריכות בפרק שביעי: ולא גובהו כו'. גובה שפלותו מפרש לקמן פרק
שמיני: אור הלבנה פעמים נכסה. מה שאינו נראה לפי שהוא תחת הארץ אינו נקרא כיסוי
וכן מה שאינו נראה מחמת חוקף השמש אינו נקרא כיסוי רק הלבנה קרוב לכוולד היא
נמצאת ואינו נראה לפי שאין לה אור. וזהו נקרא כיסוי. ואינו כן בשאר כוכבים: חמה
מהלך

שעות גדולות ורביע. נמצא גומר ל"ב מזלות ושס"ה ימים ורביע יום שהן הי"ב חדשי השנה. לבנה מהלכת את המזל לב' ימים וג' שעות ושליש חסר מה שהוא. נמצאת גומרת ל"ב מזלות לכ"ה יום שתות מ"ב שעות ליום. שבת מהלך את המזל לשתי שנים ומחצה. נמצא גומר ל"ב מזלות שלשים. צדק גומר את המזל ל"ב חדש נמצא גומר ל"ב מזלות ל"ב שנים. מאדים מהלך את המזל ארבעים יום. נמצא גומר את המזלות לת"פ ימים. ופעמים שהוא עושה במזל ו' חדשים. גוה מהלך את המזל לכ"ה יום. נמצא גומר את המזלות לשלש מאות יום. ופעמים שהיא מאחרת. כוכב חמה אינו מתרחק מן החמה אלא מדת מזל אחד בין מלפניו בין מלאחוריו. ויש אומרים ב' מזלות. חמה ולבנה הילוכן קבוע. פעמים שהן רצין לפניו ופעמים שהן חוזרים לאחריהם ופעם שהן נראין עומדים במקומם ואינן מהלכין לא לפניו ולא לאחוריהן. ואעפ"י שחמה ולבנה הילוכן קבוע לא כשבילי חמה שבי"ל לבנה שבי"ל חמה קבועין. שבילי לבנה אינן קבועין. אלא שפעמים מהלכת את המזל בקצרה ופעם שהיא מהלכת בארוכה. הא כיצד פעמים שהיא מצפה את הילוכה הרי בארוכה. ופעמים שהיא מדרימה את הילוכה הרי בקצרה. ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר עשה ירח

מהלך את המזל. עיגול מהלך החמה וכוכבי לכת הם למטה כנגד עיגול המזלות. וכל עיגול ש"ס מעלות א"כ כל מזל נחשב ע"ד הסכמי חלק י"ב שהוא שלשים מעלות. ולפי השבון מהלך השמש המזרח כרמז"ס פ"ב מ" ק"ה נמשך מהלך השמש שטח שלשים מעלות שהוא שטח מזל אחד. במשך שלשים יום ועשר שעות וחצי. ושעות גדולות האמור בצרייתא זאת פירושו שני שעות שלש וחצי שומר בדקדק גדול לשלשים יום וחמש שעות גדולות ורביע שם עשר שעות וחצי שלש. ועד"ז יפוטש גם יתר מהלכי כוכבי לכת. לבנה מהלכת את המזל שהוא שלשים מעלות : ב' ימים ג' שעות ושלש. פ"ג שעות גדולות ושלש שהוא שש שעות ושני שלישי שעות שלש. וכן עולה מכון ע"פ מהלך כרמז"ס פ"ג י"ד שם : נמצאת גומרת ל"ב מזלות לכ"ה ימים. ט"ס ול"ל לכ"ז ימים : שתות מ"ב שעות ליום. פ"ג כ"ז ימים ע"ס שתות שש וחצי שש שהוא ל"ב ליום פ"ג שש גדולה כ"ל. וכן הוא מכון לחשבון כרמז"ס שם. ומאחזקת ממולד למולד כ"ט יום ומחלף ותשל"ג חלקים שהוא יותר מכ"ז ימים כ"ו הוא לפי שצדק הלכזה למקום שהיה שם במולד המוקדם שהוא אחר כ"ז ימים ושלש שנקפת כל הגלגל אז אינה מולאכ שם את השמש כי השמש הלך משם כל משך החודש לכן לדיכא להוסיף עוד עד כ"ט יום ומחלף ותשל"ג עד שהוצא תחת השמש ואז יכ"ה המולד : שלשים פ"ג שלשים שש : כוכב חמה. אחד מכוכבי לכת שנקרא בספרים כוכב. נקרא בצרייתא זאת כוכב חמה וכ"ה בכמה מקומות בספר זה. וע"י ציבור הגאון מלבי"ם על דרשות ע"פ יכ"ה מאורות כ"ו וכ"ה לאותות כ"ו : חמה ולבנה הילוכן קבוע פעמים וכו'. חסר איזה תיבות. ול"ל חמה ולבנה הילוכן קבוע. [אבל החמשה כוכבים אינם קבועים] פעמים הם כ"ו. וכ"כ התוכנים האחרונים שדרפוסם מבלבלים פעם תכ"ו הליכתם למזרח ופעמים למערב כ"ו ולפעמים יעמדו וינחו במקום א' אשר על כן קראים כוכבי נצוכ כ"ו כ"כ התוכנים האחרונים ותפשו פעמים לזכ : ואעפ"י כ"ו. שבילי לבנה אינן קבועין. פ"ג ברוח : פעמים שהוא מלפס ל"ל שהוא מלפניה. פ"ג שהוא לזר לפון וכ"ה הלשון בס' נזיחל המלאך. והוא הכלל שכתב כרמז"ס ב' ק"ה פט"ז שלפעמים הלבנה לפונה של השמש ופעמים לדרומה והארכנו מזכ למעשה פ"ה ופ"ב בענין הליקות. ומבואר לעיל פרק רביעי שלד לפון הוא נקרא ארזכ לכן כשהשמש בלפון המשה בקין אז כימים מתארכים וצחורף ששמש בדרום אז נקרא קלר ואז היום קלר יע"ש וז"ש כאן פעמים שהוא מלפונה את הילוכה ללפון הרי בצרכה ויעוין לשון הגמרא ר"ה (כס"ע"ה) פעמים בא כ"ו בדברי ר"ג וז"ל ציבורי האגדות שצחורף ספר דברי יודית על הגמ' כ"ל : עשה ירח כ"ו. (תהלים קד). וכן הציור נקרא זה

ירח למועדים שמש ידע מבואר (הכלים קד יט). לא ביתו של זה ביתו של זה. ביתו של שבתאי גדי ודלי. ביתו של צדק קשת ודגים. ביתו של מאדים טלה ועקרב. ביתו של חמה אריה. ביתו של לבנה סרטן. ביתו של נוגה שור ומאזנים. ביתו של כוכב חמה תאומים ובתולה. נמצאת אומר חמשה מהם זכרים ושבעה נקבות. ואלי הן טלה תאומים ואריה ומאזנים קשת ודלי זכרים. שור סרטן בתולה עקרב גדי דגים נקבות:

פרק ששי

ביצד סדר ברייתן. חכמי מצרים אמרו תחלת בריאה המאורות חמה נברא בארץ בט"ו חלקי. לבנה בסרטן בט"ו חלקי. כדבריהן וט"ו באב נבראו המאורות נמצא חדשה של לבנה של תחלת בריית המאורות שני ימים ורביע, ומהלכה של חמה שני חלקי ורביע. שבתאי בגדי בט"ו חלקי. גמ' דר"כ שס ע"ש: ביתו של שבתאי גדי ודלי. ביתו הוא קורא להמקום שניתן שם בתחילת הצריאה. ומה שמזכיר על כוכב ה' שני מקומות לפי שיש בזה ספק או מחלוקת וכל זה יבואר בהריכות צפ' שאחר זה: חמשה מהם זכרים ושבעה מהם נקבות. ל"ל ששה מהם זכרים וששה מהם נקבות. ומבואר זאת צפ' שאחר זה שלש מזלות שבהם אש ונקראו זכרים ושלש שבהם (גורמים פעולת) רוח ונקראו ג"כ זכרים. ושלש מהם (גורמים פעולת) מים ונקראו נקבות. ושלש מהם עפר ונקראו ג"כ נקבות וע"ש: סליק פרק המישי התודה והשבח לד' ית"ש

פרק ששי

ביצד סדר ברייתן. באיזה מקום ונגד איזה מזל הוקצו המאורות בעת רגע הצריאה: חכמי מלרים. הם חכמי ישראל שהיו דרים במלרים וכו' בהם חכמים של תורה וחכמי הכוכב. ועי' סוכה (דף נא ע"ג) באלכסנדריא של מלרים: חמה נצרה בארץ כו'. עי' רמז"כ ה' יסודי התורה פרק שלישי הלכה ז' שגם בגל המזלות הוא הולך במתנות ומה שאנו חושבין שניסון השמש בטלס וצתשרי במאזנים כן כו' רק בזמן המצול. ובעת הוא באופן אחר ע"ש ואנו חושבין תקופת ניסן טלס כו' הוא רק ע"ד הסכמה שלא לעשות בהשגחות. וממילא מוכן שכן בעת הצריאה למ"ד שהי' צתשרי לא כו' אז השמש נגד מאזנים ונקרא ניסן וצתשרי לפי שהי' אז עת המוליד באורך היום ובקור היום (עי' ר"כ יא ע"א) ויש מחלוקת בין החוכמים הראשונים צענין בלוח גלגל המזלות הנ"ל ויא' שלפעמים הולכים לפנים ולפעמים הולכים לאחור עי' ס' יסוד עולם מאמר שני פרק ששי שתוכנים בזמנו חלקו על הראשונים ע"ש ומזה ולא מצוה גם באיזה מקום נגד איזה מזל הוקצע בעת הצריאה וז"ש בלח חמה נצרה בארץ כו' ולפ"ז ו"ל שאין זה שייך לפלוגתא הנ"ל ר"כ (יא ע"א) אם נצרה בעולם צתשרי או בניסן: כדצריכין בט"ו באב נצראו המאורות. ולפ"ז משמע דאותן חכמים ס"ל ג"כ שנצרה באב. ולפ"ז הוא פלוגתא שלישית. וכאן הביא לקמן ג"כ דעת יתר החכמים שנצרה בניסן ולפי מה דקו"ל: נמלא חדשה של לבנה כו'. חודש הלבנה נקרא מן המולד עד רגע המולד השני שאז היתה תחת השמש נגד מקום ה' במזלות. (עי' לשון הגמ' ר"כ כה ע"א): ובתחלת הצריאה שהוקצעו שלש המאורות חמה נצרה בארץ חמשה שלשים מעלות מן ט"ו בדרטן עד ט"ו בארץ. נקרא חודש הראשון עד רגע המולד הראשון שהוצא היתה עד נגד תחת מקום השמש. ומבואר בפרק שלפני זה למעלה פ"כ שהלבנה הולכת מזל ה' שהוא שלשים מעלות בזמן שני ימים וששה שעות שלנו שהוא רצעי מעל"ע וכו' כ' להשגות הרמז"כ פ"ד מה' ק"כ. וז"ל כו' חודש הא' מן הצריאה עד בואה אל מקום השמש שני ימים ורצעי וז"ש נמלא חדשה של לבנה של תחלת צריית המאורות שני ימים ורצעי: ומהלכה של חמה כו'. פי' שעדיין אינו מוזקדק. שאחר צ' ימים ורצעי באה הלבנה רק על מקום שהי' השמש בעת הצריאה. אבל לא מלאה שם השמש שהרי בשני ימים ורצעי אלה הלכה השמש משם כשעור שני מעלות ורצעי בקירוב לפי השגות מהלך השמש שזכר למעלה פ"כ וצמז"כ פ"ג שם. ולכן לא כו' יכול להיות המולד באמת עד שתסוּף עוד היתה להלך כפי

נמצא רחוק מן החמה ק"פ ח'. נמצא סטרוגימוס שלו אח"ד ומה' ימים משהחמה מגיע לתחיל מאזנים. צדק נברא בט"ו חלקים מקשת רחוק מן החמה ק"מ חלקים. עבר סטרוגימוס שלו מאדים בעקרב בט"ו חלקים רחוק צ' חלקים כוכב הנוגה במאזנים ג' חלקים. רחוקה מ"ח חלקים. כוכב חמה בבתולה יו"ד חלקים. נמצא כ"ה חלקים. אלו כדברי מצריים. והכלדיים הם הבבליים אומרים המה נבראת בטלה בחלק ראשון. שבתי בנידי בחלק ראשון. נמצא רחוק צ"ח נמצא סטרוגימוס שלו י"א. ומה סטרוגימוס שהוא מערב את הילוכו ואינו מהלך לא לפניו ולא לאחוריו

שיעור צ' חלקים ורביע וחלקים שאמר כאן פירושו מעלות שהוא חלק א' מן ש"ס שצגלגל. וז"ש כאן נמצא חדש של לצב כו' שני ימים ורביע עם שיעור מכלי של לצב של שיעור מכלי של המה שהוא שני חלקים ורביע וכנ"ל. ועולה זאת צערך עוד ארבעה שעות נוספות בקירוב ודוגמא לזה גם לדין כמ"ס בתוס' ר"ה (ד"ה) שמולד הראשון של הצריחה ה"ו וי"ד יוס' ו' י"ד שעות וכו' צ' ימים וי"ד שעות אחר ליל ד': שצתי כו' מן החמה ק"פ חלקים. ל"ל ק"כ חלקים כי מן ט"ו צארי' עד ט"ו צגדי הם המשה מזלות שהם ק"כ מעלות שנקראו כאן חלקים: סטרוגימוס שלו. לכאורה נראה שסטרוגימוס הוא קלכ כדרוס או קלכ כלפון שממש מתחיל לפנות ללכת בחזרה וכו' שהשמש הוא צקלכ תאומים והתחלת סרטן קלכ כלפון צכתחלת גדי קלכ כדרוס ומתחיל לחזור מדרוס כלפון כן הוא משער צכוכצים אך יש שינוי מן החמה לפי שאין מרכזם שוכה גם אין עיגול שלהם שוכה ואין נטייתן שוכה ולפי הענין נראה שצצתי הוא קלכ כדרוס שלו עד חלק וחצי רחוק ממקום שנצרה. שהוא לפי מכלך שצתו שהוא צמתינות גדול כמ"ס לעיל פרק חמישי עולה לו מ"ה ימים אחר שנצרה לכיות שם: אחד ומה' ימים. לכאורה ל"ל אחר מ"ה ימים פ"י אחר מ"ה ימים מיום שנצרה צא לשם. ויצארה זאת לקמן. ואולי קורא לקלכ כדרוס כמו משולש וכמ"ס מו"ה י"ג טרגים חדא לתלת: משהחמה מגיע להתחלת מאזנים. כי מכלך החמה הוא מעלה א' בקירוב ליום. ונצרתה ט"ו צארי' נחסר עד מאזנים מ"ה מעלות ט"ו של ארי' ושלשים של צחולכ: א"כ אחר מ"ה ימים בקירוב משנצרה. אז החמה מגיע להתחלת מאזנים וז"ש אחר מ"ה ימים משהחמה מגיע להתחלת מאזנים: לזק כו' רחוק מן החמה ק"מ חלקים. ל"ל רחוק מן החמה ק"כ חלקים. כי מן חצי ארי' עד חצי קשת (צחולכ מאזנים עקרב קשת) הם ארבעה מזלות ק"כ מעלות: עבר סטרוגימוס שלו. ס"ל שסטרוגימוס של זקק מתחיל עשרה מעלות צקשת וכן מוכח לקמן ולכן כשנצרה בט"ו צקשת הוא עובר סטרוגימוס שלו שניתן צגלגל צמקום סטרוגימוס שלו ויפורה למטה עד כיכן הוא: מאדים כו' רחוק ל' חלקים. שהחמה נצרה ט"ו צארי' א"כ עד ט"ו בעקרב ג' מזלות (צחולכ מאזנים עקרב) א"כ הוא רחוק מהשמש ל' חלקים: כוכב חמה. הוא הנקרא כוכב שנקרא צספר זה כוכב חמה: נמצא כ"ה חלקים. פ"י רחוק מהחמה שנצרה בט"ו צארי' כ"ה חלקים: אלו כדברי מלכים. פ"י חכמי ישראל שצמלרים כנ"ל: והכלדיים הם הצבליים אומרים. וע"י חוס' שבת (קנו ע"צ ד"ה) כלדאי דכלדאי ביינו חוזים צכוכצים וכ"צ רשצ"ס פסחים (קנו ע"צ) וע"י ר"ה (צב ע"ה) חכמי עובדי כוכבים כו': נמצא סטרוגימוס שלו י"א ומה סטרוגימוס כו'. מפרש צעלמו ענין סטרוגימוס שהוא קלכ כדרוס כנ"ל מה ענינו. וכנה צתקופת ניסן וחשירי הכפרש צאורך וקולר היום ביום אחד הוא צערך אללנו חמשה מינוטין. אלל ביום תקופת טבת ותמוז יוס הארוך וקללר אז צערך שלשה ימים ולפוס אין הפרש צכס צענין אורך. וקולר היום הכפרש ניכר. וכעטס כי אורך היום וקולרו חלוי לפי מה שהשמש נוטה יותר מלפון לדרוס או מדרוס כלפון. וצג' ימים הארוכים וקללרים אז אין הכפרש צנטיית השמש מלפון לדרוס הכפרש ניכר. ע"י רמב"ם פרק יט' וטעם כדבר שהשמש מכלכ כל יום צשוב מעלה בקירוב צגלגל. וקלכ צגלגל הצפוני צתקופת תמוז ודרונו תקופת טבת שהוא עגול אז צערך שלשת ימים כשהוא מכלכת על

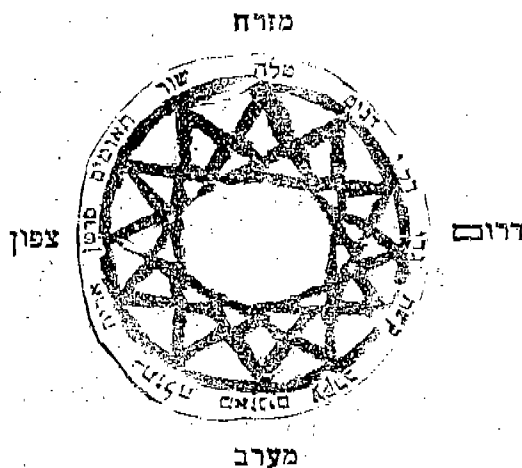
לאחריו ומפני שאי אפשר לו לארוך הוא סובב את רוחב כמזל יו"ד ימים. צדק בתחלת קשת רחוק מן החמה כ"ך חלקים וכשיגיע החמה לשני חלקים באריה הוא עושה סטרוגימוס שלו. מאדים בעקרב בחלק אחד מן החמה כ"ז חלקים. ונונה בשור בחלק ראשון. נמצא רחוקה ל' חלקים. כוכב חמה בתאומים בחלק ראשון. נמצא רחוקה ששים חלקים (והחכמים הסכימו כדברי הכלדיים) ואמרו תחלת בריית המאורות חמה ולבנה שניהם נבראו בתחלת טלה בחלק ראשון בתחלת ליל ד' ובחלק האמור כאן אחד משלשי במזל. נמצאת אומ' לא ביתו של זה ביתו של זה. חוץ מן הכלדיים שהם אומרים חמה ומאדים שניהם שותפים בסלה. והוא

עיגול מקלכו אז אינה מתרחקת מלפון לדרום שנקרא אורך הגלגל רק הולך צדקת שכול שטה בגלגל ובאשר מלפון לדרום אז שוב לכן צענין אורך היום אין הפרש: וככל הנזכר בחמה כן הוא בכוכבים ונקרא משך זמן שאינה משתנה מלפון לדרום שהוא כשכור' על קנה הדרום כנ"ל סטרוגימוס וכנ"ל. וכנה השמש מקפת הגלגל בשנה ח' ושצתי מקיפו בשלשים שנה. כמ"ס פ' המוקדס א"כ שיפור. מהלך השמש בשלש ימים הולך שצתי בשלשים פעמים שלש שנה בשלש חדשים א"כ ראוי להיות סטרוגימוס של שצתי ימים כרצו מן השמש והושב למעלה סטרוגימוס של שצתי עד מ"ה ימים אחר שנצרה שהוא חודש וחצי. שלפני שינוי שיש ציון הכוכבים צנטייתם ושיכויו מכלם ומרכז שלם ומכלם ומקום עיגול שלם עול' השצתי ע"ד כנ"ל. וצדק הושב שצתי צקשת כצר התחיל סטרוגימוס שלו וכנ"ל. ומה שאמר כאן על גדי צחק ראשון שסטרוגימוס שלו י"א לכאורה פירושו כי י"א יום יחי' עד יום שיגיע לקנה הדרום ממש על הקנה ממש ולכאורה חולקים צדק הצבליים על הכלדיים כנ"ל: ומה סטרוגימוס שהוא מעבד את הילוכו ואינו מהלך לא לפניו ולא לאחריו. פי' כנ"ל שאינו הולך יותר ללפון וזהו לפניו. ואינו מהלך צדקת מלפון לדרום שהוא לאחריו שאינו יתק מלומה צדקת מלפון לדרום. ורק הילוכו הוא צדקת. בגלגל וכנ"ל. וז"ש: ומפני שא"ל לו לארוך הוא סובב את רוחב צמזל יו"ד ימים. והוא כנ"ל שהשמש וכוכב מהלך רק צדקת עיגול אצל לא צדקת שנקרא מלפון לדרום וכנ"ל: צדק צתחלת קשת רחוק מן החמה ק"כ חלקים. כי לשיטתם שנצרה חמה צראש הטלה (צניסן) ומן התחלת קשת עד תחלת טלה ד' מזלות. קשת גדי דלי דגים. א"כ רחוק ק"כ מעלות: וכשיגיע החמה לשני חלקים צאריה כי השמש נצרה לשיטתם צראש טלה כמ"ס למעלה. וא"כ עד צ' חלקים צארי' שהם טלה שור תאומים סרטן. הם קכ"ב מעלות. והולכת השמש אותם צמאח ועשרים וארצעה ימים לפי מהלך השמש שנצרה לעיל פרק חמישי וצרמז"ס פ"ב מה' ק"ה. ואמר שאמר מאה ועשרים וארצעה ימים שאז יגיע השמש לשם אז עושה צדק התחלת סטרוגימוס שלו. כי לפי השצון מהלך צדק המצואר צפרק חמישי הולך צדק חלק י"ב מן השמש א"כ צמשי כנ"ל ילך צדק עשרה חלקים וששית חלק ואז יתחיל סטרוגימוס של צדק שהוא עשרה חלקים צקשת וכו' שמוכח ג"כ למעלה: מאדים כו' ק"כ חלקים. כי מן התחלת עקרב עד התחלת טלה חמשה מזלות (עקרב קשת גדי דלי דגים) שהם ק"כ חלקים: והחכמים הסכימו. הם חכמי ישראל. ועי' תוס' ר"ה (פ' ע"א) ד"ה לתקופות שכתבנו דשמואל ס"ל שצניסן נצרה בטולס ע"ס ועי' צגמ' דר"ה (י"ב ע"א) חכמי ישראל מונין כו' ולתקופה כו' כ"י יחושע חכמי אר"ע וכו': צתחלת טלה. כמ"ד צניסן נצרה בטולס וכן אנו מושצין תקופת מניסן. וכן מולדות צניסן שאחר צדק שהוא ליל צצתי עי' פירש"י ר"ה (י"ב ע"א) ד"ה ולתקופה: ובחלק האמור כאן. הוא מפרש מה שאמר כאן צפרק זה החלק כמה הוא החלק. שהוא אחד משלשים צמזל. ויותר נראה כנ"ל ובחלק האמור כאן: נמצאת אומר לא ציתו כו'. פי' שלא נצראו מתחלה שלם צמזל א': חוץ מן הצבליים שהם אומרים. כנ"ל. פי' אע"ג שלמעלה אמר לחשצון הצבליים מאדים נצרה בעקרב. לא כולם אומרים כן. ויש עוד צבליים שאומרים שמאדים נצרה ג"כ בטלה א"כ מאדים וחמה שניהם נצראו בטלה ושניהם שחצות בטלה ולפי דבריהם הטלה נקרא ציתו של חמה וציתו של מאדים: י"ב מזלות עושין ארצעה טרוגיין. טרוגיין

והוא נקרא ביתו של מאדים וביתו של חמה י"ב מזלות עושין ארבעה טריגונים. טריגון מזרחי טריגון דרומי. טריגון צפוני. טריגון מערבי. ואלו הן טלה אריה קשת שרישתו שלשתן אש. זכרים והם טריגון מזרחי שור בתולה גדי שלשתן צפר. נקיבות והם טריגון דרומי. סרטן עקרב דגים שלשתן מים. נקיבות והם טריגון צפוני. תאומים מאזניים דלי שלשתן רוח זכרים. והם טריגון מערבי. חמה וצדק שניהם שותפין בטריגון מזרחי. הנולדים ביום בחמה. והנולדים בלילה בצדק נוגה ולבנה שניהם שותפין בטריגון דרומי. היום לנוגה. והלילה ללבנה. שבת וכוכב חמה שניהם שותפין בטריגון מערבי. היום לכוכב. והלילה לשבת נוגה ומאדים שניהם שותפין בטריגון צפוני. היום לנוגה. והלילה למאדים נמצאת הנוגה חולקת ומשתתפת בשני טריגונים. בטריגון דרומי ביום. ובטריגון צפוני בלילה :

וכיצד

וכוא משולש מכוון. שלש דברים שכל אחד רחוק מהצירו במה דאפשר ונעשה מהם משולש מכוון. וכן אמרו בגמ' דנזיר (דף ח) וצ"צ (קכד) בית טריגון כוא בית של שלש זוויות וכ"כ בערוך טרך טריגון כי טריגון כוא בעל שלש זוויות ע"ש. וכן כאן צעיגול המזלות אש נעשה משולש שיכ' א' רחוק מהצירו בכל מה דאפשר וצין אחד להצירו יכ"י שלש מזלות. יכ"י כאלול נקה מן המרכז ונמשך ממנו להגלגל לעשות משולש לשלש מקומות שבהם רחוקים זה מזה כמה דאפשר. וע"ד כנ"ל נוכל לעשות מן הי"צ מזלות ארבעה טריגונים כזה :

טלה ארי' קשת הם משולש אחד טריגון א' ונקראו טריגון מזרחי ואולי לפי שבראשי המזלות נחשב מטלה שעולה במזרח שבנים כוא עולה בצוקר מן המזרח ועל שמו נקרא כל המשולש טריגון מזרחי. וטלה כוא התקו' וחשב כאן המזלות של התקופות לעיקר. ועל שםם נק' בטריגון: שור בתולה גדי נקרי טריגון דרומי על שם גדי שהוא קלם דרומי ונקראו ע"ש המזלות שבהם התקופות. סרטן עקרב דגים על שם טריגון לפונו שסרטן כוא קלם לפון וכוא מזל התקופה: תאומים מאזני דלי טריגון מערבי על שם מאזניים תקופת תשרי וכיון שטלה מזרח לכן מאזניים מערב: וכל הארצ' טריגונים העיקר בהם כוא המזל

שהוא החמלת התקופה ועל שמו נקראו אש מזרחי או מערבי כו'. אש שגורם חמימות. ומים שגורם קרירות. ואש ורוח שפועלים בחוקף ובהזקק ולחמימות נקראו זכרים. ומים עפר שפועלים לקרירות וזכרות וצרפיון נקראו נקבות : חמה ולבנה שניהם שותפים בטריגון מזרחי פי' לפי מסקנת הצלילים נצרא חמה בטלה שהוא בטריגון מזרחי ולדק נצרא בקשת שהוא ג"כ בטריגון מזרחי וז"ש חמה ולבנה שניהם שותפים בטריגון מזרחי שניהם נצראו בטריגון מזרחי : הנולדים ביום בחמה. שייכים למזל חמה יוחב : והנולדים בלילה בצדק. למזל דק : נוגה ולבנה צרי. נוגה נצרא בשור. שהוא בטריגון דרומי. ולבנה נצרא בטלה ולפי שכבר יש שנים בטלה לכן חושב לבנה לטריגון השני שהוא טריגון דרומי : שבת וכוכב וכו'. כוכב נצרא בתאומים טריגון מערבי. ושבת נצרא בגדי וכבר יש שנים שם חושב שבת ג"כ בטריגון מערבי ואולי יש ט"ס למעלה. ול"ל דלי במקום גדי : נוגה ומאדים כו'. מאדים נצרא בעקרב שהוא בטריגון לפונו ונוגה כוא מוסיף לו עוד הפעם שכבר נחשב נוגה גם בטריגון דרומי מאיזה טעם : ומאלת נוגה כו'. כנ"ל שחשב נוגה בשני טריגונים בטריגון דרומי ביום ובטריגון לפונו בלילה שכי לריך לחשוב בכל טריגון שנים ולכן לריך לכפול אחד וצוודאי יש טעמים לכל אלה : סליק פרק ששי התורה והשבח לה' ית"ש :

וביצד סדר מעונתן של שני המאורות והחמשה כוכבים. חכמים אומרים הרקיע הזה חלוק לשבעה מעלות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו. והן שבעה מעונות של שבעה כוכבים האלה. וזה סידורם:

פרק שביעי

הרקיע הזה כו'. אמרו בגמ' דהגיגה (יז ע"ב) שזרקיע ה"י בן שמש ולצנח וכוכבים. ואע"ג שכל כוכב יש לו מקום גבוה צפ"ע מ"מ כולם נכללו רק זרקיע ה' שהוא רקיע השני ורק שנחלק למעלות וחלקים ובהחלקים הם שבע כוכבים. וכ"כ בגמ' ה"ל צפ" בראשית על פסוק ואת הארץ (וצען חיים שער לזר העולמות פרק ג) וזכו שאמר כאן הרקיע הזה פי' רקיע השני (הוא האויר הנקרא עט בער) חלוק למעלות שבעה זו למעלה מזו וכל זה הכל זרקיע השני. ומכ שזכירו עוד רקיעים בגמ' שם הם על ענינים אחרים. ויותר גבוהים ועי' ספר אמונת חכמים סוף פרק א': צהל השמים כו' צהל הארץ. בסוף פרק זה כתוב פי' על זה צהל הארץ חמשים אמה. וכוננו ע"פ המחזיק דעירובין (כו ע"ב) לענין מדידת תחום שבת אין מודדין אלא צהל של חמשים אמה לא פחות ולא יותר ע"ש אצל לפי זה קשה שא"כ יעלה צהל השמים בערך פחות מפרסה. ולמה יקרא ערך פרסה. הצל השמים. וברי ידוע שהארץ ג"כ נמדדת בפרסאות וכ"ש בפרסאות. ועוד אינו מובן למה נתן לך כוכב שיעור צהל השמים אחר. ואינו דומה צהל השמים של כוכב ה' לחצירו. ואם הוא שיעור פחות מהפרסה למה יתן לכל כוכב שיעור אחר. ועוד אינו מובן שהרי הסכמת חז"ל (פסחים לד) מהארץ עד לרקיע מכלך ח"ק שנה ולחשבון הנ"ל לפי מ"ש כאן יעלה עד כלצנה רק שבעה מאות עם י"א פרסאות. ועד ההמה רק אלק ושלשה מאות מ"א פרסאות. ות"ק שנה הם 1826250 פרסאות. ודוחק לעשות פלוגתא רחוקה כ"כ. וגם התוכנים הראשונים והאחרונים הושגים שיעור מרובה מזה (ועי' פסחים לד ע"א) הלא גמרא דרצא. ואיתחזב שם): לכן נראה לומר שיתכן שמה שכתב בסוף הפרק כל צהל הארץ חמשים אמה כו' הוא רק כוספות פירוש מאחד שלא כיוון יפה. והכוונה צהל הארץ ושמים יש לפרש בדרך הזה צהל נקרא גם חלק גדול כמ"ש (יבושע י"ז פסוק יד) נחת לי נחלה גורל אחד וצהל אחד. וכתוב (תהלים קכ יא) ארץ כנען צהל נחלתכם. וכתוב (לפניו ב) צהל הים כו'. ויתכן לפרש צהל הארץ שצבאן ע"פ מ"ש (ביחזקאל מה) בחרומת חלוקת הארץ. חמשה ועשרים אלק ופי' המפרשים היוני כ"ה אלק קנים שכל קנה ששה אמות כמ"ש שם (מ פסוק מד) שעולה ע"כ מיל שש י"ח פרסאות עם ג' מיל. ומוזכר מספר זה וחלוקה זאת ושיעור זה (ביחזקאל מה) לענין ארבעה דברים שבהם כולם צאורך הנ"ל. ומוזכר שם צמקרא שם ארבעה פעמים ועוד (שם מ"ח) מוזכר שיעור הנ"ל (כ"ה אלק הנ"ל) אחד עשר פעמים ואמר שם עוד כל אורך חמשה ועשרים אלק וחלוקת יחזקאל הנ"ל קורא בפסוק חבלים כמ"ש שם (ביחזקאל מז פסוק י"ג) זה גבול אשר תתנחלו את הארץ לשני עשר שצטי ישראל יוסף חבלים כרי שקורא לחלוקת הארץ בעתיד חבלים. ועל פי כל הנ"ל נוכל לפרש ששיעור ע"ה מיל הנ"ל הוא הנקרא באן צהל הארץ שהוא י"ח פרסאות עם ג' מיל הנ"ל. וצ"ל יסוד עולם מאמר שלישי פרק י"ח כ"ש שהתוכנים הראשונים כשרלו לשער מרחק הכוכבים הנ"ל לקחו לקנה המדה לשער את כל מרחק ע"פ עובי הלי הארץ. וטעם לזה שזה שייך ג"כ לזו. שלפעמים ע"פ שיעור עובי הארץ ושינוי המרא' נחשב ומשוער מרחק איזה כוכב. ובאן נראה שהושב רוחב היקף הארץ היוני הלי היקפה מה שהוא נגד הכוכב זאת קורא צהל השמים לפי שעל פי זה נמדד כל צהל השמים וזכו צהל השמים פי' המדה שנמדד על פיהו לצא השמים ולפי דברי האחרונים היקף הלי כדור הארץ הוא מעט פחות מן שלשה אלפים פרסאות. ולפי דברי האחרונים היקף כל כדור הארץ 5400 אף אולי אינו שוב פרסאות של חז"ל עם של התוכנים. לפי שעל חז"ל משוער על ד' מילין. ארבעה תחומי שבת בכל תחום הוא שני אלפים אמה של ששה עשרים ואולי של התוכנים אינו משוער כזה. והנה בשיעור שייגול הכדור הארץ כתבו התוכנים האחרונים שאינו שוב כ"ל ארצו לרחבו וכמ"ש למעלה בהתחלת הצרייתא גם היקף כל הכוכבים

מעלה א הסמוכה לארץ היא המעלה התחתונה שבכולם. והיא מעונה של לבנה. ובה הלבנה סובבת את הרקיע גבוהה מן הארץ תשל' חבלים בחבל השמים כל חבל יש לו ק"ן חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם י"א רבוא ושלשה אלפים וז' מאות ושמונים בחבל הארץ:

מעלה ב היא מעונה של כוכב חמה גבוהה מן מעונה של לבנה שלשה חבלים בחבל השמים כל חבל יש בו ק"ס חבלים ואחד בחבל הארץ נמצאו כולן חמש רבוא וששה אלפים ושמונה מאות ולי"ג בחבל הארץ:

מעלה ג היא מעונה של נוגה ובה סובבת את הרקיע. וגבוהה מן כוכב חמה ג"ח חבלים בחבל השמים כל חבל יש בו מ"ד חבלים בחבל הארץ נמצאו כולם שני אלפים ותקנ"ב בחבל הארץ:

מעלה ד היא אמצעית של כולם והיא מעונה של חמה ובה חמה רץ וסובב את הרקיע ל"ב חדשים גבוהה מן מעונה של נוגה ש"ה חבלים בחבל השמים. כל חבל יש בו ק"ל חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולן ארבע רבוא ואלף ושי"מ בחבל הארץ. מעלה

את הארץ חינו שוכ נטייתם זה לזה יש נוטין לדדין יותר מחציו וכנ"ש הסוכנים ושיעור חלי הוקף הארץ העיקר הטעם שמשערין בו הוא לפי שיעור מרחק הידוע משער ג"כ גודל ומרחק הכוכב וא"כ לריך לשער על כל כוכב כפי רוחב שהוא ממנו נגד מהלך הכוכב ונגד הוקף הכוכב במסלולו לפי נטייתו. ובאשר גם הארץ חינו מכוון צעירותו ממנו ולכן יש עפ"י שיעור מה במדת רוחב חלי עיגול הארץ מה שנקרא חבל השמים צין כוכב לכוכב לפי נפית הכוכב ללד לפון ודקום ושחטום כנגד הכוכב ולכן משער על כל כוכב שיעור חבל השמים באופן אחר מעט ועד"י הולכים השחטומות צעמקות גדול ועד"י יש לפרש הצרייתא בדרך כלל את חבלי השמים. היינו שכנוטה יותר לכד היא מתארך כנגדו אלכסון חלי עיגול הארץ ומתרחב מעט יותר מספר חבלי הארץ שבתוך חבלי השמים. וכנה לפי המבואר כאן כוכב יש לו יותר מכולם חבלי הארץ. ולנה פחות מכוכב ויותר מהאחרים. נוגה פחות מלנה ויותר מהאחרים (לפי הגירסא קמ"ד כדלקמן) מאדיום ולדק שמיים צערך שוכ ופחות מנוגה כנ"ל. וכל זה הולך יפה על פי הנטיה. כמ"ש. האחרונים שנטיות כוכב הוא שצטח מעלות מן קו הקדמות. והלנה נטייתם כי מעלות כידוע צרמצי"ס פט"ז מהי ק"ה ונוגה נטייתו שלש מעלות. ומאדיום ולדק שמיים צערך מעלה אחת. ויש עוד ט"ס במספר החבליים כדלקמן. זהו לכאורה דרך לפרש בדרך כלל וצפרטות ועוד לא נחצאר ויש עוד דרכים לפרש חבלי הארץ וחבל השמים ואין להאריך. ונה צפרק הזה במספר החבליים יש ט"ס הרבה שניכר שאינו עולה חשבון הכללי עם חשבון הפרטי ומלאתי פרק זה מוצא בס' רזיאל המלאך ושם הגירסא יותר נכונה ומתוקן וכנוי לפרש מעט איך לתקן הגירסא שוכי' מכוונים השחטומות הפרטים עם הכללי ועפ"י ספר הנ"ל: (בד"ה) מעלה א מעונה של לבנה כל חבל יש לו ק"ג חבליים כו' וז' מאות כו'. ל"ל כל חבל יש לו קנ"ו חבליים כחבל הארץ נמצאו כולם י"א רבוא ושלשה אלפים ושמונה מאות ושמונים בחבל הארץ. וכן הוא בס' הנ"ל: (בד"ה) מעלה ב היא מעונה של כוכב חמה (כוכב שנקרא כוכב חמה) גבוהה מן מעונה של לבנה שלשה חבליים בחבל השמים. ל"ל מן מעונה של לבנה שני"ג חבליים בחבל השמים. וכ"ה בספר הנ"ל: (בד"ה) מעלה ג היא מעונה של נוגה כו' כל חבל יש בו מ"ד חבליים. לכאורה נראה ש"ל כל חבל יש בו קמ"ד חבליים כו' ולפ"י ל"ל אחר כך נמצאו כולם שמונה אלפים ושלשה מאות וחמשים ושנים בחבל הארץ. (ובספר הנ"ל הגירסא כל חבל פ"ד חבליים כו' נמצא כלם ד' אלפים תקע"ב. ולפי נוסח ספר הכוא ל"ל תתע"ב): (בד"ה) מעלה ד כו' מעונה של חמה כו' ש"ה חבליים. ל"ל ש"ה חבליים. וזהו בחשבון מדקדק: (ועי' הגירסא בספר הנ"ל ואולי יש להגיד באופן אחר אשר יכ"י מספר החבליים של הארץ בחבלי השמים פחות מן לדק וזהו יכ"י יותר מכוון ע"ד הנ"ל): (בד"ה) מעלה ה כו' מעונה של מאדיום כו' גבוהה מן מעונה של חמה ל"ו כו' כל חבל יש בו קי"ז חבליים כו'. ל"ל מן מעונה של חמה שלשים חבליים כו' יש בו קי"ט חבליים כו' וכ"ה בספר הנ"ל: (בד"ה) מעלה ו היא מעונה של לדק כו'. בספר הנ"ל הנוסח גבוהה מן מעונה של מאדיום חרי"ב חבליים בחבל השמים כל חבל

מעלה ה היא מעונו של מאדים ובה מאדים רץ וסובב את הרקיע. גבוהה מן מעונו של חמה ליו חבלים בחבל השמים. כל חבל יש בו קיץ וחבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם שלשה אלפים ותק"צ :

מעלה י היא מעונו של צדק גבוהה מן מעונו של מאדים צ"ב חבלים בחבל השמים. כל חבל יש בו קיץ חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם שש אלפים ותקמ"ד :

מעלה ז היא העליונה והיא מעונו של שבתאי ובה שבתאי סובב את הרקיע לליו שנה. גבוהה מן מעונו של צדק תקי' חבלים בחבל השמים. כל חבל יש בו ר"ל חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם י"א רבוא ושבעת אלפים ותקפ"ז חבלים בחבל הארץ. שחמצא אומר מן מעונו של לבנה ועד מעונו של שבתאי רוס אלף ותקכ"א חבלים בחבל השמים. שהם כ"ח רבוא ושבעת אלפים ותקפ"ז חבלים בחבל הארץ. כל חבל הארץ חמשים אמה. נמצא שארבעים חבלים מהם חמה מיל אחד שהם שני אלפים אמה. נמצאו שבעת אלפים וקפ"ס מילין ומחצה. אחד משמינית במיל אחד מה' במיל. ואחד משנים במיל. ואחד מארבעה במיל שהן תע"ט יום ומחצה. והוא עוביו של רקיע. אבל חללו של עולם מן הארץ. עד לרקיע תש"ל חבלים בחבל השמים. כל חבל יש בו קיץ חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם י"א רבוא ושלושת אלפים ותתק"ח חבלים הארץ שהם שני אלפים ותתמ"ד הילוך ע"ה יום : חמה

יש בו קיץ חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם י"א רבוא ושבעת אלפים ותקמ"ד. ועפ"י החשבון מכוון : (צד"ה) מעלה ז' שבתאי כוצב את הרקיע לל"י שנה. ל"ל ללמ"ד שנה וכ"ה לעול פרק חמישי וכ"ה כ"ה ל"ל : (שם) מן מעונו של צדק תקי' חבלים כו' כל חבל יש בו ר"ל כו'. ל"ל מן מעונו של צדק תש"י חבלים בחבל השמים כל חבל יש בו קיץ חבלים בחבל הארץ. נמצאו כולם י"א רבוא ושבעת אלפים חבלים בחבל הארץ וכ"ה צדק כ"ה ל"ל : רוס אלף ותקכ"א חבלים. צ"ב כ"ה כ"ה כ"ה חבלים. ולריך לחשוב כל החבלים ולתקן עפ"י : שהם כ"ח רבוא ושבעת אלפים ותקפ"ז חבלים בחבל הארץ. לכאוי ממ"ט חמ"כ ל"ל ותקפ"ח חבלים בחבל הארץ : נמצאו שבעת אלפים כו'. ל"ל צלשון הזה נמצאו שבעת אלפים וקפ"ט מילין ומחצה. ואחד משמינית במיל. ואחד מעשרים במיל ואחד מארבעים במיל שהן קע"ט יום ומחצה וחכו עוביו של רקיע כ"ה. וכל זה קאי על הקודם צמח שאמר שכל חבלי הארץ הם כ"ה רבוא ושבעת אלפים ותקפ"ח חבלים בחבל הארץ. וחבל הארץ לפי חשבונו חמשים אמה שיש מהם ארבעה חבלים חבלים במיל. חלוק שיעור כ"ה וקח מהם מה שתוכל להכניס צמילים שלמים של אלפים אמה נמצא יכ"ה שבעת אלפים וקפ"ט מילין שלמים. והם כ"ה רבוא ושבעת אלפים ותק"ס חבלים בחבל הארץ. נשארו עוד חבלי הארץ מה שלא נכנסו בחשבון מילין השלמים כ"ה חבלים של חמשים אמה שהם אלף וארבעה מאות אמות ועליהם אומר ר"ח ומוסוף על המילין השלמים כ"ה. ומחלה מיל שהם אלף אמה. ואחד משמינית במיל שהם שני מאות וחמשים אמה. ואחד מעשרים במיל שהם מאה אמה. ואחד מארבעים במיל שהם חמשים אמה כ"ה כ"ה אלף וד' מאות כנשארם וכחשבון מכוון. ומ"ט שהם תע"ט יום ומחלה ל"ל קע"ט יום ומחלה וכ"ה צ"ב כ"ה וכן עולה החשבון לפי מה שאמרנו מהלך אדם ביום עשרה פרסאות פסחים (לד ע"ה) עולה מספר מילין כ"ה מהלך קע"ט יום ומחלה בקירוב : וחכו עוביו של רקיע. פי' כל זה הוא מן הלכנה עד שבתאי שכולל כל עובי הרקיע וכ"ה שכל זה כלול ברקיע אחד. וכמ"ס לנעלה בכתחלה הפרק : אצל חללו של עולם מן הארץ עד לרקיע. פי' מן הארץ עד הלכנה ששם חושב התחלה ברקיע : תש"ל חבלים כו'. כפי שיעור עד הלכנה שכתחלה בכתחלה הפרק : נמצאו כולם כו'. פי' מן הארץ עד הלכנה מספר חבלי הארץ. י"א רבוא כו' ל"ל י"א רבוא ושלושת אלפים ותת"פ בחבל הארץ שהם שני אלפים ותתמ"ד מיל מהלך ע"ה יום וז' מיל כ"ה וכ"ה צדק רז"ל כ"ה וכן עולה החשבון. וכל זה לפי דרכו שחבל הארץ הוא חמשים אמה. ועי' צדק רז"ל כ"ה שם שכתתיק כל פרק זה צד"ה. סדר ז' כוכבים כך הם חכמי הגוים אומרים הרקיע הוא חלוק לז' מעלות כו' ומעתיק כל הפרק הזה ולצדק כחז חכמי ישראל אומרים מן הארץ. עד לרקיע ח"ק שנה ואלו נאמרים צלחת עכ"ל אצל נראה שמה שכתתיק שם חכמי הגוים הוא מוכח מכאן שאינו כן רק חכמים אומרים וכל"ל

פרק שמיני (והוא סדר גבהן ושפלותן)

ר' זבדא גבהו טלה ושפלי מאזני. שבתי גבהו מאזנים ושפלתו טלה: צדק גבהו סרטן ושפלתו גדי: מאדים גבהו גדי ושפלותו סרטן: נוגה גבהו דגים ושפלותו בתולה: חמה גבהו בתול' ושפלות' דגים: לבנה גבהו שור ושפלותה דגים: לבנה גבהו שור ושפלותה עקרב. גמזאת אומר ארבעה מזלות או שחתקו יושבת בהן. הם מקום גבהן ושפלותן של חמשה כוכבים אין. שהם חמה ושבתאי צדק ומאדים ונוגה. ואלו הן טלה ומאזנים סרטן וגדי בתולה ודגים. הן מקום גבהן ושפלותן של נוגה ושל כוכב. שור ועקרב ללבנה. וזהו סימנן שלא תטעה בהם לעולם. ממקום גבהות שלהן.

ובגליל. וכנס ספר רזיאל המלאך כתב עליו בספר רב פעלים לכן הכרי"א ז"ל שברוקח חיבר ספר בגליל. ולפי מ"ש שם ז"ל דס"ל דהמחבר ספר רזיאל בגליל ס"ל שפרק זה השנוי כאן אינו מנוף בצרייתא רק הוספות פי' מאחד שאינו מחזיל ולפי שאמר לעול צפנים בצרייתא פרק חמישי לא מעונו של זה מעונו של זה ולכן פירש כאן ויילד סדר מעונותן וכביא דצריכס של חכמי בגוים בגל' ובתב ע"ז ברוקח שכתבם אינו בן רק כמ"ש חז"ל. וכל זה הוא לפי מה שכתב צפנים פי' בגל' אבל לפי מה שכתבנו רק סוף הפרק הוא הוספה צב וכל כולו. ולפי מ"ש למעלה פרק חמישי בזכ"ל כוכב חמה אינו מתרחק מן החמה רק מזה מזל אחד בין מלפניו ובין מלאחריו ע"ש נראה לכאורה מזה דס"ל כשיטת החוכמים הידועים ליש צבס שס"ל דאע"ג דכשמש ושלמ"ל מקיפים את הארץ אבל כוכב ונוגה מקיפים רק השמש לבד וגם הרשעים נסתפקו צבס. ולפי"ז מה שכתב צבס בכ"מ שלמחז"ל. שלכאורה הוא לפי סדר קציעותן צריקע היינו לפי שאלה השלשה חמה ונוגה כוכב לפעמים הם גבוהים זה מזה ולפעמים נמוכים לכן נחצו אלה השלשה לפי השיבתן וגדלן. השמש ואחריו נוגה שמואל יוחר ואחריו כוכב שמואל פחות ולפי"ז נלמד להגיד כאן וז"ל מעלה ב' מעונה של נוגה ומעלה ג' מעונה של כוכב חמה בן נראה לכאורה: הדרן עליך פ"ז ה' זודה והשבת לדי' ית"ש

פרק שמיני

חמה גובהו טלה. מבורר ברמז"ס כי קידוש החודש פ"א ביי"ג וצפרק י"ז בל"ב. שביקף הכוכבים שמקיפים את הארץ אין הארץ באמצע ואין הארץ מרכז שלה. ולכן יש מקומות ועמים בדיקפס שסם גבוהים ורחוק מן הארץ. ויש מקומות ועמים שסם שפלים וקרובים לארץ. ומבורר ברמז"ס שם גובה השמש ושיפולו וצב מליין צפרק כזכ כל כוכב כנגד איזה מקום הוא גובהו וכנגד איזה מקום הוא שיפולו. ואמר חמה גובהו נגד טלה ושפלותו נגד מאזנים. ואמנם מקום הגובה וכשיפול ג"כ משתנה הוא וכמו שהאריך צבס ברמז"ס פ"ז שם. ובזמנו של ברמז"ס ב' אז גובה השמש פ"ו מעלות שהוא כ"ו בזמל האומים ע"ש פ"ז ב"ב. ונראה יותר שהושב כאן איך ב' צבס צרייתא עולם וע"ד שזכור פרק ששי איך שגבראו. ועלה פי' באמצע כמ"ש לקמן כ' מעלות בטלה: חמה גבהו בתולה. חסר חיבה אחת וז"ל כוכב חמה גובהו בתולה. וכוונתו על כוכב מן כוכבי לכת שנקרא בכל הספר כוכב חמה ומן הגובה עד השיפול הוא הלי גלגל שהוא ששה מזלות: שכתקופה יושבת צבס. הם טלה תקופה ניסן. סרטן תקופה תמוז. מאזנים תקופה חשני. גדי תקופה טבת. כמ"ש ברמז"ס פרק חמישי כלכס ג': של המעב בוכבים. ז"ל של ארבעה כוכבים אלה: שסם כ' ונוגה. חיבה ונוגה הוא ט"ס שהוא אינו בארבעה כ"ל: בתולה ודגים בן מקום גבהן ושפלותן של נוגה ושל כוכב. (נקודת הכפסס שאחד היצת דגים הוא ט"ס) וכמו שפירש למעלה: שור ועקרב ללבנה. גס זה פי' למעלה: אמטרון. פי' הלי גלגל. שכן שש מזלות וכי"ל: כיולד מכל אחד כ' מהלק לכל כוכב לארבעה חלקים. ומשעב שמתחיל מתחתיו לעלות מיד נקרא גובהו כיון שפולק וכולך לגובהו וכל יום מתוסף צו בעליה והגובה. ורק כל ימי גובהו מתחלק לשנים. מתחתיתו עד מהלכותו נקרא שפל גובהו. ומתחתיתו עד למעלה ממש נקרא גובה גובהו. וכן כשמתחיל מלמעלה לרדת כיון שיורך וכולך נקרא שפלותו וכשיורד מלמעלה עד חלי נקרא גובה שפלותו. וכשיורד עד למטה ממש נקרא שפל שפלותו ח"כ לכל

שבתתי על העניות ועל המסכנות ועל הדיויה ועל החריבה. ועל חולי ומכה הטמונה בגוף ועל

פרק חשיעי

15

ועל החסה. מאדים ממונה על הדם ועל החורב ועל הרשע והקטטה ועל המריבות ועל החבורות ועל הפצעים ועל המלחמות ועל השנאה וקנאה ואיבה ותחרות ועל המכות ועל הברזל ועל האש ועל המים ועל המפלות. צדק ממונה על החיים ועל השלום ועל הטובה ועל השלחה ועל ההשקט ועל התורה ועל השמחה ועל העליזה ועל העושר ועל הכבוד ועל השררה. ג' ממונה על החן והחסד והאהבה ועל התאווה ועל החמדה. ועל פרייה ועל ולדי אדם ועל ולדי בהמה ועל פירות הארץ ועל פירות האילן. כ' ממונה על החכמה ועל ההשכל ועל הבינה ועל הדעת ועל המדע לפתח כל פיתוח ולחשוב כל מחשבת בכל מלאכת אומנות ועל הכתב ועל כל לשון. ח' ממונה על המאור ועל החשך להבדיל בין היום ובין הלילה למנות בו ימים וחדשים ולעשות בו כל מלאכה. לפעול בו כל פעולה ולהלך בו כל הילוך וליגלות בו כל גלות מעיר לעיר וממדינה למדינה. ל' ממונה על מפתחי שמים וארץ. וערב הוא לעולם לרעה ולטובה ואעפ"י שהם ממונים על הרעה ועל הטובה אין להם רשות לא להטיב ולא להרע מדעת עצמן. אלא הכל בקריאה הכל בצווי הכל במאמר יוצד הכל וכן הוא אומר (ירמיה י ב). התורה והשבה ל' (לא) [אל] תיראו מהם כי לא ירעו. ומנין שהכל בקריאה שנאמר (תהלים קה טו) ויקרא רעב על הארץ. ונאמר (ירמיה א טו). כי הגני קורא לכל משפחות (וממלכות) [ממלכות] צפונה וגו'. ומדת הטובה בקריאה מנין שנאמר (יחזקאל לו כט). וקראתי [לדגן] [אל הדגן] והרבייתי אותו ולא אתן וגו'. ונאמר (ישעיה מנ). קול קורא במדבר פנו דרך [העם] ישרו בערבה מסלה. הא למדת שאין להם רשות לא להטיב ולא להרע מדעת עצמן אלא אם כן ניתן להם רשות מלפני אדון הכל :

סליק פירקא ובריייתא דשמואל הקטן תושלב"ע.

שמו מלרים כו' אף שרו של פרעס מלרים שמו כו' ע"ש. וצנצת (פט ע"א) כלך אלל ארץ כו' כלך אלל ים כו' אמר כו' ופירש המכרש"א צהודושי אגדות שם שר הארץ ושר של ים ושר של אצדן שכוא שר הגיכנס כו' וכן אמרו צחולין (דף ס ע"א) נשאו דשאים ק"ו בעלמס כו' שפירושו שר שלכם וכן פי' המכרש"א שם. ועד"ז יפורש ג"כ מ"ש צנצנדרין (קי ע"א) שמש ירח עמד צבול כו' שעלו שמש וירח לצבול ואמרו כו' שהדבר פשוט שהכוונה על שר של שמש ועל שר של ירח ועי' פרקי דר"א סוף פרק שמי וכתמס כו' וכנאלכיס כו' וכ"כ סרצ כגאון ר' חיים ויטאל ז"ל צליקוטי תורה פ' ואתחנן צטעמי מלוס על פרק שירס וז"ל ענין פרק שירס כו' כי כל הנצרחים צטעולם יש עליהם שר צטמים כו' וכמ"ש (צמ"ר צרחסית רכס פי יוד) אין לך עשב מלמטה שאין כו' וכנס ע"י אוחו שר נמשך עליו שפט וחיות וכנס אוחו הכר כו' שאומר תחלה שירס כו' נמלא שכל אלו השירות הם של הכרים כו' כל אחד לפי מינו. עכ"ל. כרי למדע שמי"ש דבר פלוני אומר הכוונה על הכר שלהם. ונראה שכן הפי' כאן כי הכר הממונה על שצתי הוא ממונה ג"כ על העניות כו' ונעשה שלוח מה' ית' על הדברים האלה וכן בכל הכוכבים עד"ז. והכל עשס א' לפי שממונה על דברים אלה שכם דוגמת הדברים שמוטבע צטצו של שצתי לכן הוא ממונה ג"כ על שצתי ועד"ז יתפרש כל הפרק ועד"ז יש לפרש מ"ש צצצת (קנו) ע"ש אלל הכוכבים עלמס אמרו עליהם צמדס קבלת (ג פסוק כ) הכל ה' מן העפר אפי' גלגל חמה וכו' וצצ"ר פי"צ. וכס שומרים את תפקידם ואין להם רק דברים שמוטבע צטצס כמו השמש על כחוס ועל הקור ועוד דברים שמוטבע זאת צטצט. ועי' צפי' ר' שצתי דוולו ספר חכמוני על ספר ילירס פי"ד שפרס ג"כ כל אלס לפי כטצט שניתן צכס ע"ש צאורך צד"כ וכחש וצד"כ ולפי הכח כו' שפרס דצרי ספרק כזה על סיגנון זכ ע"ש. ומ"ש צכתחלתו שצתי כו' ועל הכחס צס' ר"ז כנוסס וען המיתס : הכל צקריאה. פי' כמ"ש חולין (ז ע"ב) אין אדם נוקף אלצבו מלמטה עד שמכריזל עליו מלמעלה. וכתוב (דניאל ד יד) צגזירת עיכין סתגמס ומאמר קדישין שאילתס וכמ"ש (עי' זוהר צרחסית מד ע"א ופקודי ר"א) שיש ממונים ע"ז לפרסם בצורות סילאו מד' ית' ועפ"ז יעשו השלוחי' הממוני' על כל דבר לפי מה ששולחו : ומדת הטוב צקריא' מנין. שנא' (יחז' לו) וקראתי אל הדגן והרבייתי אותו כו' ונאמר קול קורא צמדבר פנו דרך ד' ישרו צערצכ מסילס לאלקינו כו' (ישעיה מ). ומסיים שס ורלו כל צצר יחדיו כי פי כ' דיצר. יתן ד' שזכס לזכ כי עין צטין נראה צצוב ד' ליון צמכרס צימונו : סליק פרק תשיצי התורה והשבה לד' ית' שעזרני עד כה יהי שמו הגדול מבורך :

ענין התקופות

(ענין ת"ש סוף פרק שלישי)

איתא צעירוצין נו ע"א אמר שמואל כו' אין תקופה ניסן כו' אין צין תקופה לתקופה
אלא תשעים ואחד יום כו'. הנה להשבון תקופה זאת משך השנה הוא שס"ח יום
ורציע מכון. והשבון תקופה זאת נקראת תקופת שמואל ומצואר צרמז"ס ה' קידוש החדש
פרק תשיעי. ענין שם סדר השבונות:

עוד יש השבון של תקופה נקראת תקופת רצ' אדא. ומצוארת צרמז"ס ה' ק"ה שם פרק
עשירי ע"ג במפרש ולשבון תקופה הכיא משך השנה עולה שס"ח יום וחמש שעות
י"ח מינוטין עם כ"ח זיקודין:

עוד לפי השבון מהלך השמש של צרמז"ס פ"ג מה' ק"ה שם ולשיטת החוכמים האחרונים
משך השנה ערך שס"ח יום וחמש שעות עם מ"ט מינוטין ע"ש. והוא צקירוב:
ונראה לענ"ד שכל השבונות של התקופה הכל נכון ולדקו יחדיו. וכל השבונות נלרכים.
כי כחצו האחרונים וכן כרגישו צוז החוכמים האחרונים כי משך השנה הולך
ומתמעט מיעוט קטן מאוד רק במשך הזמן מתקצץ המיעוט לאחז השבון:

ועפ"ז יש לתקן הכל כי ענין התקופות י"מ לבמה דברים הא' לעיבור שנה כמ"ש צר"ה
כא ע"א כד חזית דמשכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן עבר להאי שתא ולא תיחוש
לה דכתיב שמואל חודש האצב שמואל חצב של תקופה שיכיה צחודש ניסן ע"ש צחוס
וצכנהדרין י"א ע"ג ע"ש:

ענין השני הוא המנהג להזכר בזמן התקופה מלשחת מים ומוצא צו"ד כו' קטז סעיף ה'
צרמ"א וע"ש ציבור הגר"א ס"ק ט"ו והוא מרוקח וראשונים וע"י זוכר מקום שליין
הגר"א שם. עוד יש דברים צענין התקופה צענין הממונים צעמים על זה וצענין המזלות
כמ"ש צעירוצין נו ע"א אמר שמואל אין לך תקופה ניסן שנופלת צלדק שאינה משצרת את
האילנות כו' ואין לך תקופה ניסן שנופלת כו' וע"ש צוזכר ויקבל קלה ע"ג צד' תקופה
דשתא כו' וע"ש פא ע"א צוזכר צהרצעה תקופין צשתא כו' וצדין דיוון מתערין צעלמא כו'
ע"ש וכן צספר רזיאל המלאך מפורש צאורך שיש לכל תקופה ממונה צפ"ע ויש לו שם צפ"ע
ע"ש מ"ש צענין ההצצות צבתחלת הספר:

ודנה צענין השינוי שמשתנה בכל שנה כנ"ל מסתברא ששינוי השייך לאצב פשיטא דתלוי
צבתקופה כפי מה שהיא צצוצ העולם של האצב וצמו שהיא האצב כן לר"ך לחשוב.
אבל צענין המזלות וצממונים צצרקיע וכנ"ל יש לומר שצמו שצצרא העולם וצכועמד כל אחד
על משמרתו כן הולך תמיד וזה אינו משתנה ועפ"ז הכל צדקו יחדיו כי שמואל לא היה יושב
צעיבור החדש והשנה כדמשמע צראש השנה דף כ' ע"ג ע"ש היטב ידע מר כו' מדכא לא
ידע כו' ע"ש. לפי שכיב שמואל צצבל. א"כ מה שאמר שמואל צעירוצין נו ע"א ענין
התקופות הוא רק לעניני הממונים וצמזלות והוא דבר הלימד מענינו שמיד אחר זה אמר
שמואל אין לך תקופה שנופלת צלדק כו' שאינה משצרת את האילנות כו'. וצעת צריאת
העולם היתה התקופה שעולה שנה שס"ח יום ורציע מכון וכן נקצצו כל דבר על משמרתו
וכן הוא תמיד שס"ח יום ורציע מכון וצוז איירי התקופה שאמר שמואל אכן הוא תמיד
צענין שמיצת התקופות לענין שתיית מים כנ"ל:

ודנה לענין עיבור השנה צעת שניתן בחורב לישראל שהיא שנת צ' אלפים ותמ"ה לצריאת
עולם כצד פחת וכלך מצריאת עולם קרוב להמשך מינוטין ולכן ניתן אז זמן
התקופה לעיבור השנה היא השבון תקופת רצ' אדא צקירוב וכן ניתן לנו מסיני ואותה אלו
חושבין לעיבור שנה כמצואר צרמז"ס פרק עשירי ה"ו מה' קידוש החדש וא"כ כל התקופות
צדקו יחדיו. תקופת שמואל מצריאת העולם לענין הממונים צצשמים על התקופות ולענין
המזלות

המזלות ושתיית מים. ותקופת רצ' אדא לענין שיצור השנים וזמן הרמזים על זמנו לענין חשבון מהלך השמש. צפ' י"ג מה' ק"ה :
ואנו יכולים לחשוב ג"כ כמה עולה לזמן מתן תורה ועולה בקירוב כמו תקופת רצ' אדא ואם נחשוב מזמן בריאת עולם עד זמן של ספר תולדות השמים שעולה למספר אחד עשר מינוט לכל שנה סה"כ שנתמטט צאורך השנה במשך חמשת אלפים ושש מאות. ועל כפ"ז מצריאת עולם עד מתן תורה קרוב לתקופת רצ' אדא. ורק לפי שידוע שדברים הפוחתים וכולכים מתרבה גם הפחת והולך במשך הזמן ולכן בלתי אפשר לעמוד ע"ז במכוון. אך בקירוב ומיושב בכל זה הכל :

ביאור מאמרי חז"ל

בפרקי דר' אליעזר פרק י' הוצא בילקוט רמז תתרטו בשלש עשר לחדש שנים עשר כו' הפול פור. בין מזל למזל ובין חודש לחודש שנים עשר ביום השלישי במזל ארי. ותמכו המפרשים מה ענין מזל ארי' לאדר שמזלו דגים. ובסוף ספר בילקוט כתב בזה מה שכתב אמנם דברי הפדר"א נכון ומכוון ומדוקדק לפי מה שידוע שהשמש הולכת בשנה כל גלגל המזלות ועומדת בכל חודש שלם במזל אחד תחת השמש. ולכן נחשב מזל אחד לכל חודש. אך בלכנה סובבת כל גלגל המזלות בכל חודש. ולכן אם נראה להפיל גורלות לפי המזלות מחודש לחודש לריך לחשוב במהלך השמש שהיא בכל חדש במזל אחד אצל להפיל גורלות במזלות בימי החודש בלתי אפשר בהשמש לפי שכל החדש הוא במזל אחד רק לריך להפיל בימי החודש בכלכנה שהיא בכל החודש סובבת כל המזלות כנ"ל. וכנה דבר ידוע שכלכנה היא בעת המולד במקום שהשמש שם שזה ענין המולד שהיא תחת השמש במקומה וכנגדה. ולכן בהתחלת אדר השמש היא בהתחלת דגים וא"כ אז כלכנה בעת המולד בהתחלת דגים. וע"י סוטב ברמזים ה' קידוש החודש כמה מהלך הירח במזלות בפרק י"ד כלכה א' וצ'. ותמלא מהלך הירח בשנים עשר יום הוא קנ"ח מעלות בקירוב והוא חמשה מזלות (כל מזל שלשים מעלות כוונת) עם עוד שמונה מעלות. השב במהתחלת דגים מקום שהיתה שם בעת המולד וכבר עברה. דגים. טלה. שור. תאומים. סרטן. ונכנסה שמונה מעלות במזל ארי' ביום י"ג לחודש אדר כי סדר המזלות כן הוא ט' ש' ת' ס' א' ב' מ' ע' ק' ג' ד' ד' ודברי הפדר"א מכוון ומדויק יפה יפה על פי הכונה. שציוס שלישי בשנת שלשה עשר יום לחדש היתה במזל ארי' וע"פ פדר"א פרק ששי וכל מזל משרת את ימות חודש החמה שני ימים ומחלק כו' ונראה כוונתו שכל מזל משרת כו' במה שכלכנה מהלכת בימי חודש החמה שיעור הנ"ל :

ביאור מאמרי חז"ל לז' לפון פרק' הוא בפרק ראשון. ענין בילקויים וביאור הגמרא סוכה בט בפרק שני מבואר צאורך :

ביאור גמרא בראש השנה דף כא ע"א אמר רב"ז כי חזיתו סיכרא דמשלים ליומא בעינן חמירא כו' בארצות ישראל משלים לראש לע"ד שנה שאמר ליומא פירוש לעמוד השחר שאז הוא יום לענין הדין כמ"ס במגילה דף כ' ובצרכות דף ז ע"ג ושאר מקומות וקאמר להם שכלכנה שוקעת קודם עמוד השחר כמה בטוחים שעדיין אינו ארבעה עשר וכשהיא שוקעת בשוק עם עמוד השחר אז חמ"ז אז יביא להם לספק אולי היה ארבעה עשר ויצערו חמץ מספק ודין זה לא שייך רק בשמקדישין על פי הראיה ובימי ר"ג היו מקדישין ע"פ הראיה וכמ"ס למעלה דף כ"ה ע"א ומבואר בר"ה דף כ ע"ג שבלתי אפשר לראות כלכנה רק ביום שיביא המולד לפחות קודם חלות היום. וא"כ כמה בטוחים שכלל אופן

אופן שכיב לריק להיות המולד קודם הלוח היום של ערב ר"ח ניסן. ושיעור עמוד השחר אמרו צפיהם דף לז ע"א שהוא ד' מילין שהם שעה וחמש או שעה ומחלה קודם הזריחה ע' ציור הגר"א ז"ל על א"י"ס. ה' רבא וכו' חנו סק"כ וחק יעקב שם ורב נחמן ה' צבאל ושם הוא מעט יותר. ובתחלת ראיתם של הירח לא נראית רק אחר שקיעת החמה כמ"ס צמבולתא על פסוק החודש הזה לכם ואז הוא ספק לילה לר' יבוצדק דק"ל כוונתם לחומרא בשעת ל"ב ע"ב וא"כ אין לקדש החדש עד למחר ע' ראש השנה ריש פרק ראובן צ"ד וא"כ המה צטוחים שצבאל אופן שכיב לריק להיות המולד קודם הלוח היום של ערב ראש חודש ניסן ואם לא בלתי אפשר לקדש החודש ביום שהוא ע' לעיל דף כ' ע"א תד"ה הא במוסן ב' וע"פ כל הג"ל בהשגחון מכון ומדוקדק. ע' צמב"ס ה' קידוש החדש פרק י"ב הלכה ה' שמחלק השמש צמעליע אחד שהוא כ"ב שעות הוא י"ג חלקים ושמונה שניות וע"ע שם צפרק י"ד הלכה ה' שמחלק הירח ככ"ד שעות הוא י"ג מעלות ויד חלקים עם ל"ב שניות הנכה מהלך השמש ממחלק הירח ותמלא שמתרחקת הירח מן השמש ככ"ד שעות שיעור י"ג מעלות ואחד עשר חלקים וכ"ז שניות ומזמן המולד שהוא לא יאחר מן הלוח היום של ערב ר"ח ניסן עד זמן עמוד השחר של יום ארבעה עשר במוסן שהוא שעה ומחלה קודם הזריחה כנ"ל הם י"ג מעות לעת עם ט"ו שעות ומחלה וע"פ חשבון הג"ל מתרחקת הירח למערבה של השמש בזמן הג"ל שיעור קצו מעלות עם י"א חלקים בקירוב. הנכה שיעור ההפרש שיוכל להיות לפעמים בין מהלך האמלעי למחלק האמיתי היינו מנת הירח יותר גדול שאפשר לפעמים להיות שהוא חמשה מעלות ושמונה חלקים כמו שצוהר צמב"ס ה' קידוש החדש פרק ט"ו הלכה ה' הנכה זאת מן קס"ו מעלות י"א חלקים כנ"ל נשאר קס"א מעלות ומ"ג חלקים והנה נגד כל מעלה שהשמש מוקדמת שוקעת בארבעה מינוט קודם כידוע (שהגלגל הוא ש"ס מעלו' וסובבנו ככ"ד שעות עולה לכל שעה ט"ו מעלות וארבעה מינוט לכל מעלה) וא"כ תשקף אז הירח בארץ ישראל בליל ארבעה עשר אחר שקיעת החמה לפחות ככדי עשרה שעות וארבעים ושבעה מינוט בקירוב שהוא שעה וי"ג מינוט קודם זריחת השמש בקירוב. וצבאל שהוא צמורה יותר מא"י ככדי י"ד מעלות בקירוב ויכיה שם מוקדם זריחת השמש ממה שהוא בא"י בערך י"ו מינוט קודם מא"י ולריך לגרוע שיעור מרחק הירח מן השמש בשיעור י"ו מינוט שהוא בערך שני מינוט גם משך ע"ה הוא מעט יותר צבאל ממה שהוא בא"י בשנים או שלשה מינוט וא"כ צטוחים הם בכל אופן שכיב שצו"ס י"ד לא תפקע כל גוף הירח צבאל קודם עמוד השחר וגם משך זמן שקיעת כל כדור הירח הוא יותר משני מינוט וכל זמן שמקדמת כל שקיעתה קודם ע"ה המה צטוחין שעדיין אינו ארבעה עשר וערב פסח וכו' חזיתו סיכורא דמשלים ליומא שצעת ששקע כל גוף כדורם הגיע זמן התחלת ע"ה אזי תבערו חמץ מספק שמה היום ערב"פ ובג"ל. ובהשגחון מכון ומזה למדנו שלדין שקוצעין החדשים לפי חשבון לא נאמר כלל זה לפי שלקצעות שלנו לפעמים המולד ביום ר"ח ניסן ולא שיוך כלל הג"ל (וע' בה' ק"כ פ"ז ה"ב ו' שצחני ניסן יש שיוני מראה הירח שני מינוטין קודם בקירוב. וע"ה הלכה ג' שלשיטת צמב"ס לא תתראה הירח עד י"ח שעות אחר המולד ודבריו ר"ל מצוהרים יפה לכל השיטות צט"ה):

חשבון המולדות

בחשבון המולדות לנו מתחילין מולד הראשון לחשוב מן צהר"ד היינו ליל השייך ליום ב' ה' שעות י"ד חלקים ולריך טעם כיון שצ"ה נצרא העולם ויהי יום הששי של

בריאת העולם צ"כ כמ"ט במדרש פי' אמור וכי' ראוי לכוות המולד יום או יומים קודם ר"ב. ושיטת החס' צ"כ דף ה' שאנו מוסיפין בשנות הבריאת שנה אחת ועין חמשה ימים של ששת ימי בראשית קודם ויום ה' בשנה השוצ שנה. וכן מוכח שיטת הרמב"ם פרק עשירי מה' שמיטת ויובל הלכה ז' וז"ל ליליור מראש השנה מאחר בריאת אדם הראשון שיהיה שנה שניה ליליור עכ"ל ע"ש ועי' אחרונים בחו"מ סי' ס"ז וביאור הגר"א שם סק"מ וצרכוספות לחו"מ וביאור הגר"א שדפס סוף הלך שני בחו"מ הקסס ע"ז ותירץ באופן שאין מוסיפין שנה רק בשנת המבול לא שימשו המזלות ע"ש ועי' במ"ר פרש"ל ליד שיש פלוגתא בזה אם שימשו המזלות בשנת המבול :

ולבאוריה יש לתרץ מה שמוקדמין מזכר"ד לפי שעמדו החמה ליבושע וגם למשכ כמ"ש בע"ז כ"ה ונראה שלא העמיד ה' ית' רק את גלגל היומי לפי שטעם עמידתם הוא עבור שלא תשקע החמה ולא ילטרבו ישראל לחלל שבת כמ"ש בפרד"ק פ' י"ב ועוד טעם אמרו שם לבלול שעות היום מן המכשפים. ולכן לא הולך להעמיד רק גלגל היומי החלוי בו השקיעת החמה. וגלגל השנתי של החמה וכן גלגל החדשי של הירח לא הולך להעמיד ולכן במספר המולדות ראוי לחשוב ימים מעמוד אך יומי השבוע נחשבו כל זמן העמידה ליום ה' לכן במספר המולדות נחוסף ערך שנים וחלי יום. ועי' ע"ז דף כ"ה ששני מעל"ט עמוד ליבושע ומסתמא יום ה' עמוד לפחות למשכ ע"ש בגמ' וזכר החשבונות גולס לדקו' וא"ל לומר שאנו מוסיפים שנה אחת שהוא דוחק כמ"ש הגר"א ז"ל שם ועי' ביאור הגאון מלצ"ה ז"ל ביבושע יו"ד שלפי פירשו עולם ג"כ שמהלך השנתי לא הועמד וא"כ לריבון לחשוב הימים בחשבון המולדות וכ"ל ועולם מכון וכ"ל (ולשיטת החכמה החדשה ל"ל שהועמד רק גלגל הארץ וכו"ל ג"כ כ"ל) :

והנה על שיטת החכמה החדשה שהארץ מתגלגלת לענ"ד לא קשה מהכתוב ביבושע ששם בגבעון דום כי כמה תירולים יש על זה. ה"א כי מלינו בכמה מקומות דרך הכתוב לדבר לפי אשר ידומה להעין כמו שאמר הכתוב בגמ' ד' כו' לאת הכוכבים וידוע שהכוכבים ישנם ברכיע גם קודם ללא שבתוך נראה וידומה כאלו עכשיו ולא. וכן שקיעת החמה נקרא בא כמ"ש וילן שם כי בא השמש ובזוקר וזרחה השמש כאלו כליל הוא באה על מקומה וזיום הולכת וידוע שגם כליל הוא הולכת שאנו מניחין אותה בערב צמערב ומלאנו אותה צבוקר במזרח. וכן אמר הכתוב ערים גדולות וצלירות בשמים (פי' עקב) שגראה לעין שגיג עד השמים ועוד דוגמות הרבה וכן באו אמר שמש בגבעון כי לעין נראה כן. ועוד יש דרכים לתרץ והדברים הרובים גם מה שמשמע לחז"ל באיזה מקומות שיש להשמש מהלך יש לומר ע"ד כ"ל. וגם יש לומר שהוא מה שכתבו האחרונים שהשמש מסבבת כל גופה על קוטרה פ"א בכ"ה ימים וגם כלל יש לה לדבריהם מהלך במתינות גדול מאוד. ואם אמר הדבר כפי החכמה החדשה הדבר צרור לענ"ד כי זהו סוד העיבור מה שאמרו חז"ל שלא היו מגלן אותו וזכר מתוך כמה קושיות מה טעם הסתירו כ"כ וגם מה הסתירו הלא החכמה הישנה הייתה מפורסמת אז. וכמ"ש הראש"ד בסדר הקבלה אשר ר"ע וז"ל וזימם אלו היה צלל למינות וא"כ למד הסתירו ולהב"ל בכל מתוך יפה אך אין רלוני לפרש יותר. ועי' כתובות (ק"ב ע"א דף ק"א ע"א) פירש"י שם ועי' ברכות (דף ז ע"א) בשעה שכתמה כו' :

בראש השנה דף כ ע"ז כוצה צחוס' הדין של מולד זקן שצאם חל המולד של ראש השנה אחר חלות היום אז דוחין ראש השנה ליום מחרתו וכן הוא ברמב"ם פ"ז מה' ק"ה כ"ב ובטור או"ח סי' תכ"ח. ולענ"ד נראה ליתן טעם נכון לזה: כי מבואר צ"ה (כ"ב ע"ז) וברמב"ם סוף פ"ב מה' ק"ה שצעת שהוא מקדשים ע"פ הראיה אם ראו הירח סוף היום ויש עוד זמן לקדם החדש זו ציום מקדשים אז. מבואר שאפילו בסוף היום ורק

ורק נודע שגזע אחת מן היום כיח קודם המולד היו מקדשים בחדש. ולפי' לידון שמקדשין ע"פ השבון והשבון המולד הוא במקום ראוי שלהם א"כ כיח ראוי לקדש בחדש אפילו אם היו המולד רק רגז אחת בסוף היום כיח ראוי לקדש בחדש ולעשות ר"ח ביום הכוה. אמנם בהשפעות המולדות יש שני מיני השפעות האחד השבון האמלעי והשבון שני ע"פ נכיון המינוח המבואר ברמז"ס פי"ד ופס"ו מה' קידוש החדש שנקרא מולד האמיתי וע"פ ברמז"ס פרק ט"ו מבואר יפה. ומולדות של השבון שלנו הוא של השבון האמלעי. וא"כ כיח ראוי לעשות עליו שיחיה ר"ח שלנו גם לפי השבון המולד האמיתי וכחצ צספר תכונת השמים כינון ס"ד דמולד תשרי לא יוכל להיות מולד האמיתי מאחר ממולד האמלעי רק בכדי ששם שעות מאוחר ולכן כשהמולד של השבון שלנו האמלעי קודם הלוח היום אז בטוחים לנו שגם מולד של השבון האמיתי הוא לפחות רגע אחת קודם סוף היום ועשין ר"ח זו ביום ואם הוא בהלוח היום אז דוחין ר"ח שמה המולד האמיתי מאוחר ששם שעות ויחיה המולד אחר סוף היום ולכן דוחין ר"ח כי לא יוכל לכתחילה לעשות ר"ח זו ביום מטעם השבון מולד האמיתי. וכוא טעם נכון ע'י רמז"ס ה' קידוש החדש פרק שביעי בלכ"ז ועו"ש סיטב :

ואע"פ שלאחר כמה מאות שנים יתכן שיחיה השבון שיובל להתאחר מולד האמיתי של תשרי עוד מעט יותר (אם גיבש השמש ישתכח ע"ש ברמז"ס פ' יג) מ"מ במשך הזכ יכו' עוד כנגד מה שעבורו יש להקדים מעט מולד האמיתי שיחיה מולד נכיון מוקדם מעט (מה שנקראו בעל תכונת השמים מולד נכון) מה שיתקצן ממה שיש בכל חודש חלק אחד מעשרים של חלק אחד של חמ"ק שהוא חלק אחד מן כ"א חלקים ושם מאות ששעה שהמולד הוא מתקדים בכל חודש ע"ש מהלך המדוקדק של ברמז"ס פי"ד ופס"ו המבואר בלוח של בעל תכונת השמים בסוף ספרו ולפי' לא יוכל לעולם להיות מולד האמיתי של תשרי אחר סוף היום וכנ"ל ואין כאן מקום לבאר הכל. וכדבר נכון :

בר"ב הגאון קדוש ה' ר' חיים וויטאל ז"ל תלמוד האר"י ז"ל בספר שער הכוונות בענין ערב שבת (דף נ"ד) וז"ל אמר לי מורי ז"ל כו' שקיבל מחכם א' גדול שאמר לו שקבלה היתה בידו מרבותיו שכל מי שנקצר בע"ש אחר שעה ה' מן היום שאין לו חיובת הקצר לפי שכן שעה ה' מתחיל תוספות קדושת שבת כו' ואמר לי. [לענין חיובת הקצר] כי זה סוד ה' יתירה של יום הששי לרמוז כי זה שעות מיוט ששי תיקף במק' אליו ויכולו השמים והארץ ויכוף נחשכ כלילו הוא יום שבת ומורי ז"ל בודק לדבריו והסכים עליהם ע"ל. והריך ציבור חוקר יתכן לדרוש ויכלו השמים על שעה ה' בע"ש תשרי היו אה"כ צריאות הרצב בע"ש :

ונראה לפרט והוא מכון על פי התכונה. כי כתב ברמז"ס ה' קידוש החדש סוף פרק י"א שירושלים נוטה מאמלע היסוד כנגד רוח מערב בכדי כ"ד מעלות עכ"ל ומאמלע היסוד עד סוף המזרח הוא תשעים מעלות המבואר בהציואר לברמז"ס שם א"כ מירושלים עד סוף קלס היסוד המזרחי הוא מאה וארבעים עשר מעלות. וידוע שבמזרח מקדים עלות השמש ושקיעתה ממה שהוא במערב וזמני היום במזרח מוקדם ממה שהוא במערב בכל מעלה ארבעים מיווט. (כי כן בהשבון כל הגלגל העובר כל הרקיע הוא ע"ש מעלות וכוצצתו בכ"ד שעות במעל"ע. א"כ עולה ארבעה מיווט לכל מעלה). וא"כ בסוף קלס המזרח שוקעת שם השמש בכל יום קודם ששוקעת בירושלים (שהוא מרחק מאה וארבעים עשר מעלות כנ"ל). שבעה שעות עם 36 מיווט. א"כ בזמן שצירושלים הוא שבעה שעות עם 36 מיווט קודם השקיעה אז הוא השקיעה בקלס המזרח. והנה אנו מחילים לשמור שבת כל מקום לפי מה ששם הוא השקיעה א"כ גם הכחוצ שאומר כי שבת ימים עשה ה' וכו' ואח"כ שבת וינפש. א"כ ע"כ גם צעת הציואר כל מקום ששקעה השמש

צ"ש לא היה עוד שום זריחה במקום הכוא א"כ צעת שצעה שעות עם 36 מינוט קודם השקיעה אז הוא השקיעה בקלס המזרח. והנה אנתנו מתחילים לשמור שבת כל מקום לפי מה ששם הוא השקיעה א"כ גם הכתוב שאומר כי ששת ימים עשה ה' וכו' ואח"כ שבת וינפש. א"כ ע"כ גם צעת הזריחה כל מקום ששקעה השמש צ"ש לא היה עוד שום זריחה במקום הכוא א"כ צעת שצעה שעות עם 36 מינוט קודם השקיעה צא"י שהוא ציום עש"ק שעה חמישית בירושלם אז התחיל לשבות בקלס המזרח ולא צרה ה' ית' שם שום זריחה עוד. ולפי מדוקדק הרמז בקרא כי ציום הששי בשעה חמישית (עם 36 מינוט) אז ויכולו השמים במקום ה' היינו בקלס המזרח ועל זה הרמז הכתוב כי שם התחיל השבת במקום ה' ולכן גם צא"י התחיל אז קלת קדושה לפי שבמקום ה' בעולם הוא מקלס השבת לה' ית'. והוא מצוה ומדוקדק:

בפיוט ליום הכיפורים במוסף מתחיל אלה אזכרה כו' וקרא לעשרה חכמים גדולים כו' יש פועים בהצנח דברי הפיוט וסודרים שאלו העשרה הם מה שכזכיר אח"כ בפיוט ר' חנינא בן תרדיון ור"ע וכו' אבל אין כוונתו כלל ותלו בהפיוטן צוקי סריקי מה שלא עלתה על לבו כלל רק שהם סופרים נפרדים כי המעשה היה שהם נהגו עשרה חכמים שאין כולם גדולי ישראל רק נקראו כולם בתואר חכמים גדולים לבד והם לא הזכירו בשם נוי היו. והם היו שנים שנקראו ג"כ בתואר גדולי ישראל ודנס יחד בשמונה עם השנים בטענת אחי יוסף סה"כ עשרה והרגם כולם ע"פ הגורל. וסופר מה שעשה בהם השר. ומפורש ופנים מהם. היינו מן העשרה שנים שהם נקראו בתואר גדולי ישראל (לפי שא' כ"ג וא' נשיא) ומפרש צאר היטב ושנים מהם הוציאו תחלה שם גדולי ישראל ר' ישמעאל כ"ג ורשב"ג נשיא ישראל להם בליא תחלה ואח"כ הרג גם השמונה הנשארים ועל השנים הפול הגורל וסופר מה היה בהם. וזכר כלם בסופר של השר ושל העשרה הנ"ל. ואח"כ מתחיל הפיוטן לספר עוד מה שקרה ללדיקים אחרים פקידים נהרגו כו' וכל זה מעשים נפרדים מלמעלה שלא היו בזמן ה' ולא שייכים זה לזה וזה פשוט וזכור למי שמדויק בלשון הפיוט. ומה שבדפוסים המדפוסים בהמחזור ובצר כתבו וכו' שלא היו בזמן אחד משמע שסובר שמהצר הפיוט סובר שהיה כולם כאחד הוא טעות בהצנח הפיוט. רק רשב"ג ור"י עם עוד שמונה שלא נודע מי מהם היו מתחלה בזמן אחד. והנשארים שכזכיר אח"כ ר"ע ור' חנינא בן תרדיון והנשארים לא היו בזמן הכוא ומה שכתבו במקובלים שהעשרה הרוגי מלכות היו צה"ט אחי יוסף כמה צוודאי לא היו בזמן אחד. ועי' בציאור הגר"א על הזכר ביכולת דפקודי דף רנ"ה באריכות גדול מי היו כי רשב"ג ור' ישמעאל היו נגד שמעון ולוי. זה לוי וזה שמו שמעון. ולכן נהרגו יחד ופול הגורל על ר"ש. ששמעון היה ראשון במבירתו ע"ש. באורך. ונגד ראובן שרלס להליל הוא ר"א הגדול שנחפס למינות וניתן שמה צור ויילל ע"ש. וישפער נגד ראובן ע"ש עוד באריכות:

ר"ה (דף כה ע"א) אין חידושה של לבנה פחות מן כ"ט יום ונחלה ושני שלישי שעה וע"ג חלקים כו' פי' שהשעה נחלק לבת"ר"ף חלקים. ועי' בציאור הגר"א ז"ל אחר כי ר"ח נדפס בשמו טעם לתח נחלק לבת"ר"ף משום החלק ה' של תשל"ג שוכל להלקו ע"ש. אך הרמזים ה' ק"ה פ"ו כ"ג כתב ולמה חלקו השעה למנין זה לפי שמנין זה יש בו חלי ורביע כו' ולכאורה לריך ציאוור למה לא כתב הרמז"ס את טעם הגר"א ז"ל ויש לומר ששני הטעמים נלרכו. והנה זמן מן מולד עד מולד כ"ט יום י"ב שעה ותשל"ג חלקים הנ"ל לפי מה שכתבאר הרמזים פ"ג במהלך השמש ופ"ד במהלך הירח עולה בחשבון תשל"ל שחלק באחד מן תשל"ג היוו חלק שלם רק פחות חלק. ה' מעשרים מן חלק שהוא צמ"כ פחות חלק אחד מן כ"ד אלפים בשעה ע"ש. ולפי שהוא דבר מועט מאוד לכן לא הזכירו זאת והשבו כאילו היו תשל"ג שלמים. בכתם. וכמ"ש הרמזים פ"ג ה"ט לענין שניות

שניות וז"ל. ואל תפנה אל השניות כי אלא חקור החלקים לבד ואם יכ"י השניות קרוב לשלשים (שכח מהלך חלק) עשה אותם חלק א' וכוסיפו על החלקים עכ"ל. ויש לומר שרמז ע"ז הרמז"ס נלבונו שם פ"ו ה"ה נלבונו זה החשבון שחושבין אותו בקירוב ויודעין שעת קיצולו שלא בדקדוק אלא במהלכן האמלעי הוא הנקרא מולד עכ"ל. כפל הדברים בקירוב. שלא בדקדוק. ולפי שהסר חלק א' מן כ"ד בשעה. והנה אע"כ שהוא דבר מועט מאוד מ"מ במשך שנים רבות מתקבץ זה לכמה מנוטין מ"מ לא חששו לזה. כי זה בכלל אם דוחין לאורך הין קפידא כדמוכה מדיחית אד"ו וערכה. ובעת שכוין מקדשין ע"פ הרא"י כי נדחה אז מחכרון ביאת עדים ולא הקפידם כחורב. ע"ז כיון שהוא לאורך רק שלא להקדים. וכן כאן ניתן מסווי חשבון שיש שלא נלמדך לדקדק על חילוקים רחוקים כמו על חלק א' מכ"ד אלפים בשעה וכדומה ועוד נכתוב לקמן טעם ע"ז:

והנה יש לדקדק עוד ועוין רמז"ס ה' ק"כ פ"ד ה"ב במהלך השמש בזמן עיקור של הרמז"ס וצפ"ד שם הלכה ד' ונחשוב לפ"ז מתי כי ראוי להיות אז הירח תחת השמש (מה שנקרא מולד) לפי חשבונו לפי החכמה שם ואם נחשוב על אותו חודש ג"כ מתי כי זמן המולד לפי חשבון המקובל בידנו כתבו האחרונים שזמן עיקור של הרמז"ס עולה שעה עם י"ז מיוט קודם מולד של חשבון שלנו:

אמנם הדבר מחורף יפה לפי הנ"ל ומדקדק מאוד וזה לנו. הלאות כי זמן מולד שלנו הוא הלכה למשכ מסוי וכמוצן ג"כ רמז"ס פ"ה ה"ב ע"ש. וכשתון ה' ית' את החורב לישראל הודיע ה' ית' למשכ זמן המולד שה' אז באמת בתכלית בדקדוק מאוד ומסר בידו לחשוב מאז. וכלאח מזמן שהוא כ"ט ימים י"ב שעות חלקים לכל חודש כסדר עד עולם. ומאז כן אהנו חושבין וזהו זמן המולד אשר בידנו ומאז וכלאח לא חששו על החלק האחד מן כ"ד אלף בשעה שמוקדם כל חודש ונתקבץ עד זמן עיקור של הרמז"ס שעה וי"ז מיוט. ובחשבון דבר נפלא מאוד כי אם נחשוב מזמן מתן תורה עד זמן העיקור של הרמז"ס ונחשוב השנים והעיוצורים כפי העולם יעלה מכון שעה עם י"ז מיוט הנ"ל וזה לנו הלאות כי החשבון מולדות שלנו מוזק בדינו מן זמן מ"ט שמסר ה' ית' למשכ למסור לישראל:

והנה זמן מ"ט ה' ז' אלפים תמ"ח חלקי השלישי כמו שפירש"י ע"ז (ט ע"ה). וזמן עיקור של הרמז"ס (כמ"ש פ' י"א ה' ט"ז ופ"ב ה"ב) ה' שנה ה' אלפים תתקל"ח לליורב א"כ מזמן מ"ט עד עיקור של הרמז"ס ז' אלפים ות"ל שנה וכל י"ט שנה כשיעור מחזור קטן יש שבעה עיוצורים בערך. ובשנים הנ"ל קל"א מחזורים של י"ט שנה (ושנה אחת) ועולה שנים מעוברות חסעב מאות עם שבעה עשר תחשוב כל החדשים שעולה סכ"ב כל השנים הנ"ל והם שלשים אלף ז' מאות ל"ן חדשים. והנה צפ"ד אלף חדשים עולה שנה אחת וששת אלפים חדשים הוא רצע שעה וחשבון הנ"ל עולה לכל ארבע מאות חדשים מיוט אחד הרי לתשל"ז חדשים שני מיוט עולה סכ"ב שעה עם י"ז מיוט בדקדוק טעם וכדבר מכון ומדקדק לשיטת הרמז"ס עד להפליא:

ואין להקשות לפי הנ"ל למה כשהל ר"ה המולד מעט אחר הלאות כיוס למס אנו דוחין ר"ה. שכבר כתבתי לתרץ שכן נותן החורב לזה לנו לחשוב תמיד ע"פ כ"ט ו"ב תשל"ג תמיד. וכמ"ש רמז"ס פ"ה ה"ב ודבר זה הלכה למשכ מסוי כי שזמן שאין שם הכדריק קוצטין ע"פ חשבון זה וכו' ואין לשאול טעם על כלמ"מ וא"ל טעם. ומ"מ יש ניתן טעם. נכון שלא כודענו מקודם שכתעברו אחז אלפים שנה וחשבו המולד שעה קודם וכדומה. כי כתבתי למעלה טעם שדוחין מולד זקן כדי שיכ"י מיום הכחא מעט קודם המולד האמיתי וכמ"ש צלל תכונת השמים סי' ס"ד שמולד ר"ה לא יאחר האמיתי מן האמלעי יותר מששה שעות. וכתבתי שזה יפתנה במשך הזמן עד שיוכל להתאחר עוד מעט

חשבון המולדות

וע"ז תיראתי שחלק א' מכ"ד אלף כ"ל אשר זאת גורם לכקדים זמן המולד זאת משלים
א"כ לכן הולך נותן ההורה לכניח על השבון השלי"ג ששוכ כי לפעמים יולדך להשלים
ולכשוות הכשצונות. ועוד יש צד תירולים :

וע"פ כ"ל מתוך יפה למד הולך הרמז"ס לטעם החלקות. החלקות הששם לתת"ף
ולא הביא תי' בגר"א ז"ל שלפי שיטת הרמז"ס עדיין יקשה שבי' אפשר להם לחלק
באופן אחר כי גם חלק א' מכ"ד אלף יש דרך לכשוות אותו למדת החודש ולכן הולך
לטעם אחר :

בענין זמן מנחה גדולה

ע"י צבחות בן ארי' על אר"ח סי' פ"ט כתבתי בשם האדמו"ר הרב זללכ"ה שחלות היום
האמיתי אינו תמיד זיגער 12 רק לפעמים מוקדם ולפעמים מאוחר ונ"מ לענין זמן
מנחה גדולה שלריך להמתין הלי ש"ה אחר חלות היום האמיתי דווקא שהוא זמן הרגע
הממולע שבין זריחה החמה ובין שקיעת החמה שאז הוא חלות היום על פי דין לענין
חפלת מנחה שלריך להמתין הלי שעה אחריו כדמוכח ציומא (דף כח ע"ב) וע"ע פסחים
(נח ע"א) ופירש"י שם שהוא לענין השמש ורגע כ"ל השמש באמצע דרום ממש ואז
השמש בגובה יותר מן יתר זמני היום. ויוכל כל אחד לדעת זאת אם יחבונן צלחות
זמן הזריחה וזמן השקיע וזמן הממולע שביניהם הוא חלות היום האמיתי ומי שאין לו
זאת לריך להחמיר מספק עד ערך רבע שעה שיוכל להיות מאוחר לפעמים ודבר זה הוא שוב
בכל המקומות. וצוית לריך להחמיר בחודש דעלטמבר יאנואר פעבראל מערץ. ובחודש יוני
יולי יוכל להיות לפעמים מאוחר בכדי ששם מיוקטין ולריך להחמיר ולהזהר בזה מאוד.
וטעם בדבר לפי שיש הפרש בין מהלך השמש האמיתי ובין האמצעי. ע"י צמז"ס סי'
קידוש החודש פ"ב ופ"ג. וכו' זיגערס"ל שלנו הולכים תמיד שוב אחר מהלך האמצעי ועל פי דין
זמן הזיגער אינו מעלה ואינו מוריד והוא צרור צלי ספק :

כתב הגאון ר' אברהם בן בגר"א ז"ל בציאורו על הקדמת תיקוני הזהר (דף ה' ע"ב) את
א' צוה"ל והארץ הוא מרובעת מארבע כנפות הארץ ע"ש. פי' שמדייק לשון הכתוב
(ישעיה ו' יב) ונפולות יהודה יקצץ מארבע כנפות הארץ. (וע"ע צחזקאל ז' ב' ואיוצ ל"ז
ג' ול"ח יג) כנף הוא דוקא מרובע ולא עגול כידוע בדין כנפות הלילית שהעגול פטור
ולריך דווקא מרובע. וכ"כ צ"ס מאורות גתן לר' מאיר פאפירש ז"ל את ע' את ו' צוה"ל
וכן הארץ היא מרובעת מארבע כנפות הארץ עכ"ל ולכאורה הוא שלא בדרך החוכמים.
אבל נראה שאין כאן שום מחלוקת וכלל אמת כי מפורש בקרא בראשית ויקרא אלהים
ליצחק ארץ ולמקום המים קרא ימים וא"כ רק היצחק הוא הקרא ארץ והוא מרובע פי' שטח
היצחק ובקלותיה מקום גדולה שבין היצחק ובין המים הוא מרובע ממש צלעות ובזוויות
כמו שגורא צמפת הארץ את קלות היצחק שנקרא ארץ. ובקרא מארבע כנפות הארץ
יצחק איירי ששם הם יושבים. ואפילו אם היא צח חמש או שש זוויות ג"כ הוא מרובע
כידוע בדין הלילית שגם בגד צח חמש וצח שש ג"כ חייב צלילות ע"י צמחות מ"ג ב' ע"ש
ובזה הכל מודים ואין כאן מחלוקת כלל :

ביוצר לפרשת החודש

דיבור המתחיל אצו כל חוזה כו' קץ מולדתו חל לכקלות ביום רביעי בחלות ועד שלשים
מהולות לא ניכר בחולות. יתבאר ע"פ מ"ש בילקוט צא (רמז קלא) שהמולד של ניכר
בילולת מלרים הו' אחר חלות היום ואמרו בילקוט שם (רמז קפה) שדיבר ה' עם משה
ביום והלכתי עם חשיכה וצמז"ס (דף עז ע"ב) אמרו שבי' ר"ח ויום ראשון של פסח ביום

כ' בשנת א"כ כי המולד ביום ד' אחר חלות ביום ונראה למשם עם חשיכה כ"ל וקודם למחר ביום כ' את החודש. וז"ש כאן קץ מולדתו כו' ביום רצוני בחלות פי' אחר חלות ביום. ומבואר בזלוקט שם שלאחריו היו בלתי אפשר לבתולות ביום שבמולד אחר חלות ביום (פי' ר"כ דף ב ע"ב) ובליילה קרוב לזמן המולד הלכזה תחת הקרקע (ששקעה הלכזה אז י"ב מינוט אחר השקיעת החמה) ובצוקר היא עולה אחר זריחת השמש וביום אינה נראה מהמת חור השמש עד יום ה' עם חשיכה שהוא שלשים שעות אחר המולד וז"ש עד שלשים מולות כו' שלשים שעה אחר המולד לא ניכר בחולות אע"ג שלמשה הראהו כ' חבל לאחרים לא כי אפשר להכיר עד אחר שלשים שעות שאחר המולד וכ"ל :

ואפשר לכוון שבמולד כי אז יום ד' אחר חלות ביום שמבואר בפירש"י ע"ז (דף ט ע"א) ד"ה הכי גרסינן שעד יל"מ כי' ב' אלפים תמ"ח שנה מצריחת עולם וכ"כ בזלוקט ב"ה (רמז קפט) ויש לפרש שעברו תמ"ח שנה שלמים ובשנת תמ"ט ילאו. ובהו' ב"ה (דף ה ע"א) ס"ל וכ"כ ברמז"ס כי שמיטה ויזל פרק עשירי ה"ב ע"ש שאנחנו חופצים בהמשכה ימים של שבת ימי צראות לשון ומתחילין למנות מע"ש צראות שבו נצרה אדם לשיב שניה וא"כ חשבון רש"י צ"ז שם שהוא מיום שנצרה אדמ"ר עולם לחשבוננו שנה מאוחרת וא"כ עולם יל"מ לחשבון שנות הצריחה שאלו מונין ב' אלפים ת"ג עולם מולד שלו יום ד' בערך כשייך ליום ה' ב' שעות של"ב חלקים וידוע שיש לפעמים שנוי במהלך המאורות בין האמלעי להאמיתי המבואר ברמז"ס כ' קידוש החודש פ"ג ופט"ו ועפ"ז יתכן גם שיכ"י מוקדם מולד ניסן של זמן יל"מ צערב שבעה או שמונה שעות קודם האמלעי כ"ל וכו' אז המולד יום ד' בחלות ביום וכו' מכון כ"ל :

ויש עוד דרך לכוון המולד לזמן כ"ל גם אם נאמר ששנת חר"ה ילאו ממלרים וע"פ מ"ש בהגהות בן ארי' על ראש השנה (דף ח) שמונה מסדר עולם פ"ד דלר' יהושע שנצרה העולם בניסן הוא כי ניסן שקודם צהר"ד לחשבון שלנו א"כ כי לפי כ"ל יליחת מלרים למספר שנות הצריחה שלנו שנת תמ"ז ועולם מולד ניסן מכון יום ד' י"א שעות קמ"א חלקים. וע"פ שינוי כ"ל מן האמלעי להאמיתי יש לומר שהי' המולד האמיתי מאוחר שבעה שעות וכו' המולד יום ד' אחר חלות ביום וכ"ל וכו' ג"כ מכון כ"ל :

עירובין (דף נ"ו ע"א) לא ילאה חמה מעולם מקרן מזרחית לפנות כו' דברים אלה הם רק על אופק א"י או צל חבל צמדינות הפנותים יש מקומות שיהיו כן. כשאנחנו אומרים קרן מזרחית לפנות הכוונת שאלו נשער באופק צמדינות יכה מקום הצריחה נוטה לפון עד שיכ"י כנגד בקרן ממש. וכו' מקום המחלה של המרחק שיש בין נקודת אמלע מזרח לבין נקודת אמלע לפון. וידוע שאע"ג ששמש נוטה צקין לפון וצוקרף לדרום מ"מ לא נמשך מעולם כ"כ לפון או לדרום עד שיכ"י כנגד בקרן ממש באופק ארץ ישראל או צל ולא יגיע יותר משלוש מרחק כ"ל וז"ש לא ילאה חמה מעולם מקרן מזרחית כו' היינו מקרן דיוקא ובאופק א"י וכ"ל :

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

שער ראשון

כוח מלות עשה אחת, וזוהי לחשיב ולידע ולקבוע בזה יום תחלת כל מחדשי השנה :

אנחנו חייבים לזכר בצירור גמור מתורתנו הקדושה ראייה צרורה על חדשיו אשר
אנו מוניין שהם חדשי הלכנה, וזוהי מצוה, בפירוש מוקדש זאת עולת חדש בחדש
שלין חודש נופל כי אם על הירח המתחדשת ולא בכשמש, אבל לשון שנה נופל בכשמש
בעבור כשינויים מקומיים קור וחום קיץ וחורף כו' הולדים מכשמש, וגם בזמן שנת
החמה יחזרו חלילה מזה אורכי הימים וכלילות, גם מרומז בקרא שאין לקדש את החודש
אלא בעת ראייה הלכנה אבל לא קודם לכן שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים כ"פ
אם תהיה הלכנה בחידושה כשעור הזה אני מראה אותך אזי יהיה לכם ראש חודש,
אבל אם לא הגיע לשעור הזה אין צדק חוש הראי' לראותה מתוך קוטנה ואין מקדישין
אותה, וכלכנה מתחדשת לכל כ"ט ימים ו"ב שעות תשל"ג חלקים, ותשעה מתחלקת
לתתרי"ף חלקים : (בכל מינוט יש י"ח חלקים) :

והשנים שאנו מחשבים הם שנות החמה מצוהר בנקרא שמור את חדש האביב ר"ל שמור
חדש הלכנה שבו יהיה האביב ואז ועשית פסח, דהג המלות לעולם יהיה בו אביב
שכור בכורי השעורים, וזהו השבועות בכורי קלור חטים, וזה הסוכות בזמן האסיף, זה
אז אפשר. בלתי שנות החמה כי הבורר מולד מהחמה, ושנות החמה הוא שס"ה
ימים ושש שעות :

יתרין שנות החמה על שנות הלכנה קרוב לאחד עשר יום, וזוהי עשרה ימים, כ"ח שעות
ר"ד חלקים, אם חגרת שנת הלכנה דכינון שני"ד ימים, ח' שעות תתע"ו חלקים,
(שהם י"ב פעמים כ"ט ימים ו"ב שעות תשל"ג חלקים) משנת החמה שס"ה ימים ושש
שעות, נשאר מנין כ"ל, לפיכך אם כינון עושין לעולם השנה י"ב חדשי הלכנה ולא יותר
היה זה לפעמים חג הפסח באמלע בקיץ או בסופו או אפילו באמלע בחורף, וכן חג
הסוכות ג"כ מפני אלו עשרה ימים שילטרפו צרוב שנים לחדשים, וכבר אמרנו חורב
שמור את חדש האביב ועשית פסח דמשמע לעולם יהיה פסח בזמן האביב, וכן חג הסוכות
נקרא חג האסיף משמע שלעולם לא יהיה חג הסוכות אלא בזמן האסיף לכן נמסר לנו
סוד העיבור מדי להשוות שנת הלכנה עם שנת החמה ולקרב אותה בקירוב ביותר אפשר
כילכך בשמאלא שהיה ראוי להיות מולד ניסן וזוהי החמה עדיין רחוקה ממול טלב שכור
זמן האביב לערך למ"ד יום או פחות מעט או יותר מעט שהוא קרוב לשלשה פעמים יו"ד
כ"ח ר"ד עשו חדש עיבורי, ועושין אותה בשנה י"ג חדש וזוהי הנקראת שנה מעוברת ולא
רצו לעבר בכל שנה יו"ד ימים כדי לקרצם בכל שנה ושנה, משום שנאמר חדש בחדשו
לחדשי השנה, חדשים אתה מונה לשנה ואי אתה מונה ימים לשנה, גם אי אפשר למנות
השנה אחר החמה משום שנאמר החודש הזה לכם, ופירשו בו הראש הקצ"ה הלכנה למשה
ואמר לו הזה ראש וקדש, ונאמר בראשון בארבע עשר יום לחדש וגו' ש"מ שהג הפסח
נמנה אחר חדש הלכנה וכן שאר מועדות, לכן תקנו לעבר בשנה כל שנת ג' למחזור קטן
ושנת ד' ושנת ח' וי"א וי"ד וי"ז, וי"ט, כמו שנאמר אי"ה לקמן :

שנדר מעוברת אין מוסיפין לעולם אלא אדר ועושין אותה ב' אדרין אדר ראשון ואדר שני
ומפני מה מוסיפין חדש זה ולמה לא מוסיפין חדש אחר בשנה, מפני שהוא קרוב
לזמן האביב ואזי יכולין לידע אם הגיע בשול האביב או לא הגיע, כדי שיאחז הפסח בלוחו

זמן שנאמר שמור את חדש האביב. שיכיר חדש זה זמן האביב (עיין ברמב"ם כלכות קדוש
החדש פרק ד') ועוד משום שנאמר לחדש שנים עשר הוא החדש אשר ואין מעצמין אחד
משאר חדשים לא כיון ארבע שנים עשר :

היום והלילה ארבע ועשרים שעות ואנו הוסיפין בכל זמן לתקופות ולמולדות שנים עשרה
יום ושנים עשרה לילה. י"ב שעות מכלילת מחציתין כשמיכה (בזיגער) שש לאחר
חלות היום. י"ב שעות מכיוון מחציתין כשמיכה (בזיגער) שש בצוקר. הן בצוקר
הן בקין :

הנ"ל בחוספתא ומייתי לה בפרק צ' דר"ב ה"ר פעם אחת נתקשרו שנים צעדים ונראה
להם דמות לבנה כז"ל לחדש כסבורין בעם לומר ר"ה הוא ובקשו צ"ד לקדשו אמר
לכן ר"ג כך מקובלני מצית אפי' ארבעה חן הדיושק של לבנה פחותה מכ"ט ימים ומחלה ושני
שלישי שש וע"ג חלקים (דכיוון תשל"ג חלקי השעה) כי קבלנו מצוינו יששכר שחזר"ף
חלקים הן שש נמלא שלש אחד מתחז"ף הוא ש"ס. ושני שלישי הם תש"ף. ותש"ף
וע"ג עולה תשל"ג חלקים :

אין הדיושק של לבנה וכו' ר"ל מכריע שמתחבר הלבנה פעם אחת עם החמה עד שתחזור
ותתחבר עמה פעם אחת חן פחותה מכ"ט יום י"ב שעות תשל"ג חלקים. ובאותו
רגע הלבנה מחדשת ונקרא מולד :

והטעם שחלקו צני יששכר השש לחזר"ף חלקים. ויתבאר ג"כ מה שאמר ר"ג חן
הדיושק של לבנה וכו'. קצת צני יששכר יודעי צינה לעתים ג' צני יששכר
דקדקו ומלאו תחבולות כחמם והלבנה וסבובם וראו שכל חדש יתח' מכ"ט ימים. וראו
לקצוץ החדש כ"ט ימים וכשראו בחדש השני שסוביפה ואחרת הלבנה עוד יום אחד
כוסופי על כל חדש י"ב שעות וזה יום לשני חדשים. ואח"כ כרגישו שאיחרת הלבנה ל"ב
חדשים שלש יום וכוסופו על השנה ה' שעות וזהו יום לג' שנים וקצוץ החדש כ"ט יום
שתי ידות שש פירש תש"ף חלקים כי כשתחלק ה' שעות ל"ב חדשים יעלה לכל חודש
שני חלקי שש. ולאחר שלשים שנים ראו שאיחרת עוד יום אחד. אבל עדיין לא גמרו כלכם
לקצוץ השש לחזר"ף חלקים. כי יום שלם לשלשים שנה יעלה לכל חודש אחד מט"ו בשעה
שכ"ז ע"ב חלקים. אלא שראו בצוקר הששים שנה שאיחרת הלבנה עוד שש. אז הולכנו
לקצוץ השש לחזר"ף חלקים כי לכל חדש הים עולה חלק אחד. וזה להששים שנים שש.
ולדפו צ' ידות שש לע"ג חלקים ויכיר בין הכל תשל"ג. וע"כ אמר ר"ג חן הדיושק כו'
וע"כ חלקו צני יששכר השש לחזר"ף חלקים לפי שמנין זה יש צו חן ורציע ושמיניות
ושלש ותשע וחומש ועישור שאם לפעמים ילכוך החשבון לחלק השש לחלקים תוכל לחלק
בחלקים שלימים מה שלא היו יכולים לעשות בן בחשבון כך אחר כי אם בחלקים שצורים :
ומצאנו שהוקשה למקלח אנשים מאחר שזמן סבוב הלבנה בגלגלו נגד כל י"ב מזלות הרקיע
אינו רק כ"ז יום וקרוצ לשמנה שעות א"כ למה נמלא זמן בין מולד ומולד כ"ט
י"ב תשל"ג. ע"כ להסבירו לתלמידים נאמר שכאשר נמלא צ' במאות ששעת מולד אחד
מכוון נגד ראש מזל טלה על דרך משל הים כאשר אז הלבנה תפרד מנגד החמה ותסבב
במסלכה כמחוך כל גלגל כז"ל יום וקרוצ לשמונה שעות ותשוב אל הנקודת עלימה אשר
כבר התחדשה שם בחדש העבר אשר במשלינו נגד ראש מזל טלה הים לא מלאה הלבנה
את השמש במקום שהוא אשר נתפרדה ממנו מפני שזמן הכ"ז יום וקרוצ לח' שעות
כבר גם השמש הלכה במסלכה במחוך קרוצ לכ"ז מעלות. כי מהלך שניהם בראיות גמורות
הוא ממערב למזרח הפך ההמשך בעליונה. כמו שאבאר אי"ה לקמן. אשר משני זה הלבנה
רודפת אחריה ולא תשובה עד אחר צ' ימים ושעות וחלקים ידועים וכאשר תחבר אלו הכ'
ימים ושעות וחלקים אל הכ"ז יום וקרוצ לח' שעות יעלה הצורם כ"ט י"ב תשל"ג.

ויתבאר

ויתבאר לך מזה שאין הלכנו מתחדשת בגלגלה במקום אשר כבר התחדשה בו בחדש שעבר רק לעולם ציון כל מולד ומולד תסבב הלכנו את כל גלגלה נגד כל י"ב מזלות ברקיע ומוסף ע"ז קרוב למזל אחד אשר באופן זה תתחדש הלכנו בכל שנה בכל הי"ב מזלות: **הנה** תבאר לך למעלה שחדש הלכנו הוא כ"ט י"ב תשל"ג ואי אפשר לקבוע ר"ח באותו גג המולד שאי אפשר לקבוע ר"ח בחלי היום שיהיה מקלחו של יום מחדש שעבר ומקלחו מחדש כבא שנאמר חדש ימים ודרשין צ"ק דמגילה ימים אחד מזה לחדש ולא שעות לפיכך עושין החדשים אחד מלא משלמים יום ואע"פ שחדש של לנכ פחות מזה בשעות. ואחד חסר מכ"ט יום ואע"פ שחדש של לנכ יותר מזה בשעות. ואלו לא היה חדש של לנכ אלא כ"ט יום וחלי היו כל החדשים אחד מלא למ"ד יום ואחד חסר כ"ט יום. ששה מלאים וששה חסרים לשנה אבל מפני החלקים שיש בכל חודש יותר על הלי יום יתקבץ מהם שעות וימים עד שיהיה במקלה השנים חדשים מלאים יתירים על החסרים. ובמקלחה חסרים יתירים על המלאים. והטעם על זה עיין בה"ט צפרק שני דערכין משנה ב' ב"ר"ה ולא נראה כד' וז"ל בסוף זה הדיבור לפי שלא יתקבץ כיתרות שיהיו צטווי משלימים ב' מלאים לפיכך שנה כבאה וחסרו עכ"ל: ויום למ"ד עושין אותו לעולם ר"ח מפני שהוא רוב פעמים יום המולד. ואם היה חדש שעבר מן החדשים החסורים יהיה יום למ"ד מחדש כבא וממנו מוגין ימי חדש כבא. ואם היה החדש שעבר מן החדשים המלאים יהיה יום למ"ד זה ר"ח הואיל ומקלחו ר"ח שבו נולדה הלכנו אבל מכל מקום הוא משלים החדש המלא שעבר. לפי שרוב היום דהיינו י"ב שעות תשל"ג חלקים הוא מהחדש שעבר ויהיה יום ל"ה מחדש כבא וממנו יהיה מוגין ימי החדש כבא וכוא יום הקבוע. ולפיכך עושין ר"ח אחד. יום אחד. וכשני שני ימים. ועושין לעולם החדש שהוא השני יותר מלא וקראו המלאים מלכים והחסרים משרתים להם. תשרי לעולם מלא. חשון חסר כסלו מלא. טבת לעולם חסר. שבט לעולם מלא שבו ר"ה לחילנות. אדר ראשון בשנה מעוברת לעולם מלא. אדר שני בשנה פשוטה. או אדר שני בשנה מעוברת לעולם חסר. ניסן לעולם מלא. אייר לעולם חסר. סיון לעולם מלא. תמוז לעולם חסר. אב לעולם מלא שבו קוללן עלים למזבח. אלול לעולם חסר. כל זה הוא כשהשנה כסדרה שיש ששה מלאים וששה חסרים ואינו אלא שג"ד ימים ששה י"ב פעמים כ"ט ימים י"ב שעות. אבל מפני התשל"ג חלקים כשיתקבץ הרבה מהם נעשה יום ולריבוי אלו לעשות את השנה ארוכה יום אחד יותר משאר השנים ויהיה אותו שנה שג"ה ימים ולריבוי אלו למלאות עוד חדש אחד אז ממלאים גם חדש מרחשוון. ולפעמים יקרה ע"י הדחיות שיתבאר לפנינו שאנו לריבוי לקרר בשנה יום אחד ולעשותה כי אם שג"ג ימים. וא"כ נלמדך לחסר עוד חדש אחד ומחסרין אותו כיום מכסליו וא"כ מרחשוון וכסליו לפעמים שניהם מלאים ואז נקראה השנה שלימה ולפעמים שהם שניהם חסרים ונקראת השנה חסירה ולפעמים משוון חסר וכסליו מלא ונקראת השנה כסדרה. וטעם השניו באלו שני החדשים ולא צולתם משהו דמוטב לתקן השנה מתחלתה כדי לידע סדורה:

וקביעות השנה לידע אם היא שלימה או חסרה או כסדרה תלוי בקביעות יום ר"ה על בן נפרש תחילה כימים שיהיו לקבוע בכן ר"ה וא"כ נפרש הקביעות: **ודע** לך שיש ארבע דחיות בדוחין ר"ה מיום המולד תשרי. וסימן בארבע דחיות. לא אד"ו ראש. ומולד זקן כל חדרוש. ג"ט ר"ד בשנה פשוטה גרוש. ב' ט"ו תקפ"ט לאחר סיפור עקור מלשור:

פירוש דחיה ראשונה לא אד"ו ראש. פירש לעולם אין קובעין ר"ה צימי אד"ו פירש ציוס א' ציוס ד' ציוס ו'. ואם יבא מולד תשרי באחד מימי אד"ו דוחין את יום ר"ה מיום המולד ליום שלאחריו. והטעם ציוס א' אין קובעין ר"ה מפני הושענא רבא דאם נקבע

נקבע ר"ה ציוס א' אז יצא יום הושענא רבא ציוס השבת ואין הושענא הושענא שבת
 לפי שהיה אלא מוכג מנצחאיש ואינו דוחה שבת וזמנין דמחמנו ר"ה תרי או חלה
 זמנין בחד שבת ואי לא זמנין לר"ה אפי' לאשכוחי מלות ערבה שביא קלב על החדם
 לפיכך עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורכ שהרי בשביל הקושה שופר שבו
 דאורייתא אין דוחק ר"ה מיום ז' ובאין דחו מיום א' כדי שיצא יום הושענא רבא בחול.
 וצינו ד"ו אין קובעין ר"ה שלא יכיה יום כפור סמוך לשבת שאם נקבע ר"ה ציוס ד' יצא
 יום כפור ציוס ו'. ואם נקבע ר"ה ציוס י' יצא יו"ט ציוס א' וכו' חרי שבתות דסמיכי
 סהדיו ואמרין בפ"ק דר"ה תרי שבי בהדדי לא עבדין וכטעם משום ורקא ומשום מתח
 שאם יכיה בראשון מהם צ"מ ולא יקצר לא ביום ולא למחר יסריה. וגם הידקות
 בהאכלות כשבן חוין וינלו לאכול מולא יום השני ולטרכו ללוקטן פניו יום בראשון מחרי
 שבתות כג"ל וצתרי ימים יכמחו ויעפשו:

דחיה שיה מולד זקן כל הדרוש, פירש אף אם יכיה מולד תשרי ציוס אחד מימי צ"ג
 ב' ז'. אם יכיה המולד י"ח שעות שהוא חלי יום או למעלה מ"ח שעות נקרא
 מולד זקן ונדחה ר"ה מיום המולד ליום שלאחריו. ואם יכיה מולד זקן ציוס שלפני אד"ו
 אז נדחה ר"ה מימיו משום מולד זקן גם מיום שלאחריו משום אד"ו ונקבע ציוס שלפני
 למולדו וכטעם כשיצא המולד בחוף שעב י"ח וכו' רגע הקצור שנתהפך כלבנה עם
 הסמך ועומד ממש תחתיו ואי אפשר לנו לראות אור כלבנה עד הפרוד מעט מן החמה
 ללד המזרה (כמו שהבאר לקמן) ויעברו חז"ל ר"ה דף כ' שאי אפשר לראות אור כלבנה
 צפחות ממש שעות אחד המולד. וא"כ בזמן שבו מקדשין על פי הדין וכו' המולד
 מחלות ביום ואילך ולא היה אפשר לראות אותו ביום ולקדש וע"כ היו דוחין יום של
 ר"ה עד שלאחריו ואף על פי שאנו בזמן הזה צוקלין בהשכן ואנו יודעים בודאי שגולוס
 צו כלבנה מכל מקום אין מקדשין החדש קודם שאפשר שתראה כלבנה מדכתיב החדש
 הזה כזה ראוי וקדש. אבל אם המולד הפילו חלק אחד פחות מ"ח שעות שאז אפשר
 שתראה כלבנה בלוחו ביום צדנע האחרון אינו נקרא מולד זקן ונקבע ר"ה ציוס המולד:
דחיה מלישות ג' ט' ר"ד צגות פשוט גרוע, פירש אם יכיה מולד תשרי בליל ג' ט'
 שעות ר"ד חלקים צעט בעשירית. וכ"כ אם החלקים או בשעות הם יותר מזה
 וכסנכ היה פנה פשוט אז נדחה ר"ה מיום המולד. וגם מיום שלאחריו משום אד"ו
 ונקבע ציוס ב'. וכטעם לפי כשתשליך ד' ימים ח' שעות תתפ"ד חלקים שהוא יתרון משנה
 פשוט (כמו שהבאר לקמן) על ג' ט' ר"ד יכיה המולד של ר"ה הצא ז' י"ח וכו' מולד
 זקן ולטרוך לדחותו מימיו משום מולד זקן ומיום שלאחריו משום אד"ו ויכיה נקבע ציוס ז'
 ואם היינו קובעין ר"ה זה ציוס מולדו ציוס ג' יכיה בין ר"ה זה לר"ה הצא חמשה ימים
 ובינו לריבין למלחות שמנח חדשים או לעשות חדש אחד ל"א יום וזה לא ראו חז"ל לעשות
 לפי שהוא ארוך הרבה מהוד יותר מ"צ פעמים כ"ט י"ב תשל"ג ויכיה בהוצא וטולול
 צעתי בצריות שיאמרו טועים הם לכך דחו ר"ה זה מיום מולדו עד יום ב'. אבל אם היה
 מולד זה הפילו חלק אחד פחות מג' ט' ר"ד או ששנים היו היה פנה מעוברת שאז לא
 יכיה מולד תשרי הצא אחריו מולד זקן. נקבע ר"ה ציוס המולד ציוס ג':

דחיה ביצית צ' ט"ו תקפ"ט אחר שנה כעיוכ עקור מלשונות, פירש אם יצא מולד
 תשרי ציוס צ' ט"ו שבות תקפ"ט חלקים צעט ט"ו וכ"כ אם החלקים או בשעות
 הם יותר מזה ודוקא ששנ ז' הוא אחר שנה בעיוכ אז נדחה ר"ה מיום המולד ונקבע
 ציוס ג' שלאחריו וכטעם לפי שאם המולד זה צ' ט"ו תקפ"ט א"כ היה מולד ר"ה שבער ג'
 י"ח פירש יום ג' י"ח שעות. וכו' היה מולד זקן ויכיה נדחה עד יום ב' ואם יכיה ר"ה
 זה ציוס המולד ציוס ז' לא יכיה בין ר"ה זה לר"ה שפער ז' אם ג' ימים וזה אי אפשר

צעת מעוברת דא"כ היינו לריבוי לעשות שמנח חדשים חסרים בשנה מעברה או לעשות חדש אחד רק כ"ח ימים וכו' ג"כ דבר נפלא ציינו בצריות להיות השנה כל כך פחות מ"ג פעמים כ"ט י"צ תש"ג לכך דוחין ר"כ זה ליום שלאחריו ואז יהיה ד' ימים בין ר"כ זה לר"כ שער וכו' השנה הסדורה. אבל אם היה המולד זה אפילו חלק אחד פחות מן ה' ט"ו תקפ"ט שאז לא היה המולד חסרי שלפניו מולד זקן. או שלא היה שנה עיבור לפניו נקבע ר"כ זה ביום המולד :

והרמב"ם מפרש טעם הדחיות דתשרי לפי שחשבון זה שאנו חושבים ביום הוא לקיבוצי הירח והשמש צבילוכם האמלעי ולא במקומן האמתיים לפיכך עשו יום קצוב ויום דחיות כדי לפגוע ביום קיבוצי האמיתי אבל אם לא היה טעם פגיעת קיבוצי האמיתי והאמלעי לא היה דוחין מהמה אותן טעמים כגון ירקא ומתירא לצד כי לא נכון לדחות השבוע קביעת השנה המקובל מסויג כי בזמן שבו קוצעין על פי הראייה לא היה שום דחיות כי חלילה מפני טעמים אלו לדחות מועד חזמנו של ראייה שהוא מסורס הלכך למשה מכינו ואין דוחין קביעת הימים טובים מזמנם הראוי להם זולת מפני דברים מיוחדים שמעברין השנה על פי הקבלה. וכאשר בטלו משפטיו הראוי' והולכנו לסדר ולקדש חדשים שנים לדורי דורות ונתקדשו על פי חז"ל על דרך אשר תקראו אותם. ועשו זה בעיבור על פי הקביעות שבדין וראו שאי אפשר לסדור זה בלתי דחיות כדי לפגוע בקצוב האמיתי כמו שכתב הרמב"ם ע"כ נהנו שכימים כללו אד"ו ימים דחיות ולא שאר ימי השבוע מפני טעמים אחרים שנזכר בגמרא : וטעם שאר הדחיות ג"כ להשוות האמלעי לאמיתי :

נמצא דרך קביעת ראש השנה לפי חשבון זה כך הוא. תחשוב ותדע המולד של ר"ה תשרי באיזה יום יהיה ובכמה שעות מן היום או מן הלילה ובכמה חלקים מן השעה. ויום המולד הוא יום הקצוב לעולם אלא אם כן היה בלילה בשבת או ברביעי או בערב שבת או אם היה המולד בחלות היום או אחר חלות היום. או אם היה במאחזים וארבע חלקים משעה עשירות חלול שלישי או יותר על זה וכו' שנה פשוטה. או שהיה המולד בחמש מאות ותשעה ושמני' חלקי' משעה רביעית מיום שני וכו' בשל' פשוטה שאלה המעוברת שאם יארע בלילה מארבע דברי' האלה אין קוצעין ביום המולד אלא ביום שלאחריו ואם יהיה יום שלאחריו מימי אד"ו. כרי זה נדחה לשל שלאחריו ויהיה ר"ה קצוב בשלישי מיום המולד. בלד הרי שהיה המולד בשבת בחלות היום סיומן ז' י"ח. קוצעין ר"ה בשנה שמולדה כזה בשני בשבת. אבל אם היה המולד בשלישי בחלות היום או אחר חלות קוצעין ר"ה צהמישי בשבת. אבל אם היה המולד פחות חלק אחד כגון אם יהיה המולד חלק אחד קודם חלות היום סיומנו ז' י"ז תרע"ט או ג' י"ז תרע"ט או פחות מזה קוצעין ר"ה ביום המולד :

דרך ידועת השנה. אם חשוון וכו' או חסרון או כסדרן לפי חשבון זה כך הוא מדע החילוקים שנקבע בו ר"ה שתר"כ לידע סדור הדשים. וכו' שתחשוב מולד תשרי זה באיזה יום ומאיזה שעה ובאיזה חלק יהיה ויום שיהיה בו המולד הוא יום קביעת ר"ה אם לא שימנענו אחד מארבע דחיות שזכרנו ואחר שתדע קביעת יום ר"ה זה תחשוב באיזה יום יהיה קביעת יום ר"ה בצא וככה תעשה אם השנה פשוטה תשלך על מולד תשרי זה ד' ח' תתע"ו ואם השנה מעוברת תשלך עליו ה' כ"א תקפ"ט. ותמלא מולד תשרי בצא. ור"ה יהיה ג"כ ביום המולד אם לא שימנענו אחד מארבע דחיות ואחר שמועד לך גם קביעת יום ר"ה בצא תחשוב מנין הימים שציינים חוץ מיום הקביעה של זו ושל זו אם תמלא ציינים שני ימים יהיה חדשי השנה חסרון. ואם תמלא ציינים ג' ימים יהיה כסדרן. ואם תמלא ציינים ד' ימים יהיה חדשי השנה שלמים. צמח דברים אמורים בשכינת השנה שתר"כ

תמלא לידע סדור חדשים פשוטם חבל אם היתה מעוברת. אם תמלא בין יום קביעת ר"ה
 זו וזין יום קביעת ר"ה של אחרים ארבע ימים. ויבין חדשי אותה שנה במעוברת חסרים.
 ואם תמלא ביניהם כי ימים יבין בסדרן. ואם תמלא ביניהם שנה ימים יבין שלימים.
 כיצד כרי שראינו לידע סידור חדשי שנה זו ויבין ר"ה בהמשי ויבין פשוטם ור"ה של
 בשנים שנת ימלא ביניהם ג' ימים ידענו שנה זו חדשים בסדרן. ואלו היום ר"ה של אחרים
 בשלישי היו חדשי שנה זו שלימים. ואלו היום ר"ה בשנה זו בשנת ושנה של אחרים בשלישי
 בשנת היו חדשי שנה זו חסרון. ועל דרך זה תחשוב לשנה המעוברת כמו שצאנו:

וסימן על זה

לפשוטם			למעוברת		
ב	ג	ד	ד	ה	ו
ח	ב	ש	ח	ב	ש

ידע שהכמינו ז"ל קראו לתשע עשרה שנה מחזור קטן ואנו מוין אותה ללכנה. שנים עשרה
 שנה פשוטות ושבע שנים מעוברות. ולמה סמכנו על מנין זה שצמח שאלה מקבץ
 מנין ימי י"ב שנה פשוטות ושבע מעוברות ושמותיהן וחלקיהן ותעשה מכל תחריף חלקים
 לשנה. ותוסיף למנין השעות. וכל ארבע ועשרים שעות תעשה יום. ותוסיף למנין הימים
 תמלא בכל תשע עשרה שנה משני החמה שכל שנה מהם שלש מאות ותמשה וששים יום ושש
 שעות צבור ולא ישר ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה חוץ משנה אחת
 חפ"ה חלקים. תמלא במחזור שבו כזה החדשים כולם חדשי ללכנה. וכשנים שני החמה
 וכשבע שנים המעוברות שכל מחזור ומחזור לפי חשבון זה הם שנה ג' מן המחזור ושנה
 ו' ה' י"א י"ד י"ז י"ט :

והטעם בסדר הזה כי לאחר צ' שנים אי אפשר להטעם אודות גודל החסרון של ביתרון
 משני שנות החמה שלא הביע עדיין לימי חודש של לכנה על כן לריבין להוסיף
 עוד שנה אחת ואז תהיה הלידוף מכיתרון של שנות החמה ל"ב יום ט"ו שעות חר"ב
 חלקים ומוסיפין חדש אחד ונשאר שלשה ימים צ' שעות חל"ט חלקים וכו' ג' למחזור
 קטן. ואחר כך אם היו מפסיק חלל שתי שנים לאחריו לא יגיע ביתרון חלל לכ"ד יום כ"א
 שעות כצ"ז חלקים ט"ב לריבין להוסיף עוד שנה אחת. ואז תהיה ביתרון ל"ב יום י"ח
 שעות חל"א חלקים ומוסיפין חודש אחד ונשאר שש ימים כי שעות חס"ה חלקים. וכו'
 שש למחזור קטן. ומעשה אודות גודל שארית ביתרון אין לריבין להפסיק חלל שתי שנים
 ומוסיפין עליו שארית ביתרון הנזכר כ"ה יום מ"ו חלקים. ולפי שכיתרון זה הביע סמוך
 לימי החודש של לכנה אפשר להטעם ותכא השנה הכוא שמה למחזור קטן. ולריבין מעשה
 ללכך ביתרון של שלשה שני החמה ומחסורין מהם יום אחד י"ב שעות חס"ז חלקים שזו
 החשלומוין של חדש כנוסף בשנת ה' למחזור קטן הנזכר ונשאר ל"א יום צ' שעות חסמ"ה
 חלקים ומוסיפין חודש אחד בשנת אחד עשר למחזור קטן. ונשאר יום אחד י"ד שעות קר"ב
 חלקים וע"כ לריבין עוד ללכך ביתרון של שלשה שני החמה דאי לאו הכי לא יגיע חלל
 לכ"ג ימים ה' שעות חק"ה חלקים משום הכי לריבין להוסיף עוד שנה אחת ומוסיפין חדש
 ונשאר ד' ימים ט"ו שעות חסמ"א חלקים וכו' שנה ארבע עשר למחזור קטן. ועתה
 מטעם הנזכר ע"כ לריבין ללכך ביתרון של שלשה שני החמה דאי לאו הכי לא יגיע חלל
 לכ"ו ימים י"א שעות טע"ט חלקים משום הכי לריבין להוסיף עוד שנה אחת ומוסיפין
 חודש אחד בשנת שש עשר למחזור קטן. ונשאר ז' ימים י"ט שעות חס"ט חלקים ואודות

גודל שארית ביתרון חין אנו לריבין להפסיק כי אם שתי שנים ומוסיפין עליו שארית ביתרון
הנזכר ותמלא כ"ט ויס י"ד שעות קל"ח חלקים וחגרט ממנו חדש בנוסף בשנת השעשע עשר
שכוא כ"ט י"ב תשל"ג ולא נשאר כי אם שעה אחת תפ"ח חלקים :

ואם תאמר יתחייב מזה שתכיר בתקופת חמר שנים רבות באייר לפי שיתקבץ מכל
מחזור שעה ותפ"ח חלקים. נאמר וכן הדין אבל עד יבא מורה לדק ויודיענו מה
יכיר הדין בעת המאוחר :

והנני אודיעך בקילור סימני השנים הפשוטות והמעוצרות על פי הקצוות הכלל שהם
הרבעה עשר. שאי אפשר שיסתרו רק על י"ד פנים שונים לא יותר. ז' מהם בשנים
הפשוטות וז' בשנים המעוצרות :

סימני השנים הפשוטות.

בח"ג בש"ה גכ"ה הכ"ז הש"א זח"א זש"ג

סימני שנים המעוצרים

בח"ה בש"ז גכ"ז הח"א הש"ג זח"ג זש"ה

פירושן אות ראשונה מורה על קצוות ראש השנה. ואות האחרון מורה על ר"ה ניסן.
ואות האמצעי מורה על השנה זו אם שלימה או חסירה או כסדרה הוא :
ובעבור כי חדש העיבור לעולם ויכיר לפני ניסן כמבואר לעיל ע"כ ויכיר ר"ה ניסן לעולם
ראש לחדשים ויכיר המועדים בחדש השביעי ממנו וזכו ראשון הוא לכם לחדשי
השנה ויודיענו כי מלות רבות הם בתורה זכר לנתינת מצרים והנה ראוי זה להיות תחלת
השבוע וישראל וככה כתוב ויכיר בשמונים שנה וז' מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים
בשנה הרביעית בחדש זה הוא החדש השני. והשאלים חומרים כי אם השנה נמויה מהחדשים
הנה חדש האביב הוא יסוד וראש אם כן למה תתלו מספרכם מהחדש השביעי ותאמר
כי הוא ראש השנה. והתשובה כבר הזכירו חכמינו ז"ל כי ארבעה ראשי שנים הם. וראינו
מפורש כי קדוש שנת היוכל בחדש השביעי בעשור לחדש ועוד כי לוח השס לקרוא בתורה
במועד שנת השמיטה בחדש הכות למען ישמעו ולמען ילמדו ואם תחלת שנת השמיטה
תכיר מניסן למה לא לוח לקרוא בתורה בחדש המלות והנה הלי שנה עמנו בטלים. ובתב
וחג האסיף תקופת השנה ובמקום אחר הוא נאמר וחג האסיף בלאת השנה. ועוד נוכל
ללמוד מדרך התורה גם מדרך התולדות שאמר בתחלה לא תזרעו ואח"כ ולא תקלרו כי
הזרעם סמוכה לחשרי לא לניסן ועוד אם שמו תחלת השמיטה ניסן מי שזרע בשנה הששית
לא יקלור בשנה השביעית כי בקליר אחר ניסן הוא ובכר נכנסה שנת השמיטה גם לא
זרע בשנת השמיטה. ודברי חכמינו ז"ל הם נכונים (ע"י באע"ז) :

מילתא בעמיה הכל בקליר ויש לסמוך עליו יותר מאיזה פשוטות הארוכים בעצמות.

חשבון המולד לחודש

קח א' י"ב תשל"ג. כינוי ויס א' י"ב שעות תשל"ג חלקים. ותשל"ג אותו על המולד
שלפני החדש שרלונך לידע וראשונה חלף החלקים יחד ואם יעלה יותר מתת"ק
יחשוב תת"ק לשעה. וילפס עם השעות שלפניו והנותר מהחלקים יכתוב למולד חדש
הבא. אחרי חלף השעות ואם יעלה יותר מכ"ד יחשוב כ"ד ליום וילפס עם הימים
שלפניו. והנותר מהשעות יכתוב למולד שנה הבא. ואם יעלה הימים יותר משבע ושל"ג
השעשע

השבעה והכותר עליהם וכתוב: למולד חדש כצא, פולד הכי שכיב מולד הלול באחד בשבת
עשר שעות ציום ותעשה חלקים סימן להם יום א' יו"ד ה', כשתוסף עליו שארית חדש
הלילה וכו' א' י"ג תש"ג ולא מולד תשרי ליל ג' עשר שעות לילה ותש"ג חלקים
סימן להם ליל ג' יו"ד תש"ג, (ד"א נאכט לו דונסטאג 44 מינוט מיט 6 חלקים נאך
4 אורכ) כי לילה הוא י"ג שעות וחיות הוא י"ג שעות, ובכל מינוט יש י"ה חלקים
כמו שנתבאר לעיל, ועל דרך זו עד סוף העולם חדש אחד חדש :

והמעם כי הלילה מתחדשת לכל כ"ט י"ג תש"ג חלקים, כ"ה ימים כלים בשביעיות ואם
לא היה כל חדש רק כ"ה ימים יהיה כל מולד ומולד צנקודת מולד הראשון
בראש שבעה החמישי, לכן אין להשוות רק א' י"ג תש"ג כותרים על כ"ה, שכל כך יהיה
המולד השני מאוחר בשבעה החמישי מהראשון :

חשבון מולד לשנה.

השליך על המולד של ר"ה תשרי שלפניך. ד' ה' תתע"ו לשנה פשוטה, שהוא היתרונות משנה
פשוטה, ולשנה מעוברת ה' כ"ה תקפ"ט, ומתתק"ף תעשה שעה ומכ"ד שעות
תעשה יום, ואם יעלה הימים יותר משבעה תשליך השבעה והכותר עליהם וכתוב למולד
תשרי כצא. (בכל כמו בהשבון למולד החדש) ותמלא מולד של ר"ה תשרי לשנה כצא
וכתעם לדי ה' תתע"ו מפני ש"ג פעמים כ"ט י"ג תש"ג הוא שני"ד ימים ה' שעות
תתע"ו חלקים. ש"ן ימים כלים בשביעיות נשאר ד' ה' תתע"ו. וכן ה' כ"ה תקפ"ט לשנה
מעוברת הוא י"ג פעמים א' י"ג תש"ג :

ואם אין צורך שום מולד ותראה לידע המולד שיכיה עכשיו לאיזה חודש שתרצה. תחשוב
היתרי מכל השנים והחדשים שעברו מצריחת עולם, ואם תראה להשוות היתרונות
מהחדשים קח לך שתי פעמים א' י"ג תש"ג ותמלא ג' א' תק"ו שהוא יתרון משני חדשים
וחוסף עליו עוד פעם א' י"ג תש"ג תמלא ד' יו"ד רי"ע שהוא יתרון משלשה חדשים וכן
כולם, ואם תראה לידע היתרונות של שנים אז קח שתי פעמים ד' ה' תתע"ו ותמלא או
י"ז תרע"ז שהוא יתרון משתי שנים. בשנה השלישית היא שנת העיבור חוסף ה' כ"ה
תקפ"ט על א' י"ז תרע"ז ותמלא ז' ט"ו קפ"א וכן כולם, ואם תראה לידע היתרונות משני
מחזורים (כל מחזור הוא חשע עשרה שנים) קח לך שתי פעמים ז' ט"ז תקל"ח ותמלא ה'
ט' ק"י שהוא יתרון משני מחזורים וחוסף עליו עוד פעם ז' ט"ז תקל"ח ותמלא א' א' תש"ח
שהוא היתרון משלשה מחזורים וכן כולם, ואם תראה לידע היתרון מעשרים מחזורים קח
לך שתי פעמים ה' כ"ה תק"ן ותמלא ד' י"ט ק' שהוא היתרון מעשרים מחזורים וחוסף
עליו עוד פעם ה' כ"ה תק"ן ותמלא ג' ט"ז תק"ע שהוא היתרון משלושים מחזורים
וכן כולם, ואם תראה לידע היתרון משתי מאות מחזורים וכן כולם :

ועתה אם תראה לידע המולד שיכיה עכשיו לאיזה חדש שתרצה, תחשוב כל השנים החדשים
שעברו מצריחת עולם, כגון עתה שנת תר"ך לחלף הששי עברו רל"ח מחזורים
ארבע עשר כשנים (כי חשע עשרה שנים הם מחזור קטן ללילה) ותראה לידע מולד תשרי
של שנת תר"ך ואין צורך שום מולד קח ה' כ"ז ר' שהוא היתרון מדי מחזורים, ד' א'
הר"ל מחשבים מחזורים, ו' יו"ד תתע"ו נחנשה מחזורים, ה' י"ט כ"ט מארבע עשר שנים
ותחבר הכל ומכל תתק"ף חלקים תעשה שעה ותלפפו ע"ה השעות ומכל ארבע ועשרים
שעות תעשה יום ותלפפו ע"ה הימים, ומכל שבעה ימים תעשה שבעה ותשליכם וישאר
צורך א' ה' תקל"ד ותשליך אותו על ז' ה' רי"ד ותלפפו וחד יעלה לך ג' יו"ד תש"ג,
(ליל ג' מ"ד מינוט מיט ו' חלקים נאך 4 אורכ) וזה מולד תשרי משנת תר"ך, ואחר כך

אם תראה לידע מולדות של כל השנה תשלך עליו ו' י"ג תשל"ג ותלרפבו יחד ותדע מולד מרחשון וכן על כל מולד ומולד :

ועתה אבאר לך בטעם ז' ה' ר"ד שהוא היום ראוי להיות המולד של תמו, ראשונה חדש מחלוקת דרבי אליעזר ורבי יוחנן במסכת סנהדרין לר"א זכ"ה צאלול נברא בעולם ולר' יוחנן זכ"ה צאדר נברא בעולם בין לזה ובין לזה יש להוכיח שהיה ראוי להיות המולד של תמו ז' ה' ר"ד לר"א דאמר זכ"ה צאלול נברא בעולם וברביעי נחלו המאורות ברקיע דכיוני זכ"ה צאלול בתחילת ליל רביעי צלל האור לא היה עד יום ד' ג' שעות על היום דהמני' כל ילדיו בראשית היו במילואן כלומר בשעה שהזריח במילואן דכיוני ג' שעות על היום וצאותן ג' שעות עמדו בחמם והלכנו צהלון אחד ומינו במסדרין שצא אדם הראשון וקדשה בתחלת שעה חשיית על היום דאמרין התם שנים עשר שעות ישנו ביום (כמו שכתבתי לעיל שאנו חושבין לתקופות ולמולדות שהם עשרה שעות צלילה ושנים עשרה שעות ביום) בשעה ראשונה הולצר עפרו, ובשניה נעשית גולם, בשלישי נמתחו אצרו ד' זרקס בו נשמה, ז' עמד על רגליו, ז' קרא שמות, ז' וכו' צח' וכו', צט' נלטווה שלא לאכול מעץ הדעת וכו"ה כל שאר מלות וכו' בכלל שנלטווה לקדש החדש וקדשה צאותה שעה וכיון שקדשה בתחלת חשיית ע"כ לריך לומר שראה אותה שקדשה עפ"י הראייה וכיון שנראה כלבנה בתחלת חשיית לריך אהה לומר שנולדה שש שעות קודם לכן דכיוני תחלת שעה שלישית כדאמרין צפ"ק דר"ה דף כ' כ"ד שעות מוכסי סוהרא תמני סרי מעתיקא ושית מהדתי א"כ כשתחשוב לאחורך שש שעות תמצא שהיה המולד בסוף שעה שני' על היום דכיוני יום ו' י"ד שעות, ר"ל יום ו' אחר עבור י"ג שעות מן הלילה וז' שעות מן היום, ואמרו רבותינו ז"ל במסכת ר"כ יום אחד צשנה חסוד שנה וכ"ש כאן שיש ה' ימים מכ"ה צאלול עד תשרי ע"כ אנו לריכין לחשוב המולד תשרי של תמו כאלו היה, והוא ז' ה' ר"ד, חדש שהוא כן בשלך ד' ה' תתע"ו שהיה היתרונות משנה פשוטה על מולד ז' ה' ר"ד של תמו תמצא מולד תשרי של הצריחה היה ו' י"ד, ולר' יוחנן שצמר זכ"ה צאדר נברא בעולם וזכ"ה נחלו המאורות בתחלת ליל ד' ושמשו יחד ט' שעות ותדמ"ז חלקים ואחר כך תכלס שצעת ימים ואחר כך חזרה ונולדה נמצא שהיה מולד של ניסן ד' ט' תרמ"ב. ע"כ אנו לריכין לחשוב המולד תשרי של תמו כאלו היה ז' ה' ר"ד, חדש שהוא כן בשלך ז' ד' תל"ח שהוא היתרונות מחלי שנה פשוטה על מולד ז' ה' ר"ד של תמו תמצא מולד ניסן של הצריחה היה ד' ט' תרמ"ב. כיון לך בין לר"א ובין לר' יוחנן שהמולד תשרי של תמו היה ז' ה' ר"ד ומכאן אמרו בתשרי נברא בעולם או בניסן נברא בעולם אף על פי שנצרה ה' ימים קודם לכן כיוני משום שאדם הראשון לא נברא עד יום ו' והוא היה עיקר הצריחה לכן יחסו בו צריחת בעולם זה מר"ח תשרי וזה מר"ח ניסן :

ועתה אכתוב לך הלוח של כל היתרונות מחדש לחדש עד י"ב חדשים שהוא י"ב פעמים ו' י"ג תשל"ג הוא שנה פשוטה, גם יתרון חשבון י"ג חדשים והוא שנה מעוברת ואח"כ משנה לשנה עד י"ט שנים שהיה מחזור קטן ללכנה, ואחר כך ממחזור למחזור עד עשרה מחזורים, ואחר כך מעשרה מחזורים עד מאה מחזורים, וממאה מחזורים עד ש', ואז בקל תוכל לחשוב המולד מצריחת עולם אפילו אם אין צורך שום מולד רק שתדע המולד הראשון אשר עליו העמידו חז"ל חשבותם מן הטעם שכתבתי לעיל הוא היה צליל שני ה' שעות ר"ד חלקים. וסימנך ז' ה' ר"ד ותוכל לידע איזה מולד שתרצה עד סוף כל ימי עולם :

לוח ה'תרנ"ה

ר מסמורים ה כז כ
צ . . . ד א תר"ל
ה . . . ו י תתט"ו
י"ד פנים ה יט כ"ט
מועד של תכ"ו ב' ה ר"ד
המועד תשרי א י תשל"ט

526

אשר תבואל בו יעצר וכי' וראוי להזכיר עליהם קודם פסח, ובמעוברת שקורין בגרו
 ופסחו ים גם כן סמך שצפרשת מלורע כהיז וכלי חרש אשר יגע בו היז יעצר וכל כלי עץ
 ישפף במים, ובפסח מעוברת קורין מלורע קודם הפסח וזכו סגרו ופסחו, סוף אס הקציעות
 מוכנה הוא לו כ"ה וכשנה היא מעוברת קורין אחריו מות קודם הפסח, ולעולם קורין
 במדבר שיש בה מניין של ישראל קודם שבוטות וזכו מנו ועליו סוף אס הקציעות מהפסח
 הוא לו כ"ה וזכו מעוברת קורין נשא קודם שבוטות, ובטעם שטעו סימן' הזכ
 כדי שלעולם תפסיק בפסח הזאת בין פרשת בהקותי שיש בה קללות ותוכחה ובין סוף
 השבועות שהוא יום הדין על הפירות שלא יקראו הקללות סמוך ליום הדין, בסוף פרק
 בני העיר תמיד עזרא חקן להם לישראל שיכיו קורין קללות שצ"כ קודם עלות
 ובמשנה תורה קודם ר"ה ואמרינן בהם שטעם כדי שתכלה שנה וקללותיה, דעלית נמי
 ר"ה היא ובדעתך ובעלית על פירות האילן וכתבו בתוספתא שהטעם שאלו קורין במדבר סיני
 קודם עלות כדי שלא להסמוך הקללות שבהקותי לעלית ע"כ : ולפי ש' צ"כ קודם ואתחנן
 שהוא תכלה וזכו לימו ולולו, ובטעם הוא כדי שיקראו פרשת דברים שמתחלת בתוכחותיו
 של משה קודם ע' צ"כ וכדי להפטיר בה בחזון שכיח תוכחות של יעקב על הכורזן,
 ולעולם קורין אותם ללצים קודם ר"ה מפני שיש בה פניונו תשובה וזכו קונו ותקעו ולכן
 כשראש השנה צום צ' לו צום ג' שיש צ' שצחות בין ר"ה לסוכות מהלקים ללצים וילך
 וקורין וילך בין ר"ה לז"כ וסלזינו בין י"ב לסוכות וכדי שיזכרו הפסחים צומין
 הזה ע"כ לריבין אנו לפסול מוקלת הפסחים : ואל תחמה למי חלקו ללצים וילך שסם
 קרית מאוד ולא חלקו ממות ומכתי שסם לרזכים דע כי בזמן חז"ל שלעולם יקראו
 חלל הדברים שיש בה תוכחה משה קודם ע' צ"כ להזכיר הטעם שיזכרו על מה חרב בית
 אלהינו ויפוצו מדרכם כרעים ועוד שצ"כ תבא פרשת כי תבא בשנת קודם ר"ה ואלו חז"ל
 להפסיק צ' ללצים בין קללות דפרשת כי תבא ובין ר"ה שלא יזכרו הקללות בשנת
 קודם ר"ה שהוא יום הדין, כמו שכתבו בתוספתא סוף פרק פרק בני העיר וסוף פרק
 המוכר את הספינה דף פ"ח : כמו שטעו צפרשת במדבר שקורין לעולם קודם עלות
 כדי להפסיק בין קללות הזאת בהקותי ובין עלות שהוא ג"כ יום הדין על הפירות, אבל
 בללצים חצ"ג שיש בה תוכחות אין בו קללות וכן האזינו בין ר"ה לז"כ שאין בה
 קללות רק תוכחות, לעולם קוצצין פרשת שקלים קודם ר"ה אדר או בראש חודש אדר
 שאל להיות בשבת, ופרשת זכור קודם פורים, ופרשת החודש קודם ר"ח ניסן או ב"ה
 ניסן שאל להיות בשבת, ופרשת פרס בשבת הסמוך לפני פרשת החודש, וסימן לשבתות
 הספיקות זט"ו צ"ו ד"ד וזו"ה פירוש אס ר"ה אדר הסמוך לניסן בשבת מפסיקין
 בט"ו בחודש וזכו זט"ו ואס חל ציום צ' מפסיקין צו' צו' זכו צו', ואס חל ציום ד'
 מפסיקין צד' צו' זכ ד"ד, ואס חל ציום ו' מפסיקין צ' הפסקות אחד צ' צו' ואחד בשנה
 עשר צו' זכו וצ"ו :

השער השני

בו יתבאר עניני חרצת תקופת השנה וזמן מדת שנת החמה והיתרונות על זמן מדת שנת הלונה :
ארבע תקופות בשנה ונמשכין אחר ימות החמה, זמן סבוב החמה בגלגלה נגד כל י"ב חזרות
 חקיע (דכינו טלה שור האומים סרטן אריה בחולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי
 דגים) שלש מאות חמה וששים ורביעי יום שהוא שש שעות, תקופות ניסן הוא השמש
 והחלק שחכם בו השמש צראש מזל טלה והימים מתחילין להאריך צרוב על הלילות
 ותקופת תמוז היות השמש צראש מזל סרטן ואלו הימים בתכלית האורך ומשם ואילך
 מתחילין לקצר ותקופת חשוני היות השמש צראש מזל מאזנים ואלו מתחילין הימים לקצר

מן הגלות, ותקופת טבת היות השמש צרש מזל גדי ואז יומים צהלית הקינור ונמש
ואילך מתחילין להאריך:

גרסינן במסכת עירובין פ"ב דף ג' ע"א משמי' דשמואל ירחינאח אן בין תקופה לתקופה אלא
אחד ותשמי' יום ושבע שעות וחצי שעה, והל"א ימים א"כ שלשה עשר שעות
וכוללים בשביעות נמלא כל תקופה נמשכת אחר תקופה שלפניה שבע שעות ומחלה
צחוק שבע י"ד לפיכך כוידע תקופה אחת ורואה לידע תקופה שאחריה יחשוב מאותו
עת ורגע התקופה שזידו ל"א יום וז' וחצי שעה דכיינו י"ג שעות וז' ומחלה שעות
ונמלא תקופה הצאה אחריה, וכן אחת תוכל לידע צאחה יום וצאחו שעה מן היום תהיה
התקופה בדרך זכ אם תוסיף על שעות התקופה שלפניה ז' שעות ומחלה וימלא צאחה יום
וצאחו שעה מן היום תהיה תקופה זו. כגון דרך משל אם תהיה תקופת ניסן תחלת ליל ד'
כמו שהיתה תקופת ניסן ראשונה של צריחה עולם תוסיף עליה ז' שעות ומחלה ותהיה
תקופת תמוז ז' שעות ומחלה בליל ד' תוסיף על תקופת תמוז ז' שעות ומחלה ותהיה תקופת
חשירי ג' שעות ציוס ד'. כי צהשצון התקופות תהשצ לעולם חלילה י"ב שעות וזכיום י"ב שעות.
תוסיף על תקופת חשירי ז' שעות ומחלה ותהיה תקופת טבת יוד שעות ומחלה ציוס ד'
וכן לעולם: ונתנו סימן על זה (אזג"י ואל"ד) פירוש אזג"י צעה זו ואל"ד צעה שניה
כגון שהצא תקופת ניסן בתחלת שעה א' בליל ד' תהיה תקופת תמוז צ"ז שעות ומחלה בליל ד'
ותקופת חשירי צ"ג שעות ציוס ד' ותקופת טבת עשר שעות ומחלה ציוס ד' ואל"ד צעה
שניה כי תקופת ניסן הצא צ"ז שעות בליל ה' ותקופת תמוז צ"ה שעות ומחלה ציוס ה',
ותקופת חשירי ט' שעות ציוס ה', ותקופת טבת צ"ד שעות ומחלה בליל ו' וצעה שלישית
חוזר לסימן אזג"י שתהיה תקופת ניסן בתחלת שעה ראשונה של יום ו'. וכן נמשכות זו אחר זו,
וצעה רביעית הסימן ואל"ד שתהיה תקופת ניסן ו' שעות על יום ז' וכן כולם, וכל כ"ח
שנים חוזרת תקופת ניסן לתחילת ליל ד' כמו שהיתה צעה ראשונה של צריחה עולם, וכן כל
תקופה ותקופה חוזרת חלילה לעולם כ"ח שנים לכ"ח שנים ליום אחד ולרגע אחד. (עיון
צורה דבסמך ותמלא עולן צסדר בכל שנה במחזור גדול) ולכן נקרא כל כ"ח שנים מחזור
גדול לטמך לפי שחזרת החמך לתחילת תקופתה כמו שהיתה צעה צריחה עולם, וכיה גדולה
מבמחזור של לצה. ובכל כ"ח שנים יש ז' מחזורים קטנים של ד' שנים שתקופת ניסן חוזרת
בכל אחד מהם לתחילת חלילה. וסימן דצ"ז בגא"י. פירוש במחזור ראשון תהיה תקופת ניסן
בתחילת ליל ד'. במחזור ב' בתחילת ליל ב'. במחזור ג' בתחילת ליל ז'. במחזור ד' בתחילת
ליל ה'. במחזור ה' בתחילת ליל ג'. במחזור ו' בתחילת ליל א'. במחזור ז' בתחילת ליל ו'.
כי שנת החמך שס"ב ימים ורביע יום השלך מהם השביעות ונשאר א' ו' פירוש א' יום
ושש שעות שהוא רביע יום, כל כך נמשכת תקופה שנה זו מתקופה שנה שלפניה, וצארצע
שנים שהם ד' פעמים א' ו' עולים חמשה ימים נמלא צארצע שנים נמשכת תקופה אחת
ה' ימים זו מזו, חשוב מתחילת ליל ד' שהוא זמן תקופת ניסן של שנה ראשונה של מחזור גדול
עד תחילת ליל ב' ותמלא ה' ימים וכן מתחילת ליל ב' עד תחילת ליל ז' ה' ימים וכן כולן,
נמלא צלילות המחזור גדול תחזור להיות התקופה של ניסן בתחילת ליל ד'. וכן כל תקופה
ותקופה חוזרת חלילה בכל כ"ח שנים: ונמלא לפי מה שכתבנו לעיל שתקופת ניסן אינה
נופלת לעולם אלא בתחילת חלילה או בתחילת היום או ו' שעות בלילה או ו' שעות ציוס
ובימך ח"ו, ותקופת תמוז לעולם אינה נופלת אלא שעה ומחלה בלילה או שעה ומחלה על
היום, או ז' שעות ומחלה בלילה או ז' שעות ומחלה ציוס וסימך תמוז א"י ז"י: ותקופת
חשירי לעולם אינה נופלת אלא ג' שעות בלילה או ג' שעות ציוס, או ט' שעות בלילה או ט'
שעות ציוס וסימן חש"י ג' ט': תקופת טבת לעולם אינה נופלת אלא ד' שעות ומחלה בלילה
או ד' שעות ומחלה ציוס, או עשר שעות ומחלה בלילה או עשר שעות ומחלה ציוס וסימן להם

טבת ד"מ י"מ: וכל תקופה ותקופה אינה נמשכת בחדשה יותר על שכיח תקופה שלפניה
 בחדשה רק יום אחד או ז' ימים או ג' ימים ולא יותר רק אם לשעות כלות למעלה
 מארבע שעות ומחלה על היום אז ממשצט שעות ומחלה יצואו היום של אחריו: ואחר שחדש
 את יום התקופה צימו השבוע תוכל לדחות התקופה לחוץ חדשה עד אותו היום בשבוע
 הסמוך למספר ימי התקופה שלפניה וזאת תוכל לידע כמה ימים בחדש תהיה התקופה
 בלי שום תשבון. וכלל הוא ולא תוכל לטעות: ואחר שחדש שאין צין תקופה לתקופה אלא ז"ח
 יום ז' שעות וחלי, חשוב ד' פעמים ז"ח וא' וחלי לארבע תקופות בשנה ועל כן שם"ח
 ימים ורביע יום והוא שנת החמה, ואחר שמלינו ששנת החמה היא שם"ח ימים ורביע יום
 נמצא חדש החמה הוא שלשים יום יוד שעות תק"מ חלקים שהוא אחד מ"ב של שם"ח ימים
 ורביע יום, וחדש בלגג הוא כ"ט י"ב תשל"ג וא"כ יתרון חדש החמה על חדש בלגג
 הוא כ"ח שעות תתכ"ז חלקים, ויתרון של שלשה חלקים שהוא תקופה אחת הוא ז' י"ז
 ש"ח שהוא ג' פעמים כ"ח תתכ"ז, ויתרון השנה שהוא ד' תקופות הוא יוד כ"ח ר"ד
 שהוא ד' פעמים ז' י"ז ש"ח, ויתרון המחזור קטן שהוא י"ט שנים הוא שנה אחת תפ"ח
 חלקים, כל כך הודע יתרון תקופה אחת ורובה לידע יתרון תקופה שלאחריו יתן על יתרון
 התקופה שצדו ז' י"ז ש"ח וילטרפו יחד חלקים לחלקים ושעות לשעות וימים לימים
 ולא ישליך הימים צו' ז' כמו צמולדות רק אם יבדק לו יותר מכ"ט י"ב תשל"ג ישליך הכ"ט
 י"ב תשל"ג שהוא חודש העיבור. וכנראה הוא היתרון מהתקופה הבאה, ואם תרצה לידע
 יתרון משנה לגון מתשרי לחשירי אז מניסן לניסן תן על היתרון שצידך יוד כ"ח ר"ד
 ותלטרף יחד החלקים לחלקים ובשעות להשעות וימים לימים ואם יעלה לך יותר מכ"ט י"ב
 תשל"ג ישליך הכ"ט י"ב תשל"ג שהוא חדש העיבור כנראה מזה ומה שיעלה צידך שלא
 יגיע לכלל כ"ט י"ב תשל"ג הוא היתרון משנה הבאה, ואם תרצה לידע היתרון ממחזור למחזור
 תן על יתרון שצידך ח' שנה תפ"ח חלקים ותמצא היתרון ממחזור הבא:

ואם אין צידך שום יתרון החמה ותלצה לידע היתרון שיהי עכשיו לחיו שנה או לחיו
 תקופה שתלצה תחשוב תחילה כל השנים ובתקופות שצברו ממחזור קטן שאתה עומד בו.
 וקח לכל שנה יוד כ"ח ר"ד. ולכל תקופה ז' י"ז ש"ח. ותחבר הכל ומכל תת"פ חלקים
 תעשה שנה ותלטרפו עם השעות ומכל ארבע שעות תעשה יום ותלטרפו עם הימים.
 ואם יעלה לך בהשבון יותר מכ"ט י"ב תשל"ג תשל"ג ש"ח ש"ח ש"ח ש"ח ש"ח ש"ח ש"ח
 כנראה מזה, ומה שיעלה צידך שלא יגיע לכלל כ"ט י"ב תשל"ג חקח לך למשמרת, ואחר כך
 תחשוב כמה מחזורים עברו מצריאת עולם עד אותו הזמן שתלצה לידע היתרון וקח לכל מחזור
 שנה אחת תפ"ח חלקים. ותחבר הכל החלקים לחלקים ובשעות להשעות וימים לימים.
 ותחבר הכל עם היתרון שנראה צידך מהשנים ובתקופות, ותסיר מהם י"ב ימים ד' שעות
 ר"ד חלקים כי כך קדמה החמה ללגג בצריאת עולם כמו שנראה לקמן, ומה שנראה הוא
 היתרון מהשנה או מהתקופה שאתה רוצה לידע. ועכשיו אם תרצה לידע בזה יום וצאיו
 שנה ובמה ימים בחדש תהיה התקופה קח היתרון וכמולד של אותו חדש שתלצה לידע,
 אם לחשירי קח היתרון וכמולד של תשרי ואם לטבת קח היתרון וכמולד של טבת ותלטרף
 החלקים ובשעות של יתרון ומולד יחד. ולא הימים, רק מיום המולד תמנה ימי היתרון וכמנין
 ימי היתרון כי ימים תהיה התקופה אחר המולד בחדשה, ואל תחשוב מיום ראש חודש
 אלא מיום המולד, ובשעות תבאנה לפעמים צויה שלאחריו (כיוון אם בשעות מהיתרון
 ומכמולד יעלו לך יותר מארבע שעות ואז תבאנה בשעות צויה שלאחריו), ודע שחלקי
 היתרון עם חלקי המולד לריבויים להיות מכונים לעולה. בתקופת ניסן ותשרי שעות שלמות.
 ובתמוז וטבת חצי שנה שם תק"מ חלקים או שנה וחלי. כפי הסומן ניסן תמוז חצי שנה
 ז"מ תשרי ג' ט'. טבת ד"מ י"מ יאם לא תמצא כן ודאי שעות בהשבון:

וברוב פעמים בשני העיבור אין התקופות נופלות במדען תקופת תשרי נופלת בתחילת חשוון תקופת טבת בתחילת שבט תקופת ניסן באדר שני וזה קל לכבין אם היתרון של תשרי הוא יותר מהימים של חדש תשרי כך ימים המשך התקופה בחשוון וכן היתרון של טבת אם הוא יותר מהימים של חדש טבת אז המשך התקופה בשבט ותקופת ניסן בשנת העיבור תמנה היתרון מהמולד של אדר שני אם יהיה היתרון יותר מהימים של אדר שני אז יהיה תקופת ניסן בתחילת חודש ניסן ואם יהיה פחות מזה יהיה התקופה באדר שני הן בשנת ו' וי"ז במחזור קטן תמנה היתרון מהמולד של ניסן ותקופת תמוז בשנת העיבור בשנת ח' וי"א וי"ט במחזור קטן תמנה היתרון מהמולד של סיון וכמה ימים שהיה היתרון יותר מהימים של חדש סיון כך ימים יהיה תקופת תמוז בחדש ודע שהיתרונות מתשרי משנת ט' במחזור קטן לרי"ך אחת בתחילת לחצר היתרונות מכשנים ומן המחזורים ציחד ואחר כך להסיר מזה כ"ט ו"ב תשל"ג וכשנאר הוא היתרון מתשרי, וכטעם מזה נחמת בשנת ח' במחזור קטן הוא שנה מעוברת והיתרונות עדיין לא הגיע לכ"ט ו"ב תשל"ג, ע"כ לא בוחר עוד בכ"ט ו"ב תשל"ג :

ועתה לפי הנזכר לעיל אם אין אחת יודע שום יתרון בתמנה ותרל"ב לידע היתרון שיהיה עכשיו, כגון עתה שנת תר"ך לפ"ק שעברו רל"ה מחזורים וי"ד שנים ממחזור רל"ו ותרל"ב לידע היתרון של תשרי משנת תר"ך שהוא כ"ו למחזור, קה היתרון מארבע עשר שנים לכל שנה וי"ד כ"א ר"ד ותהצר הכל חלקים לחלקים וכשעות לכשעות ויעלה צורך קי"ב ימים ח' שעות תרל"ו חלקים, ותשלך כל כ"ט ו"ב תשל"ג, וישאר מה שלא הגיע לכלל כ"ט ו"ב תשל"ג, ד' ט"ז תתרג"א, ועתה קה לך היתרונות מרל"ה מחזורים לכל מחזור שנה אחר תפ"ה חלקים ותהצר הכל יעלה לך שבעה עשר ימים וי"ט שעות תקט"ו חלקים ותהצר היתרונות מהמחזורים עם היתרונות מכשנים ויעלה לך כ"ב ו"ב תפ"ו, תסיר מזה ו"ב ק' ר"ד וישאר לך ט' ט"ז רפ"ב ותלרף השעות וחלקים מהיתרון הזה עם השעות וחלקים מהמולד של תשרי משנת תר"ך שהוא ליל ג' וי"ד שעות בלילה תשל"ה חלקים, ויעלה לך וי"ד ימים עם ג' שעות, מפני שהימים של המולד לא מלטרפין עמכם כמ"ל, ותמנה וי"ד ימים מיום המולד, ויום המולד הוא צמחין בעשרה ימים אזי יהיה תקופת תשרי בשנת תר"ך ג' שעות בליל ו' ט' זו :

המעם תסרת ו"ב כי ר"ד הוא צין לר"ה וצין לר' יושע, לר"ה דאמר בתשרי נצרא בעולם ופירושו באחד בתשרי נצרא אדם הראשון שנצרא ציום ו' חבל תחלת הצריחה היתה מיום א' שלפניו שהוא כ"ה בליל ואלו החמש ימים אלו חושבין לשנה שלימה דמקלף השנה ככולה ובאלו נצרא בעולם בתחילת אותה השנה, שהיו ראוי להיות מולדו ב' ה' ר"ד כמו שכתבנו לעיל, וציום ד' ג' שעות על היום נתלו המאורות כשצדריה החמה ביוצב שהוא מילומה של זריחה כי כל יאורי צדאשיות במלואן נצראו וכינו ט"ו שעות על היום ואז עמד החמה והלצנה שניהם בחלון אחד ולא נראה אורה עד שצא אדם הראשון וקדשה בתחילת שנה חשיטית של יום ו' ואכן מולד שש שעות קודם לכן כי שש שעות מייכסי סיכרא כמו שכתבנו לעיל א"כ כשתחשוב לחמורך שש שעות תמלא שהיה המולד צמוק שעה שניה על היום דכינו ו' וי"ד רל" וי"ד שעות על יום ו' השוב מיום ד' ג' שעות על היום דכינו ד' ט"ז עד ו' וי"ד ויהיה יום אחד וכ"ג שעות וא"כ קדמה החמה בלוחו הפעם לפני המולד יום אחד וכ"ג שעות ואותן ח' ימים שנצרה בעולם קודם תשרי הרי חשבים שנה ויהי השנה של חכו, וע"כ לא היה יתרון לשנת החמה על הלצנה שהרי לא שמשו אלו חושבין לכל שנה ושנה יתרון החמה וי"ד כ"א ר"ד אפילו לאותה שנה של חכו שהרי אלו מעמידין כל חשבונותיו על צ' ה' ר"ד כדלעיל, לכן לריבין אלו להסיר אותן וי"ד כ"א ר"ד של שנה חכו ואותן ח' יום וכ"ג שעות שקדמה החמה ללצנה צין הכל ו"ב כי

ר"ד: ולר' יהושע דאמר צמיסן גצרא בעולם וכצד שנתלו הנהגות צתחילת ליל ד' ושמשו יחד ט' שעות ותרמ"ב חלקים, ואחר כך תכלס שצעת ימים כמו שכתבתי לעיל, ואחר כך חזרה ונולדה וא"כ צעת מולדתה קדמה בהמכ ללצנב ז' ימים ט' שעות תרמ"ב חלקים וגם לפי דבריו של ר' יהושע לא היתה תכו כי אם חלי שנה ואותה חלי שנה ג"כ לא הים יתרון לשנת החמכ על הצנב שברי לא שמשו ואם כן כפאלו חושבים יתרון התקופה מצריאת עולם ונותנין לכל שנה יו"ד כ"א ר"ד אפילו לאותו חלי שנה של תכו לכך לריבון אלו להסיר מאותן יו"ד כ"א ר"ד היתרון של חלי שנה של תכו שהוא ה' יו"ד תרמ"ב, ואותן ה' ט' תרמ"ב שקדמה בהמכ ללצנב שהוא צון הכל י"ב כי ר"ד, נמלא מוכח שפיר צין לר"א וצין לר"י שלריך להסיר י"ב ק' ר"ד מן החשבון היתרונות מצריאת העולם:

ועתה אכתוב לך כלות של היתרונות החמכ מהדש לחדש עד שחגיע לתקופה היתרונה צ' י"ז ש"א, ומתקופה לתקופה עד שחגיע למחזור קטן וממחזור למחזור עד עשרה מחזורים ומעשרה מחזורים עד מאה מחזורים וממאה מחזורים עד ש' מחזורים, ואז בקל תוכל לחשוב היתרון מצריאת עולם אפילו אין צורך שום יתרון תוכל לידע היתרון שתרלכ עד סוף כל ימי עולם, ומן היתרון תוכל לידע כמה ימים תהיה התקופה צדדשה כי לעולם כמנין ימי היתרון כך מנין ימים תהיה התקופה אחר המולד צדדשה וכשעית יבא לפעמים ציום שלאחריו כ"ל, ובכל שני העיבורים אליג לך היתרון אחר שהוא כ"ג י"ב תש"ג חוץ מבשנת ה' למחזור שאין ציתרון כ"ט י"ב תש"ג רק כ"ט ימים מ"ו חלקים ובשנת ט' למחזור יוסר: ועתה אם תרלכ לידע יתרון מחוץ לוח זה תחבר היתרונות מכמחזורים ומכשנים ומתקופות שעברו עד אותה תקופה שתרלכ לידע, ומכחשבון שיעלכ צורך תסיר י"ב כ' ר"ד ומה שנשאר הוא היתרון אשר עתה רוצה לידע: ובשני העיבור תחשוב כמו שכתבתי לעיל: וגם תקופת תשרי משנת ט' צמחזור כ"ל:

לוח היתרונות מתקופות

לחדשים		לשנים		למחזורים	
א	כא תתכ"ז	א	יוד כא ר"ד	א	א תפ"ח
ב	א יט תקע"ד	ב	כא יח ת"ח	ב	ב תתק"ע
ג	ב יז שכ"ח	ג	ג צ תשל"ט	ג	ג ש"ה
לתקופת		ד	יד " כג	ד	ד תת"ס
א	צ יז שכ"ח	ה	כד כא רכ"ז	ה	ה רס"ה
ב	ה י תרמ"ב	ו	ו ה תשי"ח	ו	ו תש"נ
ג	ה ג תתקס"ג	ז	ז יב תתקכ"ב	ז	ז קנ"ה
ד	י כא ר"ד	ח	ח כח " מ"ו	ח	ח תר"מ
משל		ט	ט ח תקל"ז	ט	ט יג מ"ה
א	תת"פ	י	י ה תשמ"א	י	י יד תקל"ל
ב	ה י תת"פ	יא	יא יד קנ"ב	יא	יא תת"פ
ג	ה יז רנ"ה	יב	יב יח שנ"ו	יב	יב תת"פ
ד	ה טז תת"פ	יג	יג ה תת"פ	יג	יג תת"פ
ה	ה טז תת"פ	יד	יד טז תת"פ	יד	יד תת"פ
ו	ה טז תת"פ	טו	טו יז קע"ה	טו	טו תת"פ
ז	ה טז תת"פ	טז	טז יח שט"ט	טז	טז תת"פ
ח	ה טז תת"פ	יז	יז יט תת"ע	יז	יז תת"פ
ט	ה טז תת"פ	יח	יח טז תת"ע"ד	יח	יח תת"פ
י	ה טז תת"פ	יט	יט א תפ"ה	יט	יט תת"פ
יא	ה טז תת"פ	כ	כ א תת"פ	כ	כ תת"פ
יב	ה טז תת"פ	כא	כא א תת"פ	כא	כא תת"פ
יג	ה טז תת"פ	כב	כב א תת"פ	כב	כב תת"פ
יד	ה טז תת"פ	כג	כג א תת"פ	כג	כג תת"פ
טו	ה טז תת"פ	כד	כד א תת"פ	כד	כד תת"פ
טז	ה טז תת"פ	כה	כה א תת"פ	כה	כה תת"פ
יז	ה טז תת"פ	כו	כו א תת"פ	כו	כו תת"פ
יח	ה טז תת"פ	כז	כז א תת"פ	כז	כז תת"פ
יט	ה טז תת"פ	כח	כח א תת"פ	כח	כח תת"פ
כ	ה טז תת"פ	כט	כט א תת"פ	כט	כט תת"פ
כא	ה טז תת"פ	ל	ל א תת"פ	ל	ל תת"פ
כב	ה טז תת"פ	מ	מ א תת"פ	מ	מ תת"פ
כג	ה טז תת"פ	נ	נ א תת"פ	נ	נ תת"פ
כד	ה טז תת"פ	ס	ס א תת"פ	ס	ס תת"פ
כה	ה טז תת"פ	ע	ע א תת"פ	ע	ע תת"פ
כו	ה טז תת"פ	פ	פ א תת"פ	פ	פ תת"פ
כז	ה טז תת"פ	צ	צ א תת"פ	צ	צ תת"פ
כח	ה טז תת"פ	ק	ק א תת"פ	ק	ק תת"פ
כט	ה טז תת"פ	ר	ר א תת"פ	ר	ר תת"פ
ל	ה טז תת"פ	ש	ש א תת"פ	ש	ש תת"פ

השאלה היא שמתחילין לומר וכן טל ומטרי, אם בשנה כסדרה או חסרה או לעולם הוא
 צבסליו כמנין הימים שתקופת תשרי צתשרי, ואם בשנה שלימה אז בשאלה יום
 אחד פחות צדוש צבסליו ממך שתקופת צתשרי, וסימן על יום בשאלה וא"ד יעלה מן
 כארץ, פירוש אם התקופת ה' יום א' אז בשאלה ציום ד', ואם התקופת ציום צ' אז
 בשאלה י' . שיכיר לעולם ד' ימים צין התקופת לשאלה :

השאלה נמשכת אחר תקופת תשרי, כי אלו נוכחים צבני צבל שמתחילין לומר טל ומטרי
 ששים יום אחר תקופת תשרי ואינו מעת לעת אלא ששים יום עם יום התקופת
 ועם יום השאלה לפיכך אם בשנה כסדרה או חסרה כלים הששים יום צבסליו כמנין
 שתקופת תשרי צתשרי ואם בשנה שלימה שניתוסף יום אחד צדוש חשוון אז בששים יום
 כלים יום אחד קודם לכן :

לוח א'

לוח ב'

מנין כשנים	תשרי	טבת	ניסן	תמוז	מנין כשנים	תשרי	טבת	ניסן	תמוז
א	לגט	יגדמ	תלד	לדזמ	ו	לגט	יגדמ	תלד	לדזמ
ב	ידג	ידיו	הלכ	יכאמ	ז	ידג	ידיו	הלכ	יכאמ
ג	יכט	לודמ	תיו	יוזמ	ח	יכט	לודמ	תיו	יוזמ
ד	לזג	לזימ	חיו	לחאמ	ט	לזג	לזימ	חיו	לחאמ
ה	לאט	יחדמ	תלב	לצזמ	י	לאט	יחדמ	תלב	לצזמ
ו	יצג	יצימ	הלג	יגאמ	יא	יצג	יצימ	הלג	יגאמ
ז	יגט	לדדמ	תיד	ידזמ	יב	יגט	לדדמ	תיד	ידזמ
ח	לכג	לכיו	חוי	לוחא	יג	לכג	לכיו	חוי	לוחא
ט	לוט	יודמ	תלו	לוחמ	יד	לוט	יודמ	תלו	לוחמ
י	יוג	יוזמ	חלג	יחאמ	יז	יוג	יוזמ	חלג	יחאמ
יא	יחט	לצדמ	תיצ	יצזמ	יח	יחט	לצדמ	תיצ	יצזמ
יב	לגג	לגימ	סויג	לדאמ	יט	לגג	לגימ	סויג	לדאמ
יג	לדט	ידדמ	תלכ	לכזמ	כ	לדט	ידדמ	תלכ	לכזמ
יד	יכג	יכיו	חלו	יוחא	כא	יכג	יכיו	חלו	יוחא
טו	יוט	לזדמ	תיו	יוזמ	כב	יוט	לזדמ	תיו	יוזמ
טז	לאג	לחיו	חיו	לחאמ	כג	לאג	לחיו	חיו	לחאמ
יז	לצט	יצדמ	תלב	לצזמ	כד	לצט	יצדמ	תלב	לצזמ
יח	יגג	יגיו	תלד	ידאמ	כה	יגג	יגיו	תלד	ידאמ
יט	ידט	לכדמ	תיכ	יכזמ	כו	ידט	לכדמ	תיכ	יכזמ
כ	לוג	לוימ	חיו	לוחא	כז	לוג	לוימ	חיו	לוחא
כא	לזט	יזדמ	תלג	לחאמ	כח	לזט	יזדמ	תלג	לחאמ
כב	יכג	יכיו	חלכ	יכאמ	כט	יכג	יכיו	חלכ	יכאמ
כג	יכט	לגדמ	תיג	יגזמ	ל	יכט	לגדמ	תיג	יגזמ
כד	לדג	לדיו	תיד	לכאמ	לא	לדג	לדיו	תיד	לכאמ
כה	לכט	יכדמ	תלו	לחזמ	לב	לכט	יכדמ	תלו	לחזמ
כו	יוג	יוזמ	סלז	יחאמ	לג	יוג	יוזמ	סלז	יחאמ
כז	יוט	לחדמ	חיו	יחאמ	לד	יוט	לחדמ	חיו	יחאמ
כח	לכג	לכיו	חוי	לוחא	לה	לכג	לכיו	חוי	לוחא

מלוח הראשון אשר הוא על כ"ח שנים שהוא
 מחזור גדול לפיכך, תוכל לידע לעולם
 באיזה יום צבצוב וצאיתו שעה יכיר כל תקופה,
 כי בכל כ"ח שנים חוזרת תקופת ניסן לתחילת
 ליל ד' כמו שכתב בשעה ראשונה של צריחת
 עולם וכן כל תקופה ותקופה חוזרת כלילה
 לעולם מכ"ח שנים לכ"ח שנים ליום אחד ולרגע
 אחד, ולכן נקרא כל כ"ח שנים מחזור גדול
 לחמה

לחמם לפי שחזרת כחמם לתחילת תקופתה כמו שנזכר לעיל. לפי זה בשנה ראשונה של מחזור גדול לעולם תהיה תקופת תשרי ליל ג' ט' שעות כליל ביוני (זיוגער 3) אחר חלות לילה. ותקופת טבת יום ג' ד' שעות ומחלה ביוני (זיוגער האלב עלתף) קודם חלות ביום. ותקופת ניסן תחילת ליל ד' ביוני (זיוגער זעקס אחר חלי ביום. ותקופת תמוז ליל ד' ז' שעות ומחלה ביוני (זיוגער האלב לווייא) אחר חלות לילה. בשנה ב' של מחזור גדול תהיה תקופת תשרי יום ד' ג' שעות ביוני (זיוגער ניין) קודם חלות ביום. ותקופת טבת יום ד' יו"ד ומחלה ביוני (זיוגער האלב פינף) אחר חלות ביום. ותקופת ניסן חלי ליל ה' תקופת תמוז יום ה' ח' שעה ומחלה ביוני (זיוגער האלב אכט) בצוקר, וכן כולם: וכן יום השאלה כפי הנרשם תחת שאלה בכל שנה של מחזור גדול. וחזרות חלילה עד כי יבא שילה:

ובלוח שני מורכ כמח ומים. בחודש תהיה תקופה בכל שנה של מחזור קטן. בשנה ראשונה של מחזור קטן תהיה תקופת תשרי ד' ימים בחודש. ותקופת טבת ו' ימים בחודש. ותקופת ניסן ט' ימים בחודש. ותקופת תמוז י"ב ימים בחודש וכן כולם, ולפעמים אין לוח זה מכון ח' יום או ב' ימים או ג' ימים. ואין לחוש לזה, וכוא בשביל ששנה כלצנה אם היא חסירה כדי שי"ג ימים ואם בסידרה שי"ד ימים ואם שלימה שי"ה ימים, ולא יוכלו לכוון במספרי כי הוא חולה בקביעת השנים אם היא שלימה או חסירה או כסדרה, ואין בקביעות שווין בשני המחזור זה בשני המחזור זה וסמכו על מה שלא תוכל לטעות כשתדע מהלוח הראשון את יום התקופה מימי השבוע והשעות בו צוים ואז תוכל להוסיף יום אחר או ב' או ג' ימים למנין ימי החודש אשר בחוב כלות השני שיגיע ליום התקופה היותר סמוך. אבל לוח הראשון הוא סימן חזק שלעולם לא ישתנה. למשל שנת תר"ך הוא שנת ה' למחזור גדול ותראה כלות הראשון שתקופת תשרי יכיה ליל ו' ג' שעות כלילה, ושנת תר"ך היא שנת ט"ו למחזור קטן. ותראה כלות ב' שתקופת תשרי יכיה ט' ימים בחודש, אז תראה כלות בקביעות שיום ו' הוא ט' בחודש, מזכ הדע שאתה לריך להוסיף יום אחד על מנין ימי החודש מלוח השני והתקופה נופלת בחשעב בחודש. ואחר שתדע כמה ימים בחודש נופלת תקופת תשרי, אז תדע כי באותו מספר צעלמו בחודש כסליו מתחלת בשאלה, אך נחמת שחשוון פעמים מלא, ופעמים חסר, לכך אין להשבון מכון תמיד שלפעמים השאלה יום אחד פחות בחודש כסליו ממה שתקופת תשרי בתשרי ע"כ תראה כלות ח' באותו יום מימי השבוע יכיה השאלה:

וברוב פעמים בשני בעיבור אין התקופה נופלת בחודש כמו שכתבתי לעיל, ע"כ בתקופת תשרי ובתקופת טבת אם יכיה במספר מוחך לוח ב' עם הליחוף ח' או ב' או ג' ימים ליום התקופה כחזר לעיל יותר מימי החודש אז תדע שתקופת תשרי תמשך בכך ימים בתחילת חשוון ותקופת טבת יכיה בתחילת שבט ותקופת ניסן בשנת ה' י"א י"ט במחזור קטן. אם יכיה במספר פחות מכ"ט יום אז תדע שתקופת ניסן יכיה באדר שני ואם יכיה יותר מכ"ט יום אז בכך ימים תהיה תקופת ניסן בתחלת ניסן ותקופת תמוז בשנת ה' י"ט במחזור קטן. אם יכיה במספר שלשים יום או פחות מזה יכיה התקופה בסיון ואם יכיה יותר משלשים יום יכיה התקופה בתחילת תמוז:

כתב הרמז"ס ז"ל גראון לי בדברים שעל תקופת רב אדא בר אבהו היו סומכין לענין עיבור בשנה צעת שב"ד בגדול היו מלויין שהיו מעבדין מפני הזמן או מפני הדרך לפי שחשבון הקופה זו הוא יותר אמת מחשבון שמואל והוא קרוב מדברים שנתבאר באלטגוניות יותר מחשבון שמואל ע"כ. וכן פסק הראב"ע, וברב ר' אבדורכס ביאר דבריו כי לפי חשבון תקופת שמואל ישאר בכל מחזור קטן שעה אחת תפ"ה חלקים שאין להם ישוב בכל לדדי החיפוש כאשר מביאר לעיל צענין ביהרות. אבל לפי תקופת רב אדא

שנת כהמם הוא שס"ב יום כ' שעות תתקל"ז חלקים מ"ח רגעים וכרגע הוא אחד משש ושבעים בחלק, ולפי השבון זה הכיח היתרון שנת כהמם על שנת הלילה יו"ד ימים כ"א שעות קכ"א חלקים מ"ח רגעים, וא"כ לה תמלא יתרון כלל למחזור קטן של י"ט שנה חלא בכל מחזור מהם ישלמו שנות כהמם עם שנות הלילה הפשוטות וכמשוורת, תקופת ניסן לפי השבון זה היתה צה"כ ראשונה של וליד קודם מולד ניסן צהשע שעות תרמ"ג חלקים, וכן הוא לעולם בכל שנה ראשונה של כל מחזור קודם מולד ניסן צ"ט שעות תרמ"ג חלקים כשחמד תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור תחשוב ממנה ל"א יום ושבע שעות ותקו"ט חלקים ול"א רגעים שהוא תקופה אחת ואז מתחיל התקופה שאחריה וכן כל תקופה ותקופה עד סוף מחזור קטן:

השעור השלישי

השעור השלישי הקציעות משנה ותקמ"ח שהוא מחזור דצ"ג עד סוף העולם, ובדומה שיהיה לקלם מעצרון שסצורים לומר שיש י"ג מחזורים שקציעותיהם חוזרים חלילה ולמען כי אל תסמוך ואל תשען עליוסם חלילה לך מעשות כדבר הזה שיגרמו חייך לזבל לוס הקדוש ובמורא ולאכול הפך צה"כ ולהלל את המועדות ולכן אתה המעיין שמת בקו"ל אופוך ויכי חלקים עמך כשמר וכזכר פן תשנה הדברים אלא הדברים צהוייתן יכו מה שאני כותב לפי שהוא עשוי עפ"י דקדוק בהשבון הדק כיטב וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים : וכבר הזכיר בפרי הדש על זה :

לוח הקביעות

מחזור דצ"ג		מחזור דצ"ה		מחזור דצ"ד		מחזור דצ"ב	
פ	תקמט	פ	תקפז	פ	תקסח	פ	תקמט
פ	תקן	פ	תקפח	פ	תקסט	פ	תקנ
מ	תקנא	מ	תקפט	מ	תקע	מ	תקנא
פ	תקיב	פ	תקל	פ	תקעא	פ	תקיב
פ	תקיג	פ	תקלא	פ	תקעב	פ	תקיג
מ	תקיד	מ	תקלב	מ	תקעג	מ	תקיד
פ	תקיה	פ	תקלג	פ	תקעד	פ	תקיה
מ	תקיו	מ	תקלד	מ	תקעה	מ	תקיו
פ	תקיז	פ	תקלה	פ	תקעז	פ	תקיז
פ	תקכ	פ	תקלז	פ	תקעח	פ	תקכ
מ	תקכא	מ	תקלח	מ	תקעט	מ	תקכא
פ	תקכב	פ	תקלט	פ	תקפ	פ	תקכב
מ	תקכג	מ	תכ	מ	תקפא	מ	תקכג
פ	תקכד	פ	תכא	פ	תקפב	פ	תקכד
מ	תקכה	מ	תכב	מ	תקפג	מ	תקכה
פ	תקכו	פ	תכג	פ	תקפד	פ	תקכו
מ	תקכז	מ	תכד	מ	תקפה	מ	תקכז
פ	תקכח	פ	תכה	פ	תקפז	פ	תקכח

מחזור רצו	מחזור רצח	מחזור רצמ	מחזור ש
פ תרכב זשנ	פ תרמד גכה	פ תרסג השא	פ תרפב בשה
פ תרכו הכז	פ תרמח זשג	פ תרסד גכה	פ תרפג זחא
מ תרכז בשז	מ תרמו השג	מ תרסס זשה	מ תרפד גכו
פ תרכה בחג	פ תרמוז הכנ	פ תרסו זשג	פ תרפכ בשה
פ תרכט הכז	פ תרמח בחג	פ תרסז הכז	פ תרפו זשג
מ תרל זחג	מ תרמט השג	מ תרסה בחה	מ תרפז החא
פ תרלח בשה	פ תרג הכז	פ תרסט זשג	פ תרפה גכה
מ תרלז זחג	מ תרנח בחה	מ תרע זחא	מ תרפט זשה
פ תרלג הכז	פ תרנב זשג	פ תרעא גכה	פ תרל זחא
פ תרלד בשה	פ תרנג הכז	פ תרעב זשג	פ תרלח גכה
מ תרלכ זחג	מ תרנד בשז	מ תרעג השג	מ תרלז זשה
פ תרלו השא	פ תרנכ בחג	פ תרעד הכז	פ תרלג זשג
פ תרלז גכה	פ תרנו השא	פ תרעכ בחג	פ תרלד הכז
מ תרלח זשה	מ תרנז גכו	מ תרעז השג	מ תרלח בחה
פ תרלט זשג	פ תרנח בשה	פ תרעז הכז	פ תרלז זשג
פ תרמ תרמ	פ תרנט זחא	פ תרעח בשה	פ תרלז הכז
מ תרמח בחה	מ תרס גכו	מ תרעט זחג	מ תרלח בשז
פ תרמב זשג	פ תרסח בשה	פ תרפ הכז	פ תרלט בחג
מ תרמג החא	מ תרסב זחג	מ תרפח בש	מ תס השג

מחזור שג	מחזור שב	מחזור שג	מחזור שד
פ תשל הכז	פ תשך זשג	פ תשלט בשה	פ תשנח הכז
פ תשכב בשה	פ תשכח הכז	פ תשמ זשג	פ תשנט בשה
מ תשג זחג	מ תשכב בחה	מ תשמח החא	מ תשס זשה
פ תשד הכז	פ תשכג זשג	פ תשמז גכה	פ תשסח זחא
פ תשכ בשה	פ תשכד הכז	פ תשמג זשג	פ תשסב גכה
מ תשו זחג	מ תשככ בשז	מ תשמד השג	מ תשסג זשה
פ תשו הכז	פ תשכו בחג	פ תשמח הכז	פ תשסד זשג
מ תשח בשז	מ תשכז השג	מ תשמו בחה	מ תשסכ החא
פ תשט בשה	פ תשכח הכז	פ תשמוז זשג	פ תשסג גכה
פ תשי זחא	פ תשכט בשה	פ תשמח השג	פ תשסז זשג
מ תשיח גכו	מ תשל זחג	מ תשמט בחה	מ תשסח החא
פ תשיב בשה	פ תשלח הכז	פ תשן זשג	פ תשסט גכה
פ תשיג זשג	פ תשלז בשה	פ תשנח הכז	פ תשט זשג
מ תשיד החא	מ תשלג זחג	מ תשנב בשז	מ תשעא חשג
פ תשטו גכה	פ תשלד השא	פ תשג בחג	פ תשעב הכז
פ תשטז זשג	פ תשלכ גכה	פ תשגד השא	פ תשעג בחג
מ תשז השג	מ תשלו זשה	מ תשכ גכו	מ תשעד זשג
פ תשיח הכז	פ תשלו זחא	פ תשנו בשה	פ תשעכ הכז
מ תשיט בחה	מ תשלח גכו	מ תשנו זחג	מ תשעו בשז

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

סעי

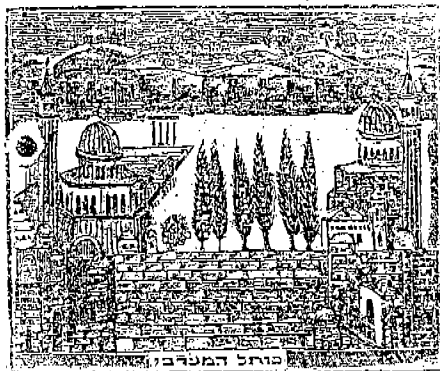
סלישי

מא

מחזור שח	מחזור שז	מחזור שו	מחזור שח
פ תתלד בשה	פ תתטו זשג	פ תשלו הכז	פ תשעז ברחג
פ תתלכ זחא	פ תתטז הכז	פ תשלו ברחג	פ תשעח הכז
מ תתלו גכו	מ תתז בחה	מ תשלח השג	מ תשעט בשז
פ תתלז בשה	פ תתח זשג	פ תשלט הכז	פ תשפ בשה
פ תתלח זשג	פ תתט הכז	פ תת בשה	פ תשפא זחא
מ תתלט החא	מ תתך בחה	מ תתא זחג	מ תשפב גכו
פ תתמ גכה	פ תתכא זשג	פ תתב דהכז	פ תשפג בשה
מ תתמא זשה	מ תתכב השג	מ תתג בשז	מ תשפד זחג
פ תתמב זשג	פ תתכג הכז	פ תתד ברחג	פ תשפא השא
פ תתמג הכז	פ תתכד ברחג	פ תתה השא	פ תשפו גכה
מ תתמד בחה	מ תתכה השג	מ תתו גכו	מ תשפז זשה
פ תתמח זשג	פ תתכו הכז	פ תתז בשה	פ תשפח זשג
פ תתמו הכז	פ תתכז בשה	פ תתח זחא	פ תשפט הכז
מ תתמז בחה	מ תתכח זחג	מ תתט גכו	מ תשז בחה
פ תתמח זשג	פ תתכט הכז	פ תתי בשה	פ תשזא זשג
פ תתמט הכז	פ תתל בשה	פ תתיא זשג	מ תשזב בחה
מ תתן בשז	מ תתלא זחג	מ תתיב החא	פ תשזג זשג
פ תתנא ברחג	פ תתלב השא	פ תתיג גכה	מ תשזד הכז
מ תתנב השג	מ תתלג גכו	מ תתיד זשה	

מחזור שח	מחזור שז	מחזור שו	מחזור שיא
פ תתנג הכז	פ תתעז זשג	פ תתעז זשג	פ תתלא גכה
פ תתנד בשח	פ תתעז הכז	פ תתעז הכז	פ תתלב זשג
מ תתנכ זחג	מ תתעד בשז	מ תתעד בשז	מ תתלג השג
פ תתנו הכז	פ תתעכ ברחג	פ תתעכ ברחג	פ תתלד הכז
פ תתנז בשה	פ תתער הכז	פ תתער הכז	פ תתלח ברחג
מ תתנח זשה	מ תתעז בשז	מ תתעז בשז	מ תתלו זשג
פ תתנט זחא	פ תתעח בשה	פ תתעח בשה	פ תתלז הכז
מ תתס גכו	מ תתעט זחג	מ תתעט זחג	מ תתלח בחה
פ תתסא בשה	פ תתפ הכז	פ תתפ הכז	פ תתלט זשג
פ תתסב זשג	פ תתפא בשה	פ תתפא בשה	פ תתק הכז
מ תתסג החא	מ תתפב זחג	מ תתפב זחג	מ תתקא בשז
פ תתסד גכה	פ תתפג השא	פ תתפג השא	פ תתקב ברחג
פ תתסה זשג	פ תתפד גכה	פ תתפד גכה	פ תתקג זשא
מ תתסו השג	מ תתפז זשה	מ תתפז זשה	מ תתקד גכו
פ תתסז הכז	פ תתפו זשג	פ תתפו זשג	פ תתקכ בשה
פ תתסח ברחג	פ תתפז הכז	פ תתפז הכז	פ תתקז זחא
מ תתסט השג	מ תתפח בחה	מ תתפח בחה	מ תתקז גכו
פ תתט הכז	פ תתפט זשג	פ תתפט זשג	פ תתקח בשה
מ תתטא בחה	מ תתל החא	מ תתל החא	מ תתקט זחג

מחזור שמו	מחזור שמו	מחזור שיד	מחזור שיג
פ תתקפז בשה	פ תתקסז זשג	פ תתקמח הכז	פ תתקכט בחרג
פ תתקפז זשג	פ תתקסח הכז	פ תתקמט בשה	פ תתקל השא
מ תתקפח החא	מ תתקסט בחה	מ תתקנ זרחג	מ תתקלח גכו
פ תתקפט גכה	פ תתקע זשג	פ תתקנא הכז	פ תתקלג בשה
פ תתקל זשג	פ תתקעא הכז	פ תתקנב בשה	פ תתקלג זחא
מ תתקלא השג	מ תתקעב בשז	מ תתקנג זחג	מ תתקלד גכו
פ תתקלז דהכז	פ תתקעג בחג	פ תתקנד הכז	פ תתקלכ בשה
מ תתקלג בחה	מ תתקעד השג	מ תתקנד בשז	מ תתקלו זשה
פ תתקלד זשג	פ תתקעז הכז	פ תתקנו בשה	פ תתקלו זחא
פ תתקלכ הכז	פ תתקעז בשה	פ תתקנו זחא	פ תתקלח גכה
מ תתקלו בחה	פ תתקעח הכז	מ תתקנח גכו	מ תתקלט זשה
פ תתקלז זשג	פ תתקעט בשה	פ תתקנט בשה	פ תתקמ זשג
פ תתקלח הכז	מ תתקעפ זחג	פ תתקס זשג	פ תתקמא הכז
מ תתקלט בשג	פ תתקעפא השא	מ תתקסח החא	מ תתקמב בחה
פ תתקכ בחג	פ תתקעפז גכה	פ תתקסג גכה	פ תתקמג זשג
אשרי כהמכס	מ תתקעג זשה	פ תתקסג זשג	פ תתקמד הכז
ויגיע צריך	פ תתקעד זחא	מ תתקסד השג	מ תתקמכ בשז
רחמנא דסויתן עד	מ תתקעכ גכו	פ תתקסכ הכז	פ תתקמו בחג
כאן, אכ"ר.		מ תתקסו בחה	מ תתקמו השג

הערה קטנה

ומחשבה גלגלים שהם ז' גלגלים לז' כוכבי לכת וגלגל השמימי שהוא גלגל המזלות והחשישי שהוא גלגל היומי שתנועתו סיפך תנועתם, גם דברים זולתו, אריכות היום וקוצר הלילה וכיוצא:

שבעה כוכבי לכת ואלו כן: שבתאי לדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, סימן (ש"מ חנ"ל) זה סדרם וסימנם מלמעלה למטה. אך אנחנו נשא אל ציורם בהערה קטנה ומועטת על פי הסדר מלמעלה למטה ונתחיל בכוכב לבנה הקרוי וסימון אליו יותר מכל שאר כוכבי לכת:

הכוכב הראשון משבעה כוכבי לכת הקרוי אליו נקרא לבנה מפני שטינו לכן כמו שכתב הר"ק בשורש לכן גם נקרא ירח יש אומרים שנקרא כן על שם הזמן החודש כי שם העלם של זמן החדש נקרא ירח עד שלשה ירחים ירח ימים ורבים כן. מפני שכלבנה תתחדש בכל חדש נקרא על שם זמן החודש ירח ויש אומרים בהיפוכו ששם העלם של הלבנה נקרא ירח ולפי זה הזמן החדש נקרא ירח על שם הירח שיתחדש בכל חודש סיבוב כוכב זה בגלגלו סיבוב שלם כ"ז יום ושמונה שעות בקרוי ויתחדש אחר כ"ט יום ו"ז שעות השליש חלקים כמו שכתב הר"ק:

הכוכב השני נקרא כוכב סתם וכבר מלינו שנקרא סימן ששם הכוכב כמו אדם אשר יקרא בו כל איש האנושי מ"מ מלינו אנשים פרטים אשר יקראו בשםם אדם, וכן מלינו ערים רבים שנקראו בשם המדינה, כן נקרא כוכב זה כוכב סתם, וסיבוב כוכב זה בגלגלו סיבוב שלם כשס"ה ימים ורציע בקרוי כמו השמש:

הכוכב השלישי נקרא נוגה על שם הזוכר לפי שהוא מזכיר ונוגה יותר מכל כוכבי השמים חוץ משמש וירח ובספר ישע"י סימן י"ד נאמר איך נפלת משמים כלל בן שחר ופירשו בו כל המפרשים שהוא כוכב הצוקר וכו' כוכב נוגה. וזה הכוכב נוגה לפעמים ילך לפני השמש ויעלה לנו על אופק המזרחי ויראה קודם עלות השחר ויקרא אז כוכב השחר, ולפעמים ילך זה הכוכב אחר השמש ויראה תיכף אחרי שקיעת החמה ממעל לאופק המערב. ואז יקרא כוכב הנשף או כוכב הערב וזולת אלו שני הזמנים לא יראה כוכב זה לעולם (ואינם שני כוכבים כסדרת הכוון) ולפעמים לא יראה זה הכוכב אחר שקיעת החמה ממעל לאופק רק זמן מועט ולפעמים יראה לו ממעל לו כמו שעה או צ' שעות פעם לכוסוף פעם לגרוע וכמו כן דינו בצוקר בעליותו על אופק המזרחי שלפעמים לא יקדים קודם עליית השמש רק זמן מועט ולפעמים יקדים שעה או צ' שעות. גם לפעמים ימלאו קרוב אל השמש ולפעמים רחוק ממנו כמו צערב וצוקר ולפעמים לא יראה כוכב זה כלל לא בצוקר לא בצערב בדמה ימים. כוכב זה סבובו בגלגלו כמו כשס"ה יום ורציע בקרוי כמו השמש:

הכוכב הרביעי הוא השמש וגם נקרא חמה שממנה יתכוון החמימות כמו שכתב הר"ק בשורש חמה גם נקרא זה הכוכב חרם האומר לחרם ולא יזרח. חיוז סימן ט' צטרם יצא החרם שופטים י"ד. ואפשר שנקראת כך לפי שאדומה חרם צעת שחורה וצעת שחורה, וראוי לזה שלא מלאנו שקראת בזה השם אלא בשני עתים אילו שנאמר האומר לחרם ולא יזרח, צטרם יצוא החרם, וזמן סיבוב כוכב זה בגלגלו לפי דעת רבותינו ז"ל על פי השבון רב אדא בר אבהו הוא סיבוב כשס"ה יום ו"ז שעות ונח"ק"ז חלקים טתח"ק"ף בשעה ומ"ח רגעים שהם ע"ו בחלק. ולפי דעת השבונים התוכניים האחרונים כס שס"ה יום ו"ז שעות ו"ה דקון מששים בשעה. וכו' זמן מדת השנה:

הכוכב הששי נקרא לדק, כוכב זה סיבובו בששים שעות שנה:

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

הכובב השניתי נקרא שבתאי וגומר כוכב זה את סביבו בגלגלו כל שלשים שנה הכל בחשבון הקרוב, זהו סדר של שבעה כוכבי לכת מלמעלה למטה :

למעלה מאלו שבעה גלגלים הנזכרים יש גלגל השמימי אשר הוא יקרא גלגל הכוכבים או גלגל המזלות שבו נחווים כל שאר כוכבי השמים למקטנים ועד גדולם אחד מהן לא נעדר. ומפני שהכוכבים אשר בזה הגלגל מרחקם מכדור הארץ לעולם על שיטור אחד וגם הכוכבים בעלמם מרחקם זה מזה לעולם על שיטור ומדע אחת על כן אמרו שכולם הם בגלגל אחד. מפני זה נקרא זה הגלגל בכלל גלגלי הכוכבים. גם יקרא גלגל המזלות מפני שהכמי הכוכבים נחוו לעגול המזלות רוחב י"ב מעלות מש"ס מעלות בגלגל והכוכבים האחרונים אשר דקדקו בערכם יותר כוסיפו על שטור הראשון עד שנתנו לו רוחב ששה עשר מעלות, אשר להקיף העגול הרוחב הזה קראוהו (תזורת המזלות) ודע שהכמי כוכבים ומזלות חלקו כל אורך סביב הגורות המזלות ל"ב חלקים גדולים כל חלק מחזיק אורכו שלשים מעלות באופן שיעלו מספרו מעלות של כל כ"ב חלקים מעלות וקראו להחלקים הגדולים הנזכרות מזלות ולכל מזל קראו שם על פי הלוח הכרשמת ונראית שם במקומו מהכוכבים העומדים בחלק ההוא כי יש כוכבים העומדים בלוח טלה וכ"ב בשאר לוחות. ואלה שמותם (טלה שור תאומים סרטן ארבע בתולה מאזניים עקרב קשת גדי דלי דגים) ויש לה לדעת שאלו הלוחות הנזכרים הם לוחות הסכמיות לא שם הלוחות בעלמם רק כאשר טלה על לב הקדמונים לקרוא שם לכל מזל ומזל הסכימו בחלק הראוי כדי להסבירו ולהבינו להחלומים. ומה שצחרו הקדמונים לזייר כל כ"ב חלקים דוקא בלוחות הנזכרים ולא לזולתם בלי ספק אין זה בלתי טעם :

ודע שהקדמונים הסכימו בצברא וטוב ודעת לשם מזל טלה לראש המזלות אעפ"י שמהלך כדורית בגלגל לא יושער בו התחלה וסוף מ"מ כמושכל הראשון יחייב שכאשר היו רואים הכוכבים לעמוד ולדקדק על מהלך גלגל המזלות הולכו לבחור להם ממנו נקודה ידוע להסכים עליו לשמונו לראש להתחיל ממנו בחשבון ולזה היה כל חלקי עגול המזלות שוים. אך אם נחקור מלינו זאת הנחה הסכמיות. שיש שבעה וראוי לשום לראש ולהתחלה אחד מארבע נקודות שבגלגל והם ראש טלה ומאזניים אשר בהגיע השמש שם יהיה ביום וכלילה שוים בכל האקלים. גם אז בזה הזמן הממולע בין קור ובין חום ושתי הנקודות האחרות הם בראש סרטן וגדי אשר בהכנסת השמש לראש סרטן יתאריך לנו היום בתכליתו ויתאריך לנו החום ובהכנסת השמש לראש מזל גדי יתקצר לנו היום בתכליתו ויגבור לנו הקור. כפי כך באזור המזלות ארבע נקודות אשר להם משפט הכוכבים יותר משאר חלקי עגול המזלות, אומם מאחר שמלינו שבהכנסת השמש במזל טלה ומאזניים הוא זמן הממולע בין ימים ארוכים וקצרים. גם לרוב יושבני חלד לנו יושבני צפון הוא ממולע בין הקור ובין החום הכי לעולם משוזה הממולע בין שני הקצוות. והנה לענין זה טלה ומאזניים שוים. מ"מ חכמי הכוכבים צחרו בראש מזל טלה יען כאשר חכים בו השמש עת הזמיר הגיע האויר ימוזג בין קר ולת בריא מאוד, בו יקומו ויחיו בעלי חיים ולחמים באופן שמיים בהוא וכלאה יעדיף. כאשר על החושך. והחום על הקור. הדם מתחיל להרבות בגוף בעלי חיים אדם ובהמה וילדו ויפריחו כל עשב השדה האילנות ולמע האדמה אשר היפך כל זה. זמן הכנסת החמה במזל מאזניים שהוא תחילת החורף אשר טבע הזמן ההוא קר ויבש מביאין לידו הפסד. בכל דבר הפוכו של חודש האביב זה לשבח וזה לגנאי ע"פ שפטו של מזל טלה משפט הכוכבים להיותו ראש ותחלת כל כ"ב חלקים מזלות :

וצריך אתה לדעת שסביבו ותנועות השבעה כוכבי לכת בלרוף תנועת הכוכבים בגלגל השמימי ע"י גלגליהם אשר דברנו בהם בסמוך ובודענו את הזמן הקצוב לסביבו של כל אחד ואחד מהם הנה כל הסביבות והתנועות בהם כולם הם ממתרב למזרח

אעפ"י שאנו רואים בכל יום ויום השמש והירח עם שאר כוכבי נצורה עולים מפאת המזרח ושוקעים מפאת המערב מ"מ תדע שהתנועות השמונה גלגלים עם כל הכוכבים הנזכרים כולם הם נוספים בזמן הקלוז להם כנ"ל ממערב למזרח, ויען שדבר זה קלל זר בעיני התלמידים המתחילים ללמוד חכמת הכוכבים ראיתי לנצל להם הענין במהלך סיבוב הלכנה וזה שכבר ידוע ששמו כ"ד שעות אחר המולד יראה הירח בתחלת הלילה בקרן מערבית דרומית מעט למעלה מחוג הארץ. ואחר זה צלילה שניה יראה הירח גבוה ליותר רחוק מחוג הארץ מקלה המערב כלפי מזרח וכן משפטה כל ימי ההודש מדי יום ויום מתרחק ריחוק אחר ריחוק ממקום אשר היה נראה בו בראשונה באופן שעין צעין תראה מהלך סיבובו ממערב למזרח, וכאשר הדין בירח בנה הדין בשאר הכוכבים :

ויש לך לדעת עוד שמכלכל זה שהוא ממערב למזרח יקרא בספרים תנועה או סיבוב בעלמי בו זה הוא מכלכלם וסיבובם של הגלגלים עם הכוכבים מטבע עולםם וכוכבי שמש וירח ושאר כוכבי לכת צליוקף שאר כל כוכבי גלגל השמימי אשר אנו רואין בכל יום ויום עולים מפאת המזרח ושוקעים מפאת המערב הופך התנועה הנזכרת במזרח, במערב, סיבובם זה יקרא תנועות הכרחיות :

למעלה מגלגל השמימי גזרו מקלת החכמים שיש שם עוד גלגל השמימי ורוצ הקדמונים נמשכין אחר הגלגל הזה, למי שמודה בו מסבב צמחולם רבה סיבוב מרכז הארץ ממזרח למערב סיבוב שלם בכל יום ארבעה ועשרים שעות ואומרים שצבחו הגדול שמשם לו האל יתברך מושך עמו כל השמונה גלגלים הנ"ל עם כוכביהם ומכריע אותם צמחולם בעלומה ומקיף את העולם פעם אחת בכל יום, וסיבוב זה נקרא צפי החכמים התנועה העליונה גם נקראת התנועה היומית, (מפני שזה הגלגל מציא היום לעולם פעל ידי סיבובו השמש ועלה על הארץ ויארץ היום, כי ע"י תנועתו תשאר השמש זמן קלי סיבובו ר"ל י"ב שעות זמניות ממעל לארץ וכו' זמן היום, וחלי זמן סיבובו כמו כן י"ב שעות זמניות מתחת לארץ וכו' זמן הלילה אשר שני הזמנים הנזכרים נקראים צפי החכמים יום טבעי וכו' כענין שנאמר ויחי ערב ויחי בוקר יום אחד, כי אלו לא ביהם תנועת זה הגלגל, היה נמצא לעולם ששה חדשים יום וששה חדשים לילה, מפני שהחמה יסובב את כדור הארץ צפ"ה ורביע יום בקרו) וגזרו החכמים לסיבוב זה, גלגל מיוחד אף שאין לנו עליו עד מוכיח כמו שאר הגלגלים הנזכרים שיעידו עליהם כוכביהם, מ"מ אמרו שהשכל מעיד על מציאותו מפני שראינו צעיונו של השמונה הגלגלים תנועות העלמות ממערב למזרח גם ראינו בהם תנועה הפכיות שמסבבים בכל יום ממזרח למערב ואי אפשר לנוף אחד שיתנועע ע"י עלמו שתי תנועות צבת אחת אפילו לרוח אחת כ"ש לצי מתנגדים, ע"כ אמרו הקדמונים שתנועת האחת תהיה מלך עלמה וכשנית מלך מנועם ומכריח אחרים אשר מפני זה גזרו לסיבוב היומי וגלגל מיוחד למעלה מן השמונה גלגלים ואמרו שהוא המנהיג והנושא כל השמונה גלגלים צחקו ונוספים את העולם בכל יום פעם אחת, זאת התנועה נקראת תנועה הכרחית כי לדעתם זה הגלגל מכריע ומכריח כל השמונה גלגלים עם כוכביהם על זאת התנועה צעלמות ויש לך לדעת שצפינות שתי התנועות הנזכרות הרלוניות והכרחיות צבתהצב יחד תולה בהם מדת יום ולילה קיץ וסורף זמני השנה ותקופתה ושאר דברים זולתם מה שאי אפשר להיות רק דוקא ע"י שתי התנועות צבתהצב יחד כמו שצאחר לקמן :

ובל"ז זה הוא לפי דעת רוב החכמים הקדמונים והאחרונים שגזרו ואמרו שכל כוכבי השמים הן כל אחד משבעה כוכבי לכת הן שום אחד משאר כוכבי השמים אין להם שום תנועה מעלמו כלל אלא כל אחד מהם קבוע ותקוע צחלול עובי גלגלו וסיבובו הכוכבים עליותם ושקיעתם איננו אלא ע"י תנועת גלגליהם הנושאים אותם וסובבים את

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

כדור העולם, באופן שהכוכב קבוע וגלגל חוזר לא כדצרי האומר גלגל קבוע וכוכב חוזר, אצל לפי דצריהם קשה איך ילוייר לגוף אחד שני מכלכין מתנגדין, מפני שגלגל היומי המכריע זכותו כל הגלגלים אשר תחתיו להקיף את העולם פ"ח צלל יום כנ"ל שלא ילוייר שגלגל אחד יסובב זכותו שמונה גלגלים שבתוכו כי לא יקובל זה לשכל רק על תנועת גלגל הכוכבים בלבד יען אשר הוא סמוך ודבוק בו יש לנו ללוייר בשכלנו ולומר שגלגל היומי פוגש ומחזיק בו ומכריע בו בע"כ, אך לשאר שבעת הגלגלים אשר איננו נוגע ופוגש בהם על איזה נד הוא מכריע אותם, ואם יעלה על דעתנו לומר שכל גלגל פוגש בגלגל שתחתיו ומכריעו אל התנועה היומית, שגלגל היומי מכריע בגלגל הכוכבים וגלגל הכוכבים בגלגל שבתאי וגלגל שבתאי לזק וכן כולם עד לגלגל הירח, יש לנו להקשות ולומר שלפי זה שכל גלגל פוגש בגלגל שתחתיו ומכריעו אל התנועה היומית ההכרחית ממזרח למערב, איך ילוייר שבזמן שהוא יסובב בגלגל צהליכו הרלונית ממערב למזרח, ומה שהמשילו ודמו אותו הסכמים לאדם ההולך צהוך הספינה ממערב למזרח, עם כל זה הספינה צעלמה הולכת ממזרח למערב, אך תדע שבסברה זו לא שבעה נפש היודעת, מפני שאין כדון דומה לראיה שברי הם סוברים שהכוכב אינו מסבב מלד עלמו רק מלד הגלגל המסובב א"כ הדבר קושי לדוכתו כי סוף סוף איך ילוייר לגלגל אחד לסובב שתי תנועות מתנגדות בבת אחת צין שכיב רלונית או הכרחית ורבים מן הקדמונים ומן האחרונים אשר נלאו ידם וקלרה שכלם בהתרת מצובה זו ע"כ נראה לי כדצרי האומר גלגל קבוע וכוכב חוזר והנה לפי זה אין לנו מקום לתמוה על שתי תנועות המתנגדות זה לזה כי מספיק לנו המשל והדמיון של האדם ההולך בספינה, כי לפי זה נוכל לומר שהכוכבים צעלמים סובבים בגלגליהם צמתון ממערב למזרח כל אחד בזמן הקצוב לו כנ"ל תנועה רלונית, והגלגלים בכללם הם מסובבים בכל יום ממזרח למערב ע"י גלגל היומי שמכריע ומכריח כל השמנה גלגלים עם בוכביהם אל תנועת עלמו והוא תנועת הכרחית :

ועתה נדבר מנטיית השמש מקו השוק ועילת אריכת היום וקולר כלילה והכיפק, ע"כ אסדר לפיך איזה ידיעות המספיקות להמתחיל בחכמה זו :

א' צעלי חכמה הסכימו לחלק צמחשצב הכיפק כל עגולה גדולה או הקטנה לשלש מאות וששים חלקים שוים וקראו לכל חלק מכן מעלה, ולפי זה יוכיח חצי עגול מחזיק ק"פ מעלות. **ב'** אדם העומד על כדור הארץ וילוייר צמחשצבו כאלו שטח עגולה מתוחה ושטחה תחתיו ואותו מקום המעמד הוא המרכז של עגולה המכנה העגולה צזו נקרא אופן המפריש, וצלשון ערבי אופק, והוא המפריש צין חלק העליון לתחתון, וכל מה שיכיה נסתר מעיניך ואח"כ נראה מגולה נאמר שאותו הדבר הוא עולה על אופקך, וכן אם יוכיח איזה דבר נסתר מה שיכיה לפני זמן נראה ומגולה נאמר שאותו דבר יורדת תחת אופקך. **ג'** על שטח האופק אנו רואין זריחת השמש והירה ובכוכבים ושיקעתן, ואותו נד אשר צו יראה זריחת השמש נקרא נד מזרח, והלד שנגדו אשר צו יראה שקיעת השמש נקרא נד מערב. **ד'** הצט נא את עיניך לשמים ואז תראה השמש והירה מתגלגלים סביב הארץ ממזרח למערב צמשך זמן כ"ד שעות צעבור זה הסכימו כל צעלי חכמות שיש גלגל תשיעי המתגלגל ומסבב ממזרח למערב ומסבב עמו כל הגלגלים אשר תחתיו פעם אחת בכל יום, וזה הגלגל נקרא גלגל היומי צעבור שסובבו הוא פעם אחת בכל יום ויום, והגלגל היומי זה סובב והולך על חמלע מזרח ועל חמלע מערב, והסוכנוים קוראים הגלגל היומי זה צשם גלגל המישור או גלגל המשוה. **ה'** כבר מצואר לעיל שיש למטה מן הכוכבים גלגל מיוחד להשמש ובו תסבב השמש תנועה הפכיות ר"ל מערב למזרח והשמש תשלים תנועה בגלגל זה צשס"ח ורציע יום ותנועה זו נקרא צסתם מהלך השמש העלמיות, וכבר המלות בגלגל השמיני הוא ממערב למזרח כדרך תנועת השמש העלמיות

דהיינו מטלה לשור ומשור לתאומים וכן עד סופן. ו' וכאשר חקרו בעלי הכתובה וכסחכלו
 במהלך השמש העלמית הנזכר מלאו כי השמש הולכת אורחת עקלקלות, ולא בדרך אחד
 ולאח צורך גלגל משור היום, אלא פעם עולה והולכת במסילת משור היום עלמו בתנועות
 גלגל היומי, ופעם הולכת במסילת אחרת אשר נוטה מן המשור לפון או לדרום ואין לנו
 רואין השמש עולה היום בצמקום אשר היתה עולה אחרת, רק כאשר לנו רואין אותה
 לומחת בצוקר מאופק המזרחי מנקודה ידוע ובושה עגול או גלילה אחת סביב כדור העולם,
 למחר לנו רואין אותה לומחת מנקודה אחרת במוכה לנקודה הראשונה קרוב למעלה
 אחת וכן משפטה כל הימים מיום ליום היא ממורכ את גלילה עד שהיא נראית לפי זה
 כמדלגת לה מיום ליום ומקפצת מגליל אחד לגליל שני והעגולים הנזכרים הם הנקראים בפי
 החוכמים גילוי השמש, ומספרי הגלילים הנזכרים הם כמספר ימי השנה, על דרך משל
 מראש מזל גדי שאז החמה בכוחה שם היא בתכלית הריחוק מן היבשה דהיינו מן היבש
 וכסחכוכב חלי עגול המזלות מגדי דרך טלה עד סרטן שאז היא בתכלית הקירוב אשר זמן
 סביבה במהלכה היא חלי שנה ששם קפ"ז יום ומחלה ועוד מעט, הנה צמיחת התנועה
 היומית עש השמש בזמן הנזכר קפ"ז עגולים ומחלה זה חלל זה ועוד מעט, וכמעשה הזה
 בעלמה תעשה השמש בחלי עגול בשנים בשבוע ממזל סרטן דרך מאזנים עד גדי שגם
 במהלכה זה היא עושה שנים קפ"ז עגולים ומחלה דומה לקפ"ז עגולים הראשונים,
 באופן שמספר גלילה קפ"ז ומחלה פעמים והם מספר ימי שנה ששם קפ"ז עגולים וקרוב
 לרציע ובשכור זה הסכימו וכתבו שגלגל המזלות נוטה מגלגל משור היום חליה לדרום
 וחלי לפון. ונחתך עם גלגל משור היום בשני נקודות, כמו שני אופנים העומדים זה
 בתוך זה ונקודות האלו לא יחזו ממקומם ונקראים נקודות הפגיעה, והשתי נקודות הנ"ל
 האחת היא תחלת מזל טלה ושנייה תחלת מזל מאזנים, וידומה כאלו בגלגל המזלות
 רוחב כאזור אשר רחבו עולה עד שש עשר מעלות ובאמצעיתו יהי גלגל אחד קוית,
 ותחת אותו גלגל קוית ובשטחו נדמה שהשמש סובבת בגלגלה ממערב למזרח. ו' ונחזור
 לעניינינו לגלגל המזלות שמצוה לעיל שיש לגלגל המזלות שתי נקודות הפגיעה אשר שם
 תמיד חותך גלגל המזלות את גלגל משור היום בראש מזל טלה ובנגד ראש מזל מאזנים,
 מתחלת טלה עד סוף בתולה נוטה לפון ונקראים שש המזלות האלו מזלות הפגועים
 ומתחלת מאזנים עד סוף דגים לדרום ונקראים מזלות סדרומים, וראש טלה ומאזנים הם
 יתקיימו תמיד על משור היום בעלמו במקום שתי נקודות הנ"ל, אבל כל שאר נקודות מגלגל
 המזלות נוטים ממשור היום לפון או לדרום ומזל קל הוא להבין שגלגל המזלות עומד
 בשיפוע צורך משור היום, ותמיד תהיה חיצה מרחק ממשור המזלות ומרחק זה נקרא
 נטיית המזלות, וכנטייה זו מתחלת מטלה ומסוף וכולך עד ראש סרטן, ללך לפון ושם
 הוא תכלית הנטייה לפון דהיינו כ"ג מעלות וחלי, ומשם חוזרים המזלות להתקרב מעט
 מעט לגלגל המשור עד ראש מאזנים שהוא על גלגל המשור בעלמו, ומן מאזנים יתחיל
 לנטות מעט מעט ללך דרום עד ראש גדי ושם תהיה תכלית הנטייה לדרום כשישור כ"ג
 מעלות וחלי ויחזרו להתקרב מעט מעט עד ראש טלה שהוא על גלגל משור היום בעלמו
 ואחר הכוננות בהנטייה מכל מזל ומזל הנזכר עין צעין וראש שכן יהיה במסובתן ממזרח
 למערב לכל מזל ומזל מגלגל המזלות מסיבת הקוים צפוני עלמו כי ראש טלה ומאזנים
 צעבור שכן עומדים במשור היום בעלמו תהיה מסיבתן במסיבת המשור עלמו ומן מסיבת
 ראש טלה ואילך כאשר התחילו לנטות לפון או לדרום בן תהיה מסיבתן מקבילות
 להמשור, ומכל זה קל הוא להבין כי ראש טלה ומאזנים עולים באמצע מזרח ושוקעים
 באמצע מערב, ואחר המזלות נוטים בשקיעתם ועלייתם לפון או לדרום עד ראש סרטן
 שהוא עולה תמיד בקרן מזרחית לפונית ושוקע בקרן שכנגדו מערבית לפונית, וראש גדי
 עולה בקרן מזרחית דרומית, ושוקע בקרן שכנגדו מערבית דרומית, הנה מכל הידיעות
 שכתבתי

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

שכבתי חולל להבין עילת אריכות היום וקולר הלילה והכיפוף ע"כ לשוכני על אופק תחת קו המשווה ר"ל שנקודת ראשם הוא עומד במכוון בגלגל משום היום, וגלגל המזלות מתנועע בתנועת הכדוריות עם משום היום בדרך של המסובות הנעשים מכל נקודה ונקודה שגלגל המזלות, הן מקציות, ונוכחות למשום היום עד מה שהוא למעלה מן האופק שוב להחלק שהוא למטה מן האופק, לפיכך יהיו כל ימות השנה שנים עם הלילות שעמם כי כמו בראש מזל טלה ומאזנים שקיעת וזריחת השמש הוא באמצע מזרח ומערב אשר מפני זה תהיה קשת היום שוב לקשת הלילה כך באשר תהיה השמש במזלות הכוטים ממשום לפיכך או לדרום תהיה קשת היום שוב לקשת הלילה שעמו העפ"י שהקשת מסיבתו היא קטנה מהקשת מסיבת המשום על כל פנים אריכות קשת היום הוא שוב לאריכות קשת הלילה מאותו המסיבה, אבל המדינה השוכנת חוץ לקו השווה לפיכך ותהיה נקודת ראשם למשל במכוון תחת ראש כרטן אזי לפי ארך עמידתם על דור הארץ תהיה תנועת משום היום בעקמומיות וגם הוא מכריח את גלגל המזלות בתנועתו עד שכל מסיבות היוםיות יהיה ג"כ בעקמומיות לפי עמידתם כי מסיבת כנ"ל לעולם הם נוכחים ומקצילים להמשום, ולפי זה עוזרים מסיבות היוםיות על האופק של המדינה כנ"ל מל שני חלקים שונים דכיונו במזלות הלפנייים יהיה קשת היום יותר ארוך מקשת הלילה חצל במזלות הכדוריות יהיה קשת הלילה יותר ארוך מהקשת היום וכל מה שהאופק יותר נוטה לפיכך ר"ל אותן המדינות השוכנות יותר לפיכך ממשום היום גם הכדור שצדן יום ולילה שעמו הוא יותר ארוך עד אותן המדינות השוכנות לפיכך אשר קו המשווה הוא אופק להם ויהיה להם הקפת אזור ומזלות דומה להקפת ארץ בריהים, וכבר מצאנו שכן כישר חולק את קו המזל לשני חלקים שנים, וחצי מהם מזלי טלה שור תאומים כרטן אריה בחולה נעוים מזל אחד של קו הישר ללד כלפניו וחצי השני של אזור המזלות מהם מזלי מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים, נוטים ללד דרום, אשר לפי זה השוכנים על לד כלפניו אשר בשמש מזלות טש"ת סא"צ להם לעולם למעלה על אופקם המזרחי ומזלות מע"ק גז"ר להם לעולם נסתרים מתחת לאופקם ויחויב לפי זה שכל זמן היות השמש במזלי טש"ת סא"צ מניסן ועד תשרי יהיה להם תדיר יומם מפני שכל משך הזמן השמש לא תשקע למטה מאופקם, וכל זמן היות השמש במזלי מע"ק גז"ר מתשרי עד ניסן יהיה להם לילה מפני שהשמש אז תמיד למטה מאופקם ותהיה לפי זה כל השנה כולה השוה במקום הכוא היום טבעי באופן שלעולם יהיה ליושבי אור יומם זמן חלי שנה ותשבת לילה כמו כן חלי שנה, אך באמת שזמקום הזמן לא ימלא שום ישוב כלל מהמת רוב הקרירות אשר הם, וגם יש נקלת מדינות אשר מדת היום חדש או שני חדשים או שלשה חדשים ויותר וכן מדת הלילה, להשוכנים ללד כלפניו אשר מזל כרטן רותב שער מזל אחד הוא על אופקם, יהיה להם זמן חדש אחת כולו יומם, ואם יהיה בחלק הכוא שער שני מזלות יהיה להם מדת יומם שני חדשים (כמו מדינות גדאן ללד ומדינות מאנגל) ויפארו להם מזל כרטן ותאומים ואריה תמיד על אופקם ושלשה מזלות שכנגדם מהם קשת גדי דלי נסתרים מהם תמיד תחת אופקם וישארו שש מזלות אשר יעלו וישקעו להם תמיד, א"כ כל זמן היות השמש בשלשה מזלות תאומים כרטן ואריה יהיה ליושבי תמיד יומם, אשר לפי זה יהיה להם מדת היום שש חדשים, והיפוך זה יהיה להם בזמן היות השמש במזלי קשת גדי דלי יהיה להם מדת נשף הלילה זמן שלשה חדשים: וכשוכנים משם להלכה ללד כלפניו יהיה ארבע מזלות מהם שור תאומים כרטן אריה נסתרים להם תמיד על אופקם וכדי מזלות שכנגדם מהם עקרב קשת גדי דלי נסתרים מהם תחת אופקם תמיד באופן שיהיה להם כל השנה ד' חדשים יומם גם ד' חדשים לילה וד' מזלות אשר יעלו וישקעו להם תמיד וכן בדיון כיפוף השוכנים מקו השווה לדרום וקל הוא להבין ואינו מן הכורך לצאר: יתבאר

יתבאר גלגל הירח וגלגל הקפה, וזמן כוונתו, וגדר המולד, ומולד האמצעי והאמיתי.

הירח יש לו גלגל בפני עצמו אשר הירח בו יכנס, הוא למטה מגלגל השמש, והירח מחנוטע בגלגל הזה ממערב למזרח, וגלגל הירח הוא מוכרח להתנוטע בחמידות ממזרח למערב על ידי תנועת גלגל הירח כמו שיתבאר לעיל בגלגל השמש בעשר השש ודע שהקדמונים אחר כעיון הרגישו צללי כדורים שאין זמן הראות הירח מזמן הסתירותו שוב בכל חודש שפעמים כלבוכ נסתרת ואינו נראית פחות משני ימים ולפעמים יותר משני ימים, כמו יום אחד קודם שתדבק צעש צפוף החודש, וכמו יום אחד אחר שתדבק צעש, וכן כחצ הרמזים ז"ל צפרק ה' מכלכות קדוש החדש, וכדי לתקן דבר זה הסכימו חכמים לירח שני גלגלים האחד נקרא גלגל הנוטה, והשני גלגל קטן הקצוב בעוקם גלגל הנוטה, וגלגל הקטן נקרא גלגל הקפה, והגלגל הקפה אינו חוסף את כדור הארץ כשאר גלגלים, גם זה הגלגל מלד עליו מלכו אינו מכבד את כדור הארץ כלל, מעתה חשבת משפט זה הגלגל ומעשהו גלגל הקפה זה הוא שקוע תוך עציו ודפיו של גלגל הנוטה כאבן השקוע תוך הטבעת, אך גלגל הקפה הוא אינו שקט וגם במקומו כי הוא סובב במקומו תמיד תוך הללו או עוציו של גלגל הנוטה כאלו האבן היא סובב תוך הטבעת, והירח הוא שקוע או תקוע בקלס או צעפת גלגל הקפתו כמסמך תוך עגלה וגלגל הקפה הוא מכבד במקומו את הירח התקופי בו צב"ז יום וי"ג שעות, ובסביבות הגלגל הקפה הוא אינו מכבד את כדור הארץ כל ימי עולם רק הוא סובב לעולם במקומו במקום אחד תוך עציו של גלגל הנוטה וזכו מהלכה הרלווית של גלגל הקפה, אמנם גלגל הנוטה אשר גלגל הקפה תקוע בו הוא מוליך במהלכו הרלווית את גלגל הקפה עם הירח בהכרח סביב כדור הארץ צב"ז יום ושמונה שעות בקרוב, אך כזמן אשר צין מולד למולד הוא כ"ט יום ו"ב שעות תשל"ג חלקים ואין שני השבועות סותרים זה את זה כי הכל יעלה להשפון אחד כמו שיתבאר בעשר הראשון, אך יחדם שהסתכלו ועיינו בירח ומלאו שפעם נוטה לפון השמש ופעם נוטה לדרום השמש וצבעור זה התחכמו וגזרו שגלגל הירח הוא נוטה מגלגל המזלות ה"י לפון וח"י לדרום, והגלגל הנוטה הוא חותך את גלגל המזלות בשתי נקודות כמו שאמרנו שגלגל המזלות חותך את גלגל המזרח כן נאמר שגלגל הנוטה מחירח חותך את גלגל המזלות, ושתי נקודות האלו אשר גלגל המזלות וגלגל הירח הנוטה פוגעים זה בזה קראו בשם נקודות החלי, וכאשר יהיה הירח בנקודות החלי עליו או חין לה נטייה לגמרי לפי שאז הירח עומד ממש בגלגל המזלות בנקודות החיתוך, אבל בכל שאר מרחקים יהיה לירח נטייה צפחות ויותר, פעם ללד לפון ופעם ללד דרום, וצדדך זה הצ"ד היו מהשפין ויודעין כלבוכ כשתראה בחדש זה אם תהיה בלפון השמש או בדרומה, דכינו אם תהיה בלחות זמן נטייתה לפון או לדרום, ואם תהיה רחב או קלרה, פירש בראיית העין משתנה שטורח כפי מה שיהא רחוקה מהחמה או קרובה אליה, כמו שיתבאר לקמן, וגם אפשר לך לקמן מה שאמרנו בגמרא שהיו בודקין העדים לכוין היום קרנים נטיות :

אמר הכותב ראיתי לנאר במקום הזה אל המחמילין בהחמה זו גדר המולד איכות וזמנו וסידת גדולו ומלאו וחכמו של הירח כל ימי החודש ולמה הוא לעולם נראה בתחלת החודש בתחלת הלילה בקרן דרומית מערבית ובסוף החדש נראה בסוף הלילה בקרן דרומית מזרחית ולמה פגית הירח וקרניו פויות פעם כלפי מזרח ופעם כלפי מערב ולמה בתחלת החדש מיום ליום האור צהיר מוסף והולך עד חלי חדש ומשם והולך מיום ליום הורו הולך וחסר עד סוף החדש ולמה בתחלת החדש עד חליו הירח ישאר ממעל לאופק יותר מלילה שלפניו ומחלות החודש עד סופו מתאחר מלילות על אופק יותר מלילה

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

מלולכ שלפניו ולמה בתחלת החדש וכמו כן כמוך לסופו יראה לנו זכירה צלורה כמו קרנים ולא כן יראה בשאר ימי החדש :

בראש וראשון לריך אתה לדעת שהמולד הוא בזמן וברגע אשר יסובב כלצנה בגלגלו ויתקרב אל מול נוכח השמש עד שמרכזו עומד מכון תחת מרכז החמה אשר בעת ההוא הוא כוף חודש שעבר ותחלת חודש הבא ואז בזמן ההוא אור כלצנה נסתר מנגד עינינו לגמרי כמו יום אחד קודם המולד וכמו יום אחד אחר המולד כמו שיתבאר ומעתה נבא אל ביאור וטעמי כיצת כל דברי השנויים הנזכרים :

דע שצלורת הירח הוא כדור עגול מעובב דומה קצת לאדמימות כלצנ נחשת אשר זה האדמימות יראה בזמן הלכיו ואינו כהנפירין וך וללול כגופי השמים ומלד עלמו אין בו אור כלל ומה שיאור לנו הירח אין האור מלד עלמו רק הוא בסיבת זריחת ונלולי השמש ששופעת עליו אשר ממנה הוא מקבל זוהר ואור, ומזוכר ההוא שקבל ממנה הוא מאליל ומשפיע ממנה אור ליושבי תבל, והוא בדמות מראה מולך או צרל ונחשת קליל מלוטש כאשר תשימו נגד השמש שהמראה או הנחשת משפיע ומאליל ממנה זוהר ואור, ולריך אתה לדעת שגוף הירח הוא מוכן לקבל אור מהשמש בכל לדויו בכל מקום אשר תזרח עליו השמש בכל שש קלוטיו ע"מ תדע מאחר שגופו אינו לא וללול כזכר ע"כ ומפני זה ירח לא יוכל לקבל זוהר ואור מהחמה רק על חלי שטחו הפונה כלפי החמה, אך החלי השני הוא נסתר כולו מהשמש ולא תאור כלל מפני שנלולי וזכורי החמה לא יוכלו להזכיר על לא השני של הירח לסיבת עוצת האמור :

ומעתה ית לך לדעת עוד שחלי כדור המאור לשעמים יראה חלי ההוא ליושבי תבל כולו ולפעמים לא כלום וזה שכפי רחוקו של הירח מן השמש ככה יוכיף להראות אורו ליושבי תבל, וכפי קרובו אל השמש ככה יפחת ויתמעט להראות את אורו באופן שמתחלת החדש אורו כולך ומוסיף ליושבי תבל עד חלי חדש ומשם והלאה אורו פוחת וכולך עד כוף החדש כמו שיתבאר עוד :

ולדחיות אלו הדברים מצארים אל התלמידים, אצאר לך יותר, כאשר תתקרב הירח בתכלית הקרוב לעומת החמה מתחתיה אשר שם מרכז שניהם מכוונים זה תחת זה כנ"ל אז החמה שופעת צלילה על הירח ויאר אז כל חלי שטח הירח הפונה כלפי מעלה, וחלי שטח הירח הפונה כלפי מטה שאין נלולי השמש תוכל להשפיע עליו ישאר בקדרותו ולא יאיר לבני חלד כלל, וכיפך זה יהיה כאשר הירח יתרחק מן החמה בתכלית הרחוק והוא בזמן חלי חודש שאז החמה צמערב וחירה צמזרח והארץ צאמלע ואז ג"כ מרכז החמה ולצנכ מכוונים זה בנגד זה אז נלולי החמה שופעת על חלי כדור הירח הפונה כלפי מטה ע"כ חלי כדורי המאיר כולו נראה ליושבי תבל וזה כימן יקרא צפי החכמים זמן הניגוד, ותדע לך שלפי מה שכבר מצאור שחלי כדור הרקיע אשר ממעל לאופק הוא ק"פ מעלות אשר צכס סובב הירח צמכלכו פרלונות מיום כוולדו עד יום מלואו ט"ו יום בקרוב הרי יגיע לכל יום חלק ט"ו מק"פ מעלות בגלגל שהם י"צ מעלות וככה יוכיף כזוכר צירח כמו כן חלק אחד מט"ו צשטחה וכבר חלקו חכמי התבונה לשטח חלי כדור הירח המאיר ל"צ חלקים וקורים לכל חלק אלצנ ח"כ חלק ט"ו משטחו הוא ארצנ חומשי אלצנ אשר שער כזה נתוסף אור צהירח כל יום, וככה גם הירח מתאחר ממעל לאופק יותר מיום שלפניו וכמו כן ארצנ חומשי שעה מפני שהשארית הירח ממעל לאופק כיותר גדול מכל ימי החדש שהוא יום ט"ו שאז ישאיר לו ממעל י"צ שעות, ח"כ כאשר תחלק י"צ שעות ע"י ט"ו ימי החדש יגיע לכל יום ארצנ חומשי שעה, ובאשר אלה הדברים נמסרים צידך אצאר לך גדולו של הירח ופתיחתו על הסדר ותחיל משעת המולד :

דע שלפי מה שכבר בארנו צסמך צצסוף כל חדש כאשר הירח עומד מכון תחת השמש ואז

ואז חלי כדור הירח הקודר פונה כלפי מטב לא יאור ליושבי תבל כלל. חדש לך מעט
 לאחר אשר עמד הירח בקדירותו אחר המולד כמו כ"ד שעות שאז יראה צו זכירה תיכף
 אחר שקיעת החמה בקרן דרומית מערבית וזה יאור בעין קשת דק מאד ואז זמן מועט
 אחר שקיעת החמה הירח שוקע תחת האופק בסיבת התנועה העליונה. אחר זה בתחלת
 הלילה השנית כאשר התרחק הירח מן השמש כלפי מזרח עוד י"ב מעלות שהם חלק מט"ו וחלי
 כדור הכריש כנזכה לו ג"כ נוסף צו האור יתר על יום שלפניו חלק אחד מט"ו בשעתו
 שהוא ארבע הומשי אלצע כנ"ל ואז יאחר הירח מלשקיע ג"כ חלק אחד מט"ו מי"ב שעות
 היום שהם ארבע הומשי שעה וכן דינו מיום ליום להזר כלפי מזרח ולהתרחק מן החמה
 בכדי י"ב מעלות וכפי התרחקו ממנו ככה יוסיף ט"ו כן לקבל אורו מהחמה בכל יום ד'
 הומשי אלצע יתר על יום שלפניו ויתאחר מלשקוע מתחת האופק כמו כן בכל יום ד'
 הומשי שעה יתר מיום שלפניו הכל בהשגון הקרוב עד יום השמיני למולד כאשר התרחק
 הירח ממקום מולדו כמו ל' מעלות שהוא חלי במרחק שצין מז' למע' או בהלוי של כדור הירח
 הפונה כלפי חמה ומאיר. נראה או צוהורו ליושבי תבל מן החלי שהוא החלי דהיינו
 חלק רביעית של כל כדור הירח וזהו זמן רביעית החדש, וישאיר אז ממעל האופק שעה
 שעות עד חלות לילה לשקוע, וכן משפטו מזמן רביע חדש והלאה שבכל לילה יוסיף אורו
 ד' הומשי אלצע ויוסיף כמו כן להשאר על האופק ד' הומשי שעה עד שצוים ט"ו למולדו
 שאז יתרחק הירח מן החמה תכלית הריחוק שהוא בכדי ק"פ מעלות שהוא במדה
 שמקלה המזרח עד קלת המערב ואז יפמדו ויתנגדו חמה ולבנה מכוחים ומקצילות זה
 נגד זה אשר זה הזמן נקרא צפי החכמים זמן הניגוד כנ"ל ואז חלי כדור הירח המאיר
 יראה ליושבי תבל כל שטחו וישאר אז הירח במלואו על האופק זמן י"ב שעות שלמות,
 ומחלי חדש והלאה עד סוף החדש יתבסך הדין, שכמו שבכל היום הירח כולך ומוסיף
 אורו כך מעתה הוא כולך ופוחת שכפי מה שביה בצד הולך לפני החמה וצורת ממנה,
 מעתה הוא רודף אחריו ומתקרב אליה בכל יום י"ב מעלות ומתאחרות מלעלות ולזרוח
 עד האופק אחר תחלת הלילה בכדי ד' הומשי שעה בקרוב וכן דינו כל הימים שיאחר
 מלעלות על האופק יתר מלילה שלפניו ד' הומשי שעה, עד שצריע כג' מהחדש, הירח
 עולה על האופק בהלות הלילה, וכפי המדה והערך שבצר הירח מזמן מולדו עד זמן
 הניגוד כוסיף אור בכל יום ד' הומשי אלצע ככה הוא מזמן זה והלאה הולכת
 ומתמעטת ויחסר אורו בכל יום ד' הומשי אלצע עד אשר יעדר ממנו האור לגמרי עד אשר
 יתקרב ויעמוד מכון תחת השמש כצד ראשונה וזהו סוף החודש ויתחיל שם להתולד שנית,
 אשר צין מולד למולד שנו החכמים ז"ל כ"ט יום י"ב שעות תשל"ג חלקים :

ומה שנתחלת החדש וכמו כן סמוך לסופו יראה לנו זכירה נליזה כמו קרניים ולא כן
 יראה בשאר ימי החדש דע שלפי מה שבצר מצוה שגוף הירח הוא כדור אשר
 מפני זה כאשר הירח לנו בתחלת החדש בקדירותו והתרחק מן השמש כמו יום אחד אז
 יראה לנו ממנו חלק מה על דרך משל כמו חלי אלצע שהוא חלק אחד מכ"ד בשעת חלי
 הכדור המאיר אז אי אפשר להראות לנו אז חלק המעט רק בקשת וזה כאשר תקה
 כדור אז תפוח אחד ותכסה את כל שטח כדורו רק ישאר ממנה גלוי רצועה קטנה
 מראשו לסופו אותו רצועה רחבה צאמלע. ומפני לדדיו דרך מעלה ומטה פוחת והולך
 ומתמעט במחודד עד שחזור לנקודה, ויראה לך בקשת, וכל מה שירח מוסיף אור ככה
 מתמעט ממנו הכליזה והקרניים עד אשר יגיע לרביע החדש שאז יראה לנו חלי חלק של
 כדור המאיר ולא יראה צו שום נליזה או קרניים :

ומה שפגימת הירח או קרניו לפעמים כונה כלפי מזרח ולפעמים כלפי מערב מפני
 שנתחלת החדש עד חליו השמש שוקע לפני הירח ואז הירח נשאר עדיין ממעל
 לאופק והחמה שופעת דלולא על גבי כדור הירח ממערב למזרח ומפני שקשת הירח

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

פוגע בגבולותיו (גבולות רלווי כמו שנמלא בקצרה מקום החילון שבו הוא עגול וכפוף כגב, ומקום בית קיבולו נקרא קערה ע"כ גם בצורת העיגול או כדור החלול מקום החילון שבהם נקרא גבולות והפנימי שבהם נקרא קערונית על שם קערה) ללד החמה צמערצ יחויב מזה, שפגימת הירה וקרניו פוגים ורואין את פני המזרח, ולאחר חלי חדש עד סופו כי הדרך בהיפוכו שהירה כוצצ ועולה על האופק בצלחת המזרח לפני חמה והחמה שופעת עליו בניגול המזרח למערצ ומפני שאז גבולות קשת הירה פוגע ללד החמה צמערצ יחויב שפגימת הירה וקרניו פוגים ורואין את פני המערצ, ולזה כוונת רז"ל במלולתם צמערצ מעולם לא ראתה החמה פגימתה של לבנה :

ומה שאמרו בגמרא לביבן היו קרניים נטויות, פירש שכבר נחצאר שלעולם חלק המאיר מהירה הוא פוגע ללד השמש, אשר גלל כן קל להבין. שראשי הפגימות הפוגים ללד הנסחר מעייניו נטוין לעולם ללד שכנגד השמש מזה יבורר אם יכיר ידוע מקום הירה ידוע ג"כ מתוכו לביבן ראשי קרניים נטוין, וזהו פירוש אם יכיר הירה על קו השוק או קרוב ממנו מעט, אזי יראה מכיוון כנגד אמלע מערב כי צתחלת החדש עדיין לא הרהיקה מהלך רב מהשמש ואז ודאי מקום השמש הוא ג"כ בקו השוק או סמוך לה, ובדאי לפי שטוד מרחק מהשמש צתחלת החדש יראה לכל בני אדם צמשל זה שהירה הוא צמלע מערב בקו השוק או סמוך לה, ולפי זה הפגימות נטוין במכוון כנגד אמלע מזרח העולם בשוק, ואם יכיר רחוק מעל קו השוק צלפון העולם אזי לפי שיעור ראיות עיינו יראה בין מערב העולם ובין לפוגי, ואז החמה מערבית דרומית לה, וממלא שאור השמש מאיל עליו בחלק הכדור שכלפי דרום, ויכיו ח"כ הקרניים פוגים למזרח, ויש להם לזה אל הדרום שהרי החמה צמערצ הלבנה נטויה לדרום, ואם יכיר רחוק מעל קו השוק לדרום העולם, יכיו קרניים פוגים למזרח עם גליזה ללד לפון, לפי שהחמה מערבית לפוגי לה, ומתוך דבריו אלה, הבין דכא דתקן לחון כיה נטויה פירוש גליזה ועקום בללד ולא שראשי הפגימות עומדות למול כלפון או לדרום ממש, שזה אי אפשר שח"כ תכיר החמה רואה פגימתה של לבנה, שהרי הגליזה היא כלפי החמה, אלא שהגליזה עלמה אינו נטייה לראשי קרנות ממש, וכמו שכבר אמרנו שראשי הקרנות לעולם פוגים מול המזרח ללד שכנגד השמש, אלא גליזה יש כלפי השמש :

ודע שיש כדל צין מולד האמיתי למולד האמלעי. המולד האמיתי הוא שנקדקדק ונעיון על הזמן שמרכז הירה עלמו יכיר נוכח השמש וזהו רגע מולד החדש לפי האמת אך צחשבון האמיתי כנח הזמנים אשר צין מולד למולד אינם שוים על מדה אחת כי נמלא בהם קדימה ואיחור ועל מהלך האמיתי כזה אמרו רז"ל במסכתא ר"כ פעמים בא בארוכה ופעמים בא בקצרה כמו שיתבאר עוד, והמולד אמלעי יחשב כאשר מרכז גלגל הקפה מכיוון נגד פרכו החמה שאז הוא נקרא זמן המולד האמלעי ולא נחוש ולא נקפיד אז על מקום הירה עלמו רק נדמה לנו כאלו חונת הירה צעת הדיא על גובה רום גלגל הקפה או על השפלה שאז מולד האמלעי והאמיתי צצת אחת כמו שיתבאר בסמוך, ואף על פי שעל הכוץ אין הירה צעת הכוא לא בגובה רומה ולא צטיפולו של גלגל הקפהו צאופן שאינו מכיוון נגד השמש ואם כן אינו מולד צאמת מכל מקום לעולם כאשר רק מרכז גלגל הקפה נגד השמש מכיוון הוא יחשב ויקרא שמו המולד האמלעי כי הוא אמלעי וממלע צין שתי קלוות צין תכלית הבהירות ובין תכלית המתימות של מהלך הירה, וצחשבון האמלעי כזה יולא הזמן אשר צין מולד למולד שוק לעולם, כי לא יעכב ולא ימהר לא יקדים ולא יאחר מפעם לפעם כי מה שיתחבר או יעדיף צחשבון מולד זה על צחשבון מולד האמיתי צחודש זה הוא ימלא או יפרע צחודש אחר :

ודע- שלפעמים יהיו מולד האמיתי והאמלעי שניהם צבת אחת וזה כשיזדמן להיות מרכז
 הקפה של הירח מכון נגד מרכז השמש, והירח עלמו היום צבת הכיף בגובהו דומה
 של גלגל הקפה או בשפולו ויהיו אז מרכז שלשן על קו אחד ע"כ יהיה המולד האמלעי
 והאמיתי צבת אחת, ולפעמים יחול מולד האמלעי קודם האמיתי וזה כשיהיה מקום הירח
 עלמו מערבי למקום מרכז של גלגל הקפה, ומקום מרכז של גלגל הקפה מכון נגד השמש וזה
 זמן מולד אמלעי, וכאשר יסובב גלגל הקפה צמחלכה הכחץ אז יבא הירח עלמו מכון
 תחת השמש וזה מולד האמיתי ולפעמים יחיל דגש מולד האמיתי קודם האמלעי וזה
 כשיזדמן להיות מקום הירח הירח עלמו מזרחי למקום מרכז הקפה, וזה שיגיע מרכז הקפה
 תחת השמש כגד הקדימה הירח תחתיה, וקדמה בזה המשל מולד האמיתי למולד האמלעי,
 והכדל בזמן היות גדול הכמלא בין שתי המולדות האמיתי והאמלעי הוא י"ג שעות ג'
 רביעית שעה, ודוקא בתשרי אשר הוא במאזנים אזי אפשר שיקדים האמיתי להאמלעי
 שיעור הכדל אלל בשאר חדשי השנה אזי אפשר להקדים קיצון האמיתי בכדי שיעור הכדל
 וזה ידוע שגראש מאזנים ועלה וזה ניסן ותשרי יב' הימים והלילות שוין ולכל אחד
 שיעורו הוא י"ב שעות, ולפ"ז מהלוח היום עד שקיעת השמש אינו כי אם שש שעות
 ורביעית הירח חלוי בקיצון האמיתי ואזי אפשר לראות את הלכנה חדשה צפוחית מכדי עשרים
 שעות ושליש שעה אחר מולד האמיתי וזה ידוע על פי תכונה דעת הראיה הוא שלש
 שעה אחר השקיעה, ולפ"ז קל הוא להבין מה שאמר אבא אביב דר' שמלאי במסכת ר"ב
 דף כ' ע"ב מחשבין את תולדתו נולד קודם הלוח צידוע שגראש סמוך לשקיעת החמה כו'
 פירש אם היה קיצון אמיתי קודם להאמלעי בכדי הקדימות והאפשרי הכונה והמולד האמלעי
 היה קודם הלוח בכדי רביעית שעה שהוא ר"ע חלקי תת"ק אזי אם נלטרף בזמן מעט
 בקיצון אמיתי עד עת ראית הלכנה שהוא בכדי שלש שעה אחר שקיעת השמש תמלא
 עשרים שעות ושליש שעה ואפשר לראותה, אלל אם לא נולד קודם הלוח בכדי רביעית שעה
 צידוע שלא נראה סמוך לשקיעת החמה חודות החסרון של עשרים שעות ושליש הכונה
 אלל לפי זה אין להבין דברי הרמב"ם צמח שכתב בפרק ז' מהלכות קדוש החדש ואם יהיה
 המולד קודם חלי היום אפילו בחלק אחד קובעין ר"ח באותו יום כו' ולפי דברי הכדל
 על כל פנים לריך להיות קודם חלי היום בכדי ר"ע חלקים, ומסתמך לישנא דתלמוד
 משמע כדעת רבינו דאזי אמרין שריך להיות מולד האמלעי קודם חלי היום בכדי רביעית
 שעה כ"ל לפרש שיעור זה אלל ודאזי משמע דאזי לריך להיות אלל חלק אחד קודם חלי
 היום להיות נקרא עליו שם נולד קודם הלוח ושם זה אפשר לקרות אפילו בחלק אחד קודם
 הלוח ע"כ נראה דעל סתימת לישנא דתלמוד הכונה סמוך רבינו צמח ז"ל וכדי ליושב
 קושיא הכדל כתב רבינו הרמב"ם ז"ל סוף פרק י"א מהלכות קדוש החדש וז"ל ולפי
 שבראיה לא תהיה אלל בארץ ישראל כו' עשינו כל דרכי החשבון כו' על עיר ירושלים ולאחר
 המקומות הסובבין אותה כו' וכן הוא נוטע מאמלע הישוב כנגד רוח מערב כו' עכ"ל
 ולכאורה לא ידענו כהפועל מדרכי החשבון אשר עשה רבינו הרמב"ם ז"ל לשאר המקומות
 הסובבין את ירושלים באורך וברוחה אם לא סמכין אלל על ירושלים לחוד אלל ודאזי
 סמכין נמי על ראות הירח במקומות בא"י הסובבות למערב ירושלים בכדי יותר משלש
 מעלות וכן הזכיר רבינו צמח שכתב שכן רואין את הירח כו' ומעידין צ"ד עכ"ל ולפ"ז
 מיושב לישנא דר' זירא נולד קודם הלוח פירוש אפילו חלק אחד קודם הלוח צירושלים
 צידוע שגראש סמוך לשקיעת החמה, ר"ל שגראש במקומות הסובבות למערב ירושלים באורך
 יותר מכדי שלש מעלות עד שאפשר לראותה צבת שקיעתה שהוא רביעית שעה אחר
 השקיעה של ירושלים אלל אם לא נולד קודם הלוח אזי חסר מהשיעור חשבון הראיה
 אותו חלק שראוי להיות מולד האמלעי קודם הלוח, ואפילו אם נאמר דרגע הלוח היום

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

בירושלים הוא הרגע רצויות שעה קודם הלוח היום במקומות השוכנות למערב ירושלים
בבדי יותר משלש מעלות באורך ולפי ימים במכוון מעת קיבוץ האמיתי עד עת הראיה
למערב ירושלים הנזכר עשרים שעות ושליש אע"פ שיהיה מולד האמלעי ברגע הלוח היום
לירושלים אין לנו לסמוך בחשבון הראיה על השבון מלומלם כזה ומש"כ לריך שיכיה מעת
קיבוץ האמיתי עד עת הראיה הנזכר חלק אחד לכל הפחות יותר על השיעור עשרים
שעות ושליש, וזהו הטעם שמדייק ר' זירא בלשוננו ואמר לא נולד קודם הלוח בידוע שאינו
נראה סמוך לשקיעת החמה, שלכאורכ יש לדקדק אמאי לא קאמר ר' זירא נולד אחר הלוח
כי כמו דמניא בסוד העיבור, אלא וודאי משום דר' זירא בא לפרש ברייתא זו ובלשון
הברייתא יש מקום לטעות דמשמע דוקא נולד אחר הלוח אזי נדחה הקביעה אבל נולד
ברגע הלוח היום ממש כ"א דלא נדחה הקביעה ליום שלאחריו מטעם הנזכר מש"כ מדייק
ר' זירא וקאמר לא נולד קודם הלוח כו' ר"ל דמולד אמלעי לריך שיכיה עכ"פ חלק אחד
קודם הלוח היום אבל אם היה מולד אמלעי ברגע הלוח היום ממש בידוע שאינו נראה
סמוך לשקיעת החמה משום דאי אפשר ללמלם ולראותה תיכף ומיד אחר השלמת עשרים
שעות ושליש ככ"ל :

גם שם בגמרא צדק הנזכר אמר שמואל יכולנא לתקוני לכולי גולה, פירש שלא יטעונו
לכמתין על השלוחים אלא שיכולנא לתקן לבני צבל חשבון שידעו מתוכו הקביעה של בני
ארץ ישראל, ח"ל אבא אבוי דר' שמלאי לשמואל ידע מר באי מילתא דתני בסוד העיבור
נולד קודם הלוח או לאחר הלוח פירוש משום דשמואל היה מתפאר שידע לתקן את בני
צבל מש"כ אמר ליה אי ידע באי מילתא או לא משום דלא בגי בלאו הכי, ח"ל לא ח"ל כי
כי סליק ר' זירא שלא לכו לריך שיכיה לילה ויום מן החדש, פירש אין קובעין ר"ה ביום
של מולד האמלעי אלא ח"כ שיכיה בזמן מהמולד אמיתי עד תחילת ליל ל"א בבדי השיעור
שאפשר לראות את החדש ואז קובעין ר"ה ביום שלשים וכו' לילה ויום שלשים מן הלילה
החדש. המתחלת מרגע מולד אמיתי אבל אם אי אפשר לראות את החדש בתחלת הלילה
קובעין ר"ה ביום ל"א, וזהו שאמר אבא אבוי דר' שמלאי נולד קודם הלוח או לאחר הלוח,
פירוש על זה מצוה לעיל בסמוך :

ועתה אבא לך מה שאמר ר' זירא אמר ר"נ כ"ד שעי מיכסי סיכרא, וקודם הביאו ראוי
לכודיע מה שכתוב בספר יסוד עולם במאמר רצויות פרק ח' וז"ל ובנותו באמרו
לדיקן הוא לבני קלס מזרח כי עד שם הגיע מלכות צבל שבור מלכא ובנותו כמו כן באמרו
לדיקו הוא לבני קלס מערב הוא המרחק הרחוק יתר מכל המרחקים וכו'. ק"פ מעלות
עד שנחשב הלוח היום לקלס המזרח הוא בעלמנו רגע הלוח לילה לקלס המערב וכו"כ צהיפך,
ודי בזה לבדן מה שאמר ר"ז אמר ר"נ כ"ד שעי מיכסי סיכרא, וצלי ספק לא אתא ר"ג
לאשמעינן השיעור מה שנכסה סיכרא הדתא או עתיקא כי הוא זמן הנמנע שיכיה לעולם
על שיעור קלס כידוע לכל המתחיל בחמה זו ולא שייך לקצעה שיעורא צהדבר שהוא תלוי
בהשבויות רבות ועלומות אבל עיקר כונת ר"נ לאשמעינן בהבדל זמן ראית ירח החדש
לקלס מזרח מקלס מערב אשר במרחק ראית הירח זו מזו הוא בבדי י"ב שעות, וצא ר"ז
בשם ר"נ לפרש מה דסתם לעיל בשלח להן לריך שיכיה לילה ויום מן החדש אשר זה תלוי
בהשבוין המולד כ"ל ועדיין לא בודיע להם בסיומן של יום שלשים צהייר עלמנו גלל כן מפרש
השתא ר"ז בשם ר"נ כ"ד שעי מיכסי סיכרא פירש אם המולד אמלעי הוא סמוך לחלות יום
שלשים בקלס המערב אזי לעולם מיכסי סיכרא כ"ד שעי דבינו ליל שלשים בילו ויום שלשים
כולו מיכסי סיכרא, וצא דקאמר סתם כ"ד שעי ולא קאמר בנזכר ליל ויום שלשים כולו
שמולדו הוא סמוך לחלות היום מיכסי סיכרא היינו טעמא משום דקאי ג"כ על בני קלס
מזרח אשר הלוח היום של קלס מערב ויהיה שם הלוח לילה מש"כ מדויק יותר ליפגא כ"ד

שעה לדיון שית מעתיקא ותמני סרי מחדתי פירש טל דרך בנוכר בסמוך לדיון הוא קאי על קלס מזרח ואם היה מולד האמלעי בחלות יום שלשים בקלס מערב הוא הרגע חלות לילה השייך ליום שלשים ואחד של קלס במזרח. ומכאן סיכרס שית מעתיקא דהיינו שש שעות שעברו מתחלת ליל שלשים ואחד עד חלות לילה זה לקלס מזרח וכו' הרגע מולד האמלעי כני שש שעות נקרא מעתיקא, ותמני סרי מחדתי דהיינו מרגע חלות לילה עד סוף יום שלשים ואחד לקלס מזרח כני י"ח שעות נקראות מחדתי משום שהוא אחר המולד ועד חותו זמן אי אפשר לכו לראותה, ולדידכו דהיינו לבני קלס מערב שית מחדתי וכו' מרגע חלות היום שלשים לקלס מערב שהוא רגע מולד האמלעי עד תחלת ליל ל"א דידכו, ותמני סרי מעתיקא דהיינו מתחלת ליל שלשים עד חלות יום שלשים לקלס מערב כל י"ח האלו מכאן סיכרס, ופריך למנ"מ פירש מאי תועלת תהיה לנו צדיעות בזמן כסא הירח דאין לנו לידע אלא זמן הראים בצרך ישראל אמר ר"א לאכחושי-הברי פירש אס" אמרו העדים שראו הירח קודם בזמן שית מחדתא צידוע ששקר בעידה, ובטעם דמיכסי סיכרס לקלס במזרח שית מעתיקא וי"ח מחדתי הוא פשוט אפילו לבמהחילים משום דצורך שש שעות המתחילות מעת תחלת ליל ל"א עד חלות ליל ל"א לקלס במזרח אי אפשר לראותה אודות הכתקרבות הירח לגבי השמש שעדיין לא עברו מרגע קיבוצ האמיתי עשרים שעות ושליש כח"ל ואפילו סיכס קיבוצ האמיתי קודם לכאמלעי בכדי בקדמות האפשרי דהיינו י"ג שעות ג' רביעות כח"ל ויכס השלמות השיעור עשרים שעות ושליש צתחלת יום ל"א לקלס במזרח אשר הוא תחלת הלילה ועת הראים לקלס מערב אפ"ס אודות אור השמש שמתחיל לזרוח ברגע זו בקלס מזרח אי אפשר לראותו בלוחו זמן עד תחלת ל"ב ששקעה השמש אללס :

גם שס צגמרא רבא אמר חלות לילה ח"צ מאן דילוף מקרא מערב עד ערב דכתיב גבי י"ב אזלינן אחר תחלת לילה, דהיינו מולד אמיתי לריך לביות צתתחלת ליל שלשים כדי סיכס ליל שלשים יום כולו עם יומי מן החדש חלל אס היה מולד האמיתי אחר תחלת הלילה ח"צ ששקעה לראותו למחר צסוף ביום קוצעין אותו ביום ל"א ומאן דילוף מקרא עד יום האחד ועשרים לחדש דכתיב גבי מלות לא אזלינן אחר תחלת הלילה אלא אפילו אס היה מולד אמיתי ד' שעות אחר תחלת הלילה כדי שסכס מאותו רגע עד למחר עת הראים עשרים שעות ושליש אזי קוצעין אותו ביום שלשים כמו גבי חג המלות דלא אזלינן דוקא צחר תחלת הלילה אלא דזמנא עד חלות הלילה כ"ג חין לריך לביות צתתחלת לילה אלא אפילו שסיה מולד אמיתי חותה שעות אחר הכתחלת של לילה נמי חיקרי לילה יום מן החדש :

ומעתה נחזור לצאר את דברי רבנו הרמב"ם ז"ל סא דכתב צפרק ב' מהלכות קדוש החדש וז"ל, ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא שבזמן שית סנהדרין קוצעין על פי הראים בזמן שאין שס סנהדרין קוצעין על פי ההשגון זה שאנו מחשבין בו היום, ואין נזקקין לראים אלא פעמים שסיה יום שקוצעין בו צתשגון זה הוא יום הראים או קודם לו ביום או אחריו ביום וזה סיכס לאחר הראים ביום פלא הוא וצתללות שסן למערב ארך ישראל עכ"ל, כא דכתב פעמים סיכס יום קוצעין בו צתשגון זה הוא יום הראים דהיינו למשל צאס שסכס הקיבוצ אמלעי בחלות יום ג' או לאחריו וסקיבוצ האמיתי סיה לפנים או לאחריו בכדי השיעור שאפשר שוראס הירח בליל ב' וצגון זה יכס יום הקצוע כא יום הראים, צאס שגדסה יום הקצוע מיום ג' משום מולד זקן, ומיום ד' משום חד"ו וקוצעין ר"ח ביום ב' אשר בליל השייך לה הוא הראים כנזכר, וצגמל הזכר אי אפשר לראותה בליל ד' משום דאפילו שסכס האמיתי קודם לכאמלעי בקדמת האפשרי וכו' י"ג שעות ג' רביעות שסכ כח"ל, ומכאמלעי עד עת הראים שהוא שלוש שעות אחר שקועת השמש הוא שש שעות ושליש, וכך הכל מכאמיתי עד הראים לא יכס כי אס עשרים שעות

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

שעות ותשעים חלקים אשר רק יסתפק עדיין לראות הירח מכ"ש אם תהיה מולד האמלעי לאחר חלות יום ג' שאין יכולין לראותה בערב ליל ד' אלא עד ליל ה' הוא יום הקצוץ כנזכר: או קודם לו ביום. דהיינו זאת שיכיה המולד האמלעי ביום ג' קודם ג' ט' ר"ד ואז קוצעין ר"ח ביום ג', והקצוץ האמיתי היה לפני' צדדי השיעור שאפשר לראותה ליל ד' שאחריה אזי הוא יום הקצוץ קודם כראוי או אחריו ביום, דהיינו למשל שיכיה המולד האמלעי בחלות יום ג' ואז נדחה הקצוץ ליום ה' כנזכר והמולד אמתי תהיה קרוב ל"ד שעות קודם האמלעי, ואז מצויר בהמוך שאם נלטרף מהאמתי עד עת הראיה לא יסתפק עדיין לשיעור ראיות הירח וחסר ממנו שיעור רביעית דהיינו ר"ע חלקי חת"ר" וכל זה לא אמרן אלא לפי אותה המדינה אשר המולד האמלעי היה ברגע חלות היום, אבל בארצות שכן למערב ארץ ישראל בערך ששכיה בצדל אופני חלי היום ממדינה המערבית לא"י רביעית שעה, ובכדי אותה שיעור יכיה במדינה המערבית לא"י מולד האמלעי קודם חלות היום, דהרגע חלות היום בא"י עדיין הוא אלס קודם חלות היום, ולפי' אם נלטרף כנזכר לעיל מזמן האמתי אשר היה קודם האמלעי י"ג שעות ג' רביעית עד שלש שעה אחר שקיעת השמש של אותה מדינה המערבית תמלא שיעור ראיות הירח בשלימות, זהו כוונת רבינו צמח שסיים זה שיכיה לאחר הראיה ביום פלא הוא ובארצות שכן למערב א"י, פירוש ואפילו בארצות שכן למערב א"י פלא הוא מהטעם הנזכר דהיינו אפשר לראותה אחר עשרים שעות ושליש מהקצוץ האמתי אלא זאת שיתחברו כל הסגולות המקרבות את הראיה וזהו מילתא דלא שכיח שיתחברו כל הסגולות, ואפילו שיתחברו לפעמים לא יחדמן שיקדים באותו הפעם האמתי להאמלעי בשיעור הקדמות האפשרי, ודע שאפילו בא"י אפשר שיכיה הקצוץ לאחר הראיה ביום דהיינו אם היה מולד האמלעי בסיומן ג' ט' ר"ד דלא ג"כ דהיון הקצוץ ליום ה' ואפשר לראותה ליל ד' אפילו בא"י אם המולד האמתי היה לפני' כפי השיעור השלם של עשרים שעות ושליש, אבל רבינו לא איירי כאן אלא בדחיית המולד זמן מנפס דזכ הוא בעיקר, דדחיית ג' ט' ר"ד ג"כ הוא תלוי בדחיית המולד זמן כמו שנתבאר לפני' בשער הראשון, ועוד דדחיית ג' ט' ר"ד אינו אלא בשנה פשוטה מכ שאינו בן דחיית המולד זמן שהוא בכל השנים: ועי' בספר נ"ק:

ודע שכל הכוכבים הנראין יש מהן כוכבים קטנים שהארץ גדולה מאד מהן, ויש מהן כוכבים גדולים שכל אחד מהן גדולה מן הארץ כמה פעמים והארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים והשמש גדולה מן הארץ כמו ק"ע פעמים, גמלא הירח אחד מששת אלפים ושמונה מאלות מן השמש בקירוב ואין בכל הכוכבים כוכב גדול מן השמש, ולא קטן מהכב שבגלגל השני:

לוח ראשי חדשיהם

מן המדע לנו היו המלצוים ברכשוים בין העמים אשר ידעו היות מדת שנת החמה שס"ה יום ורביעי, ע"כ קצצו להם מספר הימים האלו למדת שנת החמה אשר היה לקרא אלס בשם שנת פרעה, וחלקוהו ל"ב חדשים כל חדש שלשים יום, בעולם לש"ס יום, וחמשה ימים בעודפים הוסיפו צדוף השנה לתוספת גלי חדש, אפס אחרי מלכות להם מאה שנה בחשבון הזה, מאלו שנתחל להם זמן השנה ממקומו כדי כ"ה ימים שלמים, אשר על כן בולעו זה משפט לך שמדת שנת החמה בדיוק הוא שס"ה יום ורביעי, ותקנו לפי זה שכל שנה הרביעית הוסיפו יום אחד על השנה, ויכיה מנין הימים המוספים צדוף השנה כהוא לתוספת גלי חדש שנה ימים:

הרומיים הקדמונים אשר קצצו מדת שנת החמה מאלת המלצוים הראשונים היותה שס"ה יום תחת אשר מלפנים חשבו להם רק עשרה חדשים לשנה, מן ש"ר ימים, אלו אחר זה צרוב הימים למזכרות גדולות, כי מאלו אחריו זמן רב שנתחל להם זמן השנה ממחומי

ממקומו כדי ע"ט ימים, עד שזאו הדשי באצט צסחיו וחדשי הסורף צקין, ע"כ תקנו להם לעשות ג' שנים כסדרם מן שס"כ יום וצשנה הרציעות כוסיופו יום אחד לעשות מן שס"ז יום, וכו' שנת המעוצרת חללה, באופן שלפי זה תשוב השנה בכל ד' שנים על מדה הכונה שס"ז ורצע יום וצכדי ללאת מן המצות הראשונה לכצוא זמן השנה על איתנה ולבסור הע"ט ימים שכבר נעקק להם, עשו צשנה הראשונה צ' חדשים ארוכים מן ע"ט יום צין חודש נאוועמבער ודעלעמבער, צלי קרוא להם שמות כי לשעתם היו, ומן אז וכלאה חלקו זמן השנה ל"צ חדשים מהם חללים ומהם חסרים:

אשר זדה סדרם

יאנואר 31, פעברואר 28, מערץ 31, אפריל 30, מייא 31, יוני 30, יולי 31, אויגוסט 31, סעפטעמבער 30, אקטאבער 31, נאוועמבער 30, דעלעמבער 31: ובשנת העיבור יתוסף יום בעיבור צכוף החדש פעברואר ויכיה אז 29 יום, ומאז וכלאה כוללים על כסדר לעשות כל שנה הרציעות מעוצרת, ועתה כאשר נחפון לדעת אם הוא שנה מעוצרת אם לא, נלערך לחלק מספר השנים לפי ספירתם ע"י 4 אם תעלה החלוקה צשנה מצלי השאיר שום שארית אחר החלוקה, נדע כי הוא מעוצרת ואם לא יעלה מספר השנים בחלוקה שוב ע"י 4 אז נדע שהשנה היא פשוטה, דרך משל שנה 1860 ויכיה שנה מעוצרת, כן צבתחלק מספר 1860 ע"י 4 תעלה החלוקה צשנה מצלי שום שארית, לא כן שנת 1859 צבתחלק אותה ע"י 4 ישאר שארית 3 אז נדע כי היא שנה פשוטה סדר החשבון לפי אופן זה יקרא על שם מוסדה הראשון לוח יוליוס ולפי חשבון זה מהצפין את שנותיהם היונים והרומיים עד היום:

בשנת אלף ושב מאות לחשבון הולגרים קמו רבים לשנות החשבון זה מצבי שכיח, כי מלאו שנעתק להם שוב זמן השנה שנית כדי עשרה ימים שלמים מצפי שכיחה צעת האסיפה הגדולה ציולעא הועשה לכנסיה הולגרת צשנת 325 לספירתם כי תחת אשר יום האצט היה חל מלפנים ציוס כ"א מערץ, ולפיכך היו מתקנים חשבון קציעת פסחם נעתק באצט אחר זה לצוא על יום י"א מערץ, אשר על כן מלא את ידו האפיפיור גרגוריוס ה"ג צרומי צשנת 1582 על פי חצרת חכמים ידועים צזמנו לשנות סדר חשבון השנים הנכונים מימות יוליוס לעסא, וציוס ד' אקטאבער משנה הדיא לוח ציוס המהרת למנות יום ט"ו אקטאבער, ולדלג צחשבון עשרה ימים, ועל ידי זה שב האצט לחול על יום כ"א מערץ כמלפנים והשנה שבה נמקומה הראשון, ודקדקו ועיינו יותר צמדת שנת החמס ומלאו מדה צלמת פחות מעט מן שס"כ ורציע יום, ויתרון זה מתלקט צכל מאה שנים לכדי כ"ד ימים ורציע יום, ע"כ תיקנו על לעתיד לעשות צכל ד' שנים עיבור אחד כמלפנים מימות יוליוס, ורק צצשנת המאה הראויה להיות מעוצרת לפי חשבון זה, יגרעו יום בעיבור כהיא לעשותה פשוטה, ויכיה לפי זה כלל הימים הנוספים צמאה שנה רק כ"ד יום וצגלל הרציע יום הנשאר עוד, לוו לבוסוף צכוף כל ארצע מאות שנים עיבור אחד מן הנגרעים בהם ויכיה לפי זה שנות 1700 1800 1900 שנים פשוטות אצל שנת, 2000 תכיה שנה מעוצרת באופן צצכוף כל ד' מאות שנה תשוב זמן השנה למקומה צדיוק לפי חשבון זה, וזה החשבון הוא קרוב לדעת רז"ל על פי חשבון רצ אדא צר אהבא:

היונים והרומיים נשאלו צחשבון שנותיהם על סדר לוח היסן עד היום הזה, ע"כ נמלא היום הצל צין חדשיהם לחדשי לוח החדש כדי י"צ ימים, כי לצד העשרה ימים שנגרעו אז צשנת התיקון מחדש אקטאבער נתוספו עוד צ' ימים צשנות 1700 1800 אשר לפי חשבון החדש נגרעו שתי השנים האלו מלכתעצרה, תחת אשר צלוח היסן נכנס לעיבור

פירוש על ברייתא דשמואל הקטן

לעיונה, ועלכ על ידי זה כלל הכבדל לייב ימים :

על פי הכללים שבארנו עד כה במשפטי חשבון הקציעות לא יפלא עוד בעיני כל איש
כמציין אותם לאשורם לחשבון על סדר החשבון הנכון להעריך כאשר יאמר לבקש
ולמלא בחשבון קציעות אחת שנה פירא, כי בכל כ"ח שנים שבוא מחזור גדול יש ז'
עיוורים ושנת החמה הוא שש"ה ורביע יום השלך מכס הקציעות ונשאר יום אחד ושש
שעות ע"כ נמשך יום ראשון של יאנואר, מיום ראשון של יאנואר משנה שלפניה יום אחד
בשבוט, ובארבע שנים שביא ד' פעמים יום אחד ושש שעות עולה חמשה ימים, ע"כ יום
ראשון של יאנואר משנה החמישית נמשך מיום ראשון של יאנואר משנה שלפניה ז' ימים,
ושבעה פעמים כי ימים עולה ל"ב יום שסכ כלים בשציעות, נמלא בכלות כ"ח שנים מחזור
לכיות יום ראשון של יאנואר כמו שביא בשנה ראשונה מן המחזור וכן כל שנה ושנה חוזרות
כלילה לעולם מכ"ח שנים לכ"ח שנים ליום אחד, ע"כ אם תדע ראשי ללשיכם ממחזור
אחד באחת יום מימי בשבוט יכיר תוכל אתה לידע לעולם, מהשנים שערבו, ומהשנים שביא :

אלה יעמדו על הברכה האנשים היקרים נדיבים וטהורי לב
שרומבו אותי בתרומת כספם לברך על המוגמר הספר היקר
תפארת צבי שהוא יקר המציאות ונחין מאד בזמן הזה שכולל
ומקיף תקופות המולדות והמולות. שמראה נגד הקאלענדער
רופרים שנתפרסם בכל העתונים בידוע. האנשים האלו יש להם
חלק בדבר נשגב ונערץ הנצרך בזמן הזה. הטיבה ה' לטובים.
הון ועשר בביתם וצדקתם עומדת לעד. יהי ה' עמם, בכל אשר
יפנו יצליחו, חיים ברכה ושלום באהלים.

כ"ח ראשון לדבר מלכ הנגיד סיקר נדיב לב

מ"ה זישה בה"ר פתחיה פרעס ז"ל

שכפרים מכונן כך שלש לא"י לגמר כהדפס.

כנדיז מ"ה מרדכי ב"ר אפרים דוד הלוי נ"י חוג' א"ח

עטרת בעל מ' שרכ בלומא ת'

כנדיז מ"ה גרשון מרדכי ל"אנדמאן נ"י מוורמז מדינת אשכנז.

נשים קוצעות זרכה לעלמן

כ"ה כנדיז ינשה שיינדל ז"ר אברהם

לאה ז"ר ליבוש ז"ל

רבקה ז"ר אברהם ז"ל

יענטא ז"ר אברהם ז"ל

יהי שם מצורח וזכות המלכות תעמוד להם ולכן וצ"ח.